הלכה · משנה תורה · מפרשים · שער המלך · ספר זמנים

שער המלך על משנה תורה, הלכות שביתת יום טוב

רבי יצחק נוניס בילמונטי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שער המלך על משנה תורה, הלכות שביתת יום טוב

רבי יצחק נוניס בילמונטי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שער-המלך-על-משנה-תורה-הלכות-שביתת-יום-טוב/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ד 4
הלכה י 18
הלכה יד 20
הלכה יז 21
הלכה יט 28
הלכה כ 31
הלכה כד 45
פרק ב 51
הלכה א 51
הלכה ג 55
הלכה ה 57
הלכה ו 59
הלכה ט 81
הלכה י 90
הלכה יב 94
הלכה יד 98
הלכה יז 101
הלכה יח 102
פרק ג 120
הלכה א 120
הלכה ב 122
הלכה ג 127
הלכה ד 134
הלכה ה 142
הלכה ט 144
הלכה יא 153
פרק ד 156
הלכה ו 156
הלכה ח 158
הלכה יב 161
הלכה יד 163
הלכה יח 164
הלכה כ 166
הלכה כד 168
הלכה כו 172
פרק ה 174
הלכה א 174
הלכה ב 175
הלכה ג 179
הלכה ד 180
הלכה ו 190
הלכה י 192
הלכה יד 193
הלכה טו 194
הלכה טז 196
הלכה כ 198
פרק ו 201
הלכה א 201
הלכה ג 205
הלכה ט 206
הלכה כד 211

פרק א

הלכה ד

כל מלאכה שחייבין עליה כו'. הנה מדברי ה"ה שכ' ונראה טעם לשנים אלו ההוצאה לפי שאף היא באוכל ומשקה ואף ע"פ שהיא בדברים אחרים אמרינן מתוך כו' נראה לכאורה דס"ל שדעת רבינו דכל מלאכה שהיא באוכל ומשקה אמרי' מתוך והבערה אע"פ שאינה באוכל ומשקה גלי ביה קרא דאמרי' מתוך מיתור דביום השבת וכמ"ש ה"ה והקשה הפר"ח בסי' תצ"ה סק"א ממ"ש רבינו ז"ל ברפ"ד דין ב' וז"ל כשם שאין מכבין את האש כך אין מכבין את הנר ואם כבה לוק' כמי שארג את הבגד אע"פ שהכביה הותרה לצורך אוכל נפש כמ"ש רבינו בפרק הנזכר דין ו' כמבואר בדברי המ"מ פ"ג דין י' ד"ה אין שורפין ולא אמרינן מתוך שכתב וזה מתורץ בלשון רבינו שכתב שם שהכיבוי מלאכה שאין צורך אכילה בה כלל כלומר דאף ע"פ שלצלות הבשר ע"ג גחלים מתכבה האש אותו כיבוי אין בו צורך לצליה ול"ד להבערה שהיא צורך אכילה אלא דק' טובא ממתוק החרדל בגחלת שפירש"י בפ' ר"א דמילה שרגילין לכבות לתוכו גחלת דהתם הכביה עצמה היא צורך אכילה ואם כן אמאי לא אמרינן מתוך ולא לילקי עליה וגם זה מתורץ מדברי ה"ה שכ' דדוקא בהוצאה אמרינן מתוך לפי שאף היא באוכל כו' עכ"ד. ולכאורה דבריו תמוהים שהרי מתוק החרדל בגחלת של עץ לכ"ע אסור וכמ"ש רבי' שם בדין ו' ובגחלת של מתכת ה"ט דממתקין לפי שאין כאן כיבוי שאינו עושה פחם כמ"ש רש"י בפר"א דף קל"ג וכן תמה עליו מורינו הר"ב מ"ק זצוק"ל דק"צ ע"א יע"ש אמנם לע"ד נראה שדבריו צדקו יחדיו שהרי לפי גירסת הרי"ף שהביא בפ"ב דביצה דגריס ומ"ש מבישרא אגומרי התם ליכא כיבוי הכא איכא כיבוי הקש' עליו הרז"ה שם דכיון דכיבוי זה מחמת אוכל נפש הוא אע"פ שהוא כיבוי גמור אמאי לא שרי כשאר מלאכות ותי' הרמב"ן דכיון דכבוי זה אינו עושה אוכל באפייה ובישול אלא מתקן את האוכל הוה ליה כטחינת חטים וכיוצא דאסור יע"ש וא"כ לפי דעת רבי' דטחינת חטים וכיוצא אינו אלא מדרבנן משום דיכול לעשותם מעי"ט משמע ודאי דה"נ מתוק החרדל בגחלת אינו אלא מדרבנן אע"ג דאינו אלא תיקון אוכל שהרי התירו שחיקת תבלים בי"ט אע"ג דאינו אלא תיקון אוכל ואם כן קשה דאיך כתב רבי' דאם כבה לוקה מן התורה הא מן התורה הותרה כביה שלא לצורך במתוך אלא דמ"מ עיקר קו' ממיתוק החרדל בגחלת נראה דל"ק דהתם נמי הכביה עצמה אינה עושה אוכל אלא לחישת הגחלת וחמימותה עושה אוכל ואם היה באפשר שלא תכבה ה"נ היה מתקן את האוכל דומיא דבשרא אגומרא וכ"כ בשיטת כ"י להמאירי וכן משמע גם כן ממ"ש התוס' ביצה דכ"ג ד"ה ע"ג חרס

בס"ד דכתבו דכיבוי לעולם אינו לצורך אוכל נפש יע"ש ועיין בב"ח סימן תק"ז ומ"מ בין לתי' הרב ז"ל דבכביה לא אמרינן מתוך משום דכביה אינ' לצורך אוכל נפש וא"נ משום דכביה עצמה אינה באוכל לפי דברי ה"ה ק"ל מהא דגרסינן בפ"ק דכתובות ד"ו גבי בעילה בתחי' בשבת ר"פ משמיה דרבא אמר בי"ט שרי בשבת אסור אמר ליה ר' פפי לרב פפא מאי דעתך מתוך שהותרה חבורה לצורך הותרה שלא לצורך אלא מעתה מותר לעשות מוגמר בי"ט דמתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך והשתא מאי ק"ל הא מוגמר בי"ט איכא משום מכבה כמ"ש רבינו ובמכבה לא אמרינן מתוך ולפי גרסת הרי"ף אפשר לומר דס"ל לר"פ דבמוגמר ליכא משו' כיבוי כיון דסופו להבעיר וכרבא דאית ליה הכי התם דאמר אף ע"ג גחלת מותר וכמ"ש הר"ן שם דרבא פליגא אדרב הונא דא' אסור מפני שמכבה אלא שמדברי רבינו נראה דלא גריס כגיר' הרי"ף וכמ"ש הרב ל"מ בפ"ג דין י"ב יע"ש:

וראיתי להרב הנז' שם שהוק' לו כקו' הפר"ח דאמאי לא אמרינן מתוך בכבוי ותירץ דבישרא אגומרי הוי כיבוי כלאחר יד ומשום הכי לא אמרינן מתוך שהותרה כבוי כלאחר יד הותר נמי כבוי בידים יע"ש. ולפי תי' קשה ממיתוק החרדל דהתם הוי כיבוי בידים ומשמע דמן התורה מותר כטחינת חטים וכיוצא כמ"ש ואולי יש לחלק דאף ע"ג דבטחינת חטים ושחיקת תבלין ס"ל לרבינו דמותר מן התורה היינו משום דהמלאכה היא באוכל עצמו מה שאין כן מיתוק החרדל דמלאכת הכביה אינה נעשית באוכל אסור מן התורה ואף על גב דבישרא אגומרי הכבוי אינ' נעשית באוכל התם היינו משום דהוי כבוי כלאחר יד אבל כיבוי בידים אפילו לצורך אוכל נפש אסור מן התורה מיהו מ"ש עוד הרב הנז' ליישב לדעת ה"ה שכתב בפ' זה דין ה' שדעת רבינו דמכיון שבקצירת חטים וכיוצא אין הפסד אע"ג דבתלישת ירק ושאר פירות יש הפסד לא רצו להתיר התלישה שהיא תולדת קצירה לחצאין וה"ק דא"כ בישר' אגומרי אע"ג דלא אפשר מעי"ט יהא אסור כיון שהכיבוי נאסר ותי' דלא דמי דבשלמא בתלישת ירק אמרינן דכיון דנאסר קצירה שהיא לצורך אכילה נאסרה תלישת ירק אע"פ שהיא לצורך אכילה משום דלא פלוג רבנן אבל לא נאמר בעבור דין דמשום שנאסר שלא לצורך אכילה יהא אסור כיבוי לצורך אכילה כיון שהם שני ענינים חלוקים נראה דליתא שהרי מיתוק החרדל בגחלת כבוי לצורך אכילה היא ואפי' הכי אסורה וא"כ אמאי לא אמרי' דכיון דאסרו כבוי גחלת של עץ לצורך אכילה לא פלוג רבנן ובישרא אגומרי נמי יהא אסור ולעיקר קושייתו נראה לומר דלא דמי דבשלמא בקצירה איכא למימר דכיון דנאסרה קצירת חטים בידים לצורך אוכל נפש נאסרה נמי תלישת ירק בידים לצורך אוכל נפש אף ע"ג דלא אפשר

משא"כ בכיבוי ליכא למימר כיון דאסרו כבוי מתוק החרדל יהא אסור בישרא אגומרא דכבוי גחלת בחרדל הוי כבוי בידים וכבוי בשרא אגומרי הוי כבוי מאליו וכלאחר יד כנ"ל פשוט:

עוד הק' הפר"ח ממ"ש רבינו בפ"ה דין ה' והלש עיסה מערב י"ט אין מפרישין ממנה חלה בי"ט וכן אין שורפין קדשים בי"ט ששריפת קדשים שנטמאו מ"ע ועשיית מלאכה שאינה לצורך אכילה עשה ולא תעשה ואין עשה דוחה את ל"ת ועשה ולפי דעת ה"ה קשה דאמאי לא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך כו' וכן הק' הרב ל"מ ז"ל שם ותי' דס"ל לרבינו דלכם אהדרי' לאיסוריה דלא אמרינן מתוך וטעמא דהואיל הדר אפקיה והכל משום דליכא טעמא דהואיל שהרי אסור בהנאה יתיב בדוכתיה יע"ש ודבריו תמוהים שא"כ קש' היכי אמרינן בגמרא אברייתא דהשוחט עולת נדבה בי"ט לוקה ב"ש היא הא אפילו כב"ה מצי אתי משום דלכם אהדריה לאיסוריה קמא וטעמא דהואיל לא שייך בשוחט עולת נדבה ומהתימא עליו שסותר את עצמו שבפ' זה הוק' לו כן ותי' דס"ל לר"י בר אבדימי דכיון דשייך טעמא דהואיל בכל מקום אמרינן מתוך שהותר לאו זה בכ"מ משום הואיל הותר נמי אפי' היכא דליכא טעמא דהואיל ואינו עובר בל"ת יעו"ש וא"כ כיון שרבי' ז"ל פסק כב"ה דאמרי' מתוך בהוצאה איך כתב דשרפת קדשים בי"ט איכא עשה ולא תעשה הא ליכא אלא עשה:

עוד תי' הרב הנז' דשאני שריפת קדשים דאחשבי' רחמנ' מלאכה דכתיב באש תשרף ואפילו לצורך אכילה כגון הדלקת נר בי"ט אסור וכמ"ש רש"י בפרק א"נ דכ"ז ע"ב ד"ה חלה שנטמאה וכ"כ הר"ן שם יע"ש ולע"ד ק"ל דא"כ היכי אמרינן בפ"ק דפסחים ד"ה אמר רבא ש"מ מדר"ע תלת ש"מ אין ביעור חמץ אלא שריפה וש"מ לא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך והשתא לפ"ז היכי שמעינן מדר"ע דלית ליה מתוך שאני התם דכיון דס"ל כר"י דאין ביעור חמץ אלא שריפה רחמנ' אחשבי' להבערתן ומשום הכי אסור בשרפת קדשים אלא ודאי ע"כ לומר דה"ט דאחשביה רחמנ' לשריפתן לא אהני לן אלא לומר דאפי' לצורך כגון הדלקת נר וכיוצא אסור משום דכיון דמדאורייתא בעי שריפה ובלאו הכי היה צריך לשורפו חשיבא כשלא לצורך ובטיל ליה צורך הדיוט אצל גבוה וכמ"ש התוספות שם בד"ה ועל החלה משם ריב"א ומשום הכי לדעת התו' דבעי צורך היום קצת א"ש מאי דקאמר רבא ש"מ מדר"ע דלית ליה מתוך דאי אית ליה מתוך אע"ג דחשיבי הבערה שלא לצורך אכילה משום דרחמנ' אחשביה לשריפתן מ"מ לישתרי ליה מטעם מתוך כיון דאיכא צורך היום קצת שמצוה עליו לבערו בו ביום משא"כ שריפת קדשים דאי אמרינן דבטיל ליה צורך הדיוט כיון שמוטל עליו

לבערו חשיבה הבערה שלא לצורך כלל כיון דיכול לשורפו למחר ועיין בס' מ"ק דף ס"א ע"ב ואף על גב דנדרים ונדבות ממעטינן להו מקרא דלכם ולא לגבוה אף ע"ג דליכא צורך היום קצת כדי שלא יהא שלחנך מלא ושולחן רבך ריקם כמ"ש התוס' בפ"ק די"ט ד"ה דלמא שאני התם דגלי בי' קרא דלכם ולא לגבוה דלא חשיבה מה"ט צורך היום קצת מה שא"כ בביעור חמץ דליכא קרא למעוטי אי הוה ס"ל דאמרינן מתוך הוה שרי אמנם לדעת רש"י ורבי' דאמרינן מתוך אפילו בשאין בו צורך כלל קשה דמ"ט אין שורפין קדשים בי"ט ואי משום דרחמנ' אחשביה לשריפתן האי טעמא לא אהני אלא לומר דחשיבה שלא לצורך כמ"ש וכיון דהבערה שלא לצורך שרי מטעם מתוך ה"נ לישתרי ושמא י"ל דרבא ה"ק דש"מ מדר"ע דבמידי דטעון שריפה לא אמרינן מתוך והשתא ניחא דבפ"ק דביצה ל"ק דברייתא דהשוחט עולת נדבה בי"ט לוקה ר"ע היא והתוספות כתבו דה"ה דהו"מ למימר ר"ע היא אכן לפי זה בההיא דהשוחט עולת נדבה בי"ט אפי' ר"ע מודה דאמרינן מתוך וזה נר' שהוא דעת הרשב"א בתשובה סימן ע"א וזה דוחק ובס' מ"ק בפ"ג מה' חו"מ דין ה' תי' דה"ט דשריפת קדשים דהוי עשה ולא תעשה ולא אמרי' מתוך משום דבישרא אגומרי הוי מכבה ובכיבוי לא אמרינן מתוך כמ"ש לעיל יע"ש ולע"ד נראה דליתא להאי תי' ואמינא לה ממ"ש רבינו ז"ל בפ"ט מה' שבת דין ה' הניח בשר על גבי גחלים אם נצלה בו כגרוגרות חייב כו' נתבשל בו חצי בישול מצד אחד פטור ע"כ ולפי דעת הרב ז"ל תיפוק ליה דחייב משום מכבה ואע"ג דהוי משצ"ל דעת רבינו ז"ל דמשצ"ל חייב כמ"ש פ"א מה' הנז' דין ז' אלא ודאי עכ"ל שדעת רבינו דכבוי בשרא אגומרי לא הוה כבוי דבר תור' משום דהוי כיבוי כלאחר יד דמלאכה שצ"ל אינו חייב אלא דוקא במתכוין לכבות וכדמשמע מדבריו שם אבל כשאינו מתכוין לכבות אינו אלא פטור אבל אסור ועיין בס' בתי כהונה בחלק כ"ד סימן ח"י דף ע"ט ע"א ואם כן הדרא קושיא לדוכתא דאיך כתב רבינו דשריפת קדשים עשה ואין עשה דוחה את ל"ת ועשה דאי משום הבערה הא אמרינן מתוך ואי משום כבוי אינו אסור אלא מדרבנן כיון שאינו מתכוין לכבות ואפשר לדחות דאע"ג דכיבוי בישרא אגומרי לא הוי אלא מדרבנן כיון דבעשיית מלאכה דאורייתא הוי עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וכעין זה כתב הר"ן בסוף פ"ד דר"ה אמתניתין דאין מפקחין עליו את הגל והשתא דאתינן להכי אין צורך לומר דמשום טעמא דכיבוי הוא דאין שורפין אלא ה"ט דכיון דמדרבנן בעינן צורך קצת משום טירחה שלא לצורך חכמים עשו חזוק לדבריהם כשל תורה כיון די"ט עשה ול"ת אלא שלפי דעת הרב ז"ל דס"ל כדעת רבינו דבהבערה הותרה אפילו שלא לצורך כלל לא ניתן ליאמר תי' זה ודו"ק:

והפר"ח כתב שדעת רבינו כשיטת המפרש דלא אמרינן מתוך אלא כשיש בו צורך היום קצת וזה שאמר רבינו לפי' מותר בי"ט להוציא קטן וס"ת וכיוצא באלו אבל הוצאת אבנים וכיוצא בהן לוקה והיינו ההיא דאין שורפין קדשים בי"ט וס"ל לר' דדוקא בהוצאה והבערה אמרינן מתוך כל שיש בו קצת צורך משום דהוצאה מלאכה גרועה היא והבערה משום דגלי ביה קרא כמ"ש המ"מ ואף ע"ג דמסוגיא דפ"ק די"ט מוכח בהדיא בשאר מלאכות אמרינן מתוך רבינו דחה סוגיא זו מכח סוגיא דפ"ב דביצה דאסר אביי לכבות את הנר מפני ד"א אף על גב דאיכא צורך קצת והזקיקו לר' לומר דבהנך תרתי אמרי' מתוך סוגיא דפ"ק דביצה דמסיק דטעמא דב"ה משום מתוך ולענין הבערה תנן בפ"ק דביצה ב"ש אומרים לא יחם אדם חמין לרגליו אלא אם כן ראויין לשתייה וב"ה מתירין עושה אדם מדורה ומתחמם כנגדו אלו ת"ד ובמ"ש דרבי' הוציא דין זה דהבערה ממתני' דלא יחם אדם כו' הקשה עליו הרב מ"ק ז"ל דמחמם המים חייב משום מבשל כמ"ש רבי' בפ"ט מה' שבת ולע"ד נר' שודאי לא נעלם מהפר"ח דמחמם חייב משום מבשל כמ"ש רבי' והרב עצמו בחלק י"ד סימן נ"ח ס"ק י"ח הביא סברת רבינו ועשה לו סמוכות יע"ש אלא שמה שהביא ראיה ממתניתין דלא יחם היינו מסיפא דמתני' דקתני עושה אדם מדורה ומתחמם כנגדו דס"ל לרבי' דהיינו מטעם מתוך דסיפא דמתני' ב"ה היא כדמסיק התם אמנם מרישא דמתני' אין ראיה כלל דההיא ה"ט משום דרחיצה וסיכה חשיבה כשתייה כמ"ש רבינו בהדיא בדין י"ו ומש"ה אע"ג דמחמם חייב משום מבשל ובאפיה ובישול לא אמרינן מתוך אפילו שיש בו צורך קצת אפ"ה שרו ב"ה משום דחשיבה כאוכל נפש והיינו שהוצרך הרב ז"ל להביא סיפא דמתני' דעושה אדם מדורה וכן מוכח בגמ' לפי מאי דמסיקנא התם דהך סיפא דעושה אדם מדורה ב"ה היא וב"ש פליגי עליה דאם כן קשה דסיפא למה לי הא מק"ו דרישא נפקא דאפי' בהנאת אבר אחד שרו ב"ה כ"ש בהנאת כל גופו ועיין בספר דרכי נועם חא"ח סימן ט' אלא ה"ט דאי מרישא ה"א דדוקא ברחיצה שרי ב"ה משום דחשיבה כשתיה ובכלל אוכל נפש היא אבל שאר הנאות הו"א דאסור קא מ"ל דאפילו בשאר הנאות שרי משום דאמרינן מתוך וכמ"ש הפר"ח ז"ל אלא שמדברי רבינו בפי' המ' נר' דס"ל דטעמייהו דב"ה דכל הנאות גופו הרי הן בכלל אוכל נפש ולאו משום טעמא דמתוך כמ"ש הפר"ח וכן נראה מדברי הר"ן בפ' המביא וכמ"ש הפר"ח סימן תק"א ס"ב ואף שהר"ן כתב דטעמא דהיתר מדורה משום מתוך הוא מ"מ דברי רבינו נראין יותר וראיה מדאמרינן פ"ק דביצה מתקיף ליה רבה ממאי דב"ש וב"ה בהא פליגי דלמא בעירוב והוצאה פליגי כו' ופירש"י ז"ל אבל שחיטה שהוא אב מלאכה אפי' לב"ה לא הותרה שלא לצורך והך מתני' אפי' ב"ה היא ואם איתא לדעת הר"ן תקשי

ליה מתני' דעושה אדם מדורה דשרו ב"ה משום מתוך ור"י דאתקיף עלה מדלא מפלגו באבנים אמאי לא נתקיף עלה ממתניתין מפורשת אלא מוכח דמההיא ליכא ראיה דה"ט משום דהנאת הגוף חשיב כא"נ ולדעת הר"ן יש לדחות דודאי רבה אזיל ומודה דב"ה אית להו מתוך מכח הך מתני' ובריייתא דהשוחט עולת נדבה בי"ט ע"כ ב"ש היא ולא ב"ה ושלא כפי' רש"י אלא דאתקפתא דרבה אינו אלא לר"י בר אבדימי וקאמר דטעמייהו דב"ה דמתירין הוצאת קטן משום דס"ל דאמרינן מתוך ואהא הוא דק"ל דמהיכא פסיקא ליה לריב"א דטעמייהו דב"ה הכא משום מתוך דילמא בעירוב והוצאה פליגי כלומר דמהכא אין ראי' והיה לך להביא ראיה מההוא מתני' והיינו דאתקיף עלה ר"י דמהך מתני' גופא מוכח דבהא הוא דפליגי ואפי' הר"ן ז"ל נראה שחזר בו בפרק המביא וכתב דכל שהוא נהנה מגוף האסור חשיבה כא"נ וכמ"ש הב"ח והפר"ח סי' תק"א אלא דקשה לזה דמסוגיא דפרק קמא דכתובות מוכח דאפילו בהנאת הגוף כגון מוגמר בי"ט ובעילת בתולה לא שרי אלא מטעם מתוך והרב דרכי נועם סי' הנזכר תירץ דאה"נ דרב פפי הוה ס"ל דאפילו בבעילה דאיכא הנאת הגוף לא שרי אלא משום מתוך אמנם ר"ח דתי' עליך א"ק אך אשר יאכל לכל נפש דבר השוה לכל נפש כונתו לומר דקרא כי קאמר לכל נפש אף הנא' הגוף בכלל ובלבד שיה' שוה לכל נפש ע"ש. ולע"ד תי' זה לא יגהה מזור לפי מ"ש התוס' שם בד"ה אלא מעתה וז"ל וכ"ת לדידיה נמי תקשי וכי לא סבר דאמרינן מתוך הא טעמא דב"ה משו"ה הוא וי"ל שהיה סובר דטעמא דב"ה משום דאין עירוב והוצאה לי"ט כדקא ס"ד מעיקרא בביצה אע"ג דהתם פריך עלה דילמא לרב פפי לא שמיע ליה עכ"ל והשתא לפי זה קשה לתירו' ז"ל דאכתי תקשי ליה לרב פפי מתניתין דלא יחם אדם דשרו ב"ה ואי ס"ל דטעמייהו משום דהנאת הגוף חשיבא כאו"נ אם כן ה"נ גבי בעילה ומוגמר לישתרי כיון דאיכא הנאת הגוף ולכן נראה לע"ד דאע"ג דגבי מדורה וחימום מים חשיבא הנאת הגוף כאו"נ הנאת בעילה ומוגמר לא חשיבא ליה משום דחימום המים ההנאה באה לו על גופו וחשיבה כשתיה ומדורה להתחמם בו נמי ההנאה בא לו מכח ההבערה גופה שהיא המלאכה משא"כ גבי בעילה דהנאת הגוף לא בא לו מהחבורה שהיא המלאכה גופה ומוגמר נמי ההנאה בא לו מהריח ולא מההבערה שהיא המלאכה כנ"ל לחלק ועיין בשיטה מקובצת למוה"ר בצלאל ז"ל בפרק ב' דביצה מ"ש שם משם רבו יע"ש:

עוד הקשה הפר"ח לדעת ה"ה וז"ל ואיכא למידק בדבריו טובא חדא דכיון דרבינו ז"ל פוסק כר"י דאית ליה מתוך למה פרט הוצאה והבערה והלא מוכח בסוגיא דבכל המלאכות אמרי' מתוך דהתם מייתי דבשחיטה ובישול אמרינן מתוך ומשמע דה"ה

לשאר מלאכות וכ"כ התוס' בפ' המצניע דצ"ה דבנין בי"ט לא אסור אלא מדרבנן דהא איכא מגבן דהוי או"נ שחייב בשבת משום בונה כדאיתא התם ומתוך שהותרה בנין לצורך הותרה שלא לצורך ורבינו כתב הפך מזה בתחילת הפ' שאם בנה לוקה וכן הק' הרב ב"ח סימן הנז' והניחו בצ"ע ומה שתירץ הפר"ח דמתוך מ"ש ה"ה אבל שאר מלאכות שאינם לצורך אכילה כגון הכתיבה והבנין אפי' עשאן לאכילה לוקה יר' שמתור' זה דס"ל דמגבן בי"ט לוקה כפשטא דברייתא דהמצניע והא דפליגי חכמים ואמרו אחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות אינו אלא מהמכבה ואילך כמ"ש המ"מ עצמו בפ"ז מהלכות שבת ומה שהוכיח הר"ן בפ' א"צ דגיבון ביו"ט לא מתסר אלא מדרבנן מדלא אייתינן הך ברייתא בפ' ר"א דמילה כי אבעיא לן מהו לגבן יש לדחות משום דבהך ברייתא מצינן למדחי דחכמים אכולהו קאי אף אמגבן ולפיכך לא מצי למפשט מינה מידי עכ"ד ודבריו סתומים דהא כי נמי נימא דחכמים אכולהו קאי אף אמגבן הרי אפשיטו בעיין דאסור לגבן מדרבנן והיכי איבעיא לן אי שרי לגבן או לא אמנם כונתו לומר דאי אמרינן דחכמים לאו אכולהו קאי אלא המכבד ואינך אבל במגבן מודו לר"א דאסור מן התורה ע"כ לומר דגיבון ביו"ט אפילו לצורך יו"ט אסור מן התורה דאי שרי מדאורייתא היכי קתני בברייתא דהמגבן ביו"ט לוקה ואפילו נימא דהמגבן לצורך חול קאמר אכתי תקשי דאמאי לוקה הא מתוך שהותרה גיבון לצורך הותרה שלא לצורך אמנם אם נאמר דחכמים אכולהו קאי אין ראיה מדאסרו חכמים גיבון משום שבות דאיכא למימר דלא אסרו אלא במגבן לצורך חול זהו כונת דבריו אלא דאין תירו' מחוור דמשמע ודאי דגיבון ביו"ט לדעת רבינו לא אסו' אלא מדרבנן דומיא דקצירה וטחינה וכבר הוא עצמו דחה תיר' זה בס"ד יע"ש ועוד אני מוסיף להק' מהא דאמרינן לעיל בפ"ק דביצה דף ח' אמתני' דקתני ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה אמר ר"ז אר"י והוא שיש לו ד"נ ופרכינן עלה והא קא עביד כתישה והשתא מאי קו' הא כתישה משום תולדה דטוחן הוא דמחייב ואם כן נימא מתוך שהותרה טחינה לצורך או"נ שהרי שחיקת סמנין מחייב בשבת משום טוחן כמ"ש רבי' פ"ח מה' שבת דין ט"ו ואלו בי"ט מותר הותרה נמי שלא לצורך ואפילו לדעת התוספות וסייעתיה דס"ל דבעינן צורך היום קצת ה"נ הא איכא צורך היום שאם יניחו לערב יבלע בארץ ואין רשומו ניכר ונמצא בטל ממצות כיסוי דמה"ט כתב הרא"ש שם דכוי אין שוחטין אותו בי"ט ואם כן לא גרע מס"ת לקרות בו דמקרי צורך היום קצת משום דאיכא סרך מצוה וכן ק' מההיא דגרסי' בפ' א"ע ומי אמרינן הואיל והתנן י"ח תלם א' וחייבין עליה משום ח' לאוין החורש בשור ובחמור כו' ואי אמרי' הואיל אחרישה לא לחייב הואיל וחזי לכסוי דם צפור אמר ר"פ באבנים מקורזלות ראויות לכותשן וכתישה

ביום טוב מי שרי כו' והשתא מאי פריך וכתישה בי"ט מי שרי הא ודאי שרי מטעם מתוך דהא התם מיירי בכה"ג דאם היה מבקש עפר אחר ינגב הדם או יטשטש ע"י מים כמ"ש בתוס' שם ואם כן מקרי שפיר צורך היום הן אמת דלמאי דפריך בגמרא והא קא עביד כתישה לק"מ משום דתלמודא פריך לר"ז דאמר דבעינן ד"נ ואי ס"ל לר"ז דאמרי' מתוך אם כן אפילו בלא ד"נ לישתרי מטעם מתוך אך אכתי קשה לר"ז גופיה ודוחק לומר דר"ז ס"ל דלא אמרינן מתוך ופלוגתייהו דב"ש וב"ה בעירוב והוצאה לי"ט קמפלגי וכאתקפת' דרבה ותו דאם כן היכי פסקו הפוסקים להא דר"ז דבעי' ד"נ ועפר תחוח כמו שכתבו הרי"ף והרא"ש והטור ז"ל סימן תצ"ח יע"ש ועוד אני תמה לדעת הרא"ש וסיעתיה דס"ל דקצירה וטחינה וכיוצא מדאורייתא הותרה לצורך או"נ כמ"ש בפרק א"צ והטור בסימן תצ"ה מהא דאיבעיא לן בפ"ג דבכורות דף כ"ה ע"ב אמתני' דקתני השוחט את הבכור עושה מקום לקופיץ מכאן ומכאן בעו מיניה מר"ה כנגדו בי"ט מהו טעמא דר"י משום דקסבר תולש לאו היינו גוזז וכנגדו ביו"ט אסור דהוה לי' עוקר דבר מגדולו או דילמא בעלמא סבר ר"י תולש היינו גוזז וגבי בכור היינו טעמא דשרי משום דקסבר דבר שאינו מתכוין מותר ובי"ט נמי דשא"מ וכתב הרא"ש שם וז"ל מיהו קשה דבלאו י"ט נמי הו"מ למבעי פי' דמתני' דתולש את השער במתכוין קאמר משום דתולש לאו היינו גוזז או בשאין מתכוין קאמר הלכך נראה לפרש דאפי' אי תולש לאו היינו גוזז מ"מ מדרבנן אסור במתכוין או בפסיק רישיה גזירה אטו גוזז ומתני' ע"כ בשאינו מתכוין וקא מבעיא ליה כנגדו בי"ט מהו דילמא דוקא בבכור דתולש לאו היינו גוזז וליכא איסורא דאורייתא הוא דשרי דשא"מ אבל בי"ט דאיכא איסורא דאורייתא עוקר דבר מגידולו לא שרינן בשאין מתכוין או דילמא בבכור נמי איכא איסורא דאורייתא דתולש היינו גוזז וכי היכי דשרי בבכור משום דשא"מ שרי נמי בי"ט עכ"ל יע"ש והשתא לפי דעתו דקצירה ובצירה הותרה מן התורה לצורך או"נ אם כן מאי קא מבעיא ליה הא בי"ט נמי אפילו במתכוין אינו אסור אלא מדרבנן דמתוך שהותרה עוקר דבר מגידולו לצורך או"נ הותרה שלא לצורך דהתם נמי איכא צורך ושמחת י"ט שלא תתקלקל שחיטתו וכמ"ש הרא"ש שם וא"כ היכי קאמר טעמא דר"י משום דקסבר תולש לאו היינו גוזז וכנגדו בי"ט אסור הא כי היכי דשרי בבכור משום דאפילו במתכוין ליכא איסורא דאורייתא ה"נ גבי יו"ט יהא מותר מה"ט ולכן אשר אני אחזה ליישב שורש' של דברים הוא דהא דאמרינן מתוך שהותרה מלאכה לצורך או"נ הותרה נמי שלא לצורך היינו דוקא במידי שאין איסורו בא מפורש מן התורה כגון ההיא דהשוחט עולת נדבה וההיא דהמבשל ג"ה בחלב דהמלאכה נעשית באוכל עצמו והילכך אמרינן דמתוך שהותרה שחיטה ובישול באוכל

לצורך או"נ הותרה שלא לצורך אבל במידי דאיסורא בא מפורש מן התורה כגון ההיא דכתישה ותולש את השער דאינו אלא מכשירי או"נ ואם כן כיון דקרא קא ממעט בהדיא מכשירי או"נ ממעוטא דהוא לבדו אין סברא לומר מתוך שהותרה מלאכה באוכל עצמו הותרה במכשירין דהא גלי קרא בהדיא דלא אמרינן מתוך והלכך מש"ה אסרו כתישה בי"ט לצורך מצות כיסוי כיון דאין המלאכה באוכל עצמו אלא במכשירין הו"ל מכשירין שאפשר לעשותו מאתמול דאפי' לצורך אוכל נפש אסור מן התורה וכן ההיא דתולש את השיער נמי כל זמן שלא נשחטה הו"ל מכשירי או"נ שאפשר לעשותו מאתמול כמו שכתב הרא"ש שם בסמוך יעוין שם והילכך לא אמרינן מתוך ומעתה מתרצתא היא מה שהק' הב"ח ממה שפוסק רבינו בראש הפרק דאם בנה לוקה דכיון דהבנין אינו באוכל עצמו גרע ממכשירין דאפי' לצורך או"נ אסרו הכתוב בהדיא. ומה שכתבו התוספות בפ' המצניע שאם נפל ביתו בי"ט מותר לבנותו כדי שלא יכהו שרב ושמש היינו משום דס"ל דהלכה כר"י דמכשירי או"נ דא"א לעשותן מאתמול מותר והילכך אמרינן שפיר מתוך שהותר' מכשירי או"נ שא"א לעשותן מאתמול לצורך אוכל נפש הותר' נמי מכשירין שא"א לעשותן מאתמול שלא לצורך או"נ אלא דאיכא צורך היום קצת כההיא דנפל ביתו ביו"ט ומ"ש רבינו דאם בנה לוקה איכא למימר דמיירי בבנין שאפשר לעשותו מאתמול דאז אפילו לצורך או"נ אסרו הכתוב בהדיא וא"כ אפילו בנפל ביתו בי"ט קאמר דלוקה משום דרבינו ס"ל כרבנן דר"י דמכשירי אוכל נפש אפי' אי אפשר לעשותן מאתמול אסור כמו שכתב ה"ה בפרק ד' דין ח' יעויין שם:

ומעתה הבא נבא ליישב דברי ה"ה ז"ל שלדעתי כונתו למ"ש וז"ש ופי' מלאכה שהיא לצורך אכילה נתבאר בדברי רבינו שהיא כל מלאכה שאינה נעשית באכילה ושתיה כלומר דכיון דאינה נעשית באכילה ושתיה הוה ליה מכשירין דאפילו לצורך או"נ אסור וכ"ש שלא לצורך דהשתא ליכא למימר מתוך כמ"ש וכתב עוד ואם כן היה מן הדין שיהיו הוצאה והבערה אסורים כמו כתיבה ואריגה כלומר דהוצאה והבערה אפילו נעשית לצורך או"נ כגון להוצאת מפתח או כלים לצורך או"נ וכן הבערה ג"כ אפילו לצורך או"נ כגון להדליק נר לצורך אכילה וכיוצא בזה דכיון דאין המלאכה נעשית באוכל עצמו הוה ליה מכשירין דאפי' לצורך או"נ אסור אבל הבערה גופה לצורך או"נ פשיטא דשרי דאך אשר יאכל לכל נפש כתיב וא"א לאכילה בלא הבערה כמ"ש בירושלמי בפרק משילין וה"ט דבהבערה לצורך או"נ עצמו אע"ג דאין המלאכה נעשית באוכל כיון דהבערה עושה אוכל דינה כאוכל עצמו ושריא רחמנא ואהא כתב ונראה טעם לב' אלו ההוצאה לפי שאף היא באוכל ומשקה ואע"פ שהיא בדברי' אחרים אמרינן מתוך כלומר דבהוצאה

כיון דהוי מלאכה גרועה ולא מקריא מלאכה שהרי בשבת גופיה נפ"ל מקרא דויעבירו קול במחנה הא לא"ה הוי שרי והילכך כיון דהוצאה גופא איתא באוכל עצמו אמרינן מתוך שהותרה באוכלין עצמן הותר' בדברי' אחרים דהשתא ליכא למעוטינהו מקרא דהוא לבדו ולא מכשיריו דקרא כי ממעט היינו דוקא למידי דמקרייא מלאכה דבהכי קא מיירי קרא וקאמר כל מלאכה לא יעשה בהן אך אשר יאכל כו' אבל הוצאה דלא מקרייא מלאכה לא ממעיט מקרא דהוא לבדו וכתב עוד והבערה אע"פ שאינה באוכלין ומשקין כו' כלומר דמה"ט היה לנו לומר דדוקא בהבערה לצורך אכילה כיון דהי' עצמה עושה אוכל דינה כאוכל עצמו אבל הבערה לצורך דבר אחר אפילו לצורך שמחת י"ט כיון דאינה באוכל הו"ל מכשירין דממעטינן מקרא דהוא לבדו ואע"ג דהוי מכשירין שא"א לעשותן מאתמול דעת רבי' דאסור כמ"ש אלא דמשום דכתיב לא תבערו אש ביום השבת בשבת הוא דאסור הא בי"ט שרי כלומר וע"כ קרא לא אתא למשרי הבערה לצורך אכילה עצמה דהא מקרא דאך אשר יאכל נפקא כדאמרינן בירושלמי אלא ע"כ קרא אתא למשרי אפילו שלא לצורך אכילה עצמה וא"ת אם כן איך אמרי' בפ"ק דביצה הבערה ובישול אינה משנה ואת"ל משנה ב"ש היא דאמר לא אמרינן מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה שלא לצורך דאי ב"ה הא אמר מתוך כו' ה"נ מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ולפי דברי ה"ה ז"ל למה לי טעמא דמתוך ת"ל משום דכתיב ביום השבת דהתורה התירתו בהדיא דומיא דהוצאה דהוה בעי תלמודא למימר מעיקרא דאפילו אי לא אמרי מתוך שרי בהוצאה מיתורא דביום השבת ומה שתי' הרב לח"מ דודאי בהוצאה כד נפקא לן מקרא דלא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת לא אמרינן מתוך שהרי התיר שם הכתוב הוצא' בי"ט שלא לצורך שהרי משא סתם שלא לצורך היא וקא אמר קרא דבי"ט שרי אבל בהבערה דנפ"ל מלא תבערו אמרי' תפסת מועט תפסת ואמרינן הא בי"ט שרי אוכל נפש לבד אבל שלא לצורך אסור לכך איצטריך טעמא דמתוך יע"ש:

ולכאורה איכא למשדי ביה נרגא דאי קרא דלא תבערו אתא למשרי הבערה לצורך או"נ ל"ל קרא הא מקרא דאך אשר יאכל לכל נפש נפקא וכדאיתא בירושלמי בפ' משילין מהו להדליק נר של אבטלה חזקיה אמר אסור מתניתא פליג' אחזקי' לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת בשבת אי אתה מבעיר אבל מבעיר אתה בי"ט אין תימר בדברים שיש בהם או"נ אנן קיימינן והכתיב אך אשר יאכל כו' אלא כינן קיימי בנר של אבטלה כו' וכן תמה עליו בס' מ"ק יע"ש אלא שיש ליישב דבריו באופן זה דודאי קרא דביום השבת ע"כ אתא למשרי אפילו הבערה שלא לצורך אכילה עצמה אלא דאי

לאו מתוך הו"א דקרא אתא למשרי הבערה לצורך שמחת י"ט כגון להדליק נר של כבוד או ד"א דאי מקרא דאך אשר יאכל לא הוה שרינן אלא הבערה לצורך אכילה מחמת דחשיבה כאוכל כיון דהיא עצמה עושה אוכל שלא לצורך אכילה עצמה כיון דהמלאכה אינה נעשית באוכל הוה ליה מכשירי אוכל נפש וה"א דאסור קמ"ל קרא דאפי' לצורך שמחת י"ט שרי ואצטריך טעמא דמתוך למשרי אפי' הבערה דליכא ביה צורך היום כלל כההיא דהמבשל ג"ה בחלב דס"ל לרבי' דההיא לא מקרי צורך היום כלל ושלא כמו שדחקו התוס' ז"ל וא"כ משום הכי אמרינן שפיר בהבערה מתוך דמתוך שהותרה הבערה לצורך שמחת י"ט אע"ג דהוו מכשירין הותרה שלא לצורך וכתב עוד אבל שאר מלאכות שאינן לצורך אכילה כגון כתי' ואריגה אפילו עשאן לאכילה לוקה משום דה"ל מכשירין כמ"ש ושאר המלאכות שהן באכילה עצמה כגון שחיטה ואפיה אפילו עשאן שלא לאכילה אינו לוקה מטעם מתוך דכיון דהוו באוכל עצמו ליכא קרא למעוטינהו ונמצא לפי זה שמה שפרט הוצאה והבערה הוא משום דקאמר כל מלאכה כו' אם עשה אותה שלא לצורך אכילה לוקה שפי' עשה שלא לצורך אכילה ר"ל שלא נעשית באוכל עצמו לוקה משום דהוה לי' מכשירין ולא אמרינן מתוך כמ"ש חוץ מהוצאה והבערה דאפי' שאינה נעשית באוכל וה"ל מכשירין וא"כ מן הדין לא הי"ל לומר מתוך בשאר מלאכות אפילו הכי אמרינן בהו מתוך אבל במלאכה עצמה הנעשית באוכל עצמו פשיטא ודאי דאמרינן מתוך כדמוכחא סוגיא דפ"ק דביצה ואפשר שזה רמזו רבינו במ"ש אחר זה ושאר מלאכות כל שיש בו צורך אכילה מותר כגון שחיטה כו' ומדלא כתב כל שנעשה לצורך אכילה משמע דאפילו אם נעשית שלא לצורך אכילה כיון שהמלאכה עצמה יש בה צורך אכילה כלומר שהי' באוכל עצמו מותר ואי קשיא לך לפי זה מהא דפ"ק דכתובות דשרינן לבעול בתולה לכתחילה בי"ט מטעם מתוך אע"ג דהתם המלאכה שהיא החבורה אינה נעשית באוכל ולא עדיפי ממכשירין ואפ"ה שרינן מטעם מתוך הא לא תקשי דאיכא למימר דההיא אתיא כר"י דס"ל דמכשירי או"נ שא"א לעשותן מאתמול שרי וכן מצאתי בשיטה מקובצת למוהר"ב שכתב משם הראב"ד וז"ל ונראה דהא דשרו בעילת מצוה בי"ט משום מתוך לא שרי אלא אם כן אי אפשר לו לבעול מעי"ט שלא הגיע זמנו לכנוס כו' אבל היכא דאפשר ליה מערב י"ט לא דלא עדיפי ממכשירי אוכל נפש דממעטינן להו מקרא דהוא לבדו עכ"ד יע"ש ומ"ש מוהר"ב משם רבו דמתוך שרינן אפי' בשאפשר לעשותו מאתמול ובמכשירין ולע"ד דברי הראב"ד ז"ל נראה עיקר ויש לו על מה לסמוך מההיא דפ"ק דביצה דלא שרינן כתישה בי"ט מטעם מתוך אע"ג דאיכא מצות כיסוי אחר זמן רב ראיתי בספר מטה יוסף ח"ב חא"ח סימן ד' שכתוב שם משם

הרב החסיד נזיר אלהים כמוהר"ם הלוי וכנ' שדרך קצת בדרך זה כמ"ש:

ואולם אכתי פש גבן ליישב לדרך זה מ"ש רבינו ז"ל בפרק זה דין ט"ו המבשל בי"ט לגוים או לבהמה או להניח לחול אינו לוקה שאלו באו לו אורחים היה אותו תבשיל ראוי להם והשתא לפי מ"ש ק' טובא דאמאי הוצרך רבינו לטעמא דהואיל דמשמע דאי ליכא הואיל וכגון במבשל סמוך לחשיכה לוקה ות"ל משום טעמא דמתוך דכיון דהמלאכה נעשית באוכל עצמו אמרי' מתוך ומה שתי' הרב ל"מ הוא דחוק כמו שיראה המעיין ואף לזאת נראה ליישב ולומר דס"ל לרבינו דהא דממעטינן עכו"ם וכלבים מקרא דלכם גזרת הכתוב היא דאע"פ שהתירה התורה מלאכה שלא לצורך אכילה מטעם מתוך אפילו הכי אסרה לצורך גוים וכן צ"ל ע"כ לדעת רש"י דס"ל דמטעם מתוך שרי אפי' שלא לצורך כלל וכ"כ בשיטה מקובצת למוהר"ב ע"ש וס"ל לרבי' דכיון דעכו"ם וכלבים אמעיטו מקרא דלכם מכח גזירת הכתוב אהדריה קרא לאיסורא ולקי עלייהו אי לאו מטעם הואיל:

אמנם במבשל או שוחט שלא לצורך אכילת עכו"ם וכלבים אע"ג דלאו לצורך אכילה הוא כגון במבשל איזה דבר לצורך רטיה או שוחט את העוף כדי ליקח בו ראש לתנוק לשחוק בו וכיוצא אפילו הכי לא לקי עלייהו מטעם מתוך כיון דבהא ליכא קרא דמעטינהו כי היכי דנימא אהדרי' קרא לאיסוריה וזהו שדקדק ה"ה ז"ל בלשונו וכתב ושאר המלאכות שהם באכילה אפי' עשאן שלא לצורך אינו לוקה כמו שמתבאר בפרק זה שאם בישל לכותים או לצורך חול אינו לוקה ומדלא כתב בתחי' דבריו ושאר מלאכות כו' אם עשאן לצורך גוים או לצורך חול אינו לוקה כמו שיתבאר בפ' זה משום דבההיא ה"ט דאינו לוקה מטעם הואיל הא לא"ה לוקה משום דממעטינן מקרא דלכם ואהדרי' קרא לאיסורי' ומש"ה כתב ה"ה אם עשאן שלא לצורך אכילה כלומר שלא עשאו לצורך אכילה אלא לצורך דבר אחר וכמ"ש אז אינו לוקה מטעם מתוך אבל אם עשאו לצורך עכו"ם או כלבים ודאי דלוקה אמ"ש כמו שיתבאר בפ' זה שאם בישל לגוים כו' בא לדקדק מדברי רבינו דמדלא כתב סתמא המבשל בי"ט שלא לצורך אכילה אינו לוקה הואיל כו' משמע דבההיא אפילו בלאו טעמא דהואיל פטור מטעם מתוך ולא איצטריך לטעמא דהואיל אלא במבשל לכותים דליכא טעם מתוך דאהדרי קרא לאיסוריה ואין להקשות דאם כן איך כתב ה"ה בפרק זה דין י"ג מותר להוציא תבן לבהמה מטעם מתוך הא מלאכה לכותים ולכלבים אמעיטו מקרא דלכם וגזרת הכתוב היא די"ל דס"ל לה"ה דכי ממעטינן גוים וכלבים מקר' דלכם היינו דוקא לשאר מלאכות דבהא איירי קרא אבל הוצאה לאו מלאכה היא מדאיצטריך קרא דויעבירו קול במחנה וכיון שכן אמרינן בהו מתוך ואי קשיא לך א"כ היכי אמרינן בגמרא דברייתא דקתני השוחט עולת נדבה

בי"ט לוקה ב"ש היא דאמרי לא אמרינן מתוך הא אפי' כב"ה נמי אתי דהא נדרים ונדבות אמעיטו מקרא דלכם ואהדריה קרא לאיסוריה וכדק"ל להתוס' ז"ל י"ל דס"ל לרבינו כמ"ש הרז"ה דריב"א ס"ל דהך ברייתא אתיא כמ"ד נדרים ונדבות קריבין בי"ט לב"ה ולב"ש נמי אין קריבין גזירה שלמים אטו עולות ועולה של יום טוב נמי גזירה אטו עולה שאינה של יום טוב ומש"ה קתני בברייתא השוחט עולת נדבה לוקה עולת נדבה אין עולת חובה לא וכ"כ הר"ן בשיטה מקובצת כ"י למוהרא"ל ז"ל יע"ש וכ"כ בס' תמים דעים סימן ק"ך ע"ש וכ"ת תינח למבשל בי"ט לעכו"ם או לכלבים דאיצטריך רבי' לטעמא דהואיל משום דאמעיט מקרא דלכם ואהדריה קרא לאיסוריה אך לחלוקת מבשל בי"ט לצורך חול ל"ל למיהב טעמא משום הואיל ת"ל מטעם מתוך דהא ליכא קרא דממעיט כי היכי דנימא אהדריה קרא לאיסוריה י"ל דס"ל כמ"ש הר"ן בשיטה כ"י למוהר"א לפפא ז"ל ואני אומר שלא כוון רש"י לומר שלא תהא שום הוצאה אסורה בי"ט מן התורה למאן דאית ליה מתוך שהרי כתב ואף ר"י סבר במתוך פליגי ולכ"ע יש איסור הוצאה לי"ט מויעבירו קול במחנה דישנה כשאר מלאכות וירמי' הי' מזהירן על השבת שהם חמורין כו' הרי גילה דעתו דלמאן דאית ליה מתוך איכא הוצאה בי"ט דמתסרא מדאורייתא עד שהוצרך לומר דמה שלא הזהירן ירמיה אלא על השבתות הוא משום הלואי ישמעו ולפיכך נראה שהוא סובר דכל הוצאה שאינו עושה אותה אלא ליומיה אע"פ שאין בה צורך היום כלל שריא מדאורייתא אבל הוצאה שאינו עושה אותה אלא לצורך מחר מתסרא מדאורייתא וטעמא דמילתא דכיון דמשום מתוך אתינן עלה א"א להתירה יותר ממה שהתירה התורה באו"נ שלא התירה כו' אלא לצורך יומו ומצינן למילף הכי מהכנה דרבה דמשום דסתם ששי חול הוא דריש דאין י"ט מכין לשבת ובודאי דרבה לאו בהכנ' דממילא דוקא מוקי לה לקרא אלא אף בהכנה דבידים נמי דריש ואדרבא האי כתי' בהדיא כדכתיב את אשר תאפו הילכך למאן דלית לי' הואיל אסור לאפות מי"ט לשבת מן התורה ולמאן דלית ליה הואיל משכחת ליה בדברים האסורים וכ"ש שאסור מן התורה מי"ט לחול דאע"ג דבהכנה דממילא משתרי חול טפי משבת משום דסעודת חול לא חשיבא למהוי לה הכנה ה"מ למשרי ההוא מידי לחול משום ה"ט אבל הדבר ברור שאם אסור לאפות מי"ט לשבת כ"ש לחול ומשום הכי אתקיף עלה ר"י דאם איתא דאין עירוב והוצאה לי"ט ליכא שום הוצאה דמתסרא מדאורייתא אפי' לצורך חול שהרי אין הוצאה מלאכ' בי"ט כלל א"ו יש הוצאה בי"ט מן התורה במוציא לצורך חול וכיון דמשום מתוך אתינן עלה אין להתיר בה יותר מאו"נ עצמו והמוציא אבנים מי"ט לחול מחייב ומשום לתא דהך הוצאה גזרו חכמים אפילו בהוצאת אבנים דליום' ומשום הכי

לא מצי ב"ה לאפלוגי באבנים ולפי זה כשהי' ירמיה מזהירן על השבתות אף על י"ט היה לו להזהיר שלא להוציא מי"ט לחול דודאי רוב המשאות שהיו מוציאין לצורך חול לפי' לא הזהירן אלא על השבת שהלואי ישמעו זהו דעתי בשיטת רש"י עכת"ד. ובהא ניחא לי מאי דאיכא למידק לדעת רבינו ז"ל דס"ל דקצירה וטחינה בי"ט מותר מן התורה לצורך או"נ כמ"ש בסמוך מאותה שאמרו בפ"ב דחגיגה די"ז ע"ב דבי ראב"י תנא אמר קרא וקראתם ובקוצרכם איזה חג שאתה קורא וקוצר בו הוי אומר זה עצרת אימת אלימא בי"ט קצירה בי"ט מי שרי אלא לאו לתשלומין וקשה לדעת רבי' מאי קאמר קציר' בי"ט מי שרי הא ודאי מדאורייתא שרי אלא דרבנן הוא דגזרו וליכא למימר דנהי דקציר' בי"ט שרי היינו לצורך או"נ אבל שלא לצורך או"נ ודאי דאסור ומש"ה פריך שפיר קצירה בי"ט מי שרי משום דקרא משמע אפי' בקוצר כל שהוא לצורך חול מדכתיב ובקוצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך וכמו שראיתי מתרצים דאכתי תקשי לפי מ"ש ה"ה בדעת רבינו דס"ל כדעת רש"י דמדאוריי' אמרינן מתוך אפי' בדליכא צורך היום כלל אם כן מאי קאמר קצירה בי"ט מי שרי הא כיון דהותרה קצירה לצורך אוכל נפש מדאורייתא הותרה נמי שלא לצורך ודוחק לומר דראב"י סבירא ליה דלא אמרינן מתוך כדס"ל לב"ש ותו דהא אמרי' התם דצריכי הא דראב"י והא דר"א אמר רבי הושעיא כו' דאי מדר' הושעיא הוה אמינא מה תשלומין של חג המצות אסור בעשיית מלאכה אף תשלומין דעצרת אסור בעשיית מלאכה קא משמע לן דראב"י כו' יע"ש וא"כ לדידן דקי"ל דאמרינן מתוך א"כ תקשי מהיכא נפ"ל דתשלומי עצרת מותר בעשיית מלאכה ותו דר"י דקאמר הכא הבערה ובישול אינה משנה קאמר התם אלא מעתה חג האסיף איזה חג שיש בו אסיפה זה חג הסוכות אימת אלימא בי"ט מלאכה בי"ט מי שרי והשתא כיון דס"ל לר"י דאמרינן מתוך הא אסיפה בי"ט ודאי שרי מטעם מתוך אכן כפי דברי הר"ן הללו ניחא שפיר דמאי דק"ל קצירה בי"ט מי שרי היינו משום דקרא משמע בקוצר כל שדהו לצורך חול כדרך קצירת שדה זהו הנ"ל נכון בדעת רבינו וה"ה ז"ל ומסתייע לזה דברי הטור ז"ל בס"ה שכתב כלשון רבי' וכפי דברי הפר"ח נמצא דהטור סתם כדעת רבינו הפך דעת אביו הרא"ש דס"ל דבכל המלאכות אמרי' מתוך כנ"ל וה' ינחני בדרך אמת ויראני נפלאות מתורתו:

ומ"ש עוד ה"ה ובהשגות בדין הבערה כו' עד ופי' דברי רבי אבינא הן דס"ל דב"ש וב"ה בדין ההוצאה במתוך פליגי וכי היכי דפליגי בהוצאה ה"נ בהבערה ואע"ג דכי אמר בירושלמי לא תאסור ולא תשרי לא סמך עליו רבינא כיון דבגמרתינו ר"י עצמו השוה אותם ק' שהרי בירושלמי גופיה בפ"ק די"ט קאמר ר"ח בשם ר' יוחנן דהמבשל נבילה

בי"ט אינו לוקה שהותר מכלל בישול הרי דס"ל לר"י בירושלמי דאמרינן מתוך בהבערה ובישול וא"כ לפי דעתו ז"ל נמצא הירושלמי סותר את עצמו ויש ליישב בדוחק וצ"ע:

אפריון שלמה מ"ש לשיטת הרמב"ם דבכבוי לא אמרינן מתוך מכתובות ד"ז אלא מעתה יהי' מותר לעשות מוגמר ביו"ט וכו' נלפענ"ד ליישב דיש להבין דברי הרמב"ם למה לא נימא בכבוי מתוך ומ"ש הרמב"ם דאין בכבוי אוכל נפש כבר הביא השעה"מ דיש כבוי באוכל נפש אך עיקר כוונת הרמב"ם נראה דהנה בכל ענין מכבה לצורך אוכל נפש לא מצינו שיהיה מכוין לכבות לצורך אוכל נפש דבבשרא אגומרא נהי דהוי מכבה אין כוונתו לכבות וכן החמימות כמ"ש השעה"מ הנ"ל ואם כן בכל עניני הכבוי אין כוונתו לכבות רק כיון דבאמת הוי פסיק רישי' לכך הוי בי' איסור כבוי אם לא היכי דהוי אוכל נפש מותר אך עכ"פ כיון דאינו מכוין לכך א"י לומר מתוך שמותר לצורך אוכל נפש באינו מכוין יהי' מותר אף במכוין למלאכה זה לא אמרינן דכל הני דאמרינן בהו מתוך שהותרה הוי הכל ממכוין למכוין דמתוך שהותרה לצורך במכוין לשם מלאכה מותר נמי שלא לצורך אף דמכוין למלאכה אבל בכבוי שפיר כתב הרמב"ם דלא מצינו מכבוי אוכל נפש דהיינו שיהיה מכוין בכבוי ויהי' באוכל נפש זה לא מצינו ולא מצינו רק באינו מכוין לכך נהי דהוי פ"ר מ"מ מפ"ר להיכי דמכוין לכבות לא מהני מתוך ולכך הרמב"ם דמיירי במכוין לכבות אז שפיר לא שייך בזה מתוך דמפ"ר למכוין לא אמרינן מתוך אבל התם במוגמר דנמי אינו מכוין לכבות רק דהוי פ"ר לכך מפ"ר לפ"ר שפיר אמרינן מתוך מ"ש דמ"ש מכל המלאכות וזה ברור ואמת בעזה"י. ואחר כתבי עיינתי בשעה"מ וראיתי שהביא בשם רב שרוצה לפרש כעין זה בע"א מכח דהוי כבוי כלאחר יד וע"ז הקשה השעה"מ אך לפמ"ש נכון הדבר מאד בלי שום קו' ומיושב קושית השעה"מ מכתובות ג"כ:

מעשה חושב (סו) קשה היכי אמרינן בגמרא אברייתא דהשוחט עולת נדבה ביו"ט כו' הא אפי' כב"ה מצי אתי. למאי שכתב

הלכה י

ומולח אדם כמה חתיכות כו'. פ"ק דביצה די"א ע"ב אמר ר"י אמר שמואל מולח אדם כמה חתיכות בשר בבת אחת כו' וכתב בשיטה מקובצת למוהר"ב וז"ל י"מ דהא דר"י ודרב אדא לצלי על העור קאמר כי היכי דלמלח כוליה וכן פי' רבי' חננאל וכן נראה בירושלמי אבל הריטב"א אינו סובר כן דתרתי לא עבדינן עכ"ד:

וראיתי בתשובה למוהר"ח בנבנשתי חא"ח שנדפס בקרב ימים בסימן ל"א שדקדק מדברי הרי"ף והרא"ש ז"ל כדעת הריטב"א שכתבו וז"ל ירושלמי מערי' ומלח הכא ומלח

הכא עד דמלח לכוליה כלומר מולח ע"ג העור מעט מכאן ומעט מכאן עד דמלח לכוליה ואיכא למידק מה צורך בזה לומר כלומר בדבר שפירושו הוא פשוט. והן אמת שדרך הפוסקים ז"ל לכתוב כלומר לאפוקי פי' אחר וכאן מהו הפי' האחר שהיה אפשר לפ' שהוצרכו לומר כלומר אלא שבאו למעט דמהירושלמי היינו יכולים להבין שהיה מותר למלוח כאן וכאן עד דמלח לכוליה אפילו למלוח עליו בשר הרבה שאינו צריך לו ע"י הערמה שרי לאפוקי זה כתבו כלומר מולח ע"ג העור מעט מכאן אבל לא הותר למלוח עליו בשר הרבה אפילו אינו צריך אלא לחתיכ' אחת ע"י הערמה דתרי קולי לא עבדינן יע"ש:

ולע"ד נראה שאין פי' זה נכון דא"כ לא הו"ל למסתם סתומי ולומר מולח מעט מכאן דאכתי איכא למימר דמולח מעט מכאן ומכאן אע"ג דאינו צריך לאותו בשר קאמר ואי נחתי להכי הוה להו לפרושיה בהדיא ולומר מולח מעט מכאן והוא שצריך לאותו בשר ולכן נראה שבאו למעט שלא נפרש דמערים ומולח הכא והכא דקאמר בירושלמי אפילו בחתיכה אחת קאמר שמולח אותה במקומות הרבה ואהא כתבו מולח מעט בשר מכאן ומעט בשר מכאן אבל בחתיכה אחת למלוח אותה הרבה פעמים לא ועיין בהרב ט"ז סימן הנז' סק"ב והיותר נכון שבאו למעט מ"ש המאירי משם י"מ וז"ל וי"מ את הירושלמי כולהו לאו אעור קאי אלא אבשר כלומר שאם יש לו חתיכות ביתר ממה שצריך לו היום מולח את כולם בערמה שכשמלח את זו הוא דאמר שחברתה חשובה אצלו יותר עד שימלח את כולן הא ע"ג העור לא ואין דבריהם כלום דמדקאמר הכא והכא ודאי העור קאמר עד כאן לשונו יעוין שם:

עוד ראיתי להרב הנז' שדקדק בדברי מרן הב"י סימן ת"ק שכ' וז"ל ורי"ו כתב מולח אדם כמה חתיכות כו' אפילו א"צ אלא לחתיכה אחת כו' וכתב הר"ש מאיברא ודוקא קודם אכילה אבל לאחר אכילה לא כו' וכתב מרן ומ"ש רי"ו משם הר"ש מאיברא כך כתב סמ"ק וז"ל מערים למלוח גרמא כו' ומיהו דוקא קודם אכילה כו' וכן כתב רבינו בשם בעל העיטור לענין מבשל ומשמע דה"ה לענין מולח גרמא כו' יע"ש והקשה הרב הנז' דאמאי שביק התוס' שכתבו כן בפי' בד"ה מערים והג"א והביא מדברי הסמ"ק ולא עוד אלא דבסי' תק"ג כתב על הרב העיטור שכ"כ התוס' והג"א ולא זכר דברי סמ"ק יע"ש שרצה לתרץ ולא העלה בידו ולע"ד שמרן ז"ל טעמו ונימוקו עמו משום דמשמע ליה דהא דשרינן ע"י הערמה קודם אכילה היינו אע"פ שמה שאוכל ממנו מעט הוא משום הערמה שלא היתה כונתו אלא לבשל לצורך מחר וכן כתב הפר"ח סי' תק"ג סק"א שכן משמע מדברי הב"י וכ"נ מדברי התוס' שכתבו וכן רגילים העולם שמערימין ואוכלין

מעט כו' ואוכלין מן הכבד משמע שהיו רגילין להתיר על סמך אכילת כבד דסתמא אין צורך היום ואהא הוא דכתבו ומיהו הר"ש היה אומר כו' משמע דקודם אכילה שרי אפילו אין בו צורך היום כלל במה שאוכל ממנו מעט דאם לא כן מאי וכן רגילין העולם שכתבו הא בפי' איתמר בגמרא אלא משמע שבאו להוסיף דהעולם רגילים היתר ע"י הערמה אפילו אין בו צורך היום כלל ושלא כדעת הב"ח שכתב דאם אינו צריך אפילו לאותה חתיכה לא שרי ע"י הערמה אפילו קודם אכילה ודחק בדברי התוספות יע"ש ועיין במג"א סימן תק"ג סק"א וא"כ צדק מרן הב"י ז"ל בסימן ת"ק שלא הביא דברי התוס' ז"ל על דברי רי"ו משום דרי"ו הביא דברי הר"ש אפילו בצריך לאותה חתיכה שעל מ"ש מולח אדם כמה חתיכות אפילו אינו צריך אלא לחתיכה אחת הביא דברי הר"ש וא"כ אין ראיה מדברי התוס' והגא"ש דאיכא למימר שהם לא כתבו כן אלא בשאינו צריך אפי' לחתיכה אחת אמנם בצריך לאותה חתיכה אפשר לומר דס"ל דאפילו אחר אכילה שרי כיון דהא מיהא צריך לאותה חתיכה לצורך היום והיינו שהביא מדברי הסמ"ק שכ' מערים למלוח גרמא גרמא מיהו דוקא קודם אכילה דמשמע דבצריך לאותה חתיכה הוא דקאמר דהא דרב אדא קאי אדשמואל דאמר מולח אדם כמה חתיכות בשר אע"פ שא"צ אלא לחתיכה אחת גם מדברי הרב העיטור שהביא הטור סי' תק"ג הכי משמע שכתב כתב בה"מ דוקא קודם אכילה יכולה להרבות בבשול כו' דמשמע דלאחר אכיל' אפילו צריך לחתיכה אחת לא מהני שהרי אמ"ש הטור לעיל מזה ממלאה אשה הקדירה בשר אפילו אינו צריך אלא לחתיכה אחת אהא כתב משם בה"מ דהיינו דוקא קודם אכילה ומה שלא הביא בסימן תק"ג אדברי בה"מ דברי הסמ"ק והביא דברי התוספות והגא"ש היינו משום דמדברי בה"מ ז"ל משמע נמי דאפילו אצל"ח שרי קודם אכילה מדכתב אבל לאחר אכילה אינה יכולה לבשל ולומר אוכל ממנו דהך לישנא משמע דאפילו אינו צריך לאותה חתיכה אלא שאוכל ממנה דרך הערמה קאמר דלאחר אכילה אסור אבל קודם אכילה שרי מדלא כתב אבל לאחר אכילה אינה יכולה להרבות בבשול ואם כן אין ראיה מדברי הסמ"ק משום דאינהו לא איירי אלא בשצריך לא"ח אבל בשאינו צריך אפשר לומר דס"ל דאפי' קודם אכילה אסור כדעת הב"ח כנ"ל נכון ודוק:

הלכה יד

בני החיל כו' אם כשנותנים פת ממנה לתינוק כו'. הנה התוס' שם דכ"א ע"א ד"ה חזינן כתבו וז"ל ואור"י דל"פכו' עד ומשום הכי אם היו לוקחים ממנו כו' ולהכי פריך אדרב הונא מהכא עכ"ל. ודבריהם צריכין ביאור שהרי כתבו וכן בעגל דבסמוך לא שייך כו' וא"כ אמאי הוצרכו לכפול דבריהם ולומר ולהכי פריך לר"ה מהכא ומוהר"ש אלגאזי

בס' גו"ה דקכ"ד ע"ב פירש דכונתם להכריע דלפי' רש"י דר' הונא פליגא אדרב חסדא דאסר בעיסה חציה של גוי מטעמ' דאפשר למיפלג' אם כן אדפריך לר"ה מהכא תיקשי ליה דידיה אדידיה דהכא קאמר חזינן אי יהבי ריפתא לינוקא ולא קפדי ולא ס"ל טעמא דאפשר למיפלגה בלישה ואלו לעיל גבי בהמה חציה של גוי קאמר דטעמא מאי משום דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה משמע הא היכא דאפשר למיפלגה אסור אמנם לפי פירושו ז"ל דר"ה לא פליג אדרב חסדא ניחא דפריך לר"ה מברייתא דהכא ולא מדידיה אדידיה אלו דבריו יע"ש ואין אלו אלא דברי תימה שהרי רש"י כתב לעיל אההיא דר"ה דהך וטעמא מאי דקאמר בגמרא סוגיא דתלמודא הוא דקאמר לה ואינן מדברי ר"ה ועיין בהרב חד"ה ואם כן מה מקום להקשות מדר"ה דידיה אדידיה הא לר"ה ה"נ קושטא דמילתא דבהמה חצי' של גוי וחצי' של ישראל בלאו טעמא דא"א לכזית בשר בלא שחיטה שריא ולי נראה לפרש דבריהם דכונתם להקשות לפי' רש"י דאדפריך לרב הונא מברייתא דהכא אמאי לא פריך מברייתא דלעיל דקתני באמת אמרו ממלאה אשה קדירה בשר כו' אבל לאפות אינו אופה אלא מה שצריך לו ואף רשב"א לא שרי אלא מטעמא דפת נאפה יפה בתנור אחד ואי ס"ל לתלמודא דר"ה נמי לא שרי אלא בתנור אחד וכרשב"א מטעמא דהפת נאפית יפה אמנם בב' תנורים ה"נ דמודה ר"ה אם כן כי פריך לר"ה מהך ברייתא אדמשני עגל טריפה הואי אמאי לא משני דהתם בב' קדרות הוה דסתמא דמילתא הכי הוא דעגל אחד לא בישלו בקדירה אחד ובב' ה"נ מודה ר"ה דאסור אמנם לפי פי' ז"ל דר"ה שרי אפילו בשני תנורים ניחא שפיר דפריך מהך ברייתא ולא מברייתא דלעיל כן נ"ל ודוק:

הלכה יז

ויש בי"ט מה שאין בשבת איסור מוקצה כו'. עיין מ"ש ה"ה ולפי דעת רבינו נראה שיש לישב מה שהק' התוס' בפ' אין צדין דכ"ח ד"ה רבינא אמר וז"ל וקשה דמשמע הכא דרבינא אית ליה מוקצה מדקאמר מידי דהוי אקוץ בר"ה כו' ובפ' מי שהחשיך משמע דאית ליה כר"ש דלית ליה מוקצה כו' ולפי דעת רבינו לק"מ דכי לית ליה לרבינא מוקצה היינו דוקא בשבת אבל בי"ט אית ליה מוקצה וכ"כ הרמב"ן ז"ל במלחמותיו כמ"ש לקמן. ואולם יש לדקדק בדברי התוס' דאדק"ל לרבינא אמאי ל"ק להו מדרב הונא אדרב הונא דהכא קאמר רב הונא והוא שיש כזית בשר ואלו בפרק מפנין דקכ"ח אמרינן דבמוקצה לאכילה ס"ל כרבי יהודה ובמוקצה לטלטל ס"ל כר"ש ואפשר לומר שהתוס' אזלי לשיטתם שכתבו שם פ"ק די"ט ע"ב ד"ה הני כרכי דזוזי דכי קאמר התם דבמוקצה לטלטל ס"ל כר"ש היינו דוקא בשאר מוקצה אבל במוקצה מחמת מיאוס חמיר טפי

ואפילו בטלטול אסור ומשום הכי הכא גבי שפוד כיון דמוקצה מחמת מיאוס הוא כמ"ש רש"י משום הכי אסור לטלטל כל שאין עליו כזית בשר אמנם מדרבינא אדשמואל ק' להו שפיר דרבינא קאמר התם בפרק מי שהחשיך דאפילו במוקצה מחמת מיאוס הלכה כר"ש וההיא דשמואל דכרכי דזוזי א"כ מוקצה מחמת מיאוס הוא כמ"ש התוס' שם משם ר"ת:

וראיתי להרשב"א שם בפ' מפנין שתי' לקושית התוספות שהקשו בפ"ק מההיא דכרכי דזוזי דדוקא דבר שעומד לאכילה הוא דשרי לטלטל דדי לו שאסור באכילה אבל במה שאינו עומד לאכילה ס"ל כר"י ע"ש וזה נראה דעת רש"י ז"ל לפי מה שפי' בפ"ק דכרכי דזוזי הן מחצלאות שמכסין בהן פרקמטייא של ספינה דלאו מוקצה מחמת מיאוס הוא ואפ"ה אסר רב לטלטלן ובהכי ניחא מה שהקשה הר"ב חד"ה דפ' המביא דף ל"ג ע"א על מ"ש רש"י בד"ה והלכתא ברטיבא אסור דהך הלכתא איקבע כרב דאית ליה מוקצה כר"י דהא אמרינן בפ' מפנין דבמוקצה לטלטל ס"ל כר"ש יע"ש מה שתי' אכן לפי תי' הרשב"א ז"ל הנה נכון דהתם שאני דכיון דמידי שאינו עומד לאכילה הוא אסור אפילו בטלטול:

אך קשה לי לדעת הרי"ף ז"ל שפי' בפ"ק דשבת בפרש"י דכרכי דזוזי הן מחצלאות כרוכות ומונחות לסחורה דלאו מוקצה מחמת מיאוס הוא ואפילו הכי אסר רב לטלטלו ואם כן מה יענה להההיא דפרק מפנין דאמרינן דבמוקצה לטלטל ס"ל לרב כר"ש וליכא למימר דס"ל כתי' הרשב"א ז"ל דמיירי דאינו עומד לאכילה אסר רב לטלטלן שהרי כתב הרשב"א שם דהך תי' ליתא אלא לגירסת רש"י דגריס בשל טפל אמנם לגירסת הספרים והרי"ף דגרסי בשר טפוח א"א לומר כן יע"ש:

ויש ליישב ע"פ מ"ש הר"ב ח"ה ז"ל פ' המביא דדוקא בטלטול ממש הוא דס"ל לרב כר"ש אבל בטלטול שהוא להשתמש בו דזהו כעין אכילתו בהא ס"ל כרבי יהודה ע"ש ואם כן י"ל דס"ל להרי"ף דהא דקאמר בפ"ק הני כרכי דזוזי רב אסר היינו בטלטול שהוא להשתמש בו דהוי כעין אכילתו אבל בטלטול בעלמא שרי כנ"ל ובדברי התוספות דפ"ק דשבת אין לדקדק דאמאי תפסו קושייתם אההיא דכרכי דזוזי ולא אדלעיל מינה דקאמר מחצלאות של בדדין רב אסר ושמואל שרי די"ל דהתם פשיטא להו מלת' דהוה ליה מוקצה מחמת מיאוס כיון שמכסין בהם את הזתים כמו שפרש"י אמנם מההוא דכרכי דזוזי ק"ל שפיר והוצרכו לפרש דבכרכי דזוזי הן מוקצה מחמת מיאוס לאפוקי מפי' רש"י. אך ראיתי להרמב"ן ז"ל במלחמותיו שכתב ברפ"ק דביצה להוכיח כדעת הרי"ף דבי"ט קי"ל כר"י במוקצה מהא דרבינא דהכא דאע"ג דס"ל דגבי שבת הלכה כר"ש בי"ט ס"ל כר"י כו' ור' יאודה אמר שמואל אפשר דס"ל הכי ואיכא למימר דטעמייהו בשפוד

דבמוקצה מחמת מיאוס ס"ל כר"י כלישנא דרב אחא דאמר בר במוקצה מחמת מיאוס וצ"ל דס"ל דמחצלאות של בדדין לאו מוקצה מחמת מיאוס הן ושלא כדעת התוס' וכרכי דזוזי מפרש כפירש"י ומ"ש דרב יהודה אמר שמואל אפשר דס"ל הכי אין להקשות שהרי בפ"ק דשבת אמרינן עז לחלבה ורחל לגזיזה ותרנגולת לביצתה כו' רב אסר ושמואל שרי וכל הני ע"כ בי"ט איירי ואפ"ה שרי שמואל שהרי מבואר מדברי הרי"ף והרא"ש ז"ל שגירסתם היתה עז לחלבה כו' פלוגתא דר"י ור"ש מיהו מדברי התוס' פ' מי שהחשיך דף קנ"ו ע"ב ד"ה ושמואל מוכח דהוו גרסי כגירסא דידן יע"ש ודוק:

וראיתי למוהר"ש אלגאזי ז"ל בספ' גו"ה דברים תמוהים בעיני שכתב בסימן ל' וז"ל אין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ק"ק ותו ליכא והא איכא מוקצה לדעת הרי"ף וסיעתיה דבשבת שרי ובי"ט אסור וי"ל כמ"ש התוס' ז"ל (ביצה דף ל"ו) דהיינו דוקא במילי דאורייתא ומוקצה דרבנן עכ"ל ואתמהה דתוס' לא כתבו כן אלא אמתניתין דמגילה אבל מתני' דמשילין פשיטא להו דמיירי במילי דרבנן מדפריך התם בגמ' ממתניתין דמשילין וא"כ אכתי ק' למתני' דמשילין דמיירי במילי דרבנן דהא איכא מוקצה ולעיק' קושי' ל"ק דאי למימר דמתני' חומרי דשבת קתני חומרי די"ט לא קתני וכן כתב הרב תי"ט ז"ל ע"ש וכ"כ הריטב"א ז"ל בשיט' כ"י למס' מגילה דאע"ג דאיכא בינייהו הא דמזמנין את הגוי בשבת ואין מזמנין את הגוי בי"ט חומרי דשבת קתני ולא חומרי די"ט ע"ש ופשוט והנה התוס' שם בד"ה ורמינהו משילין פירות כו' הק' וז"ל ותימה דאמרינן במגילה אין בין שבת כו' אלא או"נ בלבד אמאי לא פריך ליה ממשילין כו' וי"ל דהתם לא פריך ממתני' כו' והכא מיירי בשבות דרבנן ולכך לא מייתי מהוצאה דאסורה מדאורייתא כו' וכתב הר"ב ח"ה וז"ל פי' דאיכא למימר דלענין דאורייתא יש חילוק בין שבת לי"ט אבל מדבריהם לא חילקו כו' ומהוצאה לא פריך נמי אההיא דמגילה דאיכ' למדחי איפכא דההוא דמגילה איירי במילי דרבנן וכ"כ מהרש"ל ז"ל כו' ע"ש ויש לדקדק דאם כן היכי קאמר התם במגילה הא לענין מכשירין זה וזה שוין מתני' דלא כר"י כו' והשתא אם איתא דמצי למדחי דההיא דמגילה איירי במילי דרבנן ומשום הכי לא מייתי מההיא דהוצאה אם כן היכי דייק דמתני' דלא כר"י והרי התוס' ז"ל בשבת דקכ"ה ע"א ד"ה הא ר"א כתבו שם לחד תי' שמ"ש בשמעתין דאין בין דמגילה מיירי במילי דאורייתא ואין בין דשמעתין מיירי במילי דשבות וכתבו עוד תדע דהכא פריך עלה בפרק משילין כדפריך בשמעתין ולא פריך בפ"ק דמגילה והא דדייק התם הא לענין מכשירין זה וזה שוין לא דייק בפרק משילין עכ"ל וכתב הרב ח"ה שם דכונתם דודאי דאיכא לדיוקי הכי נמי אהך דפ' משילין דלא נחית התם מדלא קאמר אין בין כו' אלא או"נ ומכשיריו אלא

דלא נחית התם בפ"ק דמגילה לדיוקי הכי אלא לאוכוחי דמתני' לא אתיא כר"י אבל הך דפ' משילין דא"נ תידוק בה הכי מצי אתיא כר"י דלא פליג ר"י וס"ל דמכשירי או"נ שרי אלא במילי דאורייתא אבל במילי דרבנן אפשר דס"ל דאסור דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וגזרו י"ט אטו שבת ע"ש והשתא אם כן דמצינן למדחי דמתני' דמגילה איירי במילי דרבנן ומשום הכי לא פריך מהוצאה אם כן היכי דייק דלא כר"י מתני' הא אפילו כר"י מצי אתייא משום דלא פליג אלא במילי דאורייתא וצ"ל לפי דרכו דהתוס' דמשילין פליגי אמ"ש בשבת וס"ל דלר"י דס"ל מכשירי או"נ מותר מן התורה באו"נ עצמו אם כן כי היכי דהתירו שבות דדבריהם באו"נ עצמו ה"נ התירו במכשירי או"נ דכאו"נ עצמו חשיב לר"י ואם כן אפי' נימא דמתני' איירי במילי דרבנן דהו"ל אין בין כו' אלא או"נ ומכשירין אלא ודאי דמתני' דלא כר"י אלא דאם כן קשה אדקשיא להו במשילין דאמאי לא פריך במגילה כדפריך במשילין ולא מצאו מענה לקש' להו דאמאי לא דייק הכא במשילין כדדייק במגילה בדברי התוס' דהתם כפי מה שפירש הר"ב ח"ה בכונת' ק' לי טובא שהרי התם באו לתרץ מה שהקשו בתחילת דבריהם דהיכי הוה בעי רב יוסף לומר דמתני' ר"א דפ"ק דמגילה דייק עלה הא לענין מכשירין זו"ז שוין וקאמר מתני' דלא כר"י ור"א ס"ל כר"י ועדיפא מדר"י כדאמרי' בפ' תולין והשתא כפי מה שפי' הר"ב ח"ה ז"ל ק' היכי ניחא להו קושייתם במ"ש דאין בין מיירי במילי דשבות ומשום הכי לא דייק הכא דמתני' דלא כר"י משום דלא פליג אלא במילי דאורייתא אבל במילי דרבנן מודה דמכשירי או"נ אסור הא אכתי תיקשי להו דהיכי משני רב יוסף דמתניתין ר"א דאם כן נידוק מינה לענין מכשירין במילי דרבנן זו"ז שוין ור"א ס"ל דמכשירי או"נ שרי בשבות דרבנן שהרי ההוא דפ' תולין אינו אלא שבות דדבריהם כמ"ש התוס' שם ד"ה דר"א יע"ש ויש ליישב בדוחק וצ"ע והרב מאיר עיני חכמים ז"ל דחה דבריהם של הרב ח"ה ומהרש"ל וכתב הוא ז"ל דמשום הכי לא פריך התם במגילה מהוצאה דמתירים ב"ה שלא לצורך משום דפשיטא לו שהיה מתרץ לו דההיא דאין בין דהתם לא אתיא כב"ה אלא כב"ש אבל בהא דפריך ממתני' דמשילין ס"ד דלא מצי לשנויי ליה למתני' דאין בין דהכא אתייא כב"ש וההיא דמשילין אתיא כב"ה משום דק"ל דע"כ ל"ק ב"ש התם אלא בהוצאה אבל אטלטול לא כדפריך בתר הכי עכ"ל יע"ש. ואין דבריו מובנים אצלי דא"כ אמאי הוצרכו התוספות במשילין לומר הילכך לא מייתי מהוצאה דאסיר' מדאורייתא ולו' איפכא מסברא הראשונה והיל"ל בפשיטות דמשום הכי לא מייתי מהוצאה משום דפשיטא ליה דלא אתיא כב"ה אלא כב"ש וכמו שכן צ"ל ע"כ לפי דבריו להההיא דפ"ק דמגילה ותו דאי מאי דלא פריך התם מהוצאה הוא משום דפשיטא שהיה מתרץ דמתני'

ב"ש אם כן אמאי דייק התם לומר הא לענין מכשירין זה וזה שוין מתני' דלא כר"י הא נמי פשיטא דאיכא למימר דמתניתין דלא כר"י וק"ל:

ולדעת הרי"ף ז"ל נראה להביא ראיה מהא דגרסינן פ' המביא דל"ג ע"א אין מנהיגין את הבהמה במקל וראב"ש מתיר לימא ראב"ש כאבוה ס"ל דלית ליה מוקצה כו' יע"ש. ויש לדקדק טובא שהרי בהדיא אמרינן בפ' כירה דמ"ד ע"א דראב"ש ס"ל כאבוה דלית ליה מוקצה ופליג עליה בחדא דאילו אבוה ס"ל כבה אין לא כבה לא ואיהו סבר אע"ג דלא כבה ובשלמא לדעת הרי"ף ז"ל דס"ל דאע"ג דבשבת קי"ל כר"ש גבי יו"ט קי"ל כר"י איכא למימר שפיר דה"ק לימא ראב"ש כאבוה גבי י"ט ואתי דלא כהלכתא וכן ראיתי בשטה מקובצת למוהר"ב שהביא מכאן ראי' לדעת הרי"ף ז"ל אלא שמדבריו שם נראה דאשתמיט מיני' ההוא דפ' כירה מדלא הזכירו על דל שפתיו ע"ש. וכן נראה דעת המאירי ז"ל כדעת הרי"ף שכתב וז"ל בהא אפילו ר"ש מודה אע"פ שהכינו מאתמול ור"א בריה לא חייש לחינגא אבל בשלא הכינו מאתמול מודה ר"א דאסור ומשום מוקצה עכ"ל. ולכאורה ק' שהרי ראב"ש בהדיא ס"ל כאבוה כדאיתא בפרק כירה אלא נראה ודאי שדעתו ז"ל כדעת הרי"ף דבי"ט קי"ל כר"י ומ"ש דמודה ר"א דאסור בי"ט דוקא קאמר מיהו לדעת רש"י וסיעתי' דס"ל דאפי' בי"ט ק"ל כר"ש ולא קי"ל כההיא דר"ן בריש מכילתין ק' דמאי פריך הא בהדיא ס"ל לראב"ש כאבוה דלית ליה מוקצה וי"ל דתלמודא הכי פריך לימא טעמא דראב"ש משום דס"ל כאבוה וא"כ לפום מאי דקי"ל הלכתא כר"ש דלית ליה מוקצה ה"נ בהא דאין מנהיגין את הבהמה במקל לא קי"ל כת"ק דאוסר אלא כראב"ש ודחי ליה שפיר דבהא אפילו ר"ש מודה ולא קי"ל כותי' דראב"ש ומסתייעא להאי פי' לישנא דתלמודא דקאמר בהא אפי' ר"ש מודה דהאי לישנא לאו דוקא אלא אי הוה קשיא לן אדר"ש דלימא ר"ש כראב"ש ס"ל הוה שייך למימר בהא אפי' ר"ש מודה אמנם אנן אדראב"ש ק"ל דלימא כאבוה ס"ל וא"כ הכי הו"ל למימר לא לעולם ראב"ש כר"י ס"ל והכא בדאזמניה מאתמול הוא דפליגי ומשום דמחזי כמאן דאזיל לחינגא אלא משמע כדכתיבנא וא"נ י"ל דאברייתא קא פריך דאי טעמא דראב"ש משום דס"ל כאבוה אמאי לא קתני ור"ש וראב"ש מתירין כדקתני ברישא ור"ש מתיר ואהא משני דבהא אפילו ר"ש מודה ומש"ה לא קתני ור"ש מתיר כנ"ל ואין להקשות לדעת הרי"ף ז"ל דמחלק בין שבת לי"ט מההיא דגרסינן פרק נוטל טעמא דחזי לאומצא הא לא חזי לאומצא לא למימרא דרבא כר"י ס"ל והאמר רבא לשמעיה טוי לי בר אווא ושדי מעי' לשונרא התם כיון דמסרחה כו' הכי נמי מסתברא דרבא כר"י ס"ל דדרש רבא אשה לא תכנס לדיר העצים כו' והשתא לדעת הרי"ף מאי ראיה מייתי דלמא ע"כ

לא קאמר רבא אלא גבי י"ט אבל בשבת ס"ל כר"ש ולעולם דאפילו בדלא חזי לאומצא שרי וכן ק' על מ"ש הרא"ש ז"ל בסוף מכילתין שר"ת ור"י הביאו ראיה דאין חילוק בין שבת ליו"ט משלהי מס' שבת דקאמר ואף לוי סבר הלכה כו' ע"ש אמאי לא הביאו מהך דס"פ נוטל דהא ודאי בורכא דמאי דקאמר בגמרא ה"נ מסתברא דרבא כר"י ס"ל לא קאי אמימרא דרבא דקאמר אי לאו דאדם חשוב אנא סכינא אבר יונה ל"ל הא חזי לאומצא אלא אאידך דרבא דקאמר טוי לי בר אווזא ושדי מעי' לשונרא אהא הוא דקאמר דה"נ מסתברא דטעמא דרבא משום דכיון דמסרחי דעתיה עילויה ולא כדהוה ס"ד מעיקרא דטעמי' דרבא משום דלית ליה מוקצה דא"כ צ"ל דאפילו בי"ט לית ליה מוקצה והא דרבא בי"ט איירי ורבא כר"י ס"ל גבי י"ט דדרש רבא כו' וזה פשוט מיהו קשה לדעת ר"ת שכתב הרא"ש בסוף מכילתין דבנולד קי"ל כר"י ודקדק כן מסתמא דש"ס דס"פ נוטל דקאמר בסמוך דאסור לטלטולי גרעיני דתמרא פרסיתא יע"ש דא"כ דס"ל לתלמודא התם בפ' נוטל לחלק בין מוקצה לנולד א"כ היכי קאמר ה"נ מסתברא דרבא כר"י ס"ל דילמא ע"כ לא קאמר רבא אלא דוקא באוד שנשבר משום דהו"ל נולד אבל במוקצה ס"ל כר"ש ואין לומר דמאי דמייתי מדרבא היינו ממאי דקאמר אשה לא תכנס לדיר העצים ליטול מהם אוד שהרי כתבו התוס' שם בד"ה ליטול שר"ת מפרש כפי' ה"ג דהיינו משום דמתקן מנא ויש ליישב בדוחק ודוק. ודרך אגב ראיתי להריטב"א ז"ל שם בשיטה כ"י שהקשה וז"ל וקשיא לי היכי אמרינן הכי נמי מסתברא שהרי זו ראיה ברורה ומוכרחת דכרב יאודה ס"ל דאלו לר"ש מסיקין בשברי כלים כדאיתא בפ' במה מדליקין ומתוך הדוחק י"ל דמשום דהאי שנוייא דמשנינן דכיון דמסרחיה דעתיה עלויה מאתמול משמע בשינוייא דחיקא והיה אפשר לומר דהדר ביה רבא מחדא מינייהו להכי אמרינן דודאי מסתברא לאוקמא בהכי דכיון דאשכחן לרבא בהדיא דדריש ברבים כרב יאודה וכי אמרינן ה"נ מסתברא לשנוייא דמשנינן קאי דאלו אידך דרשא ודאי אזלא כר' יאודה כנ"ל בדוחק עכ"ל:

ולע"ד נראה ליישב יותר נכון דמשום הכי קאמר מסתברא כר' יאודה ס"ל דטלטול מוקצה אסור משום דלאו ראיה ברורה היא דאיכא למימר דרבא במוקצה לאכילה ס"ל כר"י ובמוקצה לטלטול ס"ל כר"ש וכדקאמר בגמ' בפ' מפנין אליבא דרב הונא יע"ש וא"כ מההיא דדרש רבא אשה לא תכנס לדיר העצים כו' אין ראיה אלא דס"ל במוקצה לאכילה כר"י דכיון שהוא טלטול מוקצה כדי להשתמש בו הו"ל כעין אכילתו וכמ"ש הרב ח"ה שם ד"ה אין סומכין את הקדרה בבקעת יע"ש אבל במוקצה לטלטול כההיא דטלטול בר יונה וכההיא דטוי לי בר אווזא ה"נ אפשר דס"ל כר"ש משום הכי קאמר

דמסתברא דכר"י ס"ל דאפילו בטלטול אסור דכיון דחזינן דבמוקצה לאכילה ס"ל כותיה ה"ה בטלטול ודוקא לר"ה בפ' מפנין הוא דאמרינן הכי משום דקא' בהדיא דבטלטול מותר אבל לרבא כיון דלא אשכחן בהדיא דקאמ' הכי אית לן למימר דבכולה מלתא ס"ל כר"י כנ"ל נכון ודו"ק:

מעשה חושב (**עד**) ולפי דעת רבינו לק"מ כו' וכ"כ הרמב"ן ז"ל במלחמותיו. נ"ב למ"ש הרמב"ן גופי' במלחמות בפרק ב' דמסכת יו"ט דמאי דקאמר לי' אביי לרב יוסף הני סופלי לריה"ג לחיותא היכי שדינן להו היינו דמטעם מוקצה הו"ל לאסור טלטולן דכיון דס"ל לריה"ג לכם ולא לכלבים הרי דבר שאינו ראוי אלא לכלבים אינו בכלל הכנה כיון שאינן מוכנים לאוכל נפש דאדם וע"ש היטב וא"כ לדעת הרי"ף והרמב"ם דס"ל דיש ביו"ט מה שאין בשבת והיינו איסור מוקצה א"כ מאי פריך הש"ס שם בדף כ"א ע"ב תינח ביו"ט בשבת מאי איכא למימר ומאי קושיא היא זו הא בשבת קיי"ל כר"ש דלית לי' מוקצה ואפילו למה שפירשו התוס' שם בד"ה הני סופלי כו' דהני גרעיני תמרים אינן ראויין לבהמה אלא ע"י תיקון גדול ומדרבנן הוי מלאכה ע"כ, כונתם נמי הכי דמשום הכי מוקצין הן כיון דאינן ראויין לבהמה בלא תיקון אלא ע"י הדחק דהא זה פשיטא דלריה"ג אסור לתקן כיון דס"ל לכם ולא לכלבים וא"כ ע"כ דה"ק היכי מותר למשדינהו בלא תיקון לחיותא דכיון דאינן ראויין אלא ע"י הדחק הרי מוקצין הן וכן פי' שם מהר"ם מלובלין בכונת התוס':

וי"ל דאע"ג דקיי"ל דהלכה כר"ש בשבת דלית לי' מוקצה ור"ש ס"ל דאין מוקצה אפי' בנולד דהא ס"ל דמסיקין בשברי כלים מ"מ בנולד לא קיי"ל כותי' אפי' בשבת והני סופלי חשיבים כנולד משום דנולדים מן התמרים שאכלם וכן משמע במלחמות שם וע"ש. אלא דקשה גם בל"ז מאי קאמר לי' אביי לרב יוסף לריה"ג הני סופלי כו' דלמא ריה"ג ס"ל כר"ש דאפי' נולד שרי משום מוקצה ואפשר לומר דכיון דהגרעינים בליעי בתמרים הוי נולד טפי משברי כלים כדמשמע בעירובין דף מ"ה דקאמר התם מיא בעיבא מבלע בליעי ופריך התם כש"כ דהוי נולד ואסור ומאי קושיא היא דלמא כר"ש ס"ל דלית לי' נולד אע"כ דיש לחלק בין נולד דכלים דמתיר ר"ש למיא דבליעי בעיבא דאסור וה"נ י"ל בסופלי ועיין ריש מסכת יו"ט ובתוס' בד"ה קס"ד כו', וצ"ע. ומ"מ בעיקר קושייתינו י"ל דבאמת לאביי ס"ל דאין חילוק בין שבת ליו"ט במוקצה, והרי"ף והרמב"ם שמחלקים בין שבת ליו"ט במוקצה פוסקים כרב נחמן דס"ל לחלק ביניהם בריש מכילתין ועיין בר"ן ובתשובת הרא"ש סוף מכילתין ובראי"ש בפ' נוטל ודוק:

(**עה**) דלמא עד כאן כו' משום דהו"ל נולד כו'. למ"ש התוס' ריש מכילתין לחלק בין

שברי כלים למיא בעיבא דבליעי י"ל דר"ת לא קאמר דבנולד קיי"ל כר' יהודה אלא דומיא דגרעיני בתמרי כמ"ש לעיל על הגליון דף כ"ו ע"ב אות ע"ד דהני סופלי כיון דבליעי בתמרי כשאכל לתמרים חשיבי נולד אבל לא באוד שנשבר דהוי כמו שברי כלים דהכלי הי' באויר העולם. אמנם לפי מה שהגאון המחבר לא מחלק בכך מכלל דס"ל דסופלי לא דמיין למיא בעיבא ולא חשיבי נולד וא"כ הדרא קושייתי הנ"ל לדוכתא מה שהקשיתי לעיל על הגליון הנ"ל מהא דקאמר לי' אביי לרב יוסף תינח יו"ט שבת מאי איכא למימר דאלמא דס"ל לסתמא דהש"ס דאפי' בשבת מוקצה אסור ויהי' ראי' מזה לר"ת דבנולד קיי"ל כר' יהודה וקשה לפ"ז מאי מייתי הש"ס ראי' דרבא כר"י ס"ל במוקצה מאוד שנשבר דלמא שאני אוד דנולד הוא בין ביו"ט כיון דאצטריך לי' להש"ס במסכת יו"ט דף כ"א ע"ב לשנויי דחזי להסקה ובין בשבת מדאצטריך לי' לשנויי דמטלטלי' אגב ריפתא וצ"ע:

הלכה יט

לפיכך ביצה שנולדה בי"ט כו'. כתב ה"ה ובגמ' יש הרבה אוקימתות ובהלכות ואוקמה רבה אפילו בתרנגולת העומדת לאכילה כו' הנה שם ד"ג אמרינן ר' יצחק אמר משום משקין שזבו כו':

וראיתי להריטב"א בשיטה כ"י למסכ' שבת בר"פ חביות הקשה מדאמרינן התם אמר שמואל ומודים חכמים לר"י בשאר פירות ומודה ר"י לחכמים בזתים וענבים הרי דאפי' בשאר פירות לא גזרו לרבנן שמא יסחוט והא ודאי טפי הו"ל למגזר בשאר פירות אטו זתים וענבים מלמגזר בביצה ותי' דר' יוחנן דקאמר הלכה כר"י בשאר פירות לית ליה דמודים חכמים לר"י בשאר פירות דמדקאמר הלכה מכלל דפליגי ומשו"ה קאמר הכא רבי יוחנן דטעמא דביצה משום משקין שזבו ושמואל לית ליה טעמא דביצה משום משקין שזבו עכ"ל וכ"כ הרשב"א ז"ל שם ע"ש:

ועל פי זה יש ליישב מה שהקשה התוס' פ' כירה דף מ"ה ע"ב ד"ה דלית ביה ביצה וז"ל צ"ע דרבי יוחנן גופיה מפרש טעמא דביצה משום משקין שזבו כו' יע"ש ולפי זה נראה דלר"י דפסק הלכה התם כר' יהודה בשאר פירות ע"כ לדידיה ביצה שנולדה בי"ט מותרת דכיון דס"ל דבשאר פירות לא גזרו אטו זתים וענבים כ"ש דלא גזרינן בביצה דמשו"ה פריך תלמודא התם שפיר מדר"ן ולא משני דביצה אסורה לרבי יוחנן משום משקין שזבו כדקאמר הכא משום דלר' יוחנן לא קי"ל כהך מתני' דהכא אלא כר"י דס"ל לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה אלא שיש לתמוה דא"כ למאי דבעי למימר התם בפרק כירה דרבי יוחנן לית לי' נולד אם כן תקשי הא דאמר ר"י לקמן שבת וי"ט נולדה בזה

מותרת בזה הא ביומיה לא כדקאמר רב אדא ואמאי הא לר"י דטעמא דביצה אינו אלא משום משקין שזבו וכיון דס"ל דהלכה כר"י בשאר פירות כל שכן בביצה ואפי' נימא דר"י מיירי הכא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ואפ"ה ק' דהא ר"י לית ליה מוקצה ונולד כפי סוגייא דפ' כירה ויש ליישב בדוחק וצ"ע:

עוד אמרינן התם ואף רבי יוחנן סבר משום משקין שזבו דר"י רמי דר' יהודה אדר"י כו' ויש לדקדק טובא דמאי קושיא הא אמרינן שם לקמן נולדה בשבת תאכל בי"ט ר"י אומר משום ר"א עדיין היא מחלוקת שב"ש אומרים תאכל ובה"א לא תאכל ואמרי' דפליגי בהכנה דלר"י משום ר"א ב"ר אית להו הכנה וא"כ נימא דלר"י ביצה אסורה משום הכנה דרבה דס"ל כב"ה דאית להו הכנה ומהיותר תימא למ"ש בשיטה מקובצת למוהר"ב משם י"מ דמאי דלא פריך לעיל לר"ן מברייתא דקתני השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאוכלן בי"ט דמשמע הא נולדה אסורה וא"כ לר"ן במאי קמיירי אי בתרנגולת העומדת לגדל ביצים אפילו תרנגולת עצמה אסורה ואי בעומדת לאכילה אפילו נולדה נמי מותרת משום דר"ן דמוקי למתניתין בעומדת לגדל ביצים הוא משום דס"ל כתנא דלית ליה הכנה ומשום הכי לא מוקי ליה לב"ה כמאן דאית ליה הכנה ומהך ברייתא לא ק"ל די"ל דהך ברייתא אית ליה הכנה דתנאי פליגי בה לקמן ע"ש:

והשתא קשה דא"כ היכי פריך הכא מר"י לר"י הא ר"י ס"ל הכנה כדקאמר לקמן ואמאי דחיק ר"י לשונו במוחלפת השיטה ורבי' דחיק לומר דלדבריהם דרבנן קאמר דהשתא צריך לידחק ולומר דהא דידיה הא דרביה כמ"ש התוס' לקמן וטפי הוה ניחא לן לומר דר"י ס"ל דביצה אסורה כדקאמר משום ר"א וכן נמי ק' למאי דפריך לקמן לר"י ולר"י מברייתא דקתני וס' אסורה ואמאי לא משני דההיא ברייתא ר"י משום ר"א הוא דאי' ליה הכנה ולכן נ"ל דמאי דקאמר בגמ' כולהו כרבה לא אמרי הכנה לית להו היינו לומר דליכא מאן דס"ל הכנה כלל ולא פליגי תנאי בהכי ומ"ש בגמ' לקמן דרב אית ליה הכנה דרבה ור"י לית ליה הכנה דרבה ואמרינן עלה כתנאי לאו למימרא דתנאי פליגי בהכנה דרבה אלא אעיקר דינא דשבת וי"ט דפליגי רב ור"י דרב ס"ל נולדה בזה אסורה בזה ור"י ס"ל מותרת בזה אהא הוא דקאמר דהוי כתנאי ורב דקאמר נולדה בזה אסורה בזה ע"כ דס"ל דפליגי בהכנה דרבה אמנם ר"י דקאמר מותרת בזה איכא למימר דס"ל דתנאי פליגי אי קדושה אחת היא או ב' קדושות ולכ"ע לית להו הכנה ואע"ג דר"א ס"ל בפ' בכל מערבין דל"ח דב' קדושות הן ואיהו ס"ל דלב"ה קדושה אחת היא י"ל דר"א שמותי היא ולא ס"ל כב"ה וכ"כ התוס' שם בד"ה משום ע"ש וא"כ מש"ה ק"ל לר"י מדר"י לר"י ומאי דלא פריך לעיל מההוא ברייתא דהשוחט את התרנגולת לר"ן הוא דלא חש לאקשויי

מיניה דהא אדחויי ליה תי' דר"ן כמ"ש מוהר"ב שם אלא שמדברי התוספות בפ' בכל מערבין ד"ה אמר רבה מבואר דס"ל דלר"י נמי פליגי בהכנה דרבה וכיון שכן הדק"ל ולכן נראה דס"ל לרבי יוחנן דאפי' למאן דאית ליה הכנה לא גזרינן י"ט דעלמא אטו י"ט אחר השבת ומשום הכי ק"ל מדר"י לר"י דדוחק לי' לאוקמי ההיא מתני' בי"ט אחר השבת דסתמא קתני וא"כ אכתי מאי מקשה לקמן מברייתא דקתני וס' אסור' לר' יוסף ולר' יצחק נימא דר"י ור"י ס"ל דהך ברייתא אתי' כמאן דא"ל הכנה ואינהו ס"ל דלמאן דא"ל הכנ' גזרי' י"ט דעלמא אטו י"ט אחר השבת כדס"ל לרבה י"ל דלא משני הכי משום דאכתי הוה קשה ליה לר"י דס"ל כרבי יצחק דטעמא משום משקין שזבו ואיהו ס"ל דלא גזרי' י"ט דעלמא אטו י"ט אחר השבת וליכא למימר דלוקמא להההיא ברייתא ביום טוב אחר השבת דהא לר"י קיימינ' ור"י מש"ל די"ט סתמא משמע יום טוב דעלמא מדפריך מר"י לר"י כנ"ל. ואחרי כותבי זה ראיתי בשיטה מקובצת כ"י למוהר"א לפאפא שהוקשה לו כן משם הר"ן ותי' דרבי יוחנן שמע ליה מרביה דר"י משם ר"א אמרה וליה לא ס"ל הכנה כלל יע"ש. ואכתי אין תי' מספיק למאי דפריך לקמן לר"י ולרבי יצחק מברייתא דקתני וס' אסורה ולא משני דההיא ברייתא ר"י משום ר"א היא דאית לי' הכנה ולכן נראה כמו שכתבתי ודוק:

מעשה חושב (עו) ואף ר' יוחנן כו' דמאי קושיא היא כו'. וכן הקשה מו"ח זקני מאור הגולה מוהר"י הלוי איש הורוויץ אבד"ק אה"ו בכתבי קודש שלו (וכמדומה לי שגם הצל"ח עמד בזה) ותירץ דמשום הכנה דרבה לא מצינן לאוקמי הא דלר' יהודה ביצה אסורה בראשון משום דהכא סתמא קתני ר' יהודה אומר ועוד אמר ר"י והיינו שאמר כן משמי' דנפשי' והא דמוקמינן הכי הך דלקמן שאמר עדיין היא מחלוקת כו' ואמרינן עלה דפליגי בהכנה דרבה ולב"ה א"ל הכנה דרבה הרי התם קתני ר"י אומר משום ר"א והיינו דקאמר הכי משמי' דרבי ולי' לא ס"ל. אבל הא קשיא לי ג"כ דמאי פריך הש"ס לרב יוסף ולר' יצחק מהא דתניא אחד ביצה שנולדה בשבת כו' וספיקה אסורה ואמאי ספיקה אסורה הא לדידהו דאמרי משום גזירה הרי ספיקא דרבנן היא ולקולא ע"כ ומאי קושיא היא הא י"ל דהך ברייתא אתיא כר"א הנ"ל דס"ל הכנה דרבה וא"כ הרי ספיקה הוי ספק דאורייתא ולחומרא ובחידושי למסכת יו"ט ישבתי קושיא זו ועיין לקמן שגם המחבר הקשה כן:

אולם גם בל"ז קשה דמאי פריך הש"ס ארב יוסף ור' יצחק האי תיובתא הנ"ל הא י"ל דהך ברייתא מיירי בתרנגולת העומדת לגדל ביצים דאסורה משום מוקצה ומוקצה הא הוי כעין דאורייתא (וכמ"ש התוס' ישנים דמה"ט לא פריך הש"ס מברייתא זו לרב נחמן)

ומש"ה ספיקה אסורה. ותדע דהא ע"כ צריכין אנו לתרץ כן לר' יוחנן דאמר נמי גזירה משום משקין שזבו כר' יצחק כי היכי דלא תקשי עליו הך תיובתא הנ"ל דאותיב הש"ס לרב יוסף ולר' יצחק דהנה לפמ"ש הרמב"ן במלחמות פ"ב דפסחים הא לית לי' לר' יוחנן כלל האי דינא דדבר שיש לו מתירין לא בטיל משום דס"ל דרבנן פליגי עלי' דר"ש בפ' הנודר מן הירק ולית להו כלל דדבר שיש לו מתירין לא בטיל וא"כ איך יתרץ ר' יוחנן לטעמי' את הברייתא הנ"ל דקתני בה ואם נתערבה באלף כולן אסורות כיון דלית לי' הא דמתרץ רב אשי דדשיל"מ לא בטיל אע"כ דצריך לאוקמה בתרנגולת העומדת לגדל ביצים וכר' יהודה דאית לי' מוקצה. [אמר נ"ה המלבה"ד אולי יתרץ ר' יוחנן כר"פ שם דכל דבר שבמנין לא בטיל עיי"ש וצ"ע בזה]:

אמנם בחידושי הנ"ל גם על זה קהיתי דאי הברייתא כר' יהודה אתיא דאית לי' מוקצה א"כ מאי חידוש אשמעינן ר' יהודה בביצה הא ר' יהודה ס"ל דמין במינו לא בטיל בכל האיסורים ולכמה פוסקים אפי' ביבש ביבש ס"ל לר' יהודה דלא בטיל. ואמרתי ליישב בזה די"ל דהני פוסקים ס"ל דמודה ר' יהודה באיסור דרבנן דמין במינו בטיל (בחולין צ"ט בתוס' ד"ה שאני ציר כו') וא"כ הרי אשמעינן הכא רבותא דאע"ג דמוקצה הוי דרבנן מ"מ הוא חמיר כעין דאורייתא (וכמש"ל בשם התוס' ישנים) ומשו"ה אמרינן בי' דמין במינו לא בטיל ואכמ"ל:

הלכה כ

וכשם כו' ואפי' נתערבה באלף כולן אסורות כו'. כתב ה"ה וספיקה שנתערבה באחרות יש מי שהורה שכולן מותרות כו' ולדעת המתירין הסכים הרשב"א וכן נראה שהוא דעת התוס' ממ"ש שם בד"ה ואחרות באחרות וז"ל תימא דא"כ אוסר ס"ס ובשלמא ההיא דלעיל דאמר דספיקה אסורה נתערבה באלף כולן אסורות נוכל לפרש כדפי' ר"ת כו' וע"ש וכ"כ הרשב"א בת"ה דקי"ו שמדברי ר"ת שכתב דנתערבה אודאי קאי נראה דס"ל דס"ס בדשיל"מ מותר אמנם אי הוה ס"ל דס"ס בדשיל"מ אסור אם כן לא הוה ק"ל מידי דאמאי לא מייתי התם בפ' התערובות מהך ברייתא דס"ל דס"ס אסור דאיכא למימר דכיון דלרב אשי דהלכתא כותיה מוקי לברייתא בס' י"ט ספק חול ומשום דהוי דשיל"מ משה"ה לא מייתי התם מהך ברייתא די"ל דהכא שאני דהוי דשיל"מ ומש"ה אסר בס"ס אבל בעלמא ס"ס מותר ולומר דכונתם ז"ל להקשות דאמאי לא מייתי התם מהך ברייתא ונימא דשמואל דקאמר התם הנח לע"ז דס"ס אסור ס"ל כהך ברייתא דקתני וס' אסורה בס' טריפה מיירי וכאוקמתא דר"פ דהשתא א"כ ס"ל להך ברייתא דאפי' בשאר איסורין ס"ס אסור ושמואל ס"ל כותיה בחדא ופליג עליה בחדא וכדמשני ליה התם אההיא ברייתא

זה ודאי דוחק דכיון דתלמודא התם אשכח ברייתא דאית ליה בהדיא דס"ס אסור משום הכי לא מייתי מהך ברייתא דליכא למשמע אלא אליבא דר"פ דמוקי לה בספק טריפה ולאוקמי לשמואל דלא כהלכתא אלא נראה כמ"ש ובהא ניחא לי מה שהקשה הפר"ח בחי"ד סימן ק"י ס"ק מ"ג על מ"ש המרדכי בס"פכל הצלמים וז"ל נתערבה באחרות ר"ת לא גריס ואחרות באחרות דס"ס הוא ואין לאסור ורבי' שמחה הקשה דבריש ביצה אמרינן וס' אסורה ואם נתערבה באלף כולן אסורות וי"ל דשאני גבי ביצה דהוי דבר שיל"מ ואפילו באלף לא בטיל ולכך יש לאסור אפי' ס"ס ע"כ והקשה הרב הנזכר דהא תינח לרב אשי דחדית לן דמחמרינן בדבר שיל"מ אבל מקמי הכי דהוה מפרשי' ליה משום הכנה או טרפה תקשי לר"ת דמתיר בס"ס והכא אסרינן אפילו דאיכא תרי ספיקי אלא ע"כ לומר כר"ת דנתערבה אודאי קאי או כתי' ר"י דלא מקרי ס"ס כיון שאינו מענין אחד יע"ש:

ולע"ד נראה דל"ק דודאי לאוקמתא דר"פ דמוקי לה בס' טרפה וכן למאי דהוי בעי למימר דטעמא משום הכנה ע"כ ס"ל לרבינו שמחה דהך ברייתא ר"י היא דאסר ס"ס גבי רמוני בדן אלא דעיקר קושי' רבינו שמחה הוא דאמאי לא מייתי התם מהך ברייתא וכמו שהקשה התוס' ואהא תי' דשאני גבי ביצה דהוי דשיל"מ כלומר דלפי המסקנא דמוקי לה רב אשי בס' י"ט ס' חול ומשום דהוי דשיל"מ החמירו הך ברייתא מיתוקמא אליבא דכ"ע והילכך משום הכי לא מייתי הך ברייתא לסיוע מינה לשמואל וכמ"ש עוד הקשה הפר"ח ז"ל דאיך לא שמיע לי' לרבינו שמחה דלר"ת חלוקת ואם נתערבה לא קאי אספיקא אלא אודאי וכמ"ש התוס' ואדרבא הרשב"א דקדק מדברי ר"ת להיפך דס"ל דס"ס אפי' בדשיל"מ מותר וכמ"ש לעיל ורבינו שמחה כ' דלדעת ר"ת יש לאסור בדשיל"מ אלא שבאמת אין דברי הרשב"א מוכרחין דאיכא למימר דמה שהוצרך ר"ת לומר דנתערבה קאי אודאי היינו למאי דהוה מפרשינן טעמא משום הכנה או בספק טריפה אבל כי חדית לן רב אשי בתר הכי דבדשיל"מ מחמרינן אפילו בס' דרבנן ה"ה דמחמרינן נמי בס"ס מה"ט ומ"מ אע"ג שאפשר שר"ת יסבור כרבינו שמחה לאסור ס"ס בדשיל"מ מ"מ קו' ר"ש לאו קושיא דהא ר"ת מפרש דקאי אודאי ע"כ דבריו יע"ש:

והנה מ"ש דאין דברי הרשב"א מוכרחין דאפשר דר"ת יסבור דלפי אוקימתת רב אשי נתערבה קאי אס"ס כן כ' הר"ן בשיטה כ"י למוהר"א לפאפא ז"ל ודחה שם דברי הרשב"א ז"ל מה"ט יע"ש ונראה דמה שהוצרך ר"ת לומר דלמאי דהוי מפרשי' טעמא משום הכנה או טריפה נתערבה קאי אודאי ולא כתב דלפום הני אוקימתא הך ברייתא ר"י דאסר ס"ס בשאר איסורין וכמ"ש למעלה לדעת רבינו שמחה משום דרבינו תם ז"ל אזיל לטעמיה

שכתבו התוס' בפ' התערובות דע"ב ע"ב דאפילו ר"י דאסר ס"ס היינו דוקא ברמוני בדן דחשיבי טובא יעוין שם מיהו מדברי המרדכי בפרק כל הצלמים נראה בהדיא דר"י אסר ס"ס בכל מילי ממה שכתב ר"ת ל"ג ואחרות באחרות דס"ס הוא ואין לאסור דאין הלכה כר"י דאסר ס"ס ברמוני בדן יע"ש ולעיקר קו' הפר"ח על דברי רבינו שמחה י"ל בדוחק דודאי שמיע לי' לר"ש דברי ר"ת אלא דר"ש ס"ל כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא דבמ"ש רבי' תם דלא גריס ואחרות באחרות ס"ל כותיה ובמ"ש דנתערבה קאי אודאה לא שמיע ליה כלומר לא ס"ל דדחיק' לי' מילתא לומר הכי דפשטא משמע דאמאי דסליק קאי ומשום הכי קשיא ליה אליבא דנפשיה מהך ברייתא והוצרך לשנויי דה"ט משום דהוי דבר שיל"מ:

ועוד נראה ליישב הכל והוא עם מה שהקשה מוהר"ש אלגאזי בס' הליכות אלי דף נ"ה ע"א וז"ל ויש לעיין במ"ש בשלמא ההיא דאמר וס' אסורה כו' נוכל לפרש כדפי' ר"ת ובלאו סיפא דנתערבה באלף ממאי דקתני וס' אסורה איכא למשמע דס"ס אסור דכיון דאמרינן לקמן א"ל מאי דעתיך רב ור"י הלכה כר"י כו' והתניא א' ביצה שנולדה בשבת כו' ומדמינן נדון דברייתא לנדון דאושפיזא משמע דסבר דברייתא בכל י"ט מיירי ואף של גליות כו' וא"כ הא איכא ס"ס ספק אם נולדה היום או בחול ואת"ל נולדה היום ספק אם היום קדש או למחר דבכל י"ט דגליות איכא ס' כו' יע"ש ואם כן איכא למימר דלרבינו שמחה ודאי שמיע ליה הא דר"ת דנתערבה קאי אודאה אלא מאי דק"ל היא מחלוקת וס' אסורה משום דמשמע ליה דברייתא סתמא קתני ואפי' בב' י"ט של גליות וכדמוכחא נמי מההיא דאושפיזא דרב אדא ואהא ק"ל דהו"ל ס"ס ותריץ יתיב דהו"ל דשיל"מ ואפילו באלף לא בטל ולמאי דבעי למימר מעיקרא דטעמא משום הכנ' לא תקשי דהא הו"ל ס"ס די"ל דמעיקרא הוה סבירא לי' דס"ס דאורייתא בדבר שיש ל"מ אסור ומשום הכי פריך בשלמא לרבה דאמר משום הכנה הוה ליה ספיקא דאורייתא אלא לר"י ולר"י כיון דהוי מדרבנן הוה ליה ס' בדרבנן ואפילו בדשיל"מ מותר וכמו שכן הוא דעת הר"ן כמ"ש הפר"ח וחדית לן רב דס"ס אפילו בדרבנן בדבר שיל"מ ס"ל אסור כך נ"ל ליישב לפי חומר הנושא ומ"מ לדעת הרשב"א דס"ל דס"ס אפילו בדשיל"מ מותר צ"ל דס"ל דהך ברייתא דקתני וס' אסורה לא מיירי בב' י"ט של גליות אלא האי תנא בא"י קאי וההיא דאושפיזא דרב אדא לא מכרעא כמו שיראה הרואה כנ"ל. ודע שדברי הרשב"א הללו נראה שאשתמיט מיניה להר"ב ט"ז שכתב בחי"ד סימן ט"ו על מ"ש מרן שם אין לסמוך על הגוי בגדיים קטנים הנקחים ממנו ואומר שהם בני ח' ימים והק' הרב ז"ל בסק"ה דהו"ל ס"ס ס' אם כלו לו חדשיו או לא ואת"ל כלו לו חדשיו שמא יש להן

ח' ימים ותירץ דס"ל כי"א שכתב מוהר"ם בסי' ק"נ ס"ח דדשיל"מ לא מהני ליה ס"ס כו' ע"ש ואתמיהא שהרי מאריה דדין זה הוא הרשב"א ז"ל בסימן רע"ג והרשב"א ז"ל ס"ל דס"ס בדבר שיל"מ מותר ואחר זמן רב שכתבתי זה ראיתי בספר עבודת הגרשוני חלק שני בסימן שהוקשה לו כן ע"ש ועיין עוד בספר נקודת הכסף מה שתמה על תירוץ זה ולעיקר קו' כתב וז"ל אבל באמת אין התחלה לקושיא זו דהיאך תאמר ואת"ל לא כלו שמא יש לו ח' ימים דמה בכך שיש לו ח' ימים הא לא כלו ונפל הוא ועוד דכשתאמר לא כלו א"א שיש לו ח' ימים דהא כשהוא בן ח' ימים מוציא מידי ס' נפל ואפשר שזהו בכלל מה שכתב וי"ל דלא שייך כאן ס"ס כו' אבל באמת לא היה צורך להעלותו בכתב יע"ש ואני תמיה עליו דמשמע מדבריו דאם נודע לנו בודאי שלא כלו חדשיו הרי הוא נפל ודאי ולא מהני ליה ח' ימים וזה ודאי אינו שמדברי התוספות בפר"א דמילה דף קל"ו ד"ה מימהל מבואר דאפילו אם ידעינן בודאי דלא כלו לו חדשיו אם שהה ח' ימים אינו נפל שכתבו וז"ל מכאן משמע דלא איירי רשב"ג בבן ח' ימים דוקא אלא בסתם וכן משמע לקמן דפריך ת"ש עגל שנולד בי"ט שוחטין אותו בי"ט ודחי דכלו לו חדשיו ואת"ל דלא איירי רשב"ג אלא בודאי בן ח' ימים הו"ל לדחויי הכא במ"ע בסתם ולדות כו' הרי מבואר דס"ל דבידעינן דלא כלו לו חדשיו מהני ח' ימים להוציאו מידי נפל דאל"כ הול"ל בפשיטות דע"כ בסתם ולדות איירי דאי בודאי בן ח' היכי קאמר כל ששהה ח' ימים אינו נפל הא אפילו בששהה נמי מה בכך הא לא כלו ונפל הוא ולמה להו להוכיח ממאי דלא משני הב"ע בסתם ולדות גם ממ"ש עוד בשם ר"י דרשב"ג בודאי בן ח' איירי מוכח דס"ל דודאי לא כלו נמי מהני ח' ימים דהא כי היכי דרישא דקתני כל ששהה ל' יום אינו נפל מיירי בודאי בן ח' ה"נ סיפא דקתני ח' ימים בבהמה דכוותה בודאי בן ח' וקתני דאם שהה ח' ימים בבהמה אינו נפל וכ"כ הרב מש"ל בפרק ג' מהלכות איסורי מזבח דין ח' ליישב דעת הגאונים ז"ל שכתב מרן הב"י בסימן הנזכר ומה שתי' הרב ט"ז אין ענינו למ"ש הוא ז"ל כמו שיראה המעיין ואין צורך להאריך ותו דלפי מה שהעלה הפר"ח בסימן ק"י בכללי ס"ס סעיף י"ד דלא בעינן ס"ס המתהפך והוכיח כן מדברי הרשב"א ז"ל ולא ניתן ליאמר תי' זה יע"ש דאכתי קשה דהא איכא ס"ס ספק אם הם בני ח' ימים או לא ואת"ל אינן בני ח' ימים ס' אם כלו לו חדשיו או לא:

והנלע"ד ליישב לעיקר קו' הרב ט"ז הוא על פי מ"ש מרן הכ"מ ז"ל בפי"א מה' מעשר דין וז"ל המוליך חטין לטוחן ע"ה כו' הוליכן לטוחן כותי הרי הם דמאי שמא החליפן בחיטים של ע"ה וכתב עליו הראב"ד ז"ל וזה לשונו ואם מפני הס' הזה דלא הוי ס"ס אלא ספק שמא החליפן משלו ומירוח הגוי חייב מדרבנן ע"כ וכתב מרן כ"מ דטעמו של

הראב"ד לומר דהוי ס"ס ספק אם החליפן בחיטין של ע"ה או לא ואת"ל החליפן שמא אותו ע"ה עשר ותרם פירותיו ואני אומר דמאחר דקיימא לן רוב ע"ה מעשרין הן ואפ"ה חיישינן להו משמע דרבנן אחמור בהו למיחש למיעוטא וה"ה דאחמור בהו למיחש לס"ס ע"כ ע"ש ואם כן ה"נ איכא למימר הכי לדעת הרשב"א ז"ל דס"ל דכיון דחכמים אחמור בהו למיחש למיעוטא שהרי מדאורייתא אזלינן בתר רובא ורובא אינן מפילות אלא שחכמים החמירו בו למיחש למיעוט של נפלים דמצוי הוא וכמ"ש התוס' בפרק הערל דל"ו ע"ב ד"ה הא יע"ש וכ"כ בפרק קמא דחולין דף י"ב ד"ה לר"מ דאינו אלא חומר' דרבנן בעלמא דמדאורייתא שרי דאזלינן בתר רובא ורובא אינן מפילות יע"ש וא"כ איכא למימר דכיון דאחמור בהו רבנן למיחש למיעוטא ה"נ אחמור למיחש לס"ס כנ"ל ודע שמדברי הראב"ד הללו ק"ל למ"ש הפר"ח בסי' הנזכר בכללי ס"ס סעיף י"ד משם האו"ה וז"ל גבינות של ישראל שהיו בבית הגוי וס' אם נחלפו בגבינות הגוים כו' יש להחמיר בס' חליפתן ואפילו אם היה רק ס' לנו אם מעמידין בקיבת נבלה לא היו נתרין הכא מכח ס"ס ס' לא הוחלפו ואם ת"ל הוחלפו שמא לא הועמדה בקיבת נבלה דמאח' שאסרו חכמים גבינות מחמת אותו ס' ודאי אסור הוא והרי הוא כאלו ראינו בהדיא שהועמד בקיבת נבלה דהא אם נודע לנו שהוחלפו היו אסורים בודאי מחמת גבינות הגוים כו' ואם כן אינו ניתר בס"ס עד שיהיו ב' ספקות מלבד הס' הראשון שאסרו חכמים והא דאיסור דרבנן ניתר בס' אחד היינו דוקא בדבר שעיקר איסורו מדרבנן משום גזיר' אבל בגבינות הגוים וכיוצא דאפי' בלתי גזירת חכמים היה כאן חשש איסור ע"י גזירת חכמים חשוב כאיסור ודאי עכ"ד יע"ש ולזה הסכים הפר"ח ז"ל ויש לדקדק שהרי מדברי הראב"ד הללו מבואר דס"ל דאמרינן ס"ס בכה"ג דהתם נמי מאחר שאסרו חטין של ע"ה מחמת ס' הרי הוא כודאי איסור ואין כאן אלא ס' אחד אם הוחלפו או לא ומשום ס' אחד אין להתירו כיון שהוא מחמת חשש איסור תורה וא"כ איך כתב כן בפשיטות בלי מחלוקת ואפי' לדעת רבינו לא כ"כ אלא גבי דמאי מהטעם שכתב מרן משום דמעיקרא חששו למיעוט הא לא"ה היינו מתירין מכח ס"ס ושמא ס"ל להאו"ה דהתם שאני כיון דרוב ע"ה מעשרין הן אם כן מדאורייתא הן פטורין לגמרי ממעשר ואין כאן חשש איסור תורה כלל ואינו אלא חומרא דרבנן ומש"ה ס"ל להראב"ד דאמרינן ס"ס בכה"ג דומה לההיא דבשר שנתעלם מן העין שכתב שם סמוך ונר' הפר"ח ז"ל ודוחק אך ק"ל בדברי הראב"ד במ"ש דחיישינן שמא החליפן בשלו ומירוח הגוי חייב מדרבנן דאם כן לדידיה נמי תקשי דהא הו"ל ס' דרבנן כיון דאפי' אם ת"ל דהחליפן בשלו אינו חייב אלא מדרבנן ויש ליישב דס' שמא החליפן בשלו הוי רגיל וקרוב לודאי דמסתמא אם היו טובים יותר

ממנו בודאי הוא מחליפן ומ"ש הראב"ד ואם מפני הס' הזה הול"ל ס"ס היינו למ"ש רבינו דחיישינן שמא החליפן בשל ע"ה דהתם ודאי הוי ס' שקול דאין אדם חוטא ולא לו ועל פי זה יש ליישב מה שהקשה מוהר"ש סיריילייו ז"ל הובאו דבריו בתשו' מוהר"ב אשכנזי סימן א' ד"י ע"ד וז"ל מה שהשיג הראב"ד אינו כלום דהא תנן מעשר את שהוא נותן לה כו' מפני שחשודה מחלפת ולדידיה אמאי נימא ס' מחלפה ס' אינו מחלפה ואת"ל מחלפה שמא מעושר נותנת לו כו' עכ"ד יע"ש אכן כפי מ"ש לק"מ דשאני התם דחשודה להחליף בשלו וס' קרוב לודאי הוא אחר זמן רב בא לידי ספר משפט צדק חלק ב' וראיתי לו שם שהק' כן אלא שמדברי האו"ה שכתבנו משמע דאפילו בס' שמא החליפן בשלו אם הוא בדבר שעיקר איסורו מדרבנן ה"ל ס' דרבנן ולקולא דלא כמ"ש אך ק"ל לדעת האו"ה ממ"ש מרן בא"ח סימן תצ"ז ס"ג דספק מוכן מותר ביום טוב ב' וכתב הר"ן בר"פ א"צ דהיינו טעמא משום דהו"ל ס"ס ס' אם נתלשו היום או מעי"ט ואת"ל נתלשו היום ספק אם היום הוא חול ואע"ג דהוי דשיל"מ לא אחמור בהו אלא בחד ספיקא לא בתרי ספיקי יע"ש והשתא לפי דעת האו"ה הא לא חשיב ס"ס דכיון דחכמים אסרו פירות שנתלשו בי"ט מחמת אותו ס' הרי הוא ודאי איסור ואם נודע לנו שתלשן היום היו אסורים בודאי מכח גזירת חכמים ואם כן אינו ניתר בס"ס עד שיהו ב' הספקות מלבד הס' שאסרוהו חכמים וליכא למימר דשאני הכא דכיון דאינו אלא משום מנהג הקלו בו דאדרבא כיון דהוי מנהג הו"ל י"ט ודאי דרבנן ואין כאן ס"ס אלא שכבר כתב הר"ן שם דאנן לא מחמרינן טפי מאבהתין וכי היכי דלדידהו ס' לדידן נמי ס' יע"ש ואם כן להקל טפי מנייהו אין לנו וכיון דלדידהו אין להתיר משום ספק מוכן בי"ט ב' משום דלא מקרי ס"ס לדעת האו"ה לדידן נמי אין להתיר וכן כתב הפר"ח ז"ל בסימן הנז' ס"ק מ"ג ודחה שם דברי הש"ך מה"ט יע"ש:

ובדוחק י"ל דע"כ לא כתב האו"ה דאינו ניתר בס"ס עד שיהיו ב' ספקות מלבד הס' שאסרוהו חכמים אלא דוקא גבי גבינות הגוים דאי' חששת איסור תורה ומש"ה ע"י גזרת חכמים חשיבי כאיסור ודאי מה שאין כן הכא בספק מוכן דליכא חשש איסור תורה כלל דמדאורייתא אפי' נתלשו ביום טוב מותרין לא חשיבא גזירה דידהו כודאי איסור וחשיב שפיר ס"ס כנ"ל ובמ"ש מרן שדעת רבינו דכיון דחכמים חששו למיעוטא ה"ה דאחמור בהו למיחש לס"ס שמעתי שהקשה ה"ה את עצמי ובשרי כמוהר"י אשכנזי זלה"ה ממ"ש רבי' בפי' המ' ברפ"א דדמאי אמתני' דהקלין שבדמאי השיתין כו' וז"ל והטעם בזה כי אלו הם אילנות מדבריות ואינן נכנסין ברשות איש א' ומעט ומזער הנוטעין אותן ורובן הפקר וכבר ביארנו שהפקר אינו חייב במעשרות ונקבצו בהם ב' ספקות האחד אם הן

הפקר או לא ואם הן מן השמור אם הוציאו ממנו המתנות או לא העיקר בידינו תרי ספיקי להקל עכ"ד הנה בהדיא שדעת רבינו דס"ס מהני גבי דמאי:

ולע"ד נראה לחלק דהתם שאני משום דהוי ס"ס מחמת רוב דתרי ספיקי אינו אלא חששת המיעוט כמ"ש רבי' דרוב פירות אלו הן באים מן ההפקר והילכך ס"ס כי האי אלים טפי דאיכא למימר כי החמירו חכמים בחד רובא בתרי רובא לא החמירו כדאמרינן גבי יוחסין בספ"ק דכתובות:

ועוד יש לחלק דע"כ לא כתב מרן דהחמירו בס"ס כי היכי דהחמירו למיחש למיעוטא אלא דוקא בפירות שהן מחוייבין ודאי במעשר אלא דנפל לנו ס' אם עישרום או לא ובהא הוא דחששו למיעוטא כיון שהן מחוייבים ודאי במעשר ואהא הוא דכתב מרן ז"ל דכיון דחששו למיעוטא בפירות שהן מחוייבים ודאי במעשר ה"נ חששו לס"ס מה שאין כן בההיא דהקלין שבדמאי דהס' הוא אעיקרא דמילתא אם חל עלייהו חיוב מעשר או לא ולא הוקבע בהו חיוב מעשר כלל בהא אזלו חכמים להקל כנ"ל נכון אחר זמן רב בא לידי ס' משפט צדק חלק ב' וראיתי שם שהק' כן בדק"מ יע"ש ודו"ק:

טעם המלך א) דברי הרב דחוקים מאד לתרץ רבינו שמחה בזה דראייתו רק מגמ' זבחים ולא הזכיר ש"ס זבחים כלל בדבריו ואולם אנכי העליתי בקונטרס הספיקות אשר לי ת"ל ענין אחר לתרץ דברי רבינו שמחה ומינה מסתעף כמה ענינים הנוגעים פה ויען כי בעניני הספיקות ראיתי כי נבוכים המה בארש אנופף ידי להעיר הענין בקצרה ולהעלות מרגניתא מעמקי ים כי צללו ועתה הסכת ושמע ואציע לך דברים העומדים בהלכות עמוקות ואשר אנכי בררתי בבירור אחר בירור וטוחן אחר טוחן הדק היטב. הנה הר"י והר"ת מחולקים על האי דקתני בברייתא ואם נתערבה באלף כולן אסורות אי האי ונתערבה קאי על האי דסיים וספיקה אסורה ועליה קאי ואמר ואם האי ספיקא נתערבה באלף לא בטל או האי ונתערבה מלתא בפני עצמה הוא וקאי על ודאי ומילי מילי קתני. הר"ת סובר ההוא ונתערבה על ודאי קאי דאי על ספיקא הא הוי ספק ספיקא וספק ספיקא בכל התורה כולה מותר ור"י סובר דהאי ואם נתערבה אספיקא קאי והא דאסור ולא מתירין משום ספק ספיקא משום דהוי ספק אחד בגוף וספק אחד בתערובות וז"ל רשב"א בתה"א ומיהו אמרו משמו של ר' יצחק הזקן הידוע בעל התוס' דלא אמרו ס"ס להקל אלא בשתי ספיקות הבאות מכח ב' תערובות כגון זו שאמרנו שנפלה טבעת של ע"ז לרבוא ומרבוא לרבוא דכל חדא וחדא שבתערובות שניי' איכא תרי ספיקא דבכל חדא וחדא איכא למימר לא זו היא שנפלה כאן ואת"ל זו היא שנפלה כאן שמא לא זו היא שנפלה לרבוא הראשון אבל בעלמא שאינן באין מכח ב' תערובות לא וע"כ

הוא מפרש בריש פ"ק דביצה [ג' ב'] כי מה שאמרו שם נתערבה באלף כולן אסורות אספיקא קאי כלומר שאפילו ספק נולדה ביו"ט אם נתערבה באחרות כולן אסורות עכ"ל. ועיי"ש היטב בב"ה ומשמרת הבית שנחלקו בטעמן אי הטעם משום שהספק ראשון אסור מדאורייתא ודוקא באיסור דאורייתא אמרינן כן או הטעם שצריך להיות הספיקות דומין זו לזו ואף אם הספק ראשון הוא באיסור דרבנן היכי דספק אחד אסור עיי"ש היטב. ועי' בש"ך סימן ק"י ס"ק י"ז שהעלה דאם הוא באיסור דרבנן בענין שספק הראשון אסור אף שהוא איסור דרבנן ואיכא ס"ס שאף שאין הספיקות שוין אפ"ה מותר ולא צריכין שיהיו שוין אלא אפילו ספק אחד בגוף וספק אחד בתערובות נמי מותר. אמנם הט"ז בסי' ק"י ס"ק י"ד כתב וז"ל כלל העולה בספק ספיקא הוא כן דכל שהספק אחד אסור מצד שהוא חשוב ואינו בטל ברוב אע"פ שעיקר הוא מדרבנן כמו ספק ביצה שנולדה בי"ט ושוב נתערבה לא מהני בה ס"ס כיון שאין הספיקות בענין אחד, אלא בענין שיהיו שני הספיקות ע"י תערובות ונודע בינתיים לא מעלה ולא מוריד עכ"ל עיי"ש היטב. וכתב הרב הש"ך בנקודותיו על דברי הט"ז אלו וז"ל דאם מדרבנן מהני ספק ספיקא אפילו אין הספיקות מענין אחד כדאיתא בכמה דוכתי וכמ"ש בש"ך ס"ק ס"ב דין ט"ז וי"ז ומספק ביצה שנולדה ביו"ט אין ראיה דהוי דבר שיש לו מתירין עכ"ל כונת הט"ז והנקודת הכסף כך היא לכל מעיין בצדק וירד לעומקא של הלכות אלו דהא עיקר הראיה של הפוסקים דסוברין ספק אחד בגופו וספק אחד בתערובתו לא הוי ספק ספיקא מהאי דאמרינן דסברי האי ונתערבה אספיקא קאי וא"כ קשה הלא הוי ס"ס לכן המציא ר"י הזקן כיון דהוי ספק אחד בגופו וספק אחד בתערובתו ולפ"ז הוכיח הר"ב הט"ז דאף באיסור דרבנן אמרינן כן דאל"כ רק באיסור דאורייתא אמרינן כן אבל לא באיסור דרבנן תינח לרבה כאן בביצה דאמר משום הכנה והוי ספק הראשון אם נולדה ביו"ט אם לא נולדה ספק דאורייתא וכן אם אמרינן דאיירי בספק טרפה והוי ספק הראשון דאורייתא אמנם מה יענה באוקימתא דרב אשי דאמר לעולם ספק יו"ט ספק חול היינו למ"ד משום פירות הנושרין ומשקין שזבו, ולהכי ספיקא אסור משום דהוי דבר שיש לו מתירין תינח מציעתא סיפא מא"ל דקתני ואם נתערבה באלף כולן אסורות אמאי כולן אסורות הא הוי ספק ספיקא וע"כ דאין חילוק ואף אי הוי ספק הראשון באיסור דרבנן כיון דספק הראשון אסור, יען דהוי דשיל"מ א"כ בס"ס אסור לפי שהוא ספק אחד בגופו והוא אסור מצד דשיל"מ וספק השני הרי הוא בתערובתו ואפשר להפרידן זה כונת הט"ז ועליה קאי הנקודות הכסף ואמר לעולם בשאר איסורי דרבנן אף אם הס' הראשון אסור מטעם (דשיל"מ), מ"מ בס"ס אזלינן לקולא ומותר ואף שהס'

הראשון בגופו וס' השני בתערובתו אפ"ה מותר יען שאיסור דרבנן הוא רק בדאורייתא בעינן שיהיה ב' הספיקות שוין והא דואם נתערבה באלף דקאי אספיקא ולדעת רב אשי הרי אמרו הברייתא בספק נולדה ביו"ט וספק נולדה בחול ואליבא מאן דס"ל דביצה שנולדה ביו"ט אסור רק מדרבנן והיינו טעמא דספיקא אסורה משום דדשיל"מ הוא תינח ספיקא ס"ס מאי איכא למימר וע"כ משום ס' אחד בגופו וספק אחד בתערובתו ואין כאן ספק ספיקא. לא לעולם ס"ס מותר אף שאין הספיקות שוין והכא היינו טעמא כיון דדשיל"מ הוא מחמרינן אפי' בס"ס אבל בשאר איסור דרבנן לא ועיין היטב כי כן כונת הט"ז והש"ך בהנקה"כ. ולפ"ז אין לזוז מדרך ונתיב האמת דלדעת אלו הפוסקים דס"ל דהאי ואם נתערבה דברייתא קאי אספיקא והיינו טעמא דאסור דהוי ספק אחד בגופו וספק אחד בתערובתו או דצריכין למימר דגם באיסור דרבנן צריך להיות הספיקות שוין וספק אחד בגופו וספק אחד בתערובתו ליכא ס"ס או בדשיל"מ מחמרינן גם בספק ספיקא כמו בחדא ספיקא. ועי' בפר"ח כללי ס"ס דלא נחית לעומקא בזה. ואנן בדידן דבזה עולים דברי רבינו שמחה כהוגן דודאי רבינו שמחה נמי היה סובר דיש לתרץ דלכך ואם נתערבה אסורה אף אספיקא קאי ואיכא ס"ס היינו טעמא כיון דהוי ספק אחד בגופו וספק אחד בתערובתו. אלא היה סובר תינח בה"א דברייתא אירי בספק טריפה וא"כ הוי ספק הראשון דאורייתא לכך ספק השני בתערובתו לא מהני והוי קשה לפ"ז לדעת רב אשי דמירי הברייתא בספק נולדה ביו"ט ולדעת הני אמור אי דס"ל הטעם דאסור משום פירות הנושרין או משקין שזבו והוי רק דרבנן מאי טעמא ואם נתערבה באלף כולן אסורות וע"ז ליכא לשנויי משום דהוי ספק אחד בגופו וספק אחד בתערובתו הא רק איסור דרבנן וס"ל כש"ך באיסור דרבנן לא בעינן שיהיו ב' הספיקות שוין וא"כ קשה כקושית הט"ז ולזה מתרץ כתירוץ הנקה"כ והיינו טעמא דרב אשי כיון דהוי דשיל"מ מחמרינן אפילו בס"ס. ואזיל ליה קושית הפר"ח מקמא דחדית ר"א מאי איכא למימר דמקמי דחדית רב אשי היה הברייתא אירי או לרבה משום הכנה או כתירוץ הש"ס בס' טרפה והוי איסור דאורייתא ולכך אם נתערבה באלף כולן אסורות אף דהוי ס"ס משום דהוי ספק אחד בגופו וספק אחד בתערובתו ולא הוי קשיא ליה לרבינו שמחה אלא לדברי ר"א דאירי בספק דרבנן ולכך משני שפיר משום דהוי דשיל"מ. ומעתה נחקור בעיקר הדין של רבינו שמחה דאמר וי"ל דשאני גבי ביצה דהוי דשיל"מ ולכך יש לאסור אפילו ס"ס ומבואר דאפילו אם הס"ס באיסור דרבנן אירי ואמר כמו שהחמירו בדשיל"מ בחדא ספיקא ה"ה נמי בס"ס ואין כן דעת הרבה פוסקים ומהם סברי אף שס"ס בדשיל"מ אסור היינו דוקא אם הספק הראשון דאורייתא מחמרינן בס"ס אם הוי דשיל"מ דס"ס

בדאורייתא וספק א' בדרבנן שוין המה ומאי דמחמרינן בחדא ספיקא דרבנן מחמרי' בס"ס דאורייתא אבל כולי האי אם כל עיקר הוא באיסור דרבנן אף שמחמרינן בחדא ספיקא לא מחמרינן בב' ספיקות וכן הוציא הט"ז סי' ק"י ס"ק י"א מדברי הר"ן פרק אין צדין אמנם הש"ך בנקודותיו רצה לדחות דבריו וכתב דאין חילוק והר"ן סובר דאפילו באיסור דאורייתא ס"ס להקל אפילו בדשיל"מ והוציא דינו מדברי הר"ן ריש פ"ק דביצה אמנם הרב פר"ח ס"ק מ"ו הוציא מדברי הר"ן כן. דיש לחלק בין ס"ס דאורייתא לס"ס דרבנן בדשיל"מ וכן כתב הרב מגן אברהם בא"ח סי' תקי"ג ס"ק ד' וז"ל שם על דברי המחבר שכתב ביצה שנולדה ביו"ט אסור ליגע בה וכ"ש שלא לאכלה ואם נתערבה באלף כולן אסורות ספק אם נולדה ביו"ט או בחול אסורה וכ' המג"א בטור כתב איפכא ס' כו' אסור ואם נתערבה באלף כולן אסורות ומדהחליף הרב"י את לשונו ש"מ דס"ל דספק שנתערב כולן מותרות דכל אחד הוי ספק ספיקא וכמ"ש המגיד משנה וצ"ע דבי"ד סי' ק"ב פסק לאיסור, ואפשר דשם מיירי בחד בשבת דהוי דאורייתא ודשיל"מ אבל הכא דהוי דרבנן עכ"ל. כונת הר"ב מגן אברהם דהמחבר ס"ל לחלק בדשיל"מ בין דאורייתא לדרבנן אם ס' הראשון דאורייתא כגון שנולד הביצה בחד בשבת והוי הכנה דאורייתא והכא בא"ח איירי בי"ט דעלמא והוי רק הביצה אסורה מדרבנן לכך החמירו בספיקא ולא בס"ס והיינו כדעת הר"ן וכמו שהבין הרב הט"ז. ומזה יש לדחות דברי הש"ך סי' ק"י ס"ק נ"ו דהקשה על הרמ"א דהכא בי"ד מחמיר בס"ס בדשיל"מ ובא"ח סי' תצ"ד שתיק לדברי המחבר דכתב ספק מוכן אסור וס"ס מותר ולפי דברי הרב מג"א לק"מ דהכא איירי רמ"א בדשיל"מ באיסור דאורייתא לכך מחמיר רמ"א והתם איירי באיסור דרבנן וע"כ לומר כן דאל"כ אף לדעת הש"ך דרצה לחלק שם בין ספק בגופו ובין ספק תערובתו קשיא דברי רמ"א אהדדי דהא בסי' תקי"ג נמי שתיק רמ"א לדברי המחבר והא התם איירי בתערובות ויש לדחות קצת דמהתם אין ראיה כיון דהמחבר לאו בפירוש התיר אלא מכללא הוציא הרב מג"א דין זה ובאמת תימא על הש"ך בלא"ה דהוא לא רצה לחלק כלל בדשיל"מ בין אם הספק הראשון דאורייתא או דרבנן מה יענה לקושית המג"א סי' תקי"ג הא מוכח מהמחבר הכי דאל"כ סותר אהדדי מסי' ק"ב שכתב בפירוש דס"ס בדשיל"מ אסור וכן יש להקשות על המחבר אף אם לא חש לדקדוק של המג"א מדהפך הסדר מכל מקום קשה על הש"ך מסימן תצ"ז דכתב המחבר בפירוש דספק ספיקא בספק מוכן מותר ואף דבזה מהני תירוצא של הש"ך דיש לחלק בין תערובות לספק בגופו של איסור מכל מקום קשה על הש"ך בקושייתו מדוע לא רמי המחבר אהדדי, ודאי המג"א לא הקשה קושייתו על המחבר בא"ח סי' תצ"ז דהכא כותב ס"ס מותר בדשיל"מ ובי"ד

אוסר היינו טעמא כיון דהוא הביא לעיל דברי הש"ך סי' ק"י ס"ק נ"ו דחילוק יש בין תערובות לגוף לכך הקשה קושייתו על המחבר בסימן תקי"ג מדברי המחבר סי' קנ"ב בי"ד דכי אהדדי שנינהו התם איירי בספק הראשון בגוף והשני ע"י תערובות ה"נ הו"ל לכתוב הכא ואם נתערבה אחר וספיקה אסורה דהאי וספיקה אסורה על גוף האיסור קאי ועיין לעיל סימן ק"ב סק"ב ודאתאן עלה נידוק עוד בדברי המחבר לפי הצעותינו דזה בזה תליא לדברי הפוסקים דס"ל ספק אחד בגופו וספק אחד בתערובתו לא הוי ס"ס או דצריכין למימר דליכא חילוק בזה בין איסור דאורייתא ובין איסור דרבנן כמו שהעלה הט"ז ודעמיה והיינו טעמא אליבא דרב אשי דמוקי הברייתא בספק נולד בי"ט וספיקה אסורה משום דשיל"מ וס"ס אסורה משום דהוי ספק אחד בגופו וספק אחד בתערובתו וכסברת הט"ז ס"ק י"ד או אם אמרינן דאף שספק אחד בגופו וספק אחד בתערובתו לא הוי ס"ס היינו דוקא אם הספק הראשון דאורייתא אבל אם הספק הראשון דרבנן הוי ס"ס ע"כ כדעת הנקודת הכסף היינו טעמא אליבא דרב אשי דמיירי הברייתא בספק נולדה בי"ט והוי ספק דרבנן וכמו שספק אחד אסור משום דהוי דשיל"מ ה"נ ס"ס ומיניה מוכח דס"ס בדשיל"מ אף באיסור דרבנן להחמיר. וא"כ הפוסקים כמו הר"ן ודעמיה דחולקים בדבר וס"ל ס"ס בדשיל"מ מותר אם הס"ס בדרבנן ע"כ או דס"ל האי ואם נתערבה אודאי קאי או דאף אם אספיקא קאי לאו טעמא דס"ס אסור משום דשיל"מ אלא משום ספק אחד בגופו וספק אחד בתערובתו אף בדרבנן אסור וא"כ מזה תימא על המחבר סי' תקי"ג דממ"נ קשה עליה מדוע שינה לשונו של הטור וכתב האי ואם נתערבה קודם שכתב וס' אסורה. דהא אף אם הספיקא נתערבה אסורה וכמו שהקשה המג"א מסי' ק"ב דהא אית ליה להמחבר ס"ס בדשיל"מ לא בטיל ה"נ יש להקשות מהמחבר סימן ק"י סעיף ט' שכתב המחבר וזה לשונו ספק טריפה שנתערבה אם הוא מדברים שאינן מתבטלין אסור כל התערובות כיון שספק הראשון היה בגופו אין להתיר מכח ס"ס עכ"ל. וא"כ אכתי קשה על המחבר מדוע שינה לשונו של הטור דהא אם האי ביצה נתערבה אסורה ואין להתיר מכח ס"ס דהא הוי ספק אחד בגופו וספק אחד בתערובתו וע"כ נמי כמו שתי' הרב המג"א לענין דשיל"מ הכא נמי צריכין למימר לענין ספק אחד בגופו וספק אחד בתערובתו דהיינו טעמא דהמחבר דפוסק בסימן ק"י דספק אחד בגופו וספק אחד בתערובתו לא הוי ס"ס משום דהתם איירי בספק טריפה והוי ספק הראשון דאורייתא אבל הכא בא"ח סי' תקי"ג איירי בס' נולד בי"ט והוי ספק דרבנן וסבירא להמחבר כהך שיטה דספק אחד בגופו וספק אחד בתערובתו באיסור דרבנן הוי ס"ס. אמנם לפ"ז קשה על המחבר בסי' תקי"ג קושית הט"ז מרב אשי בביצה דמוקי הברייתא

בספק נולד בי"ט וס' אחד אסור משום דשיל"מ. תינח האי בבא וספיקה אסורה סיפא מאי איכא למימר דקתני ואם נתערבה באלף כולן אסורות [ולדעת המחבר דס"ל ספק אחד בגופו וס' אחד בתערובתו לא הוי ס"ס היינו דסובר כר"י הזקן דהאי ואם נתערבה אספיקא קאי] אמאי הא הוי ס"ס. וע"כ דהאי טעמא נמי משום דהוי ס' אחד בגופו וס' אחד בתערובתו ואף לדברי רב אשי דאיירי בספק דרבנן אפ"ה ס"ס בכה"ג אסורה וכמו שהוכיח הט"ז ס"ק י"ד וא"כ מוכח מזה דאסור ואיך שינה המחבר לשון הרב ב"י וסובר דמותר אם נתערבה הספיקא. ואם אזלינן לאידך גיסא דהיינו לדעת הש"ך ודעמיה דס"ס באיסור דרבנן מותר אף שאין הספיקות שוין ע"כ מוכח מדברי ר"א היינו טעמא דאסור משום דהוי דבר שיל"מ והרי מוכח בדשיל"מ אסור אפילו בספק נולד בי"ט וא"כ לא מהני תירוץ המג"א דהכא איירי בספק נולד בי"ט דעלמא מה יועיל לן הא, הא מוכח מר"א דאפילו בכה"ג ס"ס אסורה ואנו אין לנו אלא כדעת הרב המחבר פה לר"ש והכא אמרינן היפך דבריו לדעת המחבר ודעמיה דודאי על הש"ס זבחים דלא מייתי ראיה מהך ברייתא הכא דס"ס אסורה הוכיח ר"י שפיר די"ל דהברייתא היה סובר דלמא איירי בספק טריפה וטעמא דברייתא משום דהוי ספק אחד בגופו וספק אחד בתערובתו אמנם רב אשי דמוקי הברייתא בס' נולד בי"ט ובאיסור דרבנן וספיקא אסורה משום דהוי ספק דרבנן בדשיל"מ ל"ק תינח ספיקא ס"ס מאי איכא למימר וע"כ חדא מתרתי או דצריכין שיהיו הב' ספיקות שוין אף באיסור דרבנן או דס"ס בדשיל"מ אסור דזה ליתא. דהא כבר ידעינן דר' יהודה אית ליה ס"ס בכל התורה כולה אסורה א"כ מוקמינן הך ברייתא כרבי יהודה ובאמת זה דוחק לכל מעיין ומדברי הרב המחבר פה נעלמו דברי התוס' זבחים ד"ה עיש"ה. לכן רציתי לומר דבר אחר ונכון הוא דודאי ר"י ור"ת מחולקין אי ונתערבה קאי אספיקא או אודאי היינו לפי דמוקמינן בספק טריפה דמיאן הר"י לומר דאודאי קאי דהא הברייתא לא דבר כלום מודאי טריפה ואיך שייך לומר דאודאי קאי וע"כ דקאי אספיקא אבל לרב אשי דלא איירי הברייתא מענין אחר זולת מביצה שנולדה בי"ט וא"כ יכולין למימר מילי מילי קתני מתחלה אמרה הברייתא דין כולל, גבי ביצה שנולדה בי"ט אסורה ואח"כ אמרה פרט שספיקא אסורה ואח"כ אמרה פרט אחר ואם נתערבה באלף האי ביצה שנולדה בי"ט ג'כ אסורה ומודה ר"י שקאי על ודאי ולא על ספק וא"כ לא מוכח מרב אשי מידי וזה אמת ונכון. וכדומה שראיתי דין זה בפלתי וכעת אין אתי לעיין בו:

הדרן לפלוגתיה דהש"ך והט"ז אי ס"ס בדשיל"מ לדעת האוסרין דוקא באיסור דאורייתא ולא באיסור דרבנן ועם הרב ט"ז מסכים הר"ב פר"ח וכן הרב מג"א שהבאנו,

ואנכי הוכחתי גם הדברים מדברי רבינו הרמב"ם פה שרצה ה"ה להוכיח דס"ל כרשב"א ודעמי דס"ס בדבר שיל"מ מותר לגמרי קשיא לן דברי הרמב"ם פ"ז מהלכות עכו"ם [הלכה ז'] דכתב שם ספק עכו"ם אסור ס"ס מותר כיצד כוס של עכו"ם שנפל לאוצר מלא כוסות כולן אסורות מפני שעכו"ם וכל משמשיה אסורין בכל שהן פי' כוס אחד מן התערובות ונפל לכוסות שנים הרי אלו מותרין והקשה הכ"מ שם מפי"ו מהל' מ"א דכתב שם גבי רמוני בדן דצריך ג' התערובות וא"כ גבי עכו"ם למה הספיק בב' תערובות והעלה היינו טעמא דהרמב"ם דמצריך גבי רמוני בדן ג' תערובות משום דבב' תערובות אסור מצד דהוי ס"ס בדשיל"מ דאולי יותרו דאם נתפרכו הרמונים בטלים ע"ש היטב. הרי חזינן דהרמב"ם סובר בדשיל"מ ס"ס אסורה וכן הקשה הפר"ח הלכות עכו"ם על הכ"מ דנעלם מאתו הר"מ כאן בהלכות י"ט דמ"מ מוכח דס"ל להר"מ ס"ס בדבר שיל"מ מותר ע"ש בפר"ח היטב בחדושיו להלכות עכו"ם וע"כ נמי כדעת הט"ז ודעמיה דיש לחלק בין דשיל"מ לדשיל"מ דבדאורייתא הס"ס אסור ובדרבנן מותר וא"כ גבי רמוני בדן דדאורייתא פ' הרמב"ם דבעינן ג' תערובות דזולת זה הוי דשיל"מ אבל גבי ספק מוכן דפסק הרמב"ם דאסור משום דשיל"מ לא הביא הרמב"ם האי ונתערבה לומר דס"ס נמי אסור כיון דספק מוכן רק מדרבנן והוי ס"ס בדרבנן ומן האמת אמרתי נמי שלדעתי יותר נכון תירוץ הכ"מ על הרמב"ם מתירוץ הש"ך סי' ק"י ס"ק נ"ב דתי' על הרמב"ם דמחלק בין רמוני בדן לע"ז דהתם מצריך ג' תערובות ובע"ז סגי לי' בב' תערובות דלהכי בע"ז דהוי רק לענין הנאה דאיירי בכוס של ע"ז סגי בב' תערובות אבל בדבר אכילה כגון רמוני בדן צריכין ג' תערובות ועל ב' תירוצים אלו היינו לתירוץ הכ"מ ולתי' הש"ך הקשה הפר"ח הלכות עכו"ם מאי פריך הש"ס זבחים [ע"ד א'] שמואל דאמר כמאן אי כר"י אפילו בשאר איסורין נמי לימא דע"כ לא קאמר ר"י ברמוני בדן דספק ספיקא אסור משום דהוי דבר שיש לו מתירין לפי שיטת הכ"מ אבל בעלמא קא שרי אף דהוי ספק ספיקא וכן קשה נמי לדעת הש"ך דלמא ר"י קאמר גבי רמוני בדן משום דהוי אכילה אבל גבי ע"ז דהוי רק הנאה מודה ר"י דסגי בב' תערובות עיין בפר"ח הל' עכו"ם ובאמת לשון הפר"ח קשים להלמן דמאי פריך על הש"ס והלא על שמואל גופיה קשיא היאך ראה דבע"ז ספק ספיקא אסור דלמא מותר והאי דר"י ברמוני בדן דוקא משום דהוי דשיל"מ לדעת הכ"מ אמנם קושיא זו פריקא לקושיית הפר"ח דודאי האי דינא דס"ס אסור בדשיל"מ ידעינן מרב אשי דחדית לן דכמו שהחמירו חכמים בביטול גבי דשיל"מ ה"נ מחמירין גבי ספיקא א"כ ה"נ גבי ס"ס או בדאורייתא או אפילו בדרבנן כל חד וחד לשיטתיה אמנם מקמי דחדית לן רב אשי לא הוי ידעינן זה. וכן דעת המקשן בביצה ודעת

ר"פ דמוקי כתנא דליטרא קציעות ובס' טריפה דספק מותר אף בדשיל"מ ואף שבביטולו החמירו, א"כ שפיר עולה הש"ס והרמב"ם ודאי הרמב"ם פוסק שפיר דרמוני בדן אינן מותרין בב' תערובות כיון דקיי"ל כרב אשי וידעינן דהחמירו בספיקא משום דשיל"מ אבל על שמואל לא קשיא מידי ומנלן דמחמיר ר"י בשאר ספיקות וכגון ע"ז דלמא דוקא ברמוני בדן משום דהוי דשיל"מ וכי הוזקק שמואל לסבור כרב אשי דלמא כרב פפא ס"ל דאף שהחמירו חכמינו בדבר שיש לו מתירין בבטולי בספיקא לא החמירו. וא"כ שפיר הקשה הש"ס אם כן בשאר ספיקות נמי וכל זה לדעת הכ"מ אבל לדעת הש"ך והרמב"ם סובר לחלק בין אכילה להנאה קשיא לן קושיית הפר"ח וקושייתו הרי חזינן דשמואל והש"ס לא חילקו בזה ומנין להרמב"ם לחלק. ובאמת הארכתי מאד בענינים אלו הנה והנה וכולם כתובין אצלי בקונטרס הכללים אשר לי ת"ל ואין כאן עט האסיף ואין הגליון מספיק:

מעשה חושב (**עז**) משמע כו' ואף של גליות. אין כאן הוכחה לענ"ד די"ל דהאי ספיקה אסורה הכי קאמר דבארץ ישראל הספק הוא מתי נולדה. ובחו"ל הספק הוא אם היום קודש או חול ועיין לקמן דף ל"א ע"ב מש"ש על הגליון ד"ה כבר עמדתי (באות פו):

(**עח**) דכיון דאחמור בהו רבנן למיחש למיעוטא כו'. איני יודע מאי חומרא היא למיחש למיעוטא הא איכא למימר דמדינא כן הוא משום די"ל סמוך מיעוטא דנפלים לחזקת אינה זבוחה והו"ל פלגא ופלגא דהא אי נפל הוא הרי שחיטתו לא מהני ולא מידי. וכמדומה לי שכן כתב הד"מ בהגהותיו ליו"ד סי' ט"ו. שוב עיינתי בד"מ סוף סי' הנ"ל וראיתי שכ"כ להדיא ומביא ראי' לזה ממאי דאמרינן בר"ה דף ז' ע"א בעל מום מי מצי אכיל לי' דמשמע מזה דאסור מה"ת בתוך ח' (ובד"מ כתוב תוך ז' והוא טעות). אך נזכרתי שהגאון בעל טורי אבן ס"ל דהאי עשה דתאכלנו שנה בשנה דבבכור בעל מום אינו אלא מדרבנן ואין הספר כעת בידי לעיין בו:

אולם גם לדברי הטורי אבן מ"מ עכ"פ מכח דינא דסמוך מיעוטא לחזקה חזקת אינה זבוחה י"ל דאינו חומרא בעלמא באופן דנימא כיון דאחמור בהו רבנן למיחש למיעוטא ה"נ אחמרו למיחש לס"ס דיש לחלק בזה דהאי דרוב ע"ה מעשרין הן דלא אמרינן סמוך מיעוטא דאין מעשרין לחזקת טבל משום דהתם הרי המיעוט והחזקה בחד מילתא והרוב מבטל החזקה דרובא עדיף מחזקה משא"כ הכא במיעוטא דנפלים דחזקת שאינה זבוחה היא מלתא אחריתא דדוקא אי הוה אמרינן למסמך מיעוטא דנפלים לחזקת ריקנית דאמו ולימא דהבהמה לא נתעברה קודם ט' חדשים דנעמידנה בחזקת ריקנית אז הי' זה דומה לחזקת טבל דנסמוך לה מיעוטא דאין מעשרין משא"כ בחזקת אינה זבוחה דלא

דמיא לה: אמנם ליכא למימר נמי דתוך ח' ימים יהי' חזקת ריקנית דבהמה וחזקת אינה זבוחה דנפל דליהוי תרי חזקות נגד דרובא דז"א דחזקה דריקנית י"ל דלא מהני משום דאפי' נתעברה אח"כ ולא הי' ט' חדשים לולד בשעה שנולד מ"מ לאותו צד ספק דאמרינן שמא כבר הולד הוא בן שמנה ימים אפילו לא כלו לו חדשיו נמי ולד קיימא הוא וכשר דאמרינן האי בן שבע הוא ואשתהי. ותמהני על המחבר שהשיב על מהר"ש אלגזי ז"ל בהא דכתב שקושיית הט"ז שהקשה דהו"ל ס"ס כו' היא מעיקרא ליתא משום דאי לא כלו לו חדשיו לא מהני ח' ימים וע"ז השיב המחבר ז"ל מדברי התוס' פ' ר"א דמילה דמבואר התם דמהני ח' ימים אפילו אם ידעינן בודאי דלא כלו לו חדשיו וע"ש דלדברינו לק"מ על הר"ש אלגזי דכונתו היא כמש"ל דהא דמהני ח' ימים אפי' כשידעינן בודאי שלא כלו לו ט' חדשים היינו משום דאמרינן האי בר ז' הוא ואשתהי וא"כ תו הו"ל כלו לו חדשיו דכיון דבר ז' הוא הרי בז' כלו לו חדשיו וא"כ הא שוב אין כאן ס"ס משום דח' ימים לא מהני אלא לגלוי מילתא בעלמא דכלו לו חדשיו ובר ז' הוא אבל היכא דידעינן בודאי דלא כלו לו עדיין גם ז' חדשים דהיינו אם לא בא עלי' זכר כלל קודם ז' חדשים באופן דליכא למימר שפורא גרים או יולדת למקוטעים משום דמשעה שבא עלי' זכר אין כאן אלא ששה חדשים כגון שבא עליה בר"ח ניסן וילדה בכ"ט אלול בזה ודאי ס"ל להר"ש אלגזי ג"כ דלא מהני ח' ימים וא"כ אין כאן ס"ס גם לדידי' והתוס' לא מיירי אלא בידעינן דלא כלו לו ט' חדשים וצריך לעיין היטב בתוס' דפ' ר"א דמילה הנ"ל כדי לעמוד על דברי המחבר ז"ל בזה:

הלכה כד

שבת הסמוכה לי"ט כו' אסורה בשני. בפ"ק דביצה דף ד' אתמר שבת וי"ט רב אמר נולד' בזה אסורה בזה ור"י אמר מותרת בזה נימא קסבר רב קדושה אחת הן והאמר רב הלכה כו' וכתבו התוס' ד"ה נימא וז"ל תימא לימא דקסבר ב' קדושות הן אלא הטעם הוי מגו דאיתקצאי לבה"ש איתקצאי נמי לכולי יומא דיום ב' כו' וראיתי למוהרש"א בס' הליכות אלי דף מ"ז שהקשה וז"ל וקשה דהשתא דלא ידעי התוס' טעמא דמיגו לשעבר לא אמרינן אלא ס"ל לפי קושייתם דאמרינן מיגו דאיתקצי אליבא דרב בשבת וי"ט א"כ תקשינהו דרב אדרב דמ"ט א"ר בב' י"ט של גליות נולד' בזה מותר' בזה אי משום דחד מיניהו חול מ"מ הא אסור הביצה ביום א' ומיגו דאיתקצא' לבה"ש אתקצאי לכולי יומא וליכא למימר דלא אמרי' מיגו אלא דוקא בשבת וי"ט דכיון דודאי חד מינייהו קדש הוא על הי"ט אמרי' דודאי הוא ומחמרינן בספיקא אבל בב' י"ט של גליות דאכל חדא איכא לספוקי לא שהרי מדברי התוס' בפ' המביא דף ל' ד"ה עד מוצאי י"ט אחרון נראה דאפי'

בב' י"ט של גליות אמרינן מיגו דאתקצאי שכתבו וז"ל וא"ת הא תינח י"ט שמיני מוקצה הוא דהוי ספק שביעי וגם ביום ט' שם מוקצה עליו הואיל ואתקצאי לבה"ש כו' יע"ש שהניחו בצ"ע. ועיין בתוס' פ"ק דסוכה דף י' ע"ב ד"ה עד מוצאי שכתבו וז"ל ומה"ט גבי שבת וי"ט דאמר רב נולדה בזה אסורה בזה מפ' טעמא משום הכנה ולא בעי למימר מיגו דאתקצאי אף ע"ג דרב כר"י ס"ל דאית ליה מוקצה וכן בי"ט של גליות דנולדה בזה מותרת כו' ויש לפרש דכונתם דמ"ש ולא בעי למימר מיגו דאתקצאי אין כונתם ז"ל להקשות לתלמודא דאמאי לא מפרש טעמא דרב משום מיגו דאיתקצאי דהא ליתא דהא מדקאמר רב בב' י"ט של גליות נולדה בזה מותרת בזה מבואר דלאו משום טעמא דמיגו דאתקצאי הוא דקאסר בשבת וי"ט אלא משום הכנה הוא דקאסר וכונתם להקשות לרב גופיה דאמאי לא קאמר טעמא משום מיגו דאתקצאי כיון דאיהו כר"י ס"ל ומה"ט נמי הוה ליה לומר דנולדה בזה אסורה בזה מיהו דבריהם דהכא א"א לפרש בהכי כלל ממה שכתבו תימא לימא דקסבר ב' קדושות הן כו' מבואר שכונתם להקשות לתלמודא דמאי פריך נימא דקסבר רב ב' קדושות כו' וכיון שכן קשה טובא דהיכי מצינן למימר דטעמי' דרב הוא משום מיגו דאתקצאי דא"כ בב' י"ט של גליות יהא אסור מה"ט ולכן נראה לי דהתוספות דפ"ק דביצה ס"ל כדעת הריטב"א שכתב בחדושי סוכה דע"ו ע"ב וזה לשונו וכיון שלא הקצהו מתחילה לבין השמשות לא חל עליו איסור בה"ש כו' הא אלו היה בכלל הקצאתו שיהא מוקצה לבין השמשות היה מוקצה לכל ח' כמו סוכה ואע"ג דביצה שנולדה בי"ט א' וכיוצא בה אסורין כל בה"ש ומותרין ביום ב' ולא אמרינן מיגו דאתקצאי לבה"ש כו' שאני התם שהא' מהן חול גמור וכשבא יום ב' הרי אנו אומרים ממ"נ או שהיום חול ואינו צריך הכנה או שהיום קודש והא' חול והיה לב' הכנה בביצה מבעוד יום מה שאין כן באתרוג שהוקצה לז' ולא הכין בו כלל והא' ודאי קדש והוה ליה כשבת ויום טוב שנולדה בזה אסורה בזה ועליה אמרה שהן קדושה אחת כי האיסור של בה"ש אוסרו לכל י"ט ולא שיהיו קדושה אחת ממש כו' עכ"ד ע"ש ואם כן היינו דק"ל שפיר דאמאי לא משני תלמוד' דלימא דקסבר ב' קדושות משום מיגו דאיתקצאי כו' ואפי' הכי שרי רב בב' י"ט של גליות משום דהתם הא' מהן חול הוא ליכא למימר מיגו דאתקצאי כלל כמ"ש הריטב"א ומ"ש בפרק המביא דגם ביום תשיעי אסור משום מיגו התם ה"ט משום דאיכא לספוקי בט' שמא ח' הוא ונמצא דבה"ש אתקצאי משום יום א' דספק שמא ז' ולא היה לו הכנה מבע"י שהרי אפילו נימא דח' הוי ס' והוא חול מ"מ אתקצאי למצותו ולא היה לו הכנה מבע"י ואמרינן שפיר מיגו דאתקצאי משא"כ הכא גבי ביצה דממ"נ שרי דאם נאמר דהא' היה חול היה לו הכנה מבעוד יום וכמ"ש

הריטב"א ז"ל מיהו מ"ש הריטב"א ז"ל והו"ל כשבת וי"ט כו' ועליה אמרו שהיא קדושה אח' כי האיסור של בה"ש כו' קשה טובא דאם כן מאי פריך הכא נימא קסבר רב קדושה אחת והאמר רב כו' מאי קושי' נימא דכי קאמר רב דב' קדושות הן היינו לענין שיכול לערב ביום א' למזרח ובב' למערב דליכא טעמא דמיגו דאתקצאי אבל גבי ביצה דאיכא טעמא דמיגו דאתקצאי קאמר רב דנולד' בזה אסור' בזה וצ"ע כעת:

ומדברי התוספות דסוכה ק"ל טובא במ"ש שם וז"ל ובפרק בכל מערבין גבי לגין של טבול יום כו' ואמר הרי זה תרומ' מעשר לכשתחשך דבריו קיימים ואם אמר עירובו לב"ה לא אמר כלום משום דסוף היום קונה עירובו כו' הא אם תחילת יום של שבת קונה עירוב ולא בעי סעודה הראויה מבע"י הוי עירוב ולא אמרינן לאו ראויה היא בשבת מיגו דאתקצאי בה"ש משום יום שעבר גם הר"ן בשמעתין הביא ראיה זו יע"ש וק"ל טובא דמאי ראיה מייתו מהתם לומר דלא אמרי' מיגו היכא שהאיסור משום יום שעבר הא התם גבי טבל שאני דאפילו היכא שהאיסור מחמת אותו יום לא אמרינן מיגו וכמו שאמרו בפרק כירה דף מ"ג טבל מוכן הוא אצל שבת והתוספות שם הקשו דאמאי לא אמרינן מיגו דאתקצאי בה"ש אתקצאי לכולי יומא יע"ש ובפרק המביא דל"א ע"ב ד"ה ונפחת כתבו משם רש"י דבמוקצה מחמת איסור דרבנן לא אמרינן מיגו דאתקצאי והביא ראיה מדאמרי' גבי טבל שהוא מוכן אצל שבת הואיל ואם עבר ותקנו מתוקן ולא אמרינן מיגו דאתקצאי כו' יע"ש הרי דאע"ג דהתם הוי מיגו דאתקצאי מחמת אותו יום אפילו הכי לא אמרינן מיגו דאתקצאי מהטעם שכתב רש"י או מטעם שכתב הרמב"ן שם במלחמותיו יע"ש ואם כן משום הכי הוצרכו לומר בגמרא דה"ט דאין עירובו עירוב משום דסוף היום קונה עירובו ומשום דבעי סעודה הראויה מבע"י הא לא"ה הוי עירוב ואף על גב דאיתקצאי בה"ש משום דשמא יום הוא והוה ליה טבל מ"מ לכשתחשך הרי נתקן והוי סעודה הראויה בשבת והדברים ק"ו דאם אפי' בעבר ותקנו דעבר האיסור דרבנן אמרינן שהוא מוכן ומותר באכילה ולא אמרינן מיגו דאתקצאי בה"ש כ"ש באומר ה"ז תרומה לכשתחשך דממילא נעשית תרומ' ולא עבר האיסור דרבנן ומאתמול נמי דעתי' עילויה דבודאי לא אמרינן מיגו משום יום שעבר:

תו ק' דכפי מ"ש בפרק המביא דבמוקצה מחמת איסור דרבנן כל שנסתלק המוקצה מן העולם כמו בטבל לא אמרינן מיגו דאתקצאי בה"ש ע"ש אם כן מאי ק"ל הכא בשמעתין דלימ' דה"ט דרב משום מגו דאתקצאי בה"ש הא הכא הוי מוקצה מחמת איסור דרבנן דביצה לא אסירא אלא מדרבנן משום פירות הנושרין או משקין שזבו ואפילו לרבה דטעמא משום הכנה מיגו בשבת דעלמא אינו אלא משום גזירה דרבנן וכל שעבר בה"ש

הרי נסתלק המוקצה מן העולם דומיא דטבל וא"כ לא אמרי' מיגו דאתקצאי בכה"ג ויש לחלק ודו"ק:

ובמ"ש עוד בסוכה וז"ל ומאן דאסר התם אתרוג אפי' בח' ופי' שם בקונטרס מיגו דאסור בה"ש כו' אתקצאי לכולי יומא אלמא אהני מיגו דאתקצאי משום יום שעבר לאיסור בח' לא יתכן דאפילו רב דאסר בריש ביצה בב' י"ט של גליות לא אסר אלא דמס"ל אי קדושה א' היא או לא וכונתם להקשות דאם איתא דאליבא דלוי ואבוה דשמואל דס"ל אתרוג בח' אסור ס"ל דאמרינן מיגו משום יום שעבר א"כ מאי פריך הכא בשמעתין לקמן דרב אסי אדר"א לימא דר"א ס"ל כלוי וכדאבוה דשמואל דאמרינן מיגו דאתקצאי משום יום שעבר ולעולם דס"ל דשני קדושות הן ותי' ומיהו אין ראי' כו' כלומר דרב אסי גופיה מוכח התם דס"ל דלא אמרינן מיגו דאתקצאי משום יום שעבר זהו כונתם ז"ל וק"ל טובא דאכתי תקשי להו לפרש"י דאיך אפשר לומר דלוי ואבוה דשמואל ס"ל דאמרינן מיגו דאתקצאי משום יום שעבר דאם כן תקשי להו מתני' דפרק בכל מערבין דל"ט דתנן התם ועוד אמר רבי יאודה ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני הרי בהדיא דרבי יהודה סבירא ליה דביצה שנולדה בראשון מותרת בב' אף על גב דר"י אית ליה מוקצה ואמאי נימא מיגו דאתקצאי ביה"ש אתקצאי לכולי יומא וחכמים לא פליגי עליה התם אלא משום דס"ל דב' י"ט של ר"ה קדושה אחת היא הא לא"ה לא ובשלמא לדעת רש"י אפשר לומר דס"ל כדעת הריטב"א דבב' י"ט של גליות לא אמרינן מיגו דאתקצאי בה"ש אכן לדעת התוס' דס"ל דבב' ימים טובים של גליות נמי שייך מיגו דאתקצאי קשה טובא וצ"ע כעת:

תו ק"ל במ"ש דלא אמרינן מיגו משום יום שעבר ממ"ש התוס' לקמן דף ו' ע"א ד"ה וז"ל וכי כו' תימא הא מוכן הוא כו' ועוי"ל דהתם מיירי דאירע שכלו לו חדשיו והכא מיירי שלא כלו לו חדשיו עד היום ואם כן לא הוי מוכן היום הואיל ובה"ש לא הוה חזי עכ"ל וקשה דכפי מ"ש הם דלא אמרינן מיגו דאתקצאי בה"ש משום יום שעבר אם כן היכי כתבו דלא הוי מוכן הואיל ובה"ש לא הוה חזי הא מאי דלא הוה חזי בה"ש היינו משום יום שעבר ושמא יום הוא ולא כלו לו חדשיו ומשום יום שעבר לא אמרינן מיגו דאתקצאי לבה"ש ובדוחק יש ליישב דע"כ לא כתבו התם דבמוקצה משום יום שעבר לא אמרינן מוקצה אלא דוקא במוקצה מחמת איסור דרבנן כההיא דביצה וכההיא דנוי סוכה דלא אסירי אלא מדרבנן כמ"ש התוס' בפ' ב"מ דכ"ב ד"ה סוכה אמנם במוקצה מחמת איסור תורה כי הך דהכא דשמא לא כלו לו חדשיו והוי נפל אלימא טפי ואמרינן מיגו משום יום שעבר וכעין זה חילקו התו' בפ' המביא כנ"ל:

תו אמרינן התם כתנאי נולדה בשבת תאכל ביום טוב כו' ר"י אומר משום ר"א עדיין היא

מחלוקת שב"ש אומרים תאכל וב"ה אומרים לא תאכל וראיתי להרב המאירי בשיטה כ"י שם כתב וז"ל ומיהו לאו טעמא דנפשיה קאמר דהא איהו לית ליה הכנה דרבה מדקאמר ביצה תאכל היא ואמה כדפרישנא לעיל כך נ"ל עכ"ל ויש לדקדק דאם כן קשה דר"א אדר"א דבפרק בכל מערבין דף ל"ח ע"א אמרינן א"ל לר"א אי אתה מודה שאין מערבין מי"ט לשבת אמר להן אבל הן לאיי קדושה אחת היא ופרכינן ור"א התם משום הכנה הרי בהדיא דר"א אית לי' הכנה דרבה והר"ב ח"ה שם בד"ה משום הכנה נרגש מזה וכתב וז"ל ולמאי דקאמר הכא דר"א אית ליה הכנה הא דתניא ר"א אומר ביצה תאכל היא ואמה כו' אליבא דב"ש מיתניא ואע"ג דשמותי הוא ס"ל בהא כב"ה דאסרי הכא משום הכנה כדקאמר הכא תלמודא עכ"ל יע"ש אכן לדברי המאירי ז"ל קשה שוב ראיתי להתוס' בפ"ב דמכלתין דף י"ז ע"א ד"ה מ"ט שכתבו בס"ד וז"ל וא"ת לר"י דאמר לעיל נולדה בזה מותרת בזה וקאמר טעמא לעיל משום דלית ליה הכנה וכי פליג ר"י אכל הני תנאי ואמוראי דהכא וי"ל דהתם מיירי בהכנה שעשה בידים כגון עירובי תחומין ואפי' ר"י מודה אבל מה שמתיר ר"י היינו גבי ביצה דהוי הכנה בידי שמים שנעשית מאליה עכ"ל ואם כן יש לומר שזהו דעת הרב המאירי וס"ל דע"כ ל"ק ר"א דלית ליה הכנה אלא דוקא גבי ביצה דהכנה בידי שמים היא אבל גבי עירוב דהוי הכנה בידים אית ליה והנראה שאשתמיט מהר"ב ח"ה דברי התוספות הללו ובהא ניחא לי מה שהקשה הרב הנז' שם אמאי דרמי התם ר"ח דרב אדרב מי אמר רב הלכה כד' זקנים ואליבא דר"א דאמר ב' קדושות הן והאמר רב נולדה בזה אסורה בזה כו' וז"ל יש לדקדק למאי דלא ס"ד השתא איסור הכנה אמאי לא תקשי ליה טפי למרמי מדרב אדרב מתרתי פסקי דרב בדין עירוב גופיה דהכא פסק כר"א דשבת וי"ט ב' קדושות הן ובפ' ב' דביצה פסק רב דהלכה כת"ק דאמר י"ט שחל להיות ע"ש אין מערבין לא ע"ת ולא ע"ח וע"כ משום דקדושה אחת היא כיון דלא אסיק אדעתי' איסור הכנה כמ"ש התוס' לעיל עכ"ל יע"ש:

והנה לכאורה נראה דלק"מ דמשום הכי לא פריך מההיא דרב משום דאמרינן התם רב אמר הלכה כת"ק ושמואל אמר הלכה כר' איבעיא להו הלכה כר' ולקולא או לחומרא כו' משום דשלח ר"א לגולה לא כשאת' שונים בבבל רבי מתיר כו' אלא רבי אוסר וחכמים מתירין ולא אפשיטא התם וא"כ משום הכי לא פריך מהא דרב משום דלא פסיקא ליה דאפשר מתני לפלוגתייהו כדשלח ר"א לגולה וקאמר דהלכה כת"ק דאמר מערבין ע"ח אבל לא ע"ת אמנם הא ודאי ליתא דאפי' נימא הכי אכתי תקשי דמ"ט דרב דקאמר אין מערבין ע"ת דליכא למימר דהיינו משום דאסור למקני שביתה בשבתא דהא רב ס"ל דשרי למקני שביתה בשבתא כדקאמר התם בסמוך אר"ח בר אשי אמר רב מניח אדם

ע"ת מיום טוב לחבירו ומתנה וא"כ ע"כ היינו משום דקדושה א' היא כיון דלא אסיק אדעתי' איסור הכנה אכן כפי מ"ש יש ליישב דודאי רב חסדא אסיק אדעתיה טעמא דהכנה אלא דהוא סבירא ליה דדוקא גבי עירוב דהוי הכנה שנעשה בידים בהא איכא למימר איסור דסבירא ליה לרב הכנה אבל גבי ביצה דהוי הכנה בידי שמים בהא לא אסיק אדעתיה טעמא דהכנה כלל וכדס"ל לר"י וחדית ליה רבה דבהא נמי איכא איסור הכנה כדקאמר רבה בשמעתין לעיל כנ"ל ודו"ק:

מעשה חושב (**עט**) מאי קושיא נימא דכי קאמר רב כו'. תמהני אי י"ל הכי דהאי דקאמר רב הלכה כארבע זקנים כו' דשתי קדושות הן כונתו רק לענין עירוב לחוד דזה דוחק משום דמסתברא דכי היכי דלענין עירוב הוו שתי קדושות ה"נ לכל מילי דמהיכא תיתי לחלק ודוק:

(**פ**) אמנם במוקצה כו' והוי נפל אלימא טפי. זה תמוה דהא התוס' בחולין דף י"א ע"ב ד"ה לר"מ כו' כתבו שם דתוך שמנה בבהמה דאסרינן לשוחטו הוא רק חומרא מדרבנן ומביאם הגאון המחבר ז"ל גופי' לעיל דף כ"ט ריש ע"ב ואין כאן איסור תורה כלל ועיין באה"ע סי' קס"ד סעיף ז':

וכן מותר לכחול את עין כו'. כתב ה"ה והעלו בהלכות שאין הלכה דמותר אלא ביום טוב ב' של גליות אמימר שרא למיכחל עינא בי"ט שני של ר"ה כו' עיין בהרב ב"ח בסי' תצ"ו שהביא משם האגוד' שכתב משם תוס' דאפילו ביט"ב של גליות אסור לעשותו אלא על ידי גוי והוא דברי תימא דע"כ לא אפליגו אמימר ורב אשי אלא דוקא ביט"ב של ר"ה אבל ביט"ב של גליות כ"ע מודו וכמ"ש כל הפוסקים ז"ל ועיין בפר"ח ס' הנז' סק"ב מה שדחק בזה ובס' שיורי כנה"ג יע"ש ולי נראה דס"ל להני תוס' דהא דשרא אמימר למיכחל עינא ביט"ב היינו משום דסבירא ליה כרבנן דר"א דפ' המצניע דאין בכחול אלא שבות גרידא אמנם לר"א דס"ל דחייבת חטאת עליה ה"נ דלא שרינן איסורא דאורייתא ביט"ב וכמ"ש מרן בפ"א מה' י"ט וכמ"ש ה"ה משם הרמב"ן וסבירא ליה כדעת הסמ"ג שכתב מרן הבית יוסף סימן ש"ג דהלכה כר"א דחייבת חטאת עליה וכן כתב הרב שה"ג שם שכן דעת ר"ח לפסוק בכולן כר"א יע"ש והילכך כיון דאיסורא דאורייתא הוא אפילו ביו"ט ב' של גליות לא שרי אלא על ידי נכרי כנ"ל נכון ומיהו לדעת הסמ"ג לפי מ"ש מרן הבית יוסף צ"ל דס"ל דאפילו איסורא דאורייתא שרינן ביט"ב ושלא כדעת הרמב"ן שהרי הסמ"ג הביא הא דאמימר בה' י"ט יע"ש:

וראיתי להרב בני שמואל דקל"ג ע"א שהקשה לדעת הר"ן דאיסורא דאורייתא לא שרינן ביט"ב ממ"ש הר"ן בסמוך ונראה ושמעינן מינה דמותר לכבות את הנר מפני דבר אחר

ולכבות הדליקה מפני איבוד ממון והרי כביה אב מלאכה והמכבה בי"ט לוקה וכמ"ש הרמב"ם בפ"א מהלכות י"ט ואם כן קשיא דהשתא אם לדבר אחר שאם אינו מכבה אינו ניזוק ואינו נהנה התירה לכבות להסיר החולי לא כ"ש ולדבריו לכבות את הנר כדי שישן החולה אסור עכ"ד ולק"מ ואשתמיט מיניה שדעת הר"ן דקי"ל כר"ש דמלאכה שאצ"ל פטור עליה וכמ"ש בפרק כירה דקי"ז ע"ב ובס"פ המצניע דקל"ד ואם כן לרש"י לכבות את הנר מפני ד"א אינו אלא איסור' דרבנן ופשוט:

פרק ב

הלכה א

אפרוח שנולד בי"ט אסור כו'. כתב הטור סימן תקי"ג משם הר' יחיאל ז"ל דאפרוח שנולד בשבת אסור ביום טוב של אחריו משום הכנה דבעודו בקליפ' לא היה ראוי לכלום והקשה מרן הב"י וז"ל י"ל דהא רב דאסר בנולד בי"ט משום מוקצ' הוא דאסר ולא משום הכנ' אלמא לית בי' משום הכנ' וכונ' קושייתו ז"ל דאם איתא דאם נולדה בשבת אסורה ביום טוב שלאחריו אמאי אצטריך לומר תלמודא דטעמא דרב משום מוקצה ת"ל משום הכנה דגזרינן י"ט דעלמא אטו י"ט דלאחר השבת כדאשכחן גבי ביצה וכן הקשה מוהרש"ל בספר יש"ש סימן י"ז:

ולע"ד נראה דלא קשה דמאי דהוצרך תלמודא לומר דטעמיה דרב משום מוקצה ולא משום הכנה הוא מדחזינן דאמרי ר"כ ור"א מה בין זה לעגל שנולד בי"ט ואמר להו רב הואיל הוא מוכן אגב אמו והדר אקשו ליה מעגל שנולד מן הטריפה בי"ט ושתיק רב ואם איתא דטעמי' דרב משום הכנה אמאי שתיק ואמאי הוצרך לאהדורי להו מטעמא דמוכן אגב אמו הא בעגל שנולד לא שייך הכנה וכמ"ש הרא"ש ואין להקשות לרב גופיה אמאי אצטריך לטעמא דמוקצה ת"ל משום הכנה דהא רב אית ליה הכנה כדאמרי' לעיל די"ל דאע"ג דרב אית ליה הכנה היינו דוקא בשבת ויום טוב דנולדה בזה אסורה בזה אמנם ביום טוב דעלמא סבירא ליה דלא גזרינן י"ט דעלמא אטו יום טוב אחר השבת וכאתקפתא דאתקיף לעיל ומי גזרינן והא תניא כו' וס"ל דטעמא דביצה דאסורה משום משקין שזבו ופירות הנושרין ומאי דקאמר רבא בשמעתין מ"ט שתיק רב לימא להו הואיל ומוכן אגב אמו לכלבים אף על גב דאיהו ס"ל דגזרינן י"ט דעלמא אטו יום טוב אחר השבת ואם כן לדידיה אפרוח שנולד ביום טוב אסור משום הכנה ואין כאן קושיא כלל מעגל שנולד בי"ט ואמאי אצטריך לטעמא דמוכן אגב אמו לכלבים ל"ק כלל דרבא לפום שיטתיה דרב דס"ל דטעמא דאפרוח שנולד בי"ט אסור הוא משום מוקצה ולא

משום הכנה הוא דקאמר דאפילו לשיטתי' מ"ט שתיק לימא להו הואיל ומוכן אגב אמו לכלבים מיהו אכתי ק' לדעת ה"ר אפרים שכתב הטור ז"ל בסימן תצ"ח דעגל שנולד בשבת אסור בי"ט שלאחריו משום הכנה והשתא קשה דאם כן עגל שנולד בי"ט דעלמא יהא אסור גזירה אטו י"ט אחר השבת לרבה דס"ל דגזרינן י"ט דעלמא אטו י"ט אחר השבת ולעיל דפריך ומי גזרינן והא תניא כו' תקשי ליה מהנהו ברייתא דקתני בהו דעגל שנולד בי"ט מותר ונראה ליישב דכיון דהא דעגל שנולד ביום טוב מותר מיירי בדקים לן דכלו לו חדשיו וכדאוקימנא בפר"א דמיל' אם כן הוה ליה מילתא דלא שכיח ומילתא דלא שכיח לא גזרו בה רבנן וכמו שתירץ כן בגמרא לעיל על ההיא דבצים במעי אמן ועפ"י זה יש ליישב לדעת הר' יחיאל ז"ל דכיון דהא דאפרוח שנולד בי"ט דאסור לרב משום מוקצה ולשמואל ור"י מותר מיירי בדאיתרמי שנפתחו עיניו דאל"כ אפילו בחול אסור דקי"ל כראב"י דמשנתו קב ונקי וכמ"ש התוס' וכן הוא דעת הרא"ש וכמ"ש הטור בי"ד סי' ט"ו ואם כן מסתמא ודאי שדעת הר' יחיאל ג"כ כדעת אביו הרא"ש אם כן הוה ליה מילתא דלא שכיח דהא סתם אפרוחים ביום לידתן אין מפקחין עיניהם וכמ"ש הר"ן ז"ל ובמילתא דלא שכיח לא גזרו בה רבנן ועיין עוד בזה מ"ש הר"ב טורי זהב והרב מג"א ז"ל סימן הנזכר ודו"ק:

ולענין הלכה אי קי"ל כרב או כשמואל ואי תימא ר"י כתב הר"ן ז"ל וז"ל והרי"ף לא פסק בזה הלכה משום דאיסתפקא ליה מדקי"ל רב ושמואל הלכתא כרב באיסורי וקי"ל נמי רב ור"י הלכה כר"י עכ"ל ובודאי שכונת דבריו לומר דאיסתפקא לי' משום דקי"ל רב ושמואל הלכתא כרב באיסורי ואם כן להההוא לישנא דקאמר דשמואל פליג אדרב הלכתא כרב וקי"ל רב ור"י הלכה כר"י א"כ להההוא לישנא דקאמר דר"י פליג אדרב הלכתא כר"י והלכך מספקא ליה כמאן מהנהו לישנא פסקי' וכן מבואר מדברי הרא"ש ע"ש ועיין בהרב שיורי כנסת הגדולה סי' תקי"ג בהגהת ב"י ס"ח מה שהקשה בזה שדבריו תמוהים לא זכיתי להבינם כמו שיראה המעיין:

והרא"ש כתב יש פוסקים כרב משום דב' ברייתות כוותיה ומשנת ר"א קב ונקי ויש שפוסקים כשמואל משום דר"כ ור"א הקשו על דברי רב ושתיק רב והגאונים פסקו כרב כו' וראיתי להרב כנה"ג בחי"ד סימן ט"ו הגהות ב"י ס"א שהקשה וז"ל תמי' לי טובא דמאחר שהוא ז"ל פסק לקמן כראב"י דכל שלא נפתחו עיניו אסור אף בחול אם כן למאי הלכתא הביא מחלוקת רב ור"י באפרוח שנולד בי"ט ומחלוקת הגאונים בפסק ההלכה ולא עוד אלא שנראה שדעתו נוטה למאן דפסק לאסור והלא בלא"ה אפי' בחול אסור דהלכה כראב"י ושמא תאמר דהך מחלוקת לא שייך בדראב"י דהכא מיירי באפרוח

שנולד ביום טוב ואתרמי דנפתחו עיניו וכמ"ש התוס' אם כן למה זה כשכתב יש פוסקים כרב כתב דטעמא משום דתרתי ברייתות כותיה ומשנת ראב"י קב ונקי והלא דברי ראב"י אינן ענין לכאן דהכא מיירי כשנפתחו עיניו ואף אם נרצ' לדחו' ולומר דהרא"ש מעתיק דברי הפוסקים כרב ואולי הפוסקים כרב אינם סוברים כדברי התוס' אלא סוברים דהא בהא תליא והרא"ש אע"ג שאינו סובר כן העתיק סברתם כמ"ש לבסוף והגאונים פסקו כרב וכן דעת הרי"ף כו' וגם משנת ראב"י קב ונקי שהם דברי עצמו א"א לומר כן עכ"ל:

והנה מ"ש ואף אם נרצה לדחות דהרא"ש העתיק דברי התוס' בסתם והפוסקי' כרב אינם סוברים כדברי התוספות אלא סוברים דהא בהא תליא אין דבריו מובנים אצלי דאיך אפשר לומר דהפוסקים כרב ס"ל דהא דרב מיירי בשלא נפתחו עיניו שלא כדעת התוספות דאם כן מאי האי דכתבו יש פוסקים כרב כו' ומשנת ראב"י קב ונקי הא כיון דקי"ל כרב ע"כ לית הלכתא כראב"י שהרי רב לא אסר אלא דוקא בי"ט משום מוקצה אבל בחול כ"ע מודו דשרי והר"ן ז"ל מפני שדעתו שלא כדעת התוס' כתב דמפלוגתא דרב ושמואל שמעינן דלית הלכתא כראב"י ואי ס"ל דקי"ל כראב"י אם כן איך כתבו הלכה כרב הא רב ע"כ פליג אדראב"י מדלא אסר אלא בי"ט וא"כ הו"ל ב' דסתרן אהדדי:

ולע"ד נראה שכונתם דבאו להוכיח דקי"ל כרב דאפרוח שנולד בי"ט אי איתרמי דנפתחו עיניו אסור משום מוקצה ולא כשמואל ור"י דס"ל דמותר מטעמא דמתיר עצמו בשחיטה מדקאמר ראב"י אף בחול אסור לפי שלא נתפתחו עיניו משמע דה"ק דלא מבעיא בי"ט דאסור מטעם מוקצה אלא אפילו בחול דליכא טעם מוקצה אסור לפי שלא נתפתחו עיניו ואי סב"ל כר"י דאפרוח שנולד בי"ט ליכא משום מוקצה אם כן מאי אף בחול דקאמר הא לדידיה טעמא די"ט נמי משום שלא נתפתחו עיניו ומאי רבותה דחול טפי מי"ט ואם איתא הכי הול"ל ראב"י אומר בין בי"ט בין בחול אסור לפי שלא נתפתחו עיניו דהוה משמע דטעמא דלא נתפתחו עיניו אתרווייהו קאי אחול ואיום טוב מדקאמר אף בחול אסור משמע דבי"ט מודה לת"ק דבלאו טעמא דלא נתפתחו עיניו אסור משום מוקצה כנ"ל:

והרב שה"ג ז"ל כתב שדעת הרי"ף לפסוק כר"י לפי שרב ור"י הלכה כר"י והק' עליו הרב בני שמואל דאיך אפשר לומר שהרי"ף פוסק כר"י הא כתב הרי"ף ז"ל ועגל שנולד בי"ט מותר הואיל ומוכן אגב אמו ואי באפרוח שרי מטע' הואיל ומתיר עצמו בשחיטה ל"ל טעמא דמוכן אגב אמו דמשמע דבעומדת לגדל ולדות אסור וכמו שדקדק הוא עצמו בלשון סמ"ג שהצריך מוכן אגב אמו וכן כתב בהדייא וז"ל ועגל דשרי דוק' בעומדת אמו לאכיל' אבל עומדת לגדל ולדות אסור לדעת רבי' ומפשט דבריו משמע שדברי עצמו הן

ולא מדברי האשירי שכתב לעיל מינה הא ת"ל דיהא מותר מטעמא דהואיל ומתיר עצמו בשחיטה אלו דבריו יע"ש:

ולע"ד נראה ליישב ע"פ מ"ש המאירי בשיטה כ"י שדעת הרז"ה דתרתי בעינן לרב מתיר עצמו בשחיטה ומוכן אגב אמו דעגל שנולד בי"ט תרוייהו איתניהו ביה משום שהוא מפרש מ"ש הואיל ומתיר עצמו בשחיטה מכלל איסור אבר מן החי קאמר ושלא כפירש"י אבל אפרוח בי"ט דליכא אלא טעמא דמתיר עצמו בשחיטה וביצה דליכא אלא טעמא דמוכן אגב אמו לא שרי ותמה על פי' זה דאם כן איך הזכיר ברייתא זאת דאתיא כותיה דרב טעמא דמוכן אגב אמו בלבד הי"ל זה מוכן אגב אמו ומתיר עצמו בשחיטה וזה אין לו אלא שמתיר עצמו בשחיטה גם ברייתא דמסיי' לשמואל קשה דכיון דמספיק לו טעמא דמתיר עצמו בשחיטה לבד הי"ל להזכיר טעם זה לתרוייהו דלפי דבריו בעגל נמי שייך טעמא דמתיר עצמו בשחיטה ומה הוצרך להזכיר טעמא דמוכן אגב אמו (וכן הק' הרב בני שמואל ומהתימה עליו דהי"ל לפרש דקושיא זאת לא שייכא אלא לפי פי' הרז"ה לא לפרש"י) ומכח זה כתב כי העיקר כפרש"י ז"ל דהק' הואיל ומתיר עצמו בלידתו להיות ניתר בשחיטה אבל קודם לידתו היה אסור משום שרץ והלכך בעגל שנולד לא שייך טעמא דמתיר עצמו בשחיטה שהרי קודם לידתו נמי היה לו היתר בשחיטת אמו או בשחיט' דידיה דבן פקוע' ניתר בד' סימנין וכי קאמרי ליה ר"כ ורב אסי לרב וכי מה בין זה לעגל שנולד בי"ט לאו למימרא דלשמואל ור"י דס"ל דאפרוח שנולד בי"ט מותר הואיל ומתיר עצמו בשחיטה היינו נמי טעמא דעגל שנולד ביום טוב דהא ליתא דהאי טעמא לא שייך בעגל אלא ה"ק נהי דטעמא דמתיר עצמו לית לך מ"מ הרי אנו רואים בעגל שנולד ביום טוב שהוא מותר מאיזה טעם שיהיה כדתנן בפרק א"צ ושוין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן ומה בין אפרוח זה לזו אלו תורף דבריו בקיצור יע"ש ואם כן מעתה דברי הרב שה"ג הן מצודקים דאע"ג דס"ל דהרי"ף פסק כר"י דאפרוח שרי דהואיל ומתיר עצמו בשחיטה אפילו הכי הוצרך למיהב טעמא בעגל שנולד בי"ט משום דמוכן אגב אמו משום די"ל דס"ל כפרש"י והלכך בעגל שנולד ביום טוב לא שייך טעמא דמתיר עצמו בשחיטה ומשום הכי בעומדת לגדל ולדות אסור משום מוקצה אכן לדעת הסמ"ג דסבירא ליה כר"י ור"ת דמוקצה בי"ט מותר ק"ל שפיר דל"ל טעמא דמוכן אגב אמו דמשמע דבעומדת לגדל ולדות אסור הא איהו סבירא ליה דמוקצה בי"ט מותר כנ"ל ובהכי ניחא מה שכת' הטור בסימן תצ"ח וז"ל עגל שנולד בי"ט מותר לשחוט אותו ודוק' אם האם עומדת לאכילה אבל אם האם עומדת לגדל ולדות אסור לר"י דאית ליה מוקצה וקשה דכיון דבסימן תקי"ג הביא מחלוקת באפרוח שנולד

בי"ט דיש מתירין והגאונים אוסרים אם כן איך כתב כאן בסת' דבעומדת לגדל ולדות אסור לר"י היל"ל ולומר דהיינו דוקא לדעת הגאונים האוסרים אפרוח שנולד בי"ט אבל לדעת היש מתירין מטעמ' דמתיר עצמו בשחיטה דעומדת לגדל ולדות נמי שרי מה"ט והרב ב"ש נדחק בזה וכתב דלדעת האוסרים באפרוח הוא דקאמר וזה דוחק אכן ע"פ מ"ש הנה נכון דהטור סבירא ליה כפרש"י והלכך בעגל לא שייך טעמא דמתיר עצמו בשחיטה וכמ"ש כנ"ל ודו"ק:

מעשה חושב (**פא**) אמנם בי"ט דעלמא ס"ל לרב כו'. זה תמוה דמה בכך דרב ס"ל דלא גזרינן כו' הא אנן קיי"ל כרבה דס"ל דגזרינן יו"ט דעלמא אטו יו"ט שאחר השבת וא"כ לדעת הטור בשם ה"ר יחיאל דס"ל דשייך הכנה באפרוח שנולד בשבת א"כ הא ממילא בנולד ביו"ט נמי אסור משום גזירה הנ"ל ואיך הביא הטור פלוגתא בזה דיש מתירין כשמואל ואיתימא ר' יוחנן הא למאי דקיי"ל כרבה בהכנה ובגזירה יו"ט דעלמא אטו יו"ט אחר השבת ע"כ אפרוח שנולד ביו"ט אסור משום הכנה ומשום גזירה הנ"ל:

(**פב**) ולעיל דפריך ומי גזרינן כו'. לענ"ד לק"מ די"ל דהנהו ברייתות אתיין כת"ק דר' יהודה משום ר"א בסוגיין דף ד' ע"א דס"ל דנולדה בשבת תאכל ביו"ט כו' דלית לי' הכנה ומש"ה עגל שנולד ביו"ט מותר ורבה ס"ל כר' יהודה משום ר"א דעדיין הוא מחלוקת ולב"ה אית להו הכנה וכנ"ל ודוק:

הלכה ג

וכן בהמת קדשים כו'. כתב ה"ה ודע שיש נותנין טעם לאיסור ראי' מומין כו' ויש מי שכתב משום דמחזי כמתקן כ"כ רש"י ד"ה אין זה מן המוכן לאו משום מוקצה אסר דהא לית ליה לר"ש מוקצה אלא לפי שמתירו בי"ט נראה כמתקן וק"ל דלפי טעם זה אמאי אסר ר"ש לראות מומין שנולדו בי"ט ומ"ש מהא דאמרינן לעיל בפ"ב גבי הטבלת כלים דקאמר רבא דה"ט משום דנראה כמתקן ואפי' הכי קתני בברייתא התם דכלי שנטמא בי"ט מטבילין אותו מטעמא דכיון דאי אפשר לאטבולינהו מעי"ט הוה ליה כמכשירי אוכל נפש שאי אפשר לעשותן בעי"ט וא"כ דכוותא נמי הוה ליה למשרי בנולד בו מום בי"ט אע"ג דהו"ל מתקן ויש ליישב דשאני טבילת כלים דלא מיחזי מתקן כולי האי כיון דאפי' קודם טבילה היה הכלי ראוי לטמאים ולמי שאינו אוכל חולין בטהרה וכמ"ש ה"ה בפ"ד מה' הנז' דין י"ח יע"ש משא"כ כאן דהוה ליה מתקן גמור מיהו אכתי קשה מהא דגרסי' בפ' משילין דף ל"ז דפירי דטבילי בי"ט כגון עיסה לאפרושי ממנה חלה מפרישינן בי"ט אע"ג דהגבהת תרומות ומעשרות הוה ליה מתקן גמור ואפילו הכי שרינן כל שא"א לתקנו מעי"ט וא"כ ה"נ הו"ל למשרי ויש לחלק ודו"ק:

ובמ"ש הרב המגיד משם יש מי שאומר דה"ט דאין רואין מומין בי"ט מפני שיבא לטלטל לפעמים מה שאינו ראוי שאם ימצא שאין המום מום נמצא שאין הבהמה ראויה ואי אפשר שלא לטלטלה וכן הוא דעת הראב"ד בהשגות ק"ל דא"כ מאי טעמא דרבה ב"ר הונא דקאמר דבכור שנולד הוא ומומו עמו מבקרין אותו לכתחילה הא כיון דטעמא דאין רואין מומין היינו משום שיבא לטלטל מה שאינו ראוי אם כן ה"נ איכא למיחש בבכור שנולד ומומו עמו שמא ימצא שאין המום מום ונמצא מטלטל מה שאינו ראוי ובשלמא לדעת י"מ דה"ט משום דהו"ל מתקן איכא למימר דבהא פליגי רבה ב"ר הונא ורב נחמן דרבה ב"ר הונא ס"ל דכיון שנולד ומומו עמו שלא היתה בו חזקת איסור מעולם אין בזה משום תיקון ומשום הכי שרי אפי' לכתחילה ור"נ דאסר לכתחילה היינו משום גזרה אטו נולד מעי"ט וא"נ דכיון דהא מיהא בלא ראית חכם אסור למשחטיה הו"ל מתקן קצת ומשום הכי אין מבקרין לכתחילה אכן לדעת הראב"ד ק' ואפשר לומר דודאי לרבה ב"ר הונא דס"ל דבכור שנולד ומומו עמו מבקרין אותו לכתחילה ע"כ דס"ל דטעמא דאין רואין מומין בי"ט היינו משום דהו"ל מתקן כפירש"י אמנם מה שהוצרכו לזה היינו לר"נ דס"ל דבכור שנולד ומומו עמו אין מבקרין דק"ל דאי ס"ל לר"נ דטעמא דאין רואין מומין בי"ט היינו משום מתקן אם כן בבכור שנולד ומומו עמו מאי מתקן איכא הא לא היה בו חזקת איסור מעולם ומש"ה הוצרכו לומר דה"ט דר"נ משום דס"ל דטעמא דאין רואין מומין משום שמא יבא לטלטל מה שאינו ראוי הילכך אפילו בבכור שנולד ומומו עמו איכא למיחש הכי ובהא פליגי רבה ב"ר הונא ור"נ דלרבה בר"ה ה"ט משום מתקן ולר"ן ה"ט משום שמא יבא לטלטל מה שאינו ראוי וכן מדוקדק מהשגת הראב"ד שתפס השגתו על דין בכור שנולד הוא ומומו עמו ולא בדין הקודם משמע דבדין הקודם בלאו האי טעמא נמי הוי שרי כנ"ל נכון ודו"ק:

מעשה חושב (**פג**) דה"ט דאין רואין מומין בי"ט כו'. קשה לי למאי דבעי הש"ס למפשט האבעיא אי יש מוקצה לחצי שבת בסוגיין דף כ"ו ע"ב מהא דקתני ושוין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן. ודחינן כגון דיתבו דייני התם וא"כ יקשה אמאי אין מבקרין לכתחלה ביו"ט (כדמוכח ממתניתא דאייתי ר' אושיעא) הא בדיתבו דייני התם לא שייך למגזר משום טלטול ואי משום נגיעה הרי בנגיעת מוקצה אין איסור. ועוד דהא האי בכור לאו מוקצה הוא כיון דמעיקרא הוא חזי אגב אמו דמה"ט קתני התם דאם בקרו מבוקר ושוחטין אותו ביו"ט וצ"ע:

(**פד**) שאם ימצא שאין המום מום כו'. כבר הבאתי לעיל מאי דדחי הש"ס פשיטות האבעיא אי יש מוקצה לחצי שבת בהא דקאמר דמיירי דיתבו דייני התם ואי כדבריו

דא"א למבחן אי מום גמור הוא אלא ע"י טלטול א"כ הא אפי' בדיתבי דייני התם הרי אדחי לי' קודם הטלטול הזה משום מוקצה ואחר האי טלטול כשראו הדיינים שהוא מום גמור אשתרי וא"כ הרי סוף סוף שמעינן מינה דאין מוקצה לחצי שבת:

(**פה**) ורב נחמן דאסר לכתחלה היינו משום גזירה אטו נולד מעי"ט. תמהני דהמחבר ז"ל סותר בזה את דברי עצמו שהרי כתב לעיל בדף ל' סוף ע"ב דלא תיקשי לה"ר אפרים דס"ל דעגל שנולד בשבת אסור ביו"ט שלאחריו משום הכנה מהך ברייתא דקתני עגל שנולד ביו"ט מותר ולמה לא נגזור יו"ט דעלמא אטו יו"ט שאחר השבת ותירץ בזה משום דלא משכחת לה אלא בעגל דקים לן בי' דכלו לו חדשיו והו"ל מלתא דלא שכיחא ולא גזרו בי' רבנן כמו שלא גזרו על ביצים במעי אמן וא"כ לפ"ז הכא גבי בכור שנולד ביו"ט הוא ומומו עמו הא ע"כ מיירי נמי בדקים לן בי' שכלו לו חדשיו והרי הו"ל נמי מלתא דלא שכיחא ואמאי נגזור בי' אטו נולד מערב יו"ט דבאמת הרי קיי"ל בזה כרב נחמן דלכתחלה אין מבקרין אותו ביו"ט כמבואר בש"ע א"ח סי' תצ"ח סעיף ט' ובביצים הנמצאים במעי אמן הא קיי"ל דמותר לאוכלן ביו"ט כמבואר שם בסי' תקי"ג סעיף ז' ואפי' ביו"ט שלאחר השבת נמי מותרין:

ועוד אני תמה במ"ש המחבר גזירה אטו נולד מעיו"ט הא אם נולד מעיו"ט הוא ומומו עמו נמי לא היתה בו חזקת איסור מעולם ואינו מתקן כלל בזה ונשתרי נמי ואפי' ביו"ט ואי כונתו דנולד מעיו"ט תמים ואח"כ נפל בו מום א"כ הי"ל לומר גזירה אטו נפל בו מום לאחר לידתו. ועוד אי נימא הך גזירה דגזרינן נולד עם מומו ביו"ט אטו נולד מעיו"ט א"כ אמאי בדיעבד מותר הא בנולד מעיו"ט אפי' בדיעבד אסור וצ"ע:

הלכה ה

וצריך לזמן מבערב ולומר אלו ואלו אני נוטל כו'. שם בגמ' אמרינן רבא אמר לעולם למפרע והכא ה"ט דלמא מטלטל ושביק כו' וקמטלטל מידי דלא חזי ליה ופירש"י ד"ה רבא אמר וז"ל דילמא למחר מטלטל ובודק השמנים כו'. נמצא מטלטל מה שלא הזמין שהרי לא היה דעתו אלא בכדי צורכיו כו' ע"ש הנה מדברי רש"י ז"ל הללו ולעיל בד"ה לית לי' ברירה שכתב וז"ל וכי שקיל למחר דלמא לא הני הזמין והוא לא הזמין את כלם נראה שחולק אמ"ש מרן הב"י בסי' תצ"ו משם הגהות אשרי וז"ל ואין אדם יכול להזמין אלא מה שהוא צריך ואם הזמין יותר לא הויא הכנה וכ"כ משם רי"ו וז"ל אם זמן כל השובך וא"צ אלא לזוג אינו מועיל עד שיאמר זה וזה אני נוטל וכ"כ עוד שם דאפשר דרי"ו חולק אהגהות אשרי דשאני התם שכלל כל השובך לכך לא הוי הזמנה אבל היכא שפרט ב' זוגים והוא לא היה צריך אלא לזוג אחד אפשר דיודה דהוי הזמנה כדמשמע

מפירש"י ולפי הנראה שהרב ז"ל רצה להשוות דעת רי"ו לדעת רש"י ז"ל:

ולע"ד אין נראה כן מדברי רש"י ז"ל שכתב והוא לא הזמין את כולם משמע דאם הזמין את כולם אפי' א"צ אלא לזוג א' מהני שלא כדעת רי"ו ומהתימה על הב"ח שכתב שממה שכתב רש"י ז"ל בד"ה מידי דלא חזי כל אותן שטלטל יותר על צורכו מוקצים הם נראה דס"ל דאפילו הזמין כל היונים שבשובך אין הזמנה מועלת אלא למה שהוא צריך כדעת הג"א והוא תימא דאדרבה מדברי רש"י מוכח איפכא כמ"ש ומ"ש רש"י כל אותן שטלטל מוקצין הם מיירי בשלא הזמין את כולם כמ"ש קודם ועיין בפר"ח סימן הנז' ס"ק י"א מ"ש להשוות דעת רש"י עם רי"ו והם דברים דחוקים ע"ש. ולע"ד נראה שרש"י אזיל ומודה לדין רי"ו דמאי דמשמע מדברי רש"י דאם הזמין את כולם הזמנה מועלת היינו למאי דבעי תלמודא השתא למימר דה"ט דבעינן שיאמר זו"ז אני נוטל דילמא מטלטל ושביק וקמטלטל מידי דלא חזי ליה אהא הוא דכתב רש"י דהיינו בשלא הזמין את כלם דנמצא השתא דכל אותן שטלטל מוקצים הן אבל כשהזמין את כלם ה"נ דמהני הזמנה דליכא השתא חשש מוקצה אמנם לא"נ דקאמר תלמודא דזמנין דמשתכחי כולהו כחושים ושבק להו ואתי לאמנועי משמחת י"ט לא מהני מה"ט דכל שלא בירר דבריו ואמר זו"ז אני נוטל איכא למיחש להכי וניחא השתא מאי דהוצרך תלמודא לומר א"נ כו' דק"ק אמאי אצטריך להאי טעמא הא כבר תירצו לה שפיר אכן כפי מה שכתבתי ניחא דתלמודא ה"ק א"נ אפילו כשהזמין את כולם דהשתא ליכא למיחש דילמא מטלטל ושביק כו' אפילו הכי לא מהני משום דזמנין דמשתכחי כולהו כחושים ומימנע משמחת י"ט ונמצא א"כ דבמידי דליכא למיחש להכי אפי' הזמין יותר מכדי צרכו ס"ל לרש"י ז"ל דמהני הזמנה ושלא כדעת הג"א ז"ל וכן נראה ממ"ש בירושלמי פרק המביא הביאו הפר"ח ז"ל סימן תצ"ה ס"ק ד' דגרסינן התם וחכמים אומרים עד שירשום מחלפא שיטתייהו דרבנן דתנינן תמן בה"א עומד ואומר זו"ז אני נוטל כלומר דהתם ביונים צריך להזמין ממש מה שרוצה לאכול אבל בפירות אע"פ שמיחד זוית אחת ואומר מכאן ועד כאן ומסתמא אין קצבה לאכילת פירות ומזמין יותר ממה שיצטרך ואעפ"כ הויא הזמנה ומשני אינון אית להו חומר בדבר שיש בו רוח חיים עיין שם בפר"ח ואפשר דמ"ש בירושלמי אינון אית להו חומר כו' דה"ט דכל שלא בירר דבריו איכא למיחש דילמא משתכחי כולהו כחושים ומימנע משמחת י"ט כמ"ש ודוקא בב"ח איכא משום שמחת י"ט אבל בגרוגרות וצמוקים ליכא משום שמחת י"ט ודוק ומצאתי להרב המאירי בשיטה כ"י וז"ל ומיהו אי עביד הכנה לכל יונים שבשובך ה"נ דמהני וכן נ"ל מתוך פרש"י שכתב מטלטל ושביק שהרי לא היה בדעתו אלא בכדי צרכו אלמא דאי

פריש ומכין לכולהו שפיר דמי אלא דלא נקיט ליה מאי דלא שכיח אבל דעת הרב הגדול ז"ל שאין הכנה אלא למה שצריך עכ"ל ודוק:

הלכה ו

זימן שחורים ולבנים כו'. משנה שם זימן שחורים ומצא לבנים ופי' רש"י ולא היה שם עוד ולמחר מצא הכל לבנים כו' וראיתי להפר"ח ז"ל שכתב בסימן הנזכ' ס"ק י"ב וז"ל פירוש לפי שהזמין כל השובך ולא יש שם עוד קינין אחרים דאי לא היכי מסייעינן מינה לר"ח דאמר רוב וקרוב הלך אחר הרוב הא במתני' כולהו קרובים נינהו ולפיכך אזלינן בתר רובא ואמאי צריכין לדחויי בדף לדחי הכא איכא קינים אחרים וכ"ת לגמ' גופא ת"ל לא קשיא דמתני' הכי דייקא דקתני זימן שחורים ולא קתני זימן משחורים ומלבנים אלמא דכל מאי דאיכא בשובך זימן עכ"ד וכ"כ בשיטה מקובצת למהר"ב משם רבו וכ"ע וז"ל אלא דק"ל קצת דהא סיפא קתני בתוך הקן ומצא לפני הקן ע"כ בדאיכא אחריני בשובך מיירי מדקתני סיפא ואם אין שם אלא הוא וכיון שכן רישא דקתני ג' ומצא ב' כו' וכן זימן שחורים בדאיכא אחריני מיירי וצ"ע ע"כ ולדידי מהא לא איריא דסיפא דקתני ואם אין שם מיירי בדליכא שובכים אחרים בתוך נ' אמה וכגון דקיימא בקרן זוית וכדאמרינן בגמ' ורישא מיירי בדאיכא שובכים אחרים בתוך ן' אמה משום הכי אמרינן דאסורים שמא מאותן שובכים באו לכאן ומשום הכי הוא דהוה בעי לסייועי מינה לר"ח דהשתא לא הוו כולהו קרובים אמנם אי מתני' מיירי בדאיכא באותו שובך קינים אחרים שלא זימן לא הוה מסייעינן מינה לר"ח דהא כולהו קרובים נינהו באותו שובך אמנם הא ק"ל דאפי' נימא דמתני' מיירי בדאיכא באותו שובך קינים אחרים שלא זימן שפיר מייתי' מיניה סייעתא לר"ח דאע"ג דכולהו קרובים מ"מ כיון דהנהו קינים שהזמין הם קרובים יותר רוב וקרוב מיקרי ותדע לך מדאמר בפרק לא יחפור דכ"ג מתיב ר"ז והיה העיר הקרובה ואע"ג דאיכא אחריתי דנפיש מינה ופרש"י שאע"פ דאיכא אחריתי דנפיש מינה ברוב עם עכ"ל משמע מדבריו דאע"ג דב' קרובות כל שזה רחוקה ממנה קצת רוב וקרוב מיקרי וכן משמע בהדייא מדאמרינן התם עוד אמר אביי אף אנן נמי תנינא דם הנמצא בפרוזדור ספקו טמא שחזקתו מן המקור הוא בא ואע"ג דאיכא עלייה דמקרבא טפי הרי דאע"ג דחדר ועלייה קרובים נינהו אפ"ה כיון דעלייה קרובה יותר קרי ליה רוב וקרוב ומייתי מינה סייעתא לר"ח וא"כ ה"נ דכוותה וזה נראה דעת הרשב"א שכתב בשיטה מקובצת יע"ש ובהא ניחא מה שהקשה הרב ח"ה ז"ל דף כ"ד במ"ש התוס' בד"ה הג"ה ש"מ רובא דאורייתא וז"ל חשיב ליה רובא דליתיה קמן דברובא דאיתיה קמן לא צריך למידק ש"מ דקרא כתיב כו' והקשה הרב הנזכר וז"ל צ"ע לפ"ז מאי קשיא להו

לעיל בד"ה רוב וקרוב דמאי קמ"ל ר"ח רוב וקרוב כו' הא מתני' היא ט' חנויות מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה ובנמצא הלך אחר הרוב משמע אפי' נמצא קרוב למוכרת בשר נבלה מאי קושיא הא איכא למימר דמהך מתניתין לא שמעינן אלא ברובא דאיתיה קמן כדאמרינן בפ"ק דחולין דהך דט' חנויות הוה רובא דאיתיה קמן ואשמעינן ר"ח דאפילו ברובא דליתא קמן הולכין אחר הרוב דהכי משמע מתוך שמעתין דר"ח אפילו ברובא דליתיה קמן ע"ש שהניחו בצ"ע ולע"ד אפשר לומר דמשום הכי לא תי' התו' כן משום דמשמעתין דאפילו ברובא דאיתיה קמן לא שמעינן לה ממתניתין אלא מדר"ח הוא דשמעינן לה מדקאמרינן לימא מסייע ליה לר"ח כו' והוצרכו לאוקמא בדף ואי איתא דברובא דאיתיה קמן כ"ע מודו דהלך אחר הרוב וכמתני' דט' חנויות א"כ מאי סייעתא איכא הא איכא לאוקמא בדאיכא קינים אחרים שלא זימן באותו שובך דהשתא הוי רובא דאיתיה קמן דבהא כ"ע מודו אלא משמע דאפילו רובא דאיתיה קמן מדר"ח הוא דשמעינן לה כנ"ל נכון ודוק ומצאתי להמאירי ז"ל שכתב וז"ל ואיכא דמוכח מינה דאי ליכא דף מיהא מותר דבתר קרוב אזלינן ואין נראה לי דהא קיימא לן כר"ח דאמר רוב וקרוב הלך אחר הרוב ואע"ג דבגמ' מדחי לה לרווחא דמילתא קאמר ואפילו לפי דבריהם אם היו בשובך יונים אחרים שלא הזמין הא איכא נמי רוב וקרוב אלא דאיכא מ"ד דבתר קרוב טפי אזלינן דהיינו חור הסמוך לו וכבר פירשנו היפך דבריהם עכ"ל ולא ידעתי מה יענה להאי דדם הנמצא בפרוזדור דאע"ג דכולהו קרובים נינהו אפ"ה מסייעינן מינה לר"ח וצ"ע. ובגופא דשמעתא איכא למידק דהיכי מסייעינן מינה לר"ח דאמר רוב וקרוב הלך אחר הרוב והא איכא למימר דרוב וקרוב לא אזלינן בתר רובא מדין ודאי ואפילו להתיר כדס"ל לר"ח וכמו שפי' רש"י אלא דס"ל למתני' דרוב וקרוב ספקא הוי הי מנייהו עדיף ואזלינן לחומרא מש"ה קאמר דאסורין וכה"ג כתבו התוס' בפ' לא יחפור ד"ה דתני וז"ל ונ"ל דאפי' אי גרסינן דתני לא מדברי רבא הוא אלא תלמודא הוא דמייתי לה ושפיר הוה מוכח אביי ממתני' דנדה דרוב וקרוב הלך אחר הרוב אע"ג דקתני ספקו טמא ע"כ לא ספקא הוא מדתני ר"ח וחייבין עליו על ביאת מקדש יע"ש הרי שכתבו בפי' דאי ממתני' לא הוה מסייעינן לר"ח אלא הוה אמינא דמשום ספק הוא דקאמר טמא וא"כ ה"נ נימא הכי דאסורין דקתני מתני' מספק הוא ומ"ש שם בד"ה לימא וז"ל וליכא למימר דשרייא משום דס' ערלה בח"ל מותר דהא אית דלית ליה כר"ח אלא דרוב וקרוב הלך אחר הרוב הוה ליה ודאי ערלה אין כוונתם ז"ל לומר דאי לא אזלינן בתר רובא ע"כ אית לן למיזל בתר קרוב אבל לומר דספקא הוי הי מינייהו עדיף הא לא אמרי' דא"כ נמצאו דבריהם סותרים דאיך כתבו דאי ממתני' דנדה גרידא ה"א דספקו

טמא דקתני ספקו ממש קאמר ולא הוה מסייעינ' לר"ח הא ע"כ לומר דמתני' כר"ח ס"ל דאמרינן הלך אחר הרוב וספקו טמא ע"כ לאו ספק ממש קאמר דאי ליה ליה דר"ח ה"ל לומר דספקו טהור משום דאזלי' בתר קרוב אלא כונתם לומר דכיון דמספקא לן הי מינייהו עדיף ואפשר דקרוב עדיף דלא הו"ל לרבינא למישרייה דהא אי קרוב עדיף הו"ל ודאי ערלה ואין זה כשאר ס' ערלה דעלמא דהס' הוא במציאות משא"כ הכא דהו"ל ס' דדינא דמס"ל אי אזלינן בתר קרוב או בתר רוב בהא ודאי אזלינן לחומרא דאי קרוב עדיף הו"ל ודאי ערלה וכיון שכן הדרא קושיא לדוכתא ואולי י"ל משום הכי לא משני תלמודא דאסורין דקתני משום ס' הוא דאכתי הוה ק"ל דהניחא לר"א דס"ל התם בדף ד' דכל ספקא דרבנן בדבר שיל"מ לחומרא אלא לר"פ ולהנך אמוראי דס"ל דספקא דרבנן לקולא אפי' בדשיל"מ מאי א"ל דה"נ הוה לן למיזל לקולא ודוק:

אפריון שלמה מה שחקר בדין אם יוני מוקצה נחשבין דשיל"מ ודעתו לומר כיון דחוזר ונאסר לשבת ויו"ט הבא לא נקרא דשיל"מ והנה בחידושי מכבר כתבתי דאינו דומה לחמץ שכל זמן שהחמץ בעין אין בידו להתיר איסורו ולהסיר איסורו ממנו אבל במוקצה הרי בידו מהיום להכין אותו תמיד וא"כ כיון שהמתיר בידו אף שאינו בודאי כל שהוי בידו נחשב דשיל"מ וכעת נראה דתינח להסוברים דאף ביונים גדולים מהני זימון אבל להסוברים דבגדולים המחוסרין צידה לא מהני זימון ואוקי לה להך דינים ביונים קטנים שלא פרחו א"כ תינח בשבת הזה שהם קטנים עדיין מועיל להם זימון אבל הרי בחמץ מתוך שעתיד לאסור רק בשנה אחרת נחשב חוזר ונאסר א"כ ה"נ הרי לאח"ז הרי עתידין להתגדל ואז לא יועיל להו זימון וא"כ סוף סוף יאסרו לאח"ז אם יבואו לכלל צידה וסוף סוף חוזרין לאיסורן ואין לומר דבידו לקשור הכנפיים מעיו"ט ז"א דבאופן היכי שצריך למעשה ממש גם בחמץ נימא דבידו לאוכלו בזמן היתר או יחרכו קודם זמנו ובחרכו קודם זמן מותר לאחר זמנו ובע"כ כל היכי דמחוסר מעשה לא נחשב זה יש לו מתירין ודוקא בהזמנה לבד י"ל כיון דא"צ לזה מעשה רק אמירה בעלמא ולא מעשה בגוף הדבר נחשב יש לו מתירין כעין דאמרינן בעלמא שאני מחוסר אמירה ממחוסר מעשה גם שאני היכי דצריך לעשות שינוי בגופו מהיכי שא"צ לעשות שינוי בגופו אבל במה שצריך לקשור א"כ הוי שינוי בגופו וכך לי כמו בחמץ אם יחרכנו קודם זמנו אך נראה דא"ש והוא דהנה טעם הר"ן דדשיל"מ אינו בטל מכח דהוי מב"מ ונראה דאף באומרים הטעם מכח עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר נראה דגם ס"ל הך טעמא דאל"כ תקשה למה בחמץ לא הוי דשיל"מ מכח דחוזר ונאסר לשנה הבא מה בכך הרי סוף סוף אם יאכלנו למחר יאכלנו בהיתר ועכשיו ע"י איסור אך הכונה דבאמת ס"ל לכ"ע דהטעם דהוי כמין

במינו רק דהוי קשה להו דמה בכך דהן אמת דכל זמן שהוי בעולם לא שייך בי' ביטול דאינו דומה לכל איסורים דהם אסורין לעולם ואין להם היתר לכך תיכף כשנתערב בטל הוא אף טרם אכילתו רק כבר נתבטל שוב כשאכלו אכלו בהיתר שכבר נתבטל אבל דשיל"מ כל זמן שאינו אוכלו לא בטל ממילא דכל זמן שהוא בעולם ומוכן לשהות למחר ויחזור להתירו א"כ הוי בכלל היתר והוי כמב"מ ולא בטל אך היינו דוקא כל זמן שהוא בעינא דאז אף שהשתא אסור הוא מ"מ אם ישתהא כמות שהוא עכשיו עד למחר יחזור להיתרו שם היתר עליו והוי כמב"מ אבל אם אכלו באמת היום א"כ אגלאי מלתא למפרע שלא נשתהא עד למחר ולא חזר להיתרו שוב נתבטל למפרע כיון דלא נשתהא עד זמן היתר א"כ באמת היום אסור הי' לכך אם כבר נאכל באמת נתבטל למפרע ולכך לא הוי ניחא להו בטעם הר"ן לבד דהוי מב"מ דכיון דעכשיו אסור הוא וכבר נאכל ולא נשאר על זמן היתר א"כ לא הוי כמב"מ ובפרט אף לדעת הר"ן צ"ל דהטעם הוא מכח שראוי על למחר דאל"כ למה קיי"ל היכא שהמאכל מתקלקל לא הוי דשיל"מ והרי אכתי הוי מב"מ להר"ן ובחי' מכבר ביו"ד סי' ק"ב הערתי בזה וכעת נראה דגם להר"ן הוי עיקר טעמו מכח דעומד לחזור להיתרו ודומה למה דאמרינן כל העומד לשרוף כשרוף דמי וכו' ונהי דשם לא קיי"ל כן מ"מ כאן ס"ל להר"ן כיון דעומד להיות ניתר ממילא דבשלמא כל העומד לשרוף כיון דעכ"פ מחוסר מעשה לכך לא אמרינן בי' כל העומד אבל בדשיל"מ דיש לו היתר ממילא ע"י זמן ואדרבא אם לא יאכלנו וישייר אותו עומד להיות ניתר וכל העומד להיות ניתר נחשב כאלו כבר הי' היתר והוי מב"מ ולא בטל ולכך היכי שהמאכל מתקלקל דאינו עומד להיות ניתר שפיר שם איסור עליו ואזלינן בתר השתא ובטל הוא לכך ס"ל להני פוסקים דאף באינו מתקלקל כיון דכבר אכלו שוב אגלאי מילתא למפרע דלא עמד להיות חוזר להיתרו וכיון דשוב אינו עומד לחזור להתירו שפיר בטל לי' למפרע אך אם מתחלה קודם שאכלו לא נתבטל ממילא רק אחר האכילה יתבטל למפרע א"כ עכ"פ בשעת אכילה אכלו באיסור ואינו דומה לשאר איסורים דקודם אכילה כבר בטל לי' ונעשה היתר ובשעת אכילה בהיתר אכלו אבל זה בשעת אכילה עדיין אסור הוא וא"כ בשעת אכילה הוי כאוכל איסור ולכך דייקי בלישנא שפיר ואמרו עד שתאכלנו באיסור שבשעת אכילה אכלו באיסור תאכלנו בהיתר וא"כ זה הכל היכי דשייך לומר דהוי מב"מ אבל באם חוזר לאיסורו לשנה הבאה א"כ לא הוי מב"מ דאין שם היתר עליו דחוזר לאיסורו ובפרט לפמ"ש מדויק יותר כיון דעיקר הטעם דהוי מב"מ מכח דעומד לחזור להתירו וא"כ בזה אם נחשב עומד לחזור להיתרו הרי עומד לחזור לאיסורו ג"כ והרי כן חוזר חלילה שבפסח אסור ולאחה"פ מותר ומ"ט יהי' נחשב טפי עומד להיתר

מאיסור דשקולין הם ושוב אזלינן בתר השתא דהשתא אסור הוא והוי כמבשא"מ ובטל לי' שפיר וא"כ גם עכשיו היתר הוא כיון דכבר בטל לי' ונעשה היתר לכך לא הוי דשיל"מ וא"ש ולפ"ז נראה דהיינו דוקא גבי חמץ וכה"ג דההיתר הוי היתר לעולם ורק איסור מעורב בי' וכשיגיע פסח הבא החמץ חוזר לאיסורו אבל ההיתר נשאר היתר לעולם לכך לא הוי מב"מ אבל הכא במוכן אמת היום הכין אבל לשבת הבאה ממ"נ אם יזמין יזמין כולם ואם לא יזמין או יהי' נעשין מחוסרין צידה א"כ כולם יהי' כך וכיון שכולם יאסרו כן הדר הו"ל שקולים והוי מב"מ ואינו בטל ושפיר הו"ל דשיל"מ וא"ש ודוק עיין בהר"ן נדרים ותבין שפיר. ומה שהאריך השעה"מ ליישב דברי התוס' שם דהקשו לבטל ברוב מאן דקארי לה מה קארי לה הרי הוי דשיל"מ עיי"ש ונראה דלכאורה הי' נראה מטעם חדש לא שייך בגוזלת דין דשיל"מ והוא עפמ"ש הצל"ח בפ"ק דפסחים דבטלטול לא שייך דשיל"מ די"ל דרוצה לטלטל גם היום גם מחר עיי"ש ולפ"ז נראה כיון דהטעם בדשיל"מ מכח דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר וא"כ הכא בגוזלת ממ"נ איסור הטלטול לשחטו בזה לא שייך דשיל"מ ולענין זה שפיר מבטיל בטיל לי' ולכך מותר לו לטלטל לשחטו דבטלטול לא שייך דשיל"מ ואחר השחיטה לענין אכילה לא שייך דשיל"מ דבזה לא שייך עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר דאם ימתין עד למחר אוכלו יותר באיסור דהרי שחטו ביו"ט לצורך חול וחילל יו"ט למפרע א"כ אוכלו יותר באיסור ואי אפשר לומר שימתין עד למחר דא"כ חילל יו"ט למפרע ומכ"ש כיון דקיי"ל בהשוחט בשבת במזיד אסורה להשוחט עצמו א"כ כיון דקיי"ל בנשאר איסור לדבר אחד ולאדם אחד לא הו"ל דשיל"מ א"כ ה"נ כיון דאם נימא שלא יאכלנו היום שחטו ביו"ט שלא לצורך ואסורה לשוחט וכיון שנשאר אסור לו שוב בטל הוא לגמרי ולכך ממ"נ מותר לשחטו דבעודו בחיים בטל הוא (לענין הטלטול ומבטל בטל בעודו בחיים בטל הוא ברוב ונחשב כולו היתר כל זמן שהוא בחיים) לענין הטלטול ואחר שישחטו דיהי' ראוי לאכילה ושייך בי' עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר אך אז א"א להמתין דא"כ חילל יו"ט למפרע וגם להשוחט עצמו הי' אסור א"כ ממ"נ מותר לטלטלו ולשחטו ואין זה בכלל אין מבטלין איסור לכתחלה דכאן ממ"נ בעודו בחיים כולם אסורין באכילה ולא שייך איסור אכילה מכח מוקצה דבלא"ה אסורין ולא שייך בי' ביטול מחיים לענין אכילה רק לענין טלטול ולזה שפיר בטל מחיים ומותר לטלטלו לשחטו ואין לומר דהשחיטה לא הוי צורך יו"ט דבאמת אם ישחטנו יהי' מותר דאז בטל לי' ברובא דלא שייך עד שתאכלנו באיסור דהרי א"א לו להמתין דחילל יו"ט למפרע וגם יהי' אסור עכ"פ להשוחט ושוב אין לו דשיל"מ ומבטל בטל לכך מותר לשחטו ודומה

לנדרים ונדבות דלולי הטעם דמשלחן גבוה קזכה הי' מותר לשחטו אף דקודם שחיטה הוי קודש כיון דאחר שחיטה וזריקה הוי מותר יהי' מותר לשחטו וה"ה בזה ולכך שפיר הקשו התוס' דלבטל ברובא והוכרחו לתרץ דבע"ח לא בטלו א"כ אסורין מחיים בטלטול ואי אפשר לטלטלם לשחטם ובתירוץ השני ס"ל דאף בטלטול דשיל"מ לא בטל לכך תירצו דהו"ל דשיל"מ ואף בטלטול לא בטל לכך אי אפשר לטלטלו לשחטו דתיכף מוקצה הוא וא"ש:

שם

מה שהקשה על הפר"ח ויש"ש דס"ל איסור שיש לו מתירין מותר לכבוש אותם ולומר כל דפריש עיין בישובו בחבורי סה"ח בקונטרס שלל רוב דף ל"ו ע"ד:

שם

מ"ש על הטור והרשב"א גבי ב' קינין זו למעלה מזו והקשה הרי דעת הרשב"א דספק מוקצה מותר ואיך שייך לומר דהעתיק הדין בשביל היכא דליכא רובא דעלמא הרי הוי ספק וראוי להתיר. לפענ"ד לק"מ דכוונת הרשב"א בהעתקתו זה דנ"מ היכא דהי' רוב בקן שלא זימן ובקן שזימן הי' מועט ממנו והי' מדדין שמרובא דעלמא לא באו בודאי ולכך לולי הסברא של רבא דאמרינן מסרך סרוכו וסליקו אז אם הי' אותם שלא זימן למטה ועכשיו נמצא שלפני הקן שלמעלה הי' מותרין אף דיש לילך בתר רובא של הקן שלמטה וגם הוא קרוב להדף שלפני הקן והיכא דהקורבא שוין ודאי דראוי לילך בתר רובא אעפ"כ הי' מותר כיון דזה לא שכיח לומר דמסרך סרוכי למעלה לכך שוב הוי תלינן שהם מהקן שזימן אבל כיון שנלמוד מדברי רבא שאמרינן מסרך סרוכי לכך אף שהם מדדין אסורין דאזלינן בתר רוב הקן של תחתון ואמרינן כל דפריש וכו' והיכא דיש רוב לאיסורא מודה הרשב"א דאסור במוקצה ונולד וז"פ והמותר עוד להשעה"מ עיין בקו' שלל רב פרק ה' ו':

טעם המלך ב) גם בזה יש לי עירוב דברים והדבר צריך עיון ובאמת היה לי לומר דהא עיקר קושית התוס' היה מדרב אשי דתוספות היה סובר דאין חולק ע"ד רב אשי בזה דס' דשיל"מ להחמיר ולפ"ז הקשה התוס' על האי תירוצא שם דאמר הוה ליה ספק דרבנן ולהקל הא הוי ספק בדשיל"מ ומתרץ התוס' דהאי שנויא סובר בעירוב הקילו ואף שרב אשי גופא לא סובר הכי ואומר שאף ספק בעירוב להחמיר מאן יימר לן דרב אשי גופא נקיט ליה כהאי תירוצא התם פרק מי שהוציאוהו [מ"ו א'] דטעמא משום שספק דרבנן להקל מי לא יכול לסבור כאידך תירוצא שם או דאית ליה סימנא בגו' או מי אוקיינוס מינד ניידי אלא שקושית תוס' היה קאי להאי תירוצא דספק דרבנן להקל

והתוס' היה סובר דאין חולק על רב אשי בזה ואף שבזה יש להעיר וכמו שהעיר הרב פה על תוס' איכא חד דמערב בהו דנמי משמע דתוס' היה סובר דאין חולק על רב אשי בזה ודאתאן עלה נמי עמדנו לדייק מדוע המתין התוספות בקושייתו עד פה על דברי הש"ס ולא הקשה למילתיה לעיל על מתני' [ל"ה א'] דר' יוסי מיקל בספק עירוב וקאמר הש"ס הטעם שם כיון דאית ליה תחומין דרבנן. מאי בכך הא הוי דשיל"מ ואולם מוכח מכאן סברות מורי הגאון בחידושיו לפסחים דרוצה לומר גבי טלטול לא שייך למימר דשיל"מ כיון דיכול לטלטל כהיום כמחר ודוקא בענין אכילה אמרינן כן והיינו גבי ביצה וכדומה עד שתאכלנו באיסור היום אכול למחר דהא אם יאכל היום לא יהיה לו למחר א"כ אמרינן המתן עד למחר אבל גבי טלטול ל"ש למימר המתן עד למחר הא עכ"פ יש לו הפסד טלטול היום עיין שם דף י"א בחידושיו הכי נמי לענין עירוב בהליכה ל"ש למימר המתן עד למחר דלמחר ילך שם וגם היום יכול ללכת שם וא"כ אין שם כלל שייך דשיל"מ ולכך פריך תוספות קושייתו הכא לענין מים המתן עד למחר ושתה מחר מים האלה. אמנם בדרב אשי גבי מים ומלח שייך נמי דשיל"מ נטר עד למחר ואכלוהו דאם תאכל היום לא יהיה לך מחר ובזה שתירצו התוס' בעירוב הקילו ורב אשי לדידיה נמי חולק על זה ואפי' בעירוב לא הקילו ויש לתרץ קושית התוס' התם בביצה [ל"ט א'] דהקשו על קושית הש"ס מאי סלקא דעתך דמקשן דהקשה ולבטל מים ומלח הא הוי דבר שיל"מ אמנם ל"ק דהמקשן היה סובר בעירוב הקילו ורב אשי השיב ליה דאפילו בעירוב אמרו והא דבאמת בעירוב הקילו מ"ש עירוב משאר דבר שיל"מ יש ליתן הטעם כמו שאמר הש"ס בעירובין [ל"ה א'] שאני טומאה דעיקרן מן התורה אבל תחומין אין עיקר מן התורה ועיין לקמן וס"ל לתוס' דלא כהר"מ די"ב מיל אינו מן התורה וכמו שהארכנו בפכ"ז מהלכות שבת עיין עליו. והר"מ דאית ליה י"ב מיל דאורייתא ול"ש למימר בעירוב הקילו משום דאין עיקרו מן התורה [ועיין מה שכתבנו פרק כ"ז מהל' שבת] באמת אינו סובר בעירוב הקילו. אלא סובר דלית לן האי תירוצא ספק דדבריהם אלא האי תירוצא דלא כרב אשי [ביצה ד'] והאי תירוצא סובר כר"פ וכמקשן [ביצה ג'] דלא החמירו חכמים בספק דשיל"מ. וכמו שהעיר הרב פה והר"מ דכתב בעצמו הלכות עירובין פ"ו כל ספק עירוב כשר ואף לדידיה הרי עיקרו מן התורה דהא י"ב מיל דאורייתא ובעיקרו מן התורה יש להחמיר ואף שאין להחמיר מצד ספקא ואולי שהר"מ לא סובר תירוצו של רב הונא בר חיננא אלא תירוצו של רבא שם וכמו שכתב באמת הרב המגיד שם מ"מ קשיא הא הוי דבר שיל"מ כבר פתרנו חדא דאין כאן כלל דשיל"מ לענין האי עירוב דילך היום וילך מחר. כסברות מרן בחדושיו לפסחים שהבאנו לעיל לענין טלטול. ועוד מי יימר

דסובר הר"מ דהאי דעירוב בפת הוי עירוב דאורייתא דלמא נמי סבירא ליה דהוה רק תיקון דרבנן להקל על העשיר. וא"כ הוי העירוב גופא אין עיקר מן התורה והר"מ סובר דבר שיל"מ אינה אוסר ספיקא אלא דוקא בדבר שעיקר מן התורה וכדעת הלחם משנה פ"ב מהלכות י"ט הלכה ו' אליבא דהרשב"א כן נוכל לומר אליבא דרבינו אף שדברי הלח"מ תמוהים דהא מרב אשי משמע דלא כן מ"מ י"ל דהרשב"א סובר כן. ובאמת אינו פוסק כר"א אלא היה סובר דהמקשן ורב פפא הכי היו סוברין דהקשה כן על הברייתא ובזה מיושב קושית הפר"ח סי' ק"ך דהקשה מאי קאמר בשלמא לרבה ניחא הוי ספק דאורייתא וספק דאורייתא לחומרא הא גם לרבה קשיא דהא אף אם דאורייתא היינו ביום טוב שלאחר השבת ולא בי"ט דעלמא. אמנם י"ל כאשר בארנו דודאי המקשן נמי ידע מהאי סברא דכמו שהחמירו בבטולו הכי נמי החמירו בספיקא רק שהוא סובר דזה דוקא בדבר שעיקר מן התורה אבל דבר שאין עיקר מן התורה לא וא"כ ה"ק בשלמא לרבה ניחא הו"ל ספק דאורייתא כלומר אפשר ליגע בשל תורה אלא לר"י ולרב יוסף הו"ל ספק דרבנן דאין עיקרו מן התורה ועל זה תירץ רב אשי אפילו באין עיקר מן התורה החמירו ובזה מיושב קצת דברי ה"ה פ"א מהלכות י"ט הלכה ך' דאמר לכך לא הביא הר"מ האי וספיקא אסורה משום דמילתא פשיטא ליה כיון שביטול אסור ספיקא נמי אסור ולכאורה קשה הרי חזינן דגמרא נייחא ליה הביטול וקשה ליה ספיקא עד שבא רב אשי וחדית לן כמו שהחמירו בבטולא כך החמירו בספיקא ועיין שם לח"מ ולפי הצעותינו ניחא דרב אשי לא חדית לן אלא אליבא דר"י ורב יוסף דלהם אין עיקר מן התורה אבל אנן דקיי"ל כרבה דהכנה דאורייתא ויש לו עיקר מן התורה אין צריך להביא דבזה לא היה חולק ואדרבה מדברי המקשן מוכח איפכא כאשר ביארנו ועיין פר"ח סימן ק"י ס"ק מ"ו סוף הסעיף אמנם להאי סברא קשיא לן על אוקימתת הש"ס עירובין הוי ספק דדבריהם מאי אהני לן הא הוי דבר שיל"מ דהא איירי במים אם ישתה היום לא יכול לשתותם למחר ודומה לשאר דשיל"מ והתם הא לדעת הר"מ הוי עיקר מן התורה דהא אנו מסופקין אם באו מתחום או חוץ לתחום (צא) והוי עיקר מן התורה דהא תחומין בי"ב מיל דאורייתא ולא מהני תירוצו של תוס' בעירוב הקילו קשיא לן טעמא אמאי הקילו מ"ש עירוב משאר אסורין והא בעיקר מה"ת כ"ע סובר דשיל"מ בספיקא אסור על דברי התוס' גופא דברינו שפיר לכך בעירוב הקילו משום דאין עיקר מה"ת כיון דתוס' חולקין על הרמב"ם בענין י"ב מיל כאשר בארנו אמנם על הר"מ קשיא מ"ש עירוב משאר איסורין. ע"כ אנו צריכים למודעי דהרמב"ם סובר דאוקימתת הש"ס הכא בעירובין בהא ספק דדבריהם אינן סוברין כלל דס' בדשיל"מ אסור אלא רק בבטול החמירו ודלא כרב

אשי בביצה [ד"ג] ורק שאנו על דברי התוס' באין לברר דבריהם ולנצלם מקושית המחבר פה. ומדברי הר"מ עצמו דפסק ספק עירוב להקל היינו אם הספק בעירוב גופא ולא אם הס' בתחום ומתרי טעמא להקל כמו שבארנו או משום שאין עיקר מן התורה או שלא שייך דשיל"מ בכה"ג ועיין והבן:

מעשה חושב (**פו**) איכא למידק דהיכי מסייעינן מינה לר"ח. כבר עמדתי בילדותי על קושיא זו וישבתי בזה דהא מתניתין סתמא קתני דאסורים ומשמע אפילו ביו"ט שני (ועיין מ"ש הר"ן בשם הרמב"ן ז"ל בריש פ' לולב הגזול בפיסקא קא פסיק ותני לא שנא ביו"ט ראשון לא שנא ביו"ט שני דאמרינן שם בגמרא עלה דמתניתין דהתם) ואי דלא כר"ח אלא דמשום ספיקא אסור א"כ ביו"ט שני הא הו"ל ב"ס בדרבנן דאפי' לרב אשי דס"ל דספק בדבר שיש לו מתירין אסור מ"מ מודה דס"ס מותר אפי' בדבר שיש לו מתירין כמ"ש הר"ן ז"ל וכ"פ המחבר בש"ע א"ח סי' תצ"ז סעי' ד' ויהי' ראי' מזה נגד הי"ש והמג"א ז"ל סי' הנ"ל דאסרי גם ספק מוכן ביו"ט שני:

ואולם י"ל דגם לדידהו ניחא משום דהא דמחמרינן בספק בדבר שיש לו מתירין היינו דוקא בספק במציאות אבל לא בספיקא דדינא וכמבואר בהר"ן פ' השותפין דף מ"ז ע"ב בד"ה ולענין הלכה כו' דכתב שם בדבעיא דלא איפשטא התם אי חליפי הנודר אסור על המודר באמר אלו ובנודר עצמו בלא אמר אלו ועז"כ הר"ן שם דהו"ל ספיקא דרבנן ולקולא וע"ש. ואמאי הא הוי דבר שיש לו מתירין (עכ"פ בנודר עצמו בלא אמר אלו דמצוה לאתשולי ובידו למתשלי) אע"כ דבספיקא דדינא אפי' בדבר שיש לו מתירין באיסור דרבנן מותר וכן מוכח מהא דקיי"ל דאין מוקצה לחצי שבת אע"ג דבמס' יו"ט דף כ"ז ע"ב לא איפשיטא האיבעיא שם והו"ל ספיקא דדינא בדשיל"מ ואפ"ה מותר. וכמדומה לי שכ"כ הפר"ח בהדיא דבספיקא דדינא בדרבנן אפי' בדשיל"מ אזלינן לקולא. [כן הוא בפר"ח סי' תצ"ה ס"ק ג']. וא"כ ה"נ אי אזלינן בתר רוב או בתר קרוב הא הוי ספיקא דדינא לדידי' וכמ"ש דמספקא לן הי מנייהו עדיף אי רוב עדיף כר"ח או קרוב עדיף משום הכי שפיר מסייע לי' מהך מתניתין הנ"ל לר"ח דרוב עדיף מדאזלינן התם לחומרא בהזמנה דרבנן ודוק:

ועוד נלע"ד להביא ראי' דאף הרי"ף ס"ל כן דבספיקא דדינא לא אמרינן דגם בדרבנן אזלינן לחומרא בדשיל"מ דהא כתב הרי"ף בפ' כל הבשר בפלוגתא דת"ק ורע"ק בנודר מן הירק דקיי"ל כרע"ק להחמיר דאסור בכל ענין משום דהוי ספק דאורייתא דשמא מחלוקת ואח"כ סתם הוא וסתים לן תנא כרע"ק ע"כ. וקשה דלמה לי' לאתויי עלה מטעם ספק דאורייתא הא אפי' אי הוי ספק דרבנן נמי הי' לן למיזל לחומרא דהא נדרים דשיל"מ

נינהו וא"כ אפי' נדר מן הירק בתורה וכדומה דאינו אסור בירק אלא מדרבנן ואפ"ה הדלועין אסורים מספק בדשיל"מ אע"כ דבספיקא דדינא לא שייך זה ויש לי להאריך בראיות כאלו ואכמ"ל ודוק:

זימן ב' ומצא ג' הכל אסור כו'. שם בגמ' אמרי' מה נפשך אי אחריני נינהו הא אחריני נינהו ואי לא אחריני נינהו הא איכא חד דמעורב בהו ע"ש ומכאן ק"ל למ"ש הטור י"ד סי' י"ו וז"ל בהמה שנשחטה אמה היום ונתערבה באחרות וצריך לשחוט מהם היום כיצד תקנתו נכבשינהו דניידי ממקום קביעותם ויקח אחד מהם וישחוט וכל דפריש מרובא פריש ופסקו מרן בשלחנו הטהור סי' הנז' סי"ב והן הן דברי הרא"ש שכתב בפ' אותו וא"ב וכתב הפר"ח סי' ק"י ס"ק כ"ח דאע"ג דבסי' הנז' פסק מרן ז"ל דאם הפרישן במתכוין אסורין גזרה שמא יקח מן הקבוע היינו דוקא במידי דמיתסר לעולם לפי שאם אנו מתירין לו זה ילך ויקח מן הקבוע שהרי אין לו תקנה לעולם לפחות לב' אחרונים אבל גבי או"ב שיש היתר לאיסורו למחר מצי נייד לכולהו מלבד ב' אחרונים כיון דאפי' הב' אינם אסורים אלא לבו ביום ולמחר מותרים לא בהיל כולי האי למיטעי ולמימר מה לי פירש מ"ל ליקח מן הקבוע עכ"ד יע"ש וכ"כ מהרש"ל בס' יש"ש פ' אלו טרפות סי' ו' ע"ש וכיון שכן ק' טובא דא"כ היכי קאמר בגמרא דטעמא דמתני' דב' ומצא ג' אסורין משום דאיכא חד דמערב בהו דא"כ קשה היכי קתני במתני' אסורין דמשמע כולם אסורים כמ"ש רש"י ואמאי נכבשינהו וניידו ונימא כל דפריש מרובא פריש ויהיה האחד מותר וכי ה"ג פריך בפ' כל הזבחים דף ע"ג ע"ב אמתני' דקתני כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות ימותו כלם ויותר קשה למ"ש עוד הפר"ח שם דכיון דגבי אותו ואת בנו ליכא למגזר שמא יקח מן הקבוע ב' האחרונים נמי מותרים דליעקרינהו לכולהו מדוכתייהו וליבדרינהו ומבטל הקביעות ובכל חד וחד אמרינן כל דפריש מרובא פריש ומה שלא כתב כן הבה"ג משום דנמשך בתר הש"ס ואה"נ דאיתי' להאי תקנתא דא"כ ה"נ יהיו מותרים כולם ע"ד זה דליעקריה כולם מדוכתייהו ואף למ"ש עוד הרב שם דליבדרינהו בידים הוי מבטל איסור לכתחלה דבשלמא נכבשינהו דניידי הרי נשאר האיסור לבסוף משום דאיסורא ברובא איתיה ואין כאן מבטל איסור לכתחילה אבל במפזר שניתרין כולם הרי ע"כ מבטל איסור לכתחילה עדיין קשה למה שפירש מרן ז"ל בי"ד סימן צ"ט סעיף ו' דאיסור של דבריהם מבטלים אותו לכתחילה דאם כן ה"נ ליבדירנהו לכולם ויהיו מותרין כולן ואפשר ליישב דהכא שאני דאע"ג דלא נאסר מעולם כיון שזימנן מבע"י לצורך יום טוב חיישינן שמא יקח מן הקבוע דמשום שמחת י"ט בהיל וחיישינן אפילו לזמן מועט כי היכי דחיישינן בההיא דכל הזבחים מפני שנאסרים לעולם אלא דאכתי קשה לדעת

ר"ת שכתבו התוספות שם בזבחים ופרק הנשרפים ד"פ דאפילו בשאר איסורי' שנאסרין לעולם אמרי' נכבשינהו דניידי ולא חיישינן שמא יקח מן הקבוע אלא דוקא גבי קדשים דא"כ ה"נ נימא נכבשינהו ואע"פ שזמנן לצורך י"ט אפי"ה לא חיישינן שמא יקח מן הקבוע דלא גרע מאיסורין שנאסרין לעולם דאפ"ה שרי לדעת ר"ת ואפשר ליישב לדעת ר"ת דבדשיל"מ לא מהני האי תקנתא דכי היכי דהחמירו בו חכמים לומר דאפילו באלף לא בטיל ה"נ לא אזלינן בתר רובא ואפילו היכא דלא איתחזק איסורא והילכך לא אמרינן כל דפריש מרובא פריש ועיין בהר"ן ס"פ אין צדין וכמ"ש במקום אחר בפ"ד מה' אלו דין כ"ד אלא מיהו קשה לדעת בה"ג דס"ל דאפי' באו"ב דהוי דבר שיל"מ איתא להאי תקנתא דנכבשינהו דניידי ואף למ"ש לעיל דהכא כיון שזמנן לצורך י"ט חיישי' שמא יקח מן הקבוע כי היכי דחיישינן בההיא דכל הזבחים מפני שנאסרין לעולם מכל מקום עדיין קשה דס"ס הוה לי' לתלמודא להקשות על הא דהך מתני' דנכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש ולשנויי עלה ההיא שנויא דגזרינן שמא יקח מן הקבוע כי היכי דאקשי לה אמתניתין דפרק כל הזבחים וליכא למימר דמשום הכי ל"ק ליה הך מתניתין משום דאיכא למימר דטעמא דמתני' משום דחיישינן דילמא אחריני נינהו כדקאמר מ"נ אי אחריני נינהו כו' שהרי משמע דהא דאמרינן מה נפשך אי אחריני נינהו כו' אינו אלא לרוחא בעלמא דלפי האמת אין לן למיחש להכי מדקתני סיפא ג' ומצא ב' מותרין ולא חיישינן דילמא אחריני נינהו מטעמא דשאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות וכן מוכח מדברי הר"ן שם כמ"ש הר"ב מג"א סימן תצ"ו ס"ק י"ד ועיין בב"ח סימן הנז' וי"ל דאמתני' דידן לא ק"ל לתלמודא משום דא"ל דאה"נ דיש להם היתר ע"י תקנה זאת אלא מתני' דקתני אסורים בבא ליקח מן הקבוע קאמר אמנם אמתני' דפ' כל הזבחים דקתני ימותו כולם וכן בסיפא דקתני ירעו עד שיסתאבו אהא ק"ל שפיר דאמאי קתני ימותו כולם או ירעו עד שיסתאבו הא איתא בתקנתא דנכבשינהו כו' כנ"ל:

ובהתוכחי בזה עם החה"ש רב ועצום כמהר"י אשכנזי נר"ו ההוא אמר דיש ליישב ולומר דמש"ה קתני במתני' אסורין ולא קתני הך תקנתא דנכבשינהו משום דאפשר דבי"ט אסור לעשות כן דמחזי כמתקן כיון שמביאו לידי היתר ע"י כך והרי זה דומה למ"ש הר"ב תה"ד סי' נ"ד משם הא"ז דאסור לבטל את האיסור בשבת משום דאין לך תיקון גדול מזה כמו שאסור להטביל כלי בשבת משום דמחזי כמתקן ואפי' בי"ט כתב בתה"ד דאסור לבטל האיסורין מה"ט ודוקא גבי עצים שנפלו מן הדקל שרינן לבטולינהו בי"ט משום דכיון דמיקלא קלי איסוריה לא חשיב תיקון כלל ועיין במג"א סי' שכ"ג ס"ק י"ד וגדולה מזו כ' מהר"י הלוי בתשובה סימן ל"ד דאסור לסתום בשבת חלון הפתוח

לבית שיש בו מת כדי שיכנסו בו הכהנים משום דהוי כמתקן דכל שהחלון הוא פתוח הוא בלתי מתוקן לגבי טומאה וכהן אסור ליכנס בו ובאותה סתימה מכשיר את הבית מטומאת כהן ודקדק כן ממ"ש רש"י בסוף מסכת שבת וסייע עצמו במפתחות שבסוף הס' מדברי התה"ד שכתבנו יע"ש והן אמת שק' לי על דבריו ממ"ש רש"י בפרק כל הכלים דף קכ"ה ע"ב ד"ה הכל מודים דאהל מן הצד לאו שמיה אהל והביא ראיה מעובדא דשמואל בפרק כל גגות דשמואל הוה יתיב בההוא חצר נפל גודא דביני ביני אמר שמואל שקול גלימא נגודו ליה אהדרינהו רב לאפיה ופריך עלה בגמרא ושמואל ל"ל למעבד הכי האמר זה מטלטל עד עיקר החצונה כו' משמע שאם היה אוסר שמואל לטלטל כרב לא הוה ק' מידי דהיכי שרי למיעבד הכי כו' יע"ש והשתא קשה דס"ס יהא אסור משום מתקן כיון שעל ידי מחיצה זו הוא מתקן את החצר לטלטל ממקום למקום ואפילו לדעת התוס' שם בד"ה הכל מודים ובפ' מי שהוציאוהו דמ"ד ד"ה פקק החלון שכתבו דמחיצה המתרת אסור לעשותה בשבת היינו טעמא משום דחשיב אהל כמ"ש שם הא לא"ה מודו דשרי ועיין בספר פנים מאירות סי' ל' ע"ש גם לדעת הר"ב תה"ד דס"ל דאסור לבטל את האסורים בי"ט אלא דוקא גבי עצים שנשרו מן הדקל משום דמיקלא קלי איסוריה ק"ל ממ"ש הרי"ף ז"ל בפרק אלו עוברין אמתניתין דתנן כיצד מפרישין חלה בטומאה בי"ט ר"א אומר לא תקרא לה שם עד שתאפה כתב וז"ל וה"מ בא"י דחלה דאורייתא היא וכיון שהיא חלה טמאה לא חזיא לאכילה כלל לא לגדול ולא לקטן כו' אבל חלת ח"ל דמדרבנן היא לא צריכא ולא מידי אלא קורא לה שם ואפילו לכתחילה ואכל לה כהן קטן דאמר שמואל אין חלת ח"ל אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו כו' ואי ליכא כהן קטן עבדינן כר"א דאמר לא תקרא שם עד שתאפה כו' ותמה עליו הרמב"ן דאפילו ליכא כהן קטן הא חזי לכהן גדול דיכול לבטלה ברוב דקי"ל תרומת ח"ל מבטלה ברוב ומכח זה כתב להעמיד דברי הלכות דכי אמרינן מבטלה ברוב לומר שאם נתערבה בכמותה ממנה מרבה עליו חולין ומבטלה אבל לבטלה בעירוב לכתחילה לא יע"ש והשתא אם איתא לדברי הר"ב תה"ד מאי קא ק"ל להרמב"ן ז"ל על דברי הרי"ף הא אע"ג דחלת ח"ל מבטלה ברוב מ"מ ביום טוב אסור לבטלה משום דמחזי כמתקן וכיון שכן אינו יכול לקרות לה שם ולאפותה כיון דלא חזי לה לי"ט נמצא אופה מי"ט לחול ומש"ה כתב הרי"ף דאי ליכא כהן קטן עביד ליה כדר"א גם התוספות בד"ה עד שתאפה והרא"ש והטור סימן תנ"ז כתבו בהדיא דאפילו ליכא כהן קטן אי איכא כהן גדול יכול לקרות לה שם משום דחזי ליה על ידי ביטול ברוב ואם כן נמצאו כל הני רבוותא סותרים לדעת הרב תה"ד וליכא למימר דע"כ לא אמר' התה"ד אלא דוקא במבטל את האיסורים

דקודם הביטול לא חזיא לשום אדם מש"ה כשמבטלה הו"ל מתקן משא"כ הכא כיון דחלת ח"ל קודם הביטול דחזיא לכהן קטן או לכ"ג שטבל לקיריו לא מחזי כולי האי כמתקן דהא ליתא שהרי בפ' נוטל פרכינן אמתניתין דקתני רי"א אף מעלין את המדומע בשבת אמאי הא קא מתקן כו' ופרש"י הא קמתקן שמביאו לידי היתר ע"י כך ונגזור בי' אטו תקון מלאכה הרי אע"ג דמדומע חזי לכהנים אפי"ה הוה ליה מתקן כיון שע"י העלאה זו מביאו לידי היתר לזרים הן אמת שדברי הרב תה"ד שכתב דאסור לבטל את האיסורים בשבת וי"ט משום דמחזי כמתקן נראה שטעמו ונמוקו עמו מסוגיא דפרק נוטל דבעי בגמרא לומר דאסור לעלות את המדומע בשבת משום דהוי מתקן וכיון שכן קשה לדעת התוס' והרא"ש והטור שכתבו שמותר לבטל חלת ח"ל ברוב בי"ט ועל כן היה נראה לי לומר שאף הא"ז לא כתב דאסור לבטל את האיסורים אלא דוקא בשבת וכדמוכחא סוגיא דפ' נוטל אבל בי"ט אזיל ומודה שמותר לבטל את האיסורים ואע"ג דמחזי כמתקן כיון דהוי מתקן לצורך אוכל נפש וכ"כ הרב מוהרלנ"ח בתשובה סימן י"ו דהגבהת תרומות ומעשרות בי"ט לדעת הרמב"ן ז"ל אין איסורו משום מתקן כיון דהוי לצורך אוכל נפש אלא איסורה משום דמיחזי כמקח וממכר וגזרה שמא יכתוב ואף למה שנראה מדברי התוספות ורש"י בפרק משילין דהגבהת תרומות ומעשרות בי"ט אסור משום מתקן איכא למימר דלא אמרה אלא בהגבהת תרומות ובפירי דטבילי מאתמול כדאמרינן התם משום דיכול לתקנו מעי"ט אמנם בביטול האיסורין ובגוונא דלא אפשר לתקנו מעי"ט כי הך דמתני' דפ' אלו עוברין כ"ע מודו דלא אסור משום מתקן כמו שלא אסרו בהגבהת תרומות בפירי דטבילי בי"ט האמנם לדברי הרב בעל תה"ד דס"ל דאסור לבטל את האיסורין אפי' בי"ט ואפי' בגונ' דלא אפשר לבטוליה מאתמול מדק"ל מההיא דעצים שנשרו מן הדקל בי"ט קשה טובא מההיא דחלת ח"ל שכתבנו ואולי י"ל דס"ל להר"ב תה"ד דגבי חלת ח"ל הקילו לבטלו בי"ט כי היכי דהקילו בה לבטלה בידים ברוב משום דקילא טפי דאינה נוהגת בכל מקום אלא במקומות הסמוכים לא"י כמ"ש הר"ן שם אלא דאכתי אין זה מספיק להקשות לדעת הרי"ף ז"ל דאיכא למימר לדעת הרי"ף דס"ל דאף בחלת ח"ל אסור לבטלה בי"ט כמו בשאר איסורין ואם כן מאי ק"ל להרמב"ן אלא משמע דסבירא ליה דבכל האיסורין דינן שוה דמותר לבטלן בי"ט ושלא כדעת הרב תה"ד ומ"מ לדאתאן עלה נר' שאף הרב תה"ד לא אמרה אלא דוקא במבטל את האיסורין בידים דעושה מעשה בגוף האיסור במה שהוסיף עליו כדי לבטל אבל כגון הא דנ"ד דאינו עושה מעשה כלל בגוף האיסור וככחם אז כחם עתה מסתברא ודאי דאין לאסור משום מתקן כנ"ל:

ודע שהתוספות ז"ל בד"ה איכא חד דמערב בהו הקשה וז"ל וא"ת וליבטלי ברוב וי"ל דב"ח חשיבי ולא בטלי א"נ הו"ל דבר שיל"מ לאחר יו"ט כו' ודבריהם צריכים ביאור דמאי ק"ל ודקארי להו מאי קארי להו הא בהדיא אמרינן לעיל דכל דבר שיל"מ אפי' בדרבנן לא בטיל ואפשר ליישב דכונתם ז"ל להקשות למאי דפרכינן בגמ' לעיל מברייתא דקתני א' ביצה שנולדה בי"ט כו' וספקא אסורה ואם נתערבה באלף כולן אסורות בשלמא לרבה דאמר משום הכנה הו"ל ס' דאורייתא ולחומרא אלא למ"ד משום גזירה ספק דרבנן הוא וכל ס' דרבנן לקולא וכו' ומשמע להו דהמקשה דפריך מהך ברייתא ס"ל דדשיל"מ בדרבנן בטיל וכן משמע מדאמר רב אשי לעולם ס' י"ט ספק חול הו"ל דשיל"מ וכל דבר שיל"מ אפי' בדרבנן לא בטיל משמע דהא בהא תליא דאי הוה ס"ל להמקשה דדשיל"מ אפילו בדרבנן לא בטיל ה"ה נמי לס' דרבנן והיינו דחדית ליה רב אשי דאל"כ אלא דהמקשה נמי הוה ס"ל דודאי איסור אפילו באלף לא בטיל אלא דהוה ס"ל דבס' קיל טפי ואזלינן לקולא אם כן מאי חדית ליה רב אשי וקאמר וכל דשיל"מ אפילו בדרבנן לא בטיל הא איהו נמי הכי ס"ל וכ"כ הרב פר"ח ז"ל שם בחי"ד סימן ק"י ס"ק מ"ו ע"ש וכן נראה בהדיא ממ"ש ה"ה בפ"א מהלכות אלו דין וז"ל ולא כתב רבינו ספק י"ט ס' חול דכיון שאין לו ביטול פשיטא דס' אסור ולפ"ז צריך לומר דכי פריך בגמ' אלא למ"ד משום גזירה ס' דרבנן הוא כו' ה"ה דהוה מצי לאקשויי מסיפא דקתני ואם נתערבה באלף כולן אסורות אלא דניחא ליה לאקשויי מרישא והא דאמרינן בתר הכי א"ה אימא סיפא ואם נתערבה באלף כולן אסורות אא"ב ס' י"ט ספק חול הו"ל דשיל"מ כו' ה"ק אי א"ב ס' י"ט ס' חול וטעמא משום הכנה דהוי דאורייתא הו"ל דשיל"מ כו' ועיין בהרב ל"מ ז"ל שם ומעתה היינו דק"ל להתוס' בשמעתין דליבטל ברובא כלומר דלהך מקשה דס"ל דדבר שיל"מ בדרבנן בטיל וכן ר"פ משמע התם דהכי ס"ל אדק"ל מהך ברייתא דא' ביצה שנולדה תקשי להו מהך מתני' וליכא למימר דממתני' לא ק"ל משום דאיכא למימר דה"ט דקתני מתני' אסורין משום דאיכא למימר דהנך אחריני נינהו כו' וכמ"ש מ"נ כו' דהא ליתא דהא כיון דס"ל השתא דספקא דרבנן אפי' בדשיל"מ לקולא אם כן ה"נ אמאי אסורין ואי משום חששא דשמא אחריני נינהו הא מידי ס' לא נפקא ותו דהאי דאמרינן בגמרא מ"נ אחריני נינהו כו' אינו אלא לרווחא בעלמא דלפי האמת ודאי לית לן למיחש להכי מדקתני סיפא ג' ומצא ב' מותרין ולא חיישי' דילמא אחריני נינהו ועיין בב"ח סי' תצ"ז ואהא תי' דמתניתין לא ק"ל משום דב"ח לא בטילי וכתבו עוד א"נ הו"ל דשיל"מ כו' כלומר דבמוקצה כולי עלמא מודו דדשיל"מ לא בטיל משום דמוקצה חמיר טפי כשל תורה דהולכין בספיקא להחמיר ותדע מדחזינן דפריך מברייתא דאח' ביצה

שנולדה לר"י ולרבי יצחק ולא פריך לר"ן דאמר דה"ט דביצה משום מוקצה משמע דלר"ן ל"ק ליה משום דמוקצה חמיר כשל תורה והולכין בס' להחמיר וא"כ מינה נמי דאין לו ביטול משום דהו"ל דשיל"מ דהא בהא תליא וכמ"ש וכ"כ הר"ב חד"ה שם משם התוס' ישנים ע"ש כנ"ל אלא דק"ל ממ"ש התוס' בפרק משילין דף ל"ח ע"א ד"ה ולבטיל מים ומלח וז"ל ותי' הא הו"ל דבר שיל"מ שאפילו באלף לא בטיל וי"ל כו' ואי כפי מ"ש מאי ק"ל הא איכא למימר דמאן דפריך התם לבטיל מים ומלח ס"ל דדשיל"מ בדרבנן בטיל וכדסבירא ליה להמקשה דהכא ולר"פ ורב אשי דמשני הכא דדשיל"מ אפילו בדרבנן לא בטיל הא איהו משני התם משום דהוי דבר שיל"מ אלא משמע דס"ל דהא דדשיל"מ אפילו באלף לא בטיל בהא כ"ע מודו והמקשה דפריך הכא מברייתא דקתני כו' אסורה מודה נמי בהכי מדחזינן דלא פריך מסיפא דס"ל דספק גריע טפי ורב אשי דקאמר וכל דבר שיל"מ אפילו בדרבנן לא בטיל סבירא לי' דהא בהא תליא:

אך קשה לפי זה מהא דגרסינן דף ד' ע"ב אההיא דעצים שנשרו מן הדקל ולרב אשי דאמר כל דבר שיל"מ אפילו בדרבנן לא בטיל מאי איכא למימר כו' משמע בהדיא מסוגיא זו דרב אשי הוא דחדית לן הך סברא מדל"ק ליה בפשיטות והא הו"ל דשיל"מ וכעת צריך עיון:

ואפשר לישב דברי התוס' ז"ל דפרק משילין במה שנדקדק עוד במה שהוצרכו להביא פרש"י שפירש הואיל והעיסה נפישא להק' קושייתם כי לכאורה דברים הללו ללא צורך לקושייתם אלא נר' שכונתם ז"ל דודאי ידעי להו להאי מילתא שפיר דרב אשי הוא דחדי' לן דכל דבר שיל"מ אפילו באלף לא בטיל בדרבנן ור"פ והמקשה דהתם סבירא ליה דדבר שיל"מ בדרבנן בטיל וכדמוכחא מסוגיא דעצים שנשרו מן הדקל וכמ"ש הפר"ח ז"ל אלא שכל קושייתם ז"ל הוא לפי פרש"י שפירש דמאי דפריך התם ולבטיל מים ומלח לגבי עיסה היינו משום דהעיסה נפישא דמשמע דאע"ג דאין בעיסה ס' כנגד המים לבטלן אפ"ה פריך דליבטיל מים ומלח לגבי עיסה דנפישא והיינו משום דס"ל דכיון דאיסור תחומין אינו אלא מדרבנן בעלמא דין הוא שנקל בהכי שלא להצריך ס' כאיסור תורה אלא ברובא בעלמא סגי והשתא היינו דק"ל ותימא הא הוי דשיל"מ דאפילו באלף לא בטיל כלומר הן לו יהי דנימא דמאן דפריך התם ולבטיל מים ומלח לגבי עיסה ס"ל דדשיל"מ בדרבנן בטיל וכדס"ל להמקשה דהכא ור"פ מ"מ כיון דבדאורייתא דשיל"מ אפילו באלף לא בטיל אין סברא לומר דבתחומין כיון דמדרבנן הוא אפילו ברובא בטיל דהא חד דרגא נחתינן תרי דרגא לא נחתינן ולפחות מיהא ליבעי ס' כשאר איסורין ואהא תירץ דה"מ מין במינו אבל מין בשאינו מינו בטיל שפיר בס' ואפילו בדאורייתא ואם כן

הכא כיון דתחומין דרבנן נחתי' דרגא ואפילו ברובא דעלמא סגי כנ"ל ועיין בתוס' פרק הנודר מן הירק ד"ה ודוק מיהו אכתי ק' לי דברי התוס' ז"ל שכתבו בעירובין פרק מי שהוציאוהו דמ"ה ע"ב ד"ה אי בעי אימא הוי ס' דדבריהם וז"ל אע"ג דהוי דשיל"מ ואמר רב אשי בריש ביצה דדשיל"מ אפילו באלף לא בטיל אפילו בספקא דדבריהם בעירוב הקילו עכ"ל. והשתא כפי מ"ש דהא בהא תליא דכיון דס"ל דדשיל"מ אפילו בדרבנן לא בטיל ה"ה נמי דיש להחמיר בס' וכמ"ש ה"ה ז"ל אם כן קשה מה תי' במ"ש בעירוב הקילו הא בסוף משילין ס"ל לרב אשי דדבר שיל"מ אפילו בעירוב לא בטיל וכיון דאין לו בטול כ"ש דס' אסור דהא בהא תליא כמ"ש ועיין בפר"ח י"ד סי' ק"י בכללי ס"ס ס"ק שהביא דברי התוס' הללו בלי חולק:

ולע"ד נראה שכפי דברי ה"ה שכתבנו דהא בהא תליא והסכים הוא ז"ל לדעתו בסימן הנז' ס"ק מ"ו ע"כ צ"ל דאפילו בעירוב ס' נמי להחמיר כיון דקי"ל כרב אשי דדשיל"מ לא בטיל אפילו בעירוב דהא בהא תליא כמ"ש כנ"ל:

ועוד אפשר לפרש דברי התוס' באופן אחר יותר נכון דמעיקר' ס"ד כסברת המרדכי והביאו מור"ם ז"ל בהגהת י"ד סי' ק"ב דלא מקרי דשיל"מ אלא דוקא ביצה שנולדה בי"ט וכיוצא שכשיעבור זמן איסורא הוא עומד בהיתירא לעולם אבל אם הוא דבר שיש לו היתר וחוזר ונאסר לשנה הבאה כחמץ בפסח וכיוצא לא מקרי דשיל"מ וכתב הרב מנחת כהן בחלק התערובות דנ"ח ע"ד שלפי זה נראה דמוקצה אינו בכלל דשיל"מ ובטיל ברוב מפני שאף שלאחר השבת או לאחר י"ט יהיה מותר עם כל זה חוזר ונאסר לשנה הבאה ואינו כמו נולד שמשעבר שבת וי"ט והותר נשאר בהיתרו לעולם ואף שרבינו כתב בפרק ט"ו מהל' מ"א שמוקצה הוא דבר שיל"מ הוא משום דאזיל לטעמיה שקורא דשיל"מ לחמץ בפסח אפי' שנאסר לשנה הבאה א"ד יע"ש וא"כ היינו דק"ל מעיקרא דליבטיל ברובא דאע"ג דמסקינן לעיל דכל דבר שיל"מ אפי' בדרבנן לא היינו דוקא גבי ביצה שנולדה בי"ט שמשעבר זמן איסורו נשאר בהיתירו לעולם מה שאין כן גבי גוזלות דב' ומצא ג' דמותרין נינהו הרי חוזרים ונאסרים לי"ט הבאה ואע"ג דכי אזמין להו מעי"ט שרי בי"ט הבאה מ"מ אי לא אזמין להו לי"ט הבאה הן נאסרים ולא דמי לביצה שנולדה בי"ט דלעולם בהיתרו עומד ולא אתי לכלל איסור ואם כן ס"ד דלא מקרי בהכי דשיל"מ כסברת המרדכי ז"ל ואהא תיר' א"נ דהו"ל דבר שיל"מ לאחר י"ט כלומר דחזרו השתא מסברתייהו דמעיקרא דס"ל דכיון דיש לו מתירין לאחר זמן מיקרי בהכי דשיל"מ וכסברת רבינו ז"ל ומה מאד מתקו דבריהם מ"ש א"נ הוי דשיל"מ לאחר י"ט כו' כי דבריהם הללו הן שפת יתר ולא הי"ל לומר אלא דהו"ל דבר שיל"מ וכל דבר שיל"מ

כו' ומי לא ידע בכל אלה שהיתירא הוא לאחר י"ט. אכן כפי מ"ש דבריהם מדוקדקים שבאו לומר דאע"ג דלא דמי לביצה שנולדה בי"ט שנשאר בהיתירו לעולם משא"כ גוזלות דחוזרים ונאסרים לי"ט הבאה אפ"ה כיון דיש לו מתירין לאחר יו"ט אע"ג דליום טוב הבאה הן נאסרים קרינן ביה דבר שיל"מ ודוק כי נכון הוא:

מעשה חושב (**פז**) קשה כו' ואמאי נכבשינהו וניידי כו'. לכאורה י"ל דלק"מ דאפשר דלתנא דמתניתין מספקא לי' אי יש מוקצה לחצי שבת אי לאו וכיון דנתערבו השנים עם השלישי הרי כולם מוקצים הם וא"כ הרי אף לבתר דניידי אסורים מספק דדלמא יש מוקצה לחצי שבת אלא די"ל כיון דבידו למכבשינהו דלניידי לא חל עליהם שם מוקצה אפי' לחצי שבת. אבל הא ליכא לאקשויי דמה בכך דמספקא לי' לתנא דמתניתין אי יש מוקצה לחצי שבת הא מ"מ הוי לן למיזל לקולא דהא הו"ל ס' דרבנן (ואי משום דהוי דשיל"מ הא הוכחתי לעיל דבספיקא דדינא לא אמרינן כן). די"ל דהא כתב המוהרש"א בשם תוספות ישנים דלהכי לא פריך הש"ס מהברייתא דספיקה אסורה לרב נחמן דמוקי מתניתין בריש מכילתין בתרנגולת העומדת לגדל ביצים משום דמוקצה הוי כעין דאורייתא ומכש"כ במוקצה דבעלי חיים ודוק:

(**פח**) הא בהדיא אמרינן לעיל דכל דשיל"מ אפי' בדרבנן לא בטיל. לענ"ד אפשר לומר דכיון דהא דדשיל"מ לא בטיל היינו דוקא במין במינו ולהכי פוסקים הסוברים דמאן דס"ל מין במינו לא בטיל היינו דוקא בלח בלח אלא דאנן קיי"ל דמין במינו בטיל בכל גווני ובדשיל"מ מחמרינן כמ"ד דלא בטיל וא"כ י"ל דהיינו דוקא בלח בלח אבל ביבש ביבש בטיל ובריייתא דאחת ביצה שנולדה בשבת כו' דקתני התם ואם נתערבה באלף כולן אסורות י"ל דאזלא כמאן דס"ל דטעמא הוא משום דהו"ל דשיל"מ ובביצה מטורפת בקערה דהו"ל לח בלח ולא בטלה וא"כ ביונים דהו"ל יבש ביבש איכא למימר דאפי' דדשיל"מ בטלי ולהכי חידשו התוס' וכתבו אי נמי דהו"ל דשיל"מ והיינו שאפילו ביבש ביבש נמי אמרינן דדשיל"מ לא בטיל ודוק:

(**פט**) א"כ קשה מה תירצו כו' ס"ל לרב אשי כו' כ"ש דס' אסור. ולענ"ד יש ליישב דעד כאן לא קאמרי התוס' התם בעירובין דף מ"ה הנ"ל דבעירוב הקילו אלא דוקא התם בגשמים דאין להם מתירין אלא למחר אבל במים ומלח דמותרים היום בתוך תחום שניהן א"כ האי דשיל"מ חמיר טפי אפי' בעירוב הקל אזלינן בי' לחומרא וכמ"ש הר"ן שם דמה"ט מחמרינן בי' אפי' במין בשאינו מינו וע"ש. ואע"ג דהתוס' בשבת לענין זה לא ס"ל כהר"ן מדלא תירצו כן שם מ"מ אפשר דלענין קולא דעירובין מודים להר"ן דלא מקילינן בדבר שמותר באותו יום עצמו. ועוד דהא כבר כתב המהרש"ל דאין להקשות

דברי תוס' אהדדי משום דלאו מרועה אחד נתנו ולזאת י"ל דהתוס' בעירובין ס"ל כהר"ן משום הכי כתבו שם דבעירוב הקילו משא"כ בהאי דמים ומלח דיש להם היתר באותו היום. ובאמת מה"ט ממילא ניחא הא דמחמרינן בהו אע"ג דהוי מין בשאינו מינו (אע"ג דסברת הר"ן היא משום דהיתר בהיתר הו"ל מין במינו ולא משום חומרא מ"מ הר"ן נמי מודה כסברת רש"י דעד שתאכלנו דאל"כ מ"ט מחמרינן בס' בדשיל"מ) ומש"ה כל שביומי' מותר הו"ל דשיל"מ טפי ומחמרינן בי' נמי גבי עירוב. ועוד י"ל דעד כאן לא כתבו התוס' התם דבעירוב הקילו אלא לענין ס' גבי גשמים אבל בתערובות מים ומלח גם בעירוב מחמרינן. וראיה לדבר דתערובות חמיר מספיקא שהרי בריש מכילתין לא פריך הש"ס אלא מהא דספיקה אסורה ולא מהא דאם נתערבה באלף כולן אסורות ואע"ג דלמאי שתירץ רב אשי הא גם ספק בדשיל"מ אסור מ"מ מודה דתערובות חמיר מספיקא וניהו דבעירוב הקילו בספיקא מ"מ בתערובות לא הקילו משום דבתערובות איכא חזקת איסור וכמ"ש המרדכי:

(**צ**) מ"ש א"נ הוי דשיל"מ לאחר יו"ט כו' אכן כו' שבאו לומר דאע"ג כו' דליו"ט הבא הם נאסרים מ"מ קרינן בהו דשיל"מ. ולפ"ז יקשה מה יענה המחבר לדברי הר"ן שם דכתב נמי ליישב הקושיא הנ"ל דב' ומצא ג' אמאי לא בטיל ברוב וכתב לתרץ א"נ דכל דשיל"מ אפי' באלף לא בטיל ולא כתב שפת יתר זה לאחר יו"ט וא"כ הא קשה גם עליו קושיית המחבר דקארי לי' מאי קארי לי' ואפשר לדחוק קצת ולומר דשפת יתר הוא מה שכתבו וכל דשיל"מ וכונתם בזה דהיינו נמי אפי' מה שיאסר עוד לשבת הבא נמי מקרי דשיל"מ אלא שזהו דקדוק קלוש שהרי לשון זה הוא נמי לישנא דרב אשי בדף ד' ע"א ובדף ל"ט ע"א:

(**צא**) בטעה"מ: והוי עיקר מן התורה דהא תחומין בי"ב מיל דאורייתא. דבריו אלו סתורים מדברי הרלב"ח סי' כ"ח הביאו המג"א בסי' ת"ד דדוקא לאדם עצמו ס"ל להרמב"ם ז"ל די"ב מיל הוו דאורייתא אבל לא לכליו ובהמתו ועי' לעיל בדף כ' ע"ב ובדף כ"א ע"ב ואע"ג די"ל דס"ל כהר"ם אלשקר שחולק בזה מ"מ מדלא פלפל בזה נראה בעליל דנעלמו ממנו דברי הרלב"ח הנ"ל ולפ"ז קושייתו זו לא קשה מידי:

(**צב**) וע"כ ה"ט משום דאזלינן בתר רובא דעלמא. ולענ"ד אפילו אי נימא דרוב וקרוב רובא עדיף אפילו ברובא דעלמא. מ"מ לענין איסור מוקצה דזימן הנ"ל הוה לן למיזל בתר קרוב ולא בתר רובא דעלמא דהא רובא דעלמא נכרים הם והרי איתא בירושלמי דנכרי אין צריך הכין. וכמ"ש הב"י בא"ח סי' תצ"ח. וא"כ ע"כ האי דבעי בסוגיין לסייע לדר"ח דרוב וקרוב הלך אחר הרוב היינו דבמקום רחוק יש כאן רוב יונים של ישראל.

אמנם צ"ע בזה דאדרבה הא מוכח מש"ס אלו דלא חיישינן לרובא דעלמא דהא כיון דרובא דעלמא נכרים הם א"כ מה בכך דאיכא נמי רוב יונים של ישראל שלא זימנום הא מ"מ אית לן למיזל בתר רובא דעלמא דשל נכרים ובשל נכרים הרי אין כאן מוקצה אע"כ דלא חיישינן לרובא דעלמא. וע"כ צ"ל דהא דכתב הפר"ח דהיינו טעמא דאזלינן בתר רובא דעלמא האי דעלמא לאו דוקא והיינו דבא לומר דאזלינן בתר יונים שיש שם אפילו הרחוקים יותר מחמשים אמה שהם של ישראל שלא זימנום. משום דקיי"ל כר"ח דרוב וקרוב כה"ג אזלינן בתר הרוב ולק"מ על הפר"ח הנ"ל. אכן מ"ש עוד לדקדק נמי בדברי הפר"ח בחידושיו להלכות ע"ז במאי דיהיב שם טעמא למ"ש הרמב"ם דהקן עצמו מותר היינו משום דכיון דרובא דעלמא דהיתרא הוא קיי"ל דרוב וקרוב הלך אחר הרוב התם נמי האי דקאמר רובא דעלמא לישנא קטיעה הוא וכוונתו שם דכיון דרוב עצים הסמוכים לאשירה דהיתירא נינהו אזלינן בתר רובא לקולא אבל לרובא דעלמא דלא ידעינן לי' לא חיישינן:

זימן בתוך הקן ומצא לפני הקן כו'. שם בגמרא אמרינן לימא מסייע ליה לר"ח דאמר רוב וקרוב הלך אחר הרוב אמר אביי בדף רבא אמר בב' קנין זו למעלה מזו כו' והטור ורבינו ז"ל השמיטו אוקמתא דאביי ורבא לכותבו סתם זמן בתוך הקן ומצא לפני הקן אסורים. ונראה שטעמם ונימוקם עמם דהך אוקמתא דאביי אינו אלא לדחויי בעלמא דלא לסיועי מינה לר"ח דאמר רוב וקרוב הלך אחר הרוב וכיון דאנן קיי"ל כר"ח כמו שפסק רבינו ז"ל בפ"ט מהל' רוצח אם כן מעתה מתני' כפשטא אתיא אפי' בדליכא דף ומשום דרוב וקרוב הלך אחר הרוב:

וראיתי להפר"ח ז"ל חי"ד סימן ס"ג סק"ג שכ' שממה שהשמיט רבינו ז"ל בה' רוצח אוקמתא דיושבת בין ההרים דאית מ"ד התם בפ' לא יחפור וכן בפרק ט"ו מה' גזילה ואבידה העתיק המשנה כצורתה והשמיט אוקמתא דעומדת בשביל של כרמים משמע שדעתו לומר דאפי' לר"ח לא אזלינן בתר רובא דעלמא והך פירכא דפרכינן התם וליזל בתר רובא דעלמא לאו פירכא היא והתרצן לפום שיטתיה דהמקשן קמשני ליה והוכיח במישור מכמה דוכתי דמשמע הכי יע"ש. ולפי דבריו נראה שיש ליישב קצת מה שהקשה הר"ב ל"מ ז"ל בפי"ב מהל' מאכ"א דין במ"ב למה שרבי' השמיט אוקמתא דעקולי ופשורי יע"ש ודוק. אלא שיש לדקדק על הפר"ח ז"ל ממ"ש רבינו כאן ז"ל זמן בתוך הקן ומצא לפני הקן אם אין שם בקן אלא הן ואינן יכולין לפרוח כו' הרי אלו מותרים יע"ש משמע מדבריו דביכולים לפרוח אפילו דליכא קן בתוך נ' אמה אסורים וע"כ היינו טעמא משום דאזלי' בתר רובא דעלמא הוא ואם איתא דרבינו ז"ל ס"ל דלא

אזלינן בתר רובא דעלמא הול"ל בדליכא קן בתוך נ' אמה מותרים משום דקרוב עדיף לגבי רובא דעלמא ודוק:

וראיתי להפר"ח בחידושיו לה' ע"ז פ"ז דין י"ב אמ"ש רבינו ז"ל אפרוחים שקיננו באשירה כו' והקן עצמו מותר מפני שהעוף מביא עציו ממקום אחר שכתב וז"ל אף שפשט הסוגיא נראה כדברי הראב"ד דדוקא בשידוע שהביא ממקום אחר מ"מ דברי הרב נראין עיקר מדאמרינן פ' לא יחפור רוב וקרוב הלך אחר הרוב וה"נ כיון דרובא דעלמא דהתירא אזלינן בתר רובא דעלמא עכ"ד ויש לדקדק עליו שהרי דעת רבינו ז"ל דלא אזלי' בתר רובא דעלמא לגבי קרוב וכמ"ש הוא ז"ל:

ועוד יש לדקדק עליו שהרי כ' רבינו ז"ל בפ"י מה' מ"א דין י"ג וז"ל חבית של יין הנמצא טמונה בפרדס של ערלה אסורה בשתיה כו' אבל ענבים הנמצאים טמונים שם אסור שמא נלקטו והצניען שם ע"כ וכתב הפר"ח בסי' כ"ז דאע"ג דבפ' לא יחפור משמע דהא דאמרינן וה"מ חמרא אבל ענבי מצנעי היינו לפום מאי דבעי לדחויי דרבינא לית ליה כר"ח אלא ס"ל דרוב וקרוב הלך אחר הרוב ומשום הכי קאמר דעינבי עביד דמצנע ואע"ג דרובא דעלמא דהיתירא אפי"ה אזלינן בתר רובא אמנם למאי דקי"ל כר"ח משמע דאפילו ענבים משום דאזלי' בתר רובא וכ"כ הרא"ש שם ס"ל לרבינו ז"ל כמ"ש הרמב"ן שם וז"ל אבל ענבי דמצנעי ואפי' לר"ח אסור דכי הא לאו קרוב בלחוד אלא במקומו ממ"ש וחזקה כאן נמצאו וכאן היו והו"ל קרוב ומצוי וליכא למ"ד רוב עדיף עכ"ד יע"ש ולזה הסכים הרב ז"ל שם וכ"כ הרב ט"ז בחי' י"ד סי' רצ"ד ס"ק י"ז ליישב דעת הטור ומרן ז"ל שפסקו כרבי' דבקרוב ומצוי אזלינן אחר הרוב ומהתימה עליו דט"ז סי' שכ"ה על מ"ש מרן שם בסעיף ט' וז"ל אם הוא ספק אם באו מחוץ לתחום אסור דוקא כו' אבל גוי השרוי עמו בעיר ופירו' המצוי' בעיר אין לחוש מס' וכתב הרב הנז' בסק"ו וז"ל דטפי מסתבר לתלות בקרוב דמצוי אך נלע"ד דהא קי"ל כר"ח דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב ואפי' בקרוב ומצוי ואם כן כאן נמי נתלה הפירות ברוב שהוא חוץ לתחום וכ"ת שאני הכא דאין כאן אלא איסורא דרבנן ליתא ע"כ נראה לי דהכא נקט דוקא תרי בתים משום הכי אין כאן רוב לאיסור דודאי לא לקח אלא משלו אבל אם היו לו ב' בתים דחוץ לתחום ואחד תוך לתחום הוא אסור עכ"ד ואתמהא דלפי מ"ש הוא ז"ל לדעת מרן והטור דבקרוב ומצוי אין הולכין אחר הרוב דאמרינן כאן נמצאו וכאן היו ולזה הסכים דעתו ז"ל אם כן מאי ק"ל לדעת מרן הכא נמי קרוב ומצוי הוא דאמרינן כאן בתוך התחום נמצאו וכאן היו וכמ"ש הר"ן בפ' שואל יע"ש ודוק וא"כ ה"נ בקן הנמצא באשירה אע"ג דרובא דעלמא דהיתירא כיון שמצאו במקומו אמאי לא נימא דחזקה כאן נמצאו וכאן

היו ומאשירה עצמה הן ולכן מחוורתא דמילתא דטעמא דרבינו ז"ל כמ"ש הכ"מ ז"ל שם ע"ש ודו"ק:

ודע שהטור והרשב"א ז"ל בס' עה"ק הביאו אוקמתא דרבא לפסק הלכה וכתב מרן הב"י סימן רצ"ו שהפוסקים שהשמיטו זה משום דס"ל דהא דאביי ורבא אינו אלא לדחוייא בעלמא דלא לסייעיה לר"ח והילכך לדידן דקי"ל כר"ח תו לא צריכי לאוקמא למתני' בב' קנין זו למעלה מזו והילכך איכא למימר בשתי קני' זו למעלה מזו אפי' זימן בתחתונה ולא זמן בעליונה שרי דכיון שאותן שזימן מצאן במקומו לא חיישינן להו כלל עכ"ד יעיין שם וכוונת דבריו ובודאי שכונתו ז"ל לומר דלדידן דקיי"ל כר"ח איכא למימר דבב' קנין זו למעלה מזו ובגונא דליכא למיחש לרובא דעלמא כגון דאין שם בתוך נ' אמה אלא ב' קנין הללו דא"ז שרי משום דלא חיישינן להא כלל ואשתרבובי אשתרבוב ונחית והיינו שהוצרכו הרשב"א וריי"ו להביא הך אוקמתא דרבא אע"ג דקי"ל כר"ח ובלא"ה אסירי משום דחיישינן לרובא דעלמא משום דנ"מ לענין דינא היכא דליכא למיחש לרובא דעלמא וכדכתיבנא וזה פשוט וכ"כ הפר"ח ז"ל ס"ק י"ד ע"ש וכתב עוד שם שנראה לו עיקר כדברי הרשב"א וריי"ו ודלא כהב"י דס"ל למסקנא לא אמרי' הכי דליתא ותדע דהא רבא לא הוה איצטריך לדחויי ליה אלא דמתני' מיירי כשזימן בתחתונה ולא זימן בעליונה והוה סגי לי' בהכי דלא לסייעיה מתני' לר"ח ואינו קא מוסיף אפי' זימן בעליונה ולא מצא בתחתונה ע"כ אינו אלא משום דהכי קי"ל ליה לרבא מסברא דנפשיה וכיון שכן אפי' למסקנא דקי"ל כר"ח נקטינן כסברת ואוקמתא דרבא אלו דבריו ע"ש:

ולע"ד אין זה כדאי לדחות דברי הב"י ושאר הפוסקים שהשמיטו דין זה דאיכא למימר דהא דהוצרך רבא לומר ולא מבעי' זימן בתחתונה ולא זימן בעליונה אלא אפי' זמן בעליונה כו' לאו משום דהכי קים לי' מסברא אלא משום דכיון דלדידיה מתני' דקתני בתוך הקן ומצא לפני הקן אסורים מיירי בשני קנין זו למעלה מזו וזמן את אחת מהן ולא משום חששא דרוב' דעלמא אלא משום חשש דשמא באו מאותו הקן שלא זימן אם כן סיפא דקתני ואם אין שם אלא הן הרי אלו מותרים ע"כ הכונה לומר דאין שם אלא אותו קן שזימן וכ"כ בשיטה מקובצת למוהר"ב ז"ל ואם כן אם איתא דכשזימן בעליונה ולא זימן בתחתונה מותרים משום דלא חיישינן לטעמא דסרוכי סרוך וסליקו אם כן אדתני סיפא אם אין שם אלא הן לאשמועינן רבותא אפילו בשיש שם קן אחר שלא זימן וכגון שזימן בעליונה ולא זימן בתחתונה דהרי אלו מותרים משום הכי הוכרח לומר דאפי' זימן בעליונה ולא זימן בתחתונה אפילו הכי אסורים דהשתא אתייא סיפא דמתני' שפיר דלא אשכח היתרא אלא בשאין שם אלא אותו קן שזימן כן נראה לי ודו"ק:

ובדברי הרשב"א שהביא אוקמתא דרבא וכתב שהוצרך להביאו משום דנ"מ אפילו היכא דליכא למיחש לרובא דעלמא וכמ"ש הפר"ח ז"ל נראה שיש לדקדק עליו דהא ע"כ הא דרבא דאסר בב' קנין זו למעלה מזו היינו משום דחיישי' דילמא הני דאזמין אזדי להו והנך אשתרבובי אשתרבוב ונחית ואינו אלא משום חששא וספיקא בעלמא וכמדוקדק מדברי רש"י ד"ה רבא אמר כו' יע"ש וכיון שכן ק' שהרי דעת הרשב"א ז"ל הביאו ה"ה בפ' הנז' דין דכיון שהמוקצה והנולד מדבריהם הולכין בספיקא להקל ולא אמרו אסור אלא בדבר שקרוב ליגע בשל תורה כגון ס' נצוד כו' יע"ש וא"כ הכא גבי גוזלות דאין כאן קרוב ליגע בשל תורה אמאי כתב דאסורים וע"כ מתורת ספק הוא דאסור דשמא הנך דזימן אזדו לעלמא והנך אשתרבובי אשתרבוב ולא מתורת ודאי ואיכא למימר שפיר דאותן שלא זימן אזדו לעלמא והנך שזמן אינהו נינהו דמצאן לפני הקן ואדרבא אינו אלא חששא רחוקה וכמ"ש מרן דלפי המסקנא לא חיישינן לה כלל ואם כן הן לו יהי דהוי ס' שקול אכתי אמאי אסורים כיון דהוי ס' דדבריהם והרב ל"מ שם הוקשה לו לדברי הרשב"א מחלוקת זמן שחורים ולבנים נמצא לבנים במקום שחורים דאמרינן דאסורים ותי' דהתם שאני משום דאזלינן בתר רובא דעלמא יע"ש אכן תי' זה אינו עולה לקושיתינו דהא הרשב"א ע"כ מיירי בדליכא למיחש לרובא דעלמא כמ"ש ואפשר לחלק דהכא שאני דאתחזק איסורא מבע"י דאיכא קן א' שלא זמן ואע"ג דבשעה דאיתיליד לן ספיקא דהיינו כשבא ומצא בתחתונה ולא מצא בעליונה אין כאן אתחזק איסורא דהא אין כאן אלא קן א' אפ"ה כיון דמעיקרא אתחזק איסור' הולכין בספקא להחמיר ולא כתב הרשב"א דבמוקצה ונולד הולכין בס' להקל אלא היכא דלא אתחזק איסורא ועיין בבית חדש ז"ל סי' תצ"ז:

וראיתי לעמוד אמ"ש התוס' בד"ה פשיטא וז"ל וקשה וכי מייתי ראיה ממר עוקבא שהוא אמורא יע"ש וכ"נ דכונתם ז"ל דמאי פריך פשיטא ומייתי ראיה ממר עוקבא והא איכא למימר דהא דמר עוקבא אתא מתני' לאשמועינן ואהא תי' דע"כ צריכים אנו לומר כדמר עוקבא דאל"כ לא מיתוקמא מתני' דלא יחפור כלומר דהכי פריך פשיטא דמותרים דאמר מר עוקבא כו' דהא שמעי' ליה ממתני' דפרק לא יחפור ויש לדקדק לפי זה דמאי דפריך תלמודא פשיטא היינו משום דכבר שמעינן ליה ממתני' דלא יחפור אם כן מאי משני לעולם דאיכא קן בתוך נ' אמה וכגון דקיימא בקרן זוית מ"ד כו' קמ"ל דכל היכא דמדדה והדר חזי לקניה מדדה ואי לא לא מדדה הא נמי שמעי' לי' ממתני' דפרק לא יחפור דפרכינן התם אמתניתין דקתני נמצא בין ב' שובכות קרוב לזה שלו ואע"ג דחד מינייהו נפיש מחבריה ומשני הב"ע בשוין והדר פריך וליזיל בתר רובא דעלמא ומשני

הב"ע בשביל של כרמים דאם איתא דמעלמא אתי כיון דמדדי לא מצי אתי דכל דמדדי והדר חזי לקניה מדדי ואי לא לא מדדי וי"ל עם מ"ש התוס' שם בד"ה דכל דמדדי וז"ל לא היה צריך למאי דקאמר אי הדר חזי לקני' מדדי כיון דשובכים דעלמא יותר מנ' מן הכרמים ליכא למיחש אלא רובא דעלמא כו' אלא מיירי דאפי' אם יהיו שובכים דעלמא בין הכרמים כו' יע"ש וא"כ אי מתני' דהתם לא הוה שמעינן לה הך דכל דמדדה אי הדר חזי לקני' מדדה דאיכא לאוקמא למתניתין בשובכין דעלמא יותר מחמשים ומשום דכל המדדה אינו מדדה יותר מחמשים כדמר עוקבא אלא דתלמודא התם לפום מאי דשמעינן ממתני' דהכא דכל המדדה אי הדר חזי לקניה מדדה הוא דמוקי לה למתני' בכל גונא ואפי' בשובכין דעלמא בתוך נ' אמה וק"ל:

הלכה ט

בית מלא פירות שנפחת כו'. כתב ה"ה משנה פ' המביא ולא קי"ל כר"מ כו' וכן פסק הטור ז"ל בסו' תקי"ח כרבנן דר"מ דדוקא בית שנפחת נוטל ממקום הפחת אבל לכתחילה אסור לפוחתו משום דאיכא סתירת אהל אף באוירא דלבני ויש לתמוה על מ"ש הטור ז"ל בסימן שצ"ד וז"ל ואם נתנן במגדל ונעל לפניו ואבד המפתח אם הוא של לבנים מסודרים אלו על אלו בלא טיט וטיח בי"ט הוי עירוב מפני שיכול לסותרו וליטלו אבל בשבת או ביו"ט והוא של בנין אינו עירוב ע"כ והדבר תמוה שהרי בפ' בכל מערבין אוקמוה רב ושמואל למתני' דקתני נתנו במגדל ואבד המפתח ה"ז עירוב במגדל של לבני' ור"מ היא דאמר פוחת לכתחילה ואם כן כיון שרבי' ז"ל פסק בסימן הנז' כרבנן דר"מ א"כ איך כתב דבי"ט ה"ז עירוב מפני שיכול לסותרו ויותר תימא על מרן הב"י שכתב וז"ל וכתב רבי' שתי האוקמתות משום דמשמע דלענין דינא לא פליגי ומשמע ליה דמדאוקמוה למתני' כר"מ הכי קי"ל עכ"ל שהרי הטור ז"ל פסק בהדייא כרבנן דר"מ כמ"ש גם מה שהכריח דמדאוקמה למתני' כר"מ הכי קי"ל קשה שהרי רב ושמואל הוא דאוקמוה למתני' התם כר"מ ושמואל גופיה קאמר בשמעתין לקמן הא מני ר"מ היא דאמר אף פוחת לכתחילה ונוטל ופליגי רבנן עליה ואנא דאמרי כדרבנן:

וראיתי להרב מג"א בסי' הנזכר סק"ב שתמה על הטור ז"ל כן ותיר' וז"ל ונ"ל דהטור ס"ל כמ"ש המרדכי והתוספות דמותר לטלטל הלבנים לצורך או"נ ואם כן לצורך עירוב נמי שרי ובסימן תקי"ח מיירי בשלא היה צריך לאכול הפירות עכ"ל ודבריו דחוקים הרבה דאם כן צ"ל דהטור פסק כר"מ דסבירא לי' דבאוירא דלבני אין בהם משום סתירת אהל ואין כאן אלא איסור מוקצה גרידא והא ודאי ליתא מתרי טעמי חדא דאם כן לא הי"ל להטור ז"ל בסי' תקי"ח להביא המשנה כצורתה והי"ל לפרש דהיינו דוקא בשאינו

צריך לאכול הפירות אבל אם צריך לאכול הפירות שרי וכר"מ ותו שהרי שמואל דאמר חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע וחותך קאמר דאליבא דרבנן הוא דאמרה למילתיה אבל לר"מ דס"ל דאין באוירא דלבני איסור סתירה ה"נ ס"ל בחותמות שבקרקע דאין בהן איסור סתירה ומאי דאמרינן בתר הכי בגמ' הוא דאמר כי האי תנא דתניא כו' משמע ודאי דההיא ברייתא דאסר חותמות שבקרקע ביו"ט רבנן היא ולא ר"מ שהרי אידך ברייתא קתני דמודים חכמים לר"מ בחותמות שבקרקע דבי"ט מתיר ומפקיע ואם כן אין סברא לומר דאידך ברייתא ס"ל דחותמות שבקרקע גריעי טפי ואסור אף לר"מ ופליגי מן הקצה אל הקצה ותו דהיכי משני תלמודא אליביה דשמואל הוא דאמר כי האי תנא הא שמואל גופיה קאמר אנא דאמרי כרבנן ואלו להך ברייתא אפילו לר"מ יהא אסור אלא משמע דהך ברייתא כרבנן דר"מ הוא דאתייא דהשתא קיימא מילתיה דשמואל שפיר דקאמר אנא דאמרי כרבנן משום דס"ל כי האי תנא דחותמות שבקרקע ואוירא דלבני תרוייהו שוין הן ויבואו שניהם ואם כן מאחר דשמואל ס"ל כרבנן דר"מ והטור ז"ל פסקה להך דשמואל בסימן תקי"ט אם כן ע"כ ודאי דס"ל דהלכה כרבנן דר"מ ואם כן הדרא קו' לדוכתא:

ואשר אני אחזה ליישב דעת הטור על פי מה שיש לדקדק עוד בדבריו במ"ש אבל בשבת או ביו"ט והוא של בנין אסור וקשה טובא שהרי באוירא דלבני מבואר בגמ' דאין בו איסור לר"מ אלא משום מוקצה ומההיא דר"ן דאמר שרגינהו ודאי אסור וא"נ כיון דאין בו אלא איסור שבות גרידא הא קי"ל כר' דכל דבר שאין בו אלא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות ומאי דאוקמוה למתני' דבכל מערבין ביו"ט אבל לא בשבת כבר כתבו התוס' שם בד"ה והאמר דהו"מ לאוקומי כר' דבהני אוירא דלבני לית ביה אלא איסורא מדרבנן אלא דניחא לי' לאוקמ' כרבנן כרבא דמוקי לעיל סיפא כרבנן כו' יע"ש וכיון שכן ק' לדעת הטור ז"ל דאיך פסק דבשבת אסור כיון שאין בו אלא איסור שבות גרידא וקי"ל כר' דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בה"ש וליכא למימר דס"ל להטור ז"ל דמדלא אוקמוה למתני' בשבת וכר' דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בה"ש משמע דס"ל לתלמודא דשבות כי האי אפי' ר' מודה דאסור משום דחמיר טפי שהרי כתב הטור לעיל מזה דאם נפל עליו גל אם יכול ליטלו בלא מרה וחצינא ה"ז עירוב מטעמא דקי"ל כר' אע"ג דטלטול אבנים נמי אסורים משום מוקצה דומיא דלבנים:

ולכן נר"ל שדעת הטור ז"ל כדעת הרע"ב שכתב בפרק בכל מערבין על משנה זו דנתנו במגדל וז"ל וכגון שהמנעול קשור בחבל כו' ת"ק סבר הואיל ואפשר לפתוח על ידי שיחתוך חבלים בסכין אין כאן אלא איסור שבות כו' ואיסור שבות בין השמשות לא גזרו

עליו כו' הילכך הוי עירוב ור"א סבר אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו ואסור לטלטל הסכין כדי לחתוך החבלים ואיכא תרתי טלטול הסכין וחתיכת החבלים אפי"ה לר' דאמר לא גזרו עליו בה"ש בכה"ג מודה דגזרו עכ"ל יע"ש:

ומה שיש לעמוד על דברי הרע"ב הללו כבר כתבתי בזה בפ"א מה' עירובין הלכה כ"ב וא"כ מעתה צדקו דברי הטור ז"ל דמ"ש דביו"ט אם הוא בנין של לבנים ה"ז עירוב מפני שיכול לסותרו וליטלו בבין השמשות דוקא קאמר ומשום דכיון דאין בו אלא איסור סתירת אהל מדרבנן קי"ל כר' דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בה"ש והילכך בי"ט דוקא דליכא אלא איסור סתירת אהל מדרבנן שרי דמשום איסור מוקצה ליכא דטלטול מוקצה התירו לצורך או"נ כמ"ש רש"י והתוס' ואם כן כיון דליכא אלא שבות אחד שרי אמנם בשבת כיון דאיכא תרתי איסור סתירת אהל ואיסור מוקצה דבשבת לא הותר טלטול מוקצה לצורך או"נ משום הכי אינו עירוב משום דכיון דאי' תרתי אפי' ר' מודה דגזרו עליו בה"ש כמ"ש הרע"ב והכריחו להטור קו' התוס' דאמאי לא מוקי לה למתני' בשבת וכר' דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בה"ש ואי משום מ"ש התוס' דניחא ליה לאוקמי כרבנן כרבא דאוקי לעיל סיפא כרבנן אדרבא טפי ניחא לאוקמי למתניתין בשבת אליבא דר"מ דהשתא אתיא ברייתא כפשטא ולא צריכינן למימר דחסורא מחסרא מלאוקמא למתני' בי"ט ולומר דברייתא חסורי מחסרא אלא ה"ט משום דבהא אפי' רבי מודה דאסור כיון דאיכא תרתי ואע"ג דהתם אליבא דר"מ קיימינן ור"מ ס"ל דבאוירא דליבני אין בהן איסור סתירת אהל כלל משמע ודאי דע"כ לא ס"ל לר"מ דבאוירא דליבני אין בהן משום סתירת אהל כלל ואפילו מדרבנן אלא דוקא בי"ט ומשום דס"ל דכיון דאין בו סתירת אהל אלא מדרבנן ביו"ט לא גזרו אבל בשבת מודה הוא דאסור מדרבנן משום סתירת אהל ותדע לך מדאוקמא שמואל לברייתא דקתני חותמות שבקרקע בשבת מתיר אבל לא מפקיע וחותך ביו"ט מתיר ומפקיע וחותך כר"מ דאמר אף פוחת לכתחילה ונוטל והשתא קשה דאיך אפשר לומר דהך ברייתא אתיא כר"מ דא"כ אף בשבת נמי לישתרי דהא באוירא דליבני בשבת אינו אסור לר"מ אלא משום מוקצה וא"כ גבי חותמות דליכא משום מוקצה לישתרי אלא משמע דבשבת מודה ר"מ נמי דאיכא איסור סתירת אהל מדרבנן ומשום הכי בחותמות אסור משום סתירה ואם כן הוה ליה תרתי שבותי וכמ"ש אלא דאכתי קשה קו' התוס' על אופן זה דאמאי מוקי מתני' ביו"ט ואליבא דר"מ הו"ל לאוקומי כרבנן דר"מ ור' היא דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בה"ש דהשתא כי מוקמינן למתני' ביו"ט ליכא אלא איסור סתירת אהל גרידא וי"ל דכיון דע"כ צריך לאוקמא למתני' ביו"ט טפי ניחא לי' לאוקמא

פלוגתייהו בפלוגתא דרבנן ור"מ מלאוקומי פלוגתייהו בפלוגתא דר' ורבנן כנ"ל נכון ליישב דעת הטור אלא דכפי זה ק' מ"ש הטור שם בסמוך ונראה וז"ל ואם המגדל כלי של עץ והמנעול קשור בחבל ויכול לסותרו בסכין הוי עירוב וכתב מרן הב"י דדייק רבינו להתנות שיהא המגדל של עץ לשיהיה מותר לחתוך המנעול הקשור בחבל משום דאלו הוא מגדל של בנין היה אסור וכדקאמר שמואל בפרק המביא כדי יין חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך וקשה טובא שהרי כתב רש"י בפרק בכ"מ דף ל"ה ד"ה ובעי סכינא דהא דאמרינן חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע אינו אלא גזירה דרבנן דמחזי כסותר ולא סותר בנין ממש הוא וכ"כ התוס' שם ד"ה ובעי סכינא והוא מוכרח מסוגייא דשמעתין דקתני בברייתא חותמות שבקרקע בשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך ביו"ט מפקיע וחותך אלמא דחותמות אין בהן סתירה מדאורייתא מדשרי להפקיע ביו"ט וכמ"ש רש"י ואע"ג דקי"ל כאידך ברייתא דאסור לחתוך אפי' ביו"ט היינו משום דס"ל דאפילו ביו"ט גזרו אבל לא משום דס"ל דיש בהן סתירה מדאורייתא שהרי אוירא דלבני גריע טפי מחותמות שבקרקע כדס"ל לאידך ברייתא ואפי"ה אין איסור סתירתן אלא מדרבנן כ"ש בחותמות שבקרקע לאידך ברייתא דס"ל דביו"ט נמי אסור אינו אלא מדרבנן וכיון שכן קשה דא"כ לדידך דקי"ל כר' דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בה"ש אפי' מגדל של בנין נמי ליהוי עירוב וכ"כ בהדיא הרשב"א בס' עבודת הקודש בדיני ע"ת דל"ח יע"ש וליכא למימר דס"ל להטור מדלא תירץ בגמ' דמתני' במגדל של בנין ובמנעול וקטור במיתנא עסקינן ופליגי בפלוגתא דרבי ורבנן משמע דס"ל לתלמודא דבשבות כי האי חמיר טפי ואפילו רבי מודה דגזרו משום דמחזי כסתירת אהל וכמ"ש בפ"א מה' עירובין הלכה כ"ב באורך שהרי אוירא דלבני גריעא טפי ויש בהן משום סתירת אהל מדרבנן ואפי"ה שרינן מטעמא דר' לפי מ"ש בדעת הטור כ"ש בחותמות שבקרקע דקילא טפי דאית לן למשרי מהאי טעמא ולולא דברי מרן אפשר לומר דמ"ש הטור ואם המגדל כלי של עץ כו' לאו למימרא דבמגדל של בנין אינו עירוב אלא משום דבעי למימר בתר הכי אבל מנעול של עץ או של מתכת אסור אף בכלים משום הכי נקט בתחילת דבריו מגדל של כלי לאשמעינן רבותא דאפי' במגדל של כלי אסור במנעול של עץ או של מתכת ועדיין צ"ע:

ודרך אגב ראיתי לעמוד על מ"ש התוס' בפ' המביא ד"ה אמר רבי זירא כו' מכאן יש ראיה לפירוש ריצב"א ז"ל שפירש דטלטול מוקצה התירו משום אוכל נפש ויש לדקדק בדבריהם דמאי ראיה הא איכא למימר דהא דמשמע הכא דטלטול מוקצה התירו משום אוכל נפש היינו אליבא דר"מ אמנם רבנן דפליגי עליה ואמרו דדוקא נפחת נוטל ממקום

הפחת אבל לפוחתו אסור היינו טעמייהו משום מוקצה דס"ל דטלטול מוקצה אסור לצורך אוכל נפש ולא משום איסור סתירת אהל כמו שפי' רש"י אלא דאינהו נמי ס"ל דאין באוירא דלבני איסור סתירת אהל כלל וכדס"ל לר"מ אמנם הא ודאי לק"מ שהרי אמרינן לקמן הא מני ר"מ היא דאמר אף פוחת לכתחילה ונוטל ופליגי רבנן עלי' ואנא דאמרי כרבנן הרי מבואר דטעמייהו דרבנן דר"מ משום דס"ל באוירא דליבני דאיכא איסור סתירת אהל דרבנן דאי משום מוקצה מאי קאמר הא אפילו כרבנן נמי לא אתי דדוקא באוירא דליבני הוא דאסרי אבל בחותמות שבקרקע דאין כאן איסור מוקצה מדאמרינן מתיר בידים יהא מותר אלא משמע ודאי דטעמייהו דרבנן משום איסור סתירת אהל דבהא פליגי רבנן ור"מ וזה פשוט ומרן הב"י בסימן תקי"ח הביא דין זה משם המרדכי בפ' בכל מערבין וכתב וז"ל והמרדכי בפרק בכל מערבין כתב כו' ואומר ריב"א דטלטול מקצה כו' וראיה ממנהגינו שאנו מסיקין ע"ג אפר שהוסק בי"ט שהוא מוקצה ומטלטלין אותו כו' לכסות הפשטיד"א עכ"ל. ויש לתמוה דאם כן אמאי לא התירו לשחוט לכתחילה כדי לכסות באפר שהוסק בי"ט עכ"ל ויש לתמוה עליו מה ראה על ככה להקשות על המרדכי מאחר שדברי המרדכי הן הן דברי התוספות ורש"י שכתבו כן בשמעתין ומוכרח הדבר מסוגיין וכבר ראיתי מתמהין עליו בזה:

ולע"ד נראה שמרן טעמו ונמוקו עמו להקשות על המרדכי ולא על רש"י והתוס' שכ"כ על פי מ"ש הר"ב ח"ה לקמן דף ל"ג ע"ב ד"ה גמ' אין סומכין את הקדירה בבקעת כו' וס"ל לפי שלא נתנו עצים אלא להסקה אפי' למאי שכתבו התוספות לעיל דלכ"ע שרינן טלטול מוקצה משום אוכל נפש היינו לסלק המוקצה כגון גריפת תנור ופחיתת לבנים התירו משום או"נ אבל להשתמש בדבר מוקצה כסמיכת קדירה בבקעת ובחיזרא ודאי אסור לטלטלו דתשמישו וטלטולו זהו כעין אכילתו דאסור עכ"ד ע"ש:

ולכן היינו טעמא דמרן ז"ל דלא קשיא ליה על דברי התוס' ורש"י בשמעתין משום דאיכא למימר דדוקא טלטול מוקצה הוא דהתירו משום אוכל נפש אבל להשתמש ממנו אסור ומש"ה לא התירו לשחוט לכתחילה כדי לכסות באפר שהוסק ביו"ט משום דהו"ל משתמש בדבר מוקצה וכן מ"ש התוס' בפ"ק דמכילתין ד"ח ד"ה אמר רב יאודה משם ר"י דהיינו טעמא דאנו מסלקין אפר הכירה לאפות הפשטידא משום דטלטול מוקצה התירו לצורך או"נ נראה שר"ל שהיו מסלקין ומפנין אפר הכירה כדי לאפות הפשטידה ע"ג הכירה דאז אינו אלא טלטול בעלמא ומשו"ה שרי וכ"כ הרב מ"א ז"ל סי' תק"ט ס"ק ט"ו אמנם על המרדכי ז"ל שכתב וראי' ממנהגינו שאנו מסיקין ע"ג אפר הכירה כו' ומטלטלין אותו לכסות הפשטידה דמשמע שהיו מכסין אותו באפר כירה

כדי שלא יתחרך מהאור שע"ג א"כ הו"ל משתמש בדבר מוקצה ואפ"ה שרי משום או"נ ומש"ה ק"ל שפיר דאמאי לא התירו לשחוט כדי לכסות באפר שהוסק ביו"ט אע"ג דהו"ל משתמש ומ"ש הרב מג"א דמ"ש המרדכי שמותר לכסות הפשטידה באפר היינו לאחר שנתחמם ששוב אינו מוקצה לא שמיע ליה למרן ז"ל דפשטא משמע דבעודה האפר בצונן היו מכסין אותו כדי שלא יתחרך מהאור שע"ג הכירה וא"כ בעודה עדיין צונן וקודם שיתחמם הרי משתמש בדבר המוקצה ואפי"ה התירו המרדכי כן נראה לי ליישב דברי מרן ז"ל ודו"ק:

וראיתי להריטב"א ז"ל בפ' בכל מערבין שכתב וז"ל והקשו בתוס' היאך רשאין לפחות דהא קא מטלטל הלבנים והאפר שהן מוקצים וריב"א ז"ל היה מביא ראיה מכאן כי מותר לטלטל המוקצה לצורך או"נ כו' ומסתברא דממתניתין ליכא ראיה כלל דהיינו טעמא דמתניתין מפני שכיון שניתנו הלבנים האלו בכאן לסתום ולהיות כעין דלת והסתימה היא בענין שמותר לפחות אותה אין האפר והלבינה מוקצין ומעתה אין ראיה להתיר טלטול מוקצה ביו"ט לצורך או"נ אלא א"כ בטלטול מן הצד כו' יע"ש ודבריו תמוהים כי קו' התוס' ותי' ריב"א היא היא קו' הגמ' בשמעתין דפריך איני והאמר ר"ן כו' ומשני ביו"ט אמרו אבל לא בשבת ומשום דלצורך אוכל נפש התירו טלטול מוקצה ולפי דעת הריטב"א ז"ל מאי פריך מדר"ן התם שאני משום דכיון דשרגינהו גלי דעתיה דלבנין אקצינהו משא"כ הכא גבי בית דכיון שניתנו הלבנים האלו לסתום ולהיות כעין דלת אין העפר והלבינה מוקצה וצ"ע:

עוד כתב ה"ה וכבר שאלו המפרשים כיון שהיה סתום מעיו"ט נמצא שהיו מוקצין כו' הנה התוס' שם בד"ה ונפחת הק' קושי' זו וכתבו וז"ל ורש"י פי' דכיון דאינו אסור אלא מדרבנן כדמוקי לה בגמ' באוירא דליבני השתא דנפחת שרי למיכל מינייהו דבמוקצה דרבנן לא אמרינן מיגו דאתקצאי כו' ולא נהירא דגבי שבת אמרינן גבי סל לפני האפרוחים מיגו דאתקצאי אע"ג דאין שם מוקצה אלא מדרבנן כו' יע"ש וק"ל טובא בדבריהם דאמאי לא ק"ל מדאמרינן התם בפרק כירה דנר שהדליקו בו באותו שבת אסור לטלטלו אליבא דר"י אע"ג דבעודו דולק נמי אינו אסור לטלטלו אלא מדרבנן משום דנעשה בסיס לדבר האיסור וכן מותר השמן שבנר אמרינן התם אליבא דר"ש בכוס וקערה ועששית דמודה בהו דאסור אע"ג דלר"ש אין איסור כיבוייו אלא מדרבנן משום דהו"ל מלאכה שאצ"ל ובהכי לא הוה שייך תירוץ הר"ר משה שהרי כשכבתה נסתלק המוקצה מן העולם והוה ליה כי ההיא דטבל ממש ועיין בהרמב"ן ז"ל במלחמותיו פרק משילין וצריך עיון:

מעשה חושב (**צג**) דכיון דאין בו כו' קיי"ל כרבי כו'. ולכאורה תמוה דא"כ אמאי כתב הטור אבל בשבת או ביו"ט והוא של בנין אינו עירוב ואמאי הא גם בשל בנין אינו אלא שבות דהא סותר אינו חייב אלא על מנת לבנות כדאמרינן בשבת דף ל"א ע"ב וא"כ הרי ביו"ט דליכא כאן אלא שבות אחד דסתירה דהא משום מוקצה ליכא ביו"ט דטלטול מוקצה התירו לצורך אוכל נפש. וא"כ אמאי אינו עירוב הא הטור כרבי פוסק דכל שהוא משום שבות לא גזרו עליו ביה"ש אלא דאפשר לומר דבשבות כי האי אפילו ר' מודה דחמיר טפי:

(**צד**) משמע היינו ב"ש היינו ר"א כו' הא כיון דשמעינן לי' לר"א כו' הוי כאילו שמעינן להו לב"ש. לפי זה יקשה מאי דאמרינן בעירובין דף ל"ח ע"א דהא שאין מערבין מיו"ט לשבת הוא משום הכנה לר"א והרי ב"ש לית להו הכנה. ועיין לעיל דף ל' ע"א מ"ש המחבר שם ליישב קושיא זו עפ"י דברי התוס' במכילתין דף י"ז ע"א ד"ה מ"ט כו' שכתבו דבהכנה שעושה בידים כעירובי תחומין וכדומה לכ"ע יש משום הכנה אולם למאי שהביא שם בשם המהרש"א גם קושייתו זו כאן לא קשה מידי ודו"ק:

(**צה**) דכיון דר"א כו' ע"כ לא אתיא אלא כר' יהודה. ואני תמה דא"כ הרי סתים תנא כר' יהודה בשבת נמי אי ר"ש ס"ל דאין מוקצה גם בגרוגרות וצמוקים אלו והרי בריש מכילתין אמרינן לרב נחמן דגבי שבת סתים לן תנא כר"ש מהא דמחתכין את הדלועין לפני הבהמה כו' מוקי לה לב"ה כר"ש, ולפי דברי הגאון המחבר ז"ל הא מתניתין דעומד אדם על המוקצה אתיא כר' יהודה אפילו בשבת דהא החכמים הם מחמירים טפי מר' אליעזר:

(**צו**) דר"א לא אמר' אלא דוקא בשבת זה תמוה דא"כ מאי פריך הש"ס אר"נ ומי אמר ר"נ הכי כו' הא ע"כ צ"ל דב"ש ס"ל דמסלק הטבלא כולה ומנערה כדאמר ר"נ דהא ר"א דשמותי הוא ס"ל במתניתין דעומד אדם על המוקצה כר"י דאית לי' מוקצה אי התם לאו בגרוגרות וצמוקין איירי דבכה"ג ר"ש נמי מודה וכיון דמוכח דב"ש ס"ל כר"י בשבת עכ"פ וב"ה ס"ל דבשבת אין מוקצה כר"ש מדשרי להגביה מן השלחן עצמות וקליפין. וא"כ הרי ע"כ צריכין אנו למימר כר"נ דב"ה ס"ל כר"ש בשבת משום דחמיר ולא אתי לזלזולי בי' וביו"ט כר"י משום דקיל ואתי לזלזולי בי' דאלת"ה אלא דתאמר דב"ה גם ביו"ט ס"ל כר"ש א"כ הרי צריך אתה לומר גם במשנתינו דמוחלפת השיטה וס"ל לב"ה דתאכל ומהיכא תיתי לשבש תרי מתניתין ניהו דבהכרח לשבש מתניתין דשבת משום דעכצ"ל דס"ל לב"ש מוקצה בשבת מהא דר"א שמותי הוא וס"ל כן מ"מ מתניתין דריש מכילתין א"צ לשבושי ולמימר דב"ה ס"ל תאכל כיון דאיכא למימר דבסברא פליגי ב"ש

וב"ה דלב"ש ביו"ט דקיל לא מחמרינן לאסור מוקצה ובשבת דחמיר מחמרינן וב"ה ס"ל בהיפך מטעמא דאתי לזלזולי בדבר קל ולא בדבר חמיר:

העומד על המוקצה מעי"ט כו'. משנה פרק משילין אמר ר"א עומד אדם על המוקצה ע"ש בשביעית כו' ופירש"י וז"ל עומד אדם על המוקצה הצריך הזמנה והזמנה מועלת לו כגון אחזו ולא אחזו דאמרינן באין צדין כו' הנה הר"ב הליכות אלי בסי' ר"ב הק' עמ"ש רש"י ז"ל בפ"ק ד"ד ע"א אמאי דפריך התם בגמ' במאי עסקינן אילימא כו' אלא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים היא ואמה אסורה ופירש"י ז"ל וז"ל דשמעי' לי' לר"א דאית ליה מוקצה דתנן בפ' המביא ר"א אומר עומד אדם על המוקצה כו' אלמא הכנה בעי וק' טובא דכיון דכבר כתב רש"י דמתני' דידן במוקצה דגרוגרות וצמוקים מיירי א"כ שאני מוקצה דגרוגרות דדחינהו בידים ובהא אפי' ר"ש מודה כדאמרינן בפ' כירה דמ"ה אין מוקצה לר"ש אלא גרוגרות וצמוקים בלבד ועוד הקשה דכפי פרש"י דר"א אית ליה מוקצה ק' דר"א היינו ב"ש וכמ"ש התוס' ז"ל בשמעתין ד"ה ואומר דבירושל' מק' מחלפא שיטתייהו דב"ש משמע היינו ב"ש היינו ר"א ואם כן היכי פריך דילמא ב"ש לית להו מוקצה הא כיון דשמעינן ליה לר"א דאית ליה מוקצה הוי כאילו שמעינן ליה לב"ש וכ"כ התוספ' במסכת שבת דק"ל דבור המתחיל שמותי הוא ואם נאמר דמאי דפריך בגמרא דילמא ב"ש לית להו מוקצה היינו מוקצה גרוע כמו ביצה לית ליה אבל מוקצה דגרוגרות מודה וא"כ ק' דמאי פריך היא ואמה אסורה ודילמא ר"א לית ליה מוקצה ושאני הכא דהוי מוקצה דגרוגרות ותי' דהא דפריך לעיל היא ואמה אסורה הוא משום דס"ל לתלמודא דאפי' מאן דלית ליה מוקצה אית לי' נולד וכדקאמר בריש מכילתין קס"ד מאן דלית ליה מוקצה אית ליה נולד ואע"ג דקאמר לשון קס"ד לאו למימרא דלקושטא דמילתא לא קאי הכי אלא אמר קס"ד כלפי דר"ן סתר לה להאי סברא התם וא"כ היינו דפריך אלא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים היא ואמה אסורה הביצה משום נולד דבהדרגות שוה למוקצה חמור ואמה אסורה משום דהויא כמוקצה דגרוגרות וצמוקים טעמא מאי אסור התם לאו משום דדחינהו בידים ה"נ בתרנגולת העומדת לגדל ביצים הרי דחאה שלא לאוכלה כו' עכ"ד יע"ש:

ולע"ד דבריו תמוהים במה שתי' דתרנגולת העומד' לגדל ביצים הוי כמוקצה דגרוגרות דאם כן מאי פריך התם אתירוצא דר"ן במאי אוקימתא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ומשום מוקצה אדמפליגי בביצה ליפלגו בתרנגולת כו' ומאי קושיא הא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים אפילו ב"ש מודה משום דהוה כמוקצה דגרוגרות וצמוקים ותו דבהדיא אמרינן בפ"ק דשבת די"ט ע"ב עז לחלבה ורחל לגיזתה ותרנגולת לביצתה

רב אסר ושמואל שרי וקמפלגי בפלוגתא דר"י ור"ש ושמואל גופיה קאמר דבמוקצה דגרוגרות מודה ר"ש אלא ודאי משמע דתרנגולת העומדת לגדל ביצים לא חשיבא כמוקצה דגרוגרות לכן נ"ל לומר דס"ל לרש"י דהא דר"א דמתני' ע"כ אתייא כר"י ולא כר"ש ואע"ג דאמרינן בפרק כירה דבמוקצה דגרוגרות מודה ר"ש היינו דוקא בדלא חזו כלל וכדמשמע מלישנא דירוש' שכתבו התוס' שם בד"ה אלא דה"ט מפני שמסריחות בנתיים ומתקלקלין כל כך אבל כדאחזו ולא אחזו וכמתני' דידן דוקא אליבא דר"י הוא דאסור אבל לר"ש שרי ותדע שהרי לשמואל דוקא בגרוגרות וצמוקים הוא דסביר' ליה לר"ש דאסור אבל בשאר פירות כגון אפרסקין וחבושין שהעלן לגג ליבש שרי אליבא דר"ש וכמבואר מהא דפרכי' התם לשמואל מברייתא דקתני היה אוכל בתאנים והותיר והעלן לגג ליבש לעשות מהם גרוגרות כו' לא יאכל עד שיזמין וכן אתה אומר באפרסקין וחבושין כו' מתקלקלין הן קצת ולא חזו כ"כ לאכילה וכמ"ש התוס' בד"ה וכן אתה אומר ועיין בהרב ח"ה שם ואפי' הכי ס"ל לשמואל דלא אסור לר"ש וא"כ ה"ה בגרוגרות וצמוקים דאחזו ולא אחזו דלר"ש שרי דומיא דאפרסקין וחבושין כיון דהא מיהא ראוים לאכילה קצת ואיכא אינשי דאכלי להו ובברייתא דהיה אוכל דאוקימנא לעיל בא"צ בדאחזו ולא אחזו לא אתיא אלא כר"י וכדאוקימנא לה בפ' כירה ומעתה צדקו דברי רש"י שכתב דשמעינן ליה לר"א דאית ליה מוקצה כו' משום דכיון דר"א איירי בגרוגרות וצמוקים דאחזו ולא אחזו ע"כ לא אתיא אלא כר"י וא"ת אם כן מאי פריך בריש ביצה ודילמא ב"ש לית להו מוקצה הא ר"א אית ליה מוקצה ור"א שמותי הוא וכמו שהקשה הרב ז"ל הא ל"ק כפי מה שכתבתי דהא דפריך ודילמא ב"ש לית להו מוקצה בי"ט דוקא הוא דפריך דדילמא ביום טוב לית להו מוקצה משום די"ט קיל אבל בשבת הכי נמי דאית להו מוקצה והכרחתי כן מהא דפריך בריש ביצה ומאי קו' דילמא ב"ש לית להו מוקצה כו' ויש לדקדק דמאי ס"ל למקשן במתני' דמגביהין מעל השולחן דלקמן אי ס"ל כר"ן דאמר לקמן אנו אין לנו אלא ב"ש כר"י וב"ה כר"ש מאי ק"ל דילמא ב"ש לית להו מוקצה הא ב"ש ס"ל בהדיא כר"י דאית ליה מוקצה ואי ס"ל דלא מפכינן מתני' וב"ש כר"ש וב"ה כר"י א"כ מאי דילמא דקאמר הא בהדיא לית להו מוקצה אלא הנראה דלעולם דס"ל כר"ן אלא דאפי"ה ק"ל דילמא ב"ש לית להו מוקצה גבי י"ט ודוקא בשבת דחמיר ס"ל לב"ש כר"י אבל י"ט דקיל לא ואפשר שלזה כוון רש"י ז"ל בד"ה ומי אמר ר"ן הכי דב"ה כר"י כונתו לומר דלר"ן לא קשי' אלא מב"ה אב"ה אמנם מב"ש אב"ש לא ק"ל די"ל דדוקא בשבת דחמיר ס"ל כר"י אבל י"ט דקיל לא דהך סברא פשיטא לי' טפי לתלמו' מדפריך בלשון דילמא ואהא משני דלב"ה הסברא היא בהפך ועיין בס' מע"ת ודו"ק:

ואם כן ממילא נמי לא תיקשי מדר"א דר"א לא אמרו אלא דוקא בשבת ואין להקשות למה לא כתב רש"י דשמעינן ליה לר"א דאית ליה מוקצה ממתני' דלעיל דקאמר ר"א ומגבב מן החצר ומדליק שכל מה שבחצר מוכן הוא משמע דאי לא הוי מוכן אסור משום מוקצה דדילמא ה"ק הא אי לאו מוכן הו"ל כאבנים שאין ראויין לטלטלן א"נ דה"ק מוכן הוא דלית ליה מוקצה וכ"כ המאירי ז"ל בשיטת כ"י ס"פ משילין יע"ש ודו"ק:

ועל פי האמור לעיל מקום אתנו לישב מה שהקשה הר"ב לח"מ ז"ל על מ"ש ה"ה ז"ל ורבינו כתב דין זה בי"ט דוקא ולא בשבת לפי שאין לנו מוקצה בשבת לפי דעת ההלכות כו' והקשה הרב ל"מ ז"ל וז"ל וקשה דהא בגרוגרות וצמוקין מודה ר"ש וא"כ אע"ג דקי"ל כותיה בשבת מ"מ בגרוגרות וצמוקין איכא מוקצה וא"כ אמאי לא תני דין זה אפי' בשבת דהשתא בגרוגרות וצמוקין איירי כמ"ש רש"י יע"ש מה שתי' בדוחק אכן על פי מ"ש הנה נכון דס"ל לרבי' כמ"ש לדעת רש"י דמוקצה דגרוגרות וצמוקין דאחזו ולא אחזו אינו אסור אלא אליבא דר"י דוקא וא"כ כיון דמתני' מיירי במוקצה דאחזו ולא אחזו משום הכי לא הביא דין זה אלא דוקא גבי י"ט כנ"ל ומה שיש לעמוד עוד בדברי רבינו במה שפסק כחכמים דס"ל צריך שירשום כתבתי בהלכ' גרושין פ"ד הלכה ב' ע"ש ודוק:

הלכה י

גוי שהביא תשורה כו' אסורין עד לערב וימתין בכדי שיעשו כו'. הנה התוס' בפ' א"צ דכ"ד ע"ב ד"ה ולערב אסורין כתבו וז"ל פרש"י כדי שיעור לקיטתן שלא יהנה ממלאכת י"ט ולערב ראשון קאמר כו' והביא ראיה כו' ומההוא טביא דאתצ'יד כו' ובפרק בכ"מ ד"מ הביא רש"י ראיה אחרת דעיקר מילתיה דר"פ לא איירי אלא בי"ט א' מדאמרינן התם הנהו בני גננא דגזו להו אסא בי"ט ב' לאורתא שרא להו רבא לאורוחי מיד אלמא קסבר כי בעינן בכדי שיעשו בי"ט א' הוא והתוס' שם דחו לזה וכתבו דשמא רבינא לית ליה בכדי שיעשו כלל ואפי' בי"ט א' דפליג אדרב פפא ע"ש ויש לדקדק לכאורה דהיאך אפשר לומר דרבינא לית ליה בכדי שיעשו כלל הא מתני' היא בהדיא במס' מכשירין ומייתי לה בפ' שואל דקנ"א מרחץ המרחצת בשבת אם רוב גוים לערב רוחץ בה מיד ואם רוב ישראל ממתין בכדי שיחמו כו' ויש לומר דדוקא בי"ט דקיל לית ליה לרבינא בכדי שיעשו אבל בשבת דחמיר מודה ושוב מצאתי להרמב"ן שם במלחמותיו שכ"כ בהדיא ע"ש וכמ"ש עוד בשם הר"ש מאיברא דס' חוץ לתחום מותר כו' עיין בדף הנזכר שכן דעת רש"י שכתב דשמואל דאמר התם חיישינן שמא חוץ לחומה לנו לקולא קאמר דאפילו הביא מחוץ לעיר אנו תולין להתיר ואומרים שמא בתוך התחום לנו ע"ש וסופדין בהן למ"ש מיד ע"ש וכ"כ הטור סי' תקט"ו שלדעת רש"י ס' תחומין מותר ומשמע מדבריו

דאפי' ביומו קאמר ע"ש והר"ן שם כ' וז"ל נמצינו למדין לפי שיטה זו של רש"י דכל היכא דמספקא לן מילתא תלינן לקולא ואיכא למידק עלה מדאמר רב פפא בפ' אין צדין בגוי שהביא דורון לישראל דאם יש מאותו המין במחובר לקרקע אסור ולערב שרי בכדי שיעשו והא התם דאיכא למיתלי שנתלשו מערב י"ט ואפ"ה מצריכין לערב בכדי שיעשו ותי' הר' יונה דכל שיש מאותו המין במחובר לקרקע דרכן של בני אדם ללקוט אותן ביומן כו' ע"ש והנה מדברי הר"ן ז"ל הללו מוכח שדעתו ז"ל שאין לחלק בין ס' מוכן שקרוב ליגע בשל תורה לס' תחומין ושלא כדעת הרשב"א שכתב ה"ה ז"ל בפרקין ע"ש וזה מבואר מדק"ל להר"ן מההיא דר"פ וכיון שכן קשה דאדק"ל מההוא דר"פ תקשי ליה ממתניתין דידן דקתני מצודות חיה ועוף ודגים שעשאן מעי"ט לא יטול מהן בי"ט אלא א"כ יודע שנצודו הא ס' לא וכדמפרשי' בגמרא דס"ל דס' מוכן אסור ושמואל גופיה קאמר דאין הלכה כר"ג דהכא ודאי לא שייך תי' ז"ל שהרי ודאי ס' שקול הוא ומי מפיס לומר שאין דרכן של חי' ועוף לבוא ברשתות אלא בשעת האיסור הא ודאי לא ניתן ליאמר כלל וליכא למימר דס"ל להר"ן בדעת רש"י דהא דקאמר שמואל חיישי' שמא חוץ לחומה לנו אינו אלא לענין שיהיה מותר לערב מיד ולא בעי' בכדי שיעשו אבל לבו ביום מודה מיהא דאסור כמו ס' מוכן דעלמא דאסור בו ביום מטעמא דהו"ל דשיל"מ ומש"ה לא ק"ל אלא מדר"פ דאמר לערב בכדי שיעשו וכ"כ הרמב"ן ז"ל שם במלחמותיו בדעת רש"י ז"ל דמעיקרא קשיא ליה ממתני' דמצודות חיה ועוף וכתב עוד וכ"ת לא הקלו ביומו אלא בשיעור כדי שיעשו הוא שתלה שמואל לקולא אכתי ק"ל הלכתא אהלכתא דקי"ל הלכתא כשמואל וקי"ל הלכתא כההיא דר"פכו' יע"ש וכן ראיתי למורינו הרב ז"ל בספר בתי כהונה בחלק בית ועד סי' כ"ו שכתב כן בדעת הר"ן ז"ל אמנם הא ודאי ליתא דאם איתא שכן דעת הר"ן מאי ק"ל תו בתר הכי מדאמרי' בפרק בכל מערבין גבי ליפתא דאתיא למחוזא חזיא רבא דמכמש' ואמר הא ודאי מאתמול נעקרה מאי אמרת מחוץ לתחום אתא הבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר ומדקאמר מאי אמרת מחוץ לתחום ולא קאמר מאי איכא משמע דספוקי מס"ל ואפי' הכי תלי לחומרא כו' והשתא אי ס"ל להר"ן ז"ל דביומו מודה שמואל דס' תחומין אסור א"כ לא תקשי כלל מההיא דרבא דההיא לענין בו ביום הוא דקאמר רבא אלא משמע ודאי שדעתו ז"ל בס' תחומין בו ביום נמי מותר ומורינו הרב נר"ו כבר העיד על עצמו כי לא היה לו ס' הרי"ף אבל מ"ש הוא על פי לשוני המובא בבית יוסף ומפני כך כתב מה שכתב ולכן העיקר בזה שדעת הר"ן הוא דודאי לענין בו ביום יש לחלק בין תחומין לס' מוכן דעלמא מפני שקרוב ליגע הדבר בשל תורה מיהו מאי דק"ל מס' מוכן הוא לענין שיעורא דכדי שיעשו דכי היכי

דלענין ספק תחומין מקלינן אפי' לבו ביום מטעמא דלא אתי ליגע בשל תורה ה"נ יש לנו להקל בס' מוכן לענין שעור' דכדי שיעשו דאינו אלא חומרא דרבנן ולא אתי ליגע בשל תורה כלל וכמו שכן צדד לומר מורינו הרב ברא"ש אמי"ר ע"ש ומאי דק"ל למורינו הרב בדרך זה דהואיל וסוף סוף הכי מוכרח לחלק בין תחומין לשאר ס' מוכן דעלמא דאית ביה מלאכה גמורה שאסר ספיקו נימא דס"ל לרש"י דאלימו רבנן לתקנתייהו בין בודאי בין בס' ולא רצו לחלק בספק מוכן בזה דאתא למסרך ולזלזולי בו ביום כיון שאתה מיקל בערב משא"כ בודאי אינו מן המוכן ע"ש הא ודאי לק"מ שהרי לפי שיטת רש"י ז"ל דס"ל דשמואל חיישי' לקולא קאמר מייתי התם תלמודא סייעתא לשמואל ממתני' דקתני ר"י אומר אם יש בה רשות רוחץ בה ישראל מיד משום דתלינן לקולא דבמוצאי שבת הוחמו ודוגמא להכי קתני התם במתניתין בתר הכי מצא בה ירק נמכר בשוק אם רוב נכרים לוקח בה מיד ואם רוב ישראל ממתין בכדי שיבואו ממקום קרוב ואם יש בה רשות לוקח מיד וה"נ ה"ט משום דתלינן לקולא דבמוצאי שבת נתלשו הרי בהדיא דבספק מוכן נמי מקילינן ולא בעינן בכדי שיעשו אע"ג דאיכא מלאכה גמורה וא"כ ע"כ לומר דסביר' ליה לתלמודא דס' מוכן לגבי שיעורא דבכדי שיעשו הו"ל כס' תחומין לגבי בו ביום דכיון דמקילינן בס' מוכן לומר דלא בעינן בכדי שיעשו ה"נ יש להקל בס' תחומין לבו ביום דשניהם יחדיו יכונו בדרך הדרגה וא"כ שפיר ק"ל להר"ן ז"ל כנ"ל ודע שמדברי הר"ן הללו מוכח בהדיא דס"ל דנכרי שהביא דורון לישראל כיון שהביאן לו מסתמא ודאי לקטן בשבילו ולא חיישינן כלל לומר דשמא לקטינהו לצורך גוי מדלא ק"ל הכי לדעת רש"י ז"ל דאמאי צריך בכדי שיעשו כיון דאיכא למיתלי שמא נתלשו בשביל גוי דהשת' לא שייך תי' הר' יונה ז"ל ועיין בב"ח סי' שכ"ה ובמג"א סימן תקט"ו מיהו בחידושי הרשב"א ז"ל ראיתי שהקשה לדעת רש"י ז"ל מהא דר"פ וכתב וז"ל ואע"ג דאיכא למיתלי מעי"ט וא"נ בשביל גוי נתלשו ותי' כתי' הר' יונה ז"ל יע"ש ולא ידעתי איך ניחא ליה בתי' הר' יונה למאי דק"ל דנחוש שמא תלשן בשביל גוי ואולי חיסור לשון יש בדבריו כנ"ל:

ובמה שתי' הר"ן להה"א דליפתא דמחוזא דלעולם שמואל חיישי' לקולא קאמר כפרש"י ז"ל ורבא נמי כוותיה ס"ל ודקאמר התם מאי אמרת מחוץ לתחום אתא לרווחא דמילתא קאמר לומר דאפילו לרב דלא תלי לקולא שרי דהבא בשביל ישראל זה שרי לישראל אחר ע"ש ק' שהרי אמרינן בתר הכי שרא להו רבא למזבן מינייהו כיון דחזי דמייתי ומפשי אסר להו והשתא תקשי לי' דהיכי אסר להו לפי האמת כיון דרבא ס"ל כשמואל דס' תחומין מותר ודוחק לומר דמאי דאסר להו רבא מיירי היכי דידעינן בודאי שבאו מחוץ לתחום שהרי לישנא דתלמודא משמע דבהאי גוונא דאיירי עד השתא בס' באו מחוץ

לתחום קאמר דמשום טעמא דמפשי ומייתי אסר להו וצריך לומר דכיון דהוו מפשי ומייתי שהיו מביאין הרבה בני אדם מאלו הלפתות קרוב לודאי הוא כי לא יבצר אחד מהן שבא מחוץ לתחום ומש"ה אסרינהו ודוחק:

ובמ"ש עוד התוס' ור"י היה אוסר במחובר אפי' לא הביאו בשביל ישראל אלא בשביל גוי ולא משמע כן גבי מרחצת כו' ואין סברא לחלק בין דבר אכילה לדבר אחר כו' עיין במרדכי פרק בכל מערבין שכ"כ משם הר' יאודה וחילק בין מידי דבר אכילה לדבר אחר וק"ל דאכתי מה יענה להאי דתנן במכשירין בתר הכי מצא בה ירק בשוק אם רוב נכרים לוקח בה מיד הרי דאע"ג דמידי דבר אכילה הוא קתני דאם בשביל גוי מותר וי"ל דס"ל להר' יאודה דהתם שאני שמשום דהוו"ל ס' דשמא נתלשו מע"ש והילכך מקילינן ביה לומר דאם בשביל גוי מותר כנ"ל:

מעשה חושב (**צז**) ואע"ג דאיכא למיתלי מעיו"ט כו'. למ"ש לעיל בדיבור שלפני זה דה"ט דרש"י דהתם בחלילין מקילינן בספיקא משום דלא שייך בי' דשיל"מ דהא יכול לספוד בהן עכשיו וגם אח"כ כמו בטלטול דאמרינן כן להצל"ח הנ"ל אבל בהא דר"פ מחמרינן בספיקא דהוא מידי דאוכל ושייך בו דעד שתאכלנו באיסור כו' וא"כ י"ל דהכי קשיא לי' להרשב"א ז"ל מהא דר"פ אמאי אסרינן מספ' הא י"ל בהו ס"ס ספק שמא נתלשו מעיו"ט ואת"ל ביו"ט נתלשו ספק שמא בשביל גוי נתלשו והו"ל ס"ס (בדרבנן) דאפי' בדבר שיל"מ אזלינן לקולא ועל זה תירץ כתי' ה"ר יונה ז"ל דכתב דכל שיש במינו במחובר דרכן של ב"א ללקוט אותו ביומו וא"כ תו ליכא כאן אלא ספק אחד שמא בשביל גוי נתלשו והו"ל שוב ספק אחד בדשיל"מ ולכן אזלינן לחומרא וא"כ שפיר שייך תירוץ ה"ר יונה על קושיית הרשב"א ז"ל. אלא דקצת קשה לפרש האי א"נ שכתב הרשב"א ז"ל והיינו דכונתו לומר שיש כאן עוד ספק והו"ל ס"ס דא"כ מאי בעי מרש"י הא לפירוש האחר שבפוסקים נמי קשה קושייתו הנ"ל אם נימא דס"ס מותר אפילו בדשיל"מ ויש ליישב ועיין מג"א סי' תצ"ז ס"ק ד' ודוק:

(**צח**) ולא ידעתי איך ניחא לי' בתי' ה"ר יונה כו' לקושיא זו כיוונו הרמב"ן והרשב"א והר"ן דלפירש"י דקאמר דהא דקאמר שמואל שמא חוץ לחומה לנו לקולא קאמר. וע"ז הקשו מהאי מתניתין דמצודות חי' ועוף כו' ומהא דר"פ דאמר אסורין לערב בכדי שיעשו וע"ש:

ובאמת למ"ש הצל"ח ומביאו הטעם המלך לעיל דף ל"ב ע"ב דבטלטול לא אזלינן בספיקו להחמיר משום דלא שייך לומר בו דשיל"מ כיון דיכול לטלטל היום ומחר א"כ הקושיא הנ"ל על רש"י מעיקרא ליתא דבחלילין מה"ט מקילינן בספיקא ואמרינן דשמא

חוץ לחומה לנו משום דלא שייך בי' להחמיר מטעם דשיל"מ משא"כ במתניתין דמצודות חיה ועוף כו' וכן בהא דר"פ בנכרי שהביא דורון דספק הוא אם נתלש היום וזה הוי דשיל"מ דהא אם יאכלנו היום לא ישאר למחר משום הכי אמרינן שפיר דאם יש במינו במחובר אסור דעד שתאכלנו באיסור כו' ודוק:

הלכה יב

ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט. כתב הרא"ש פרק המביא דהא דשרינן לבקע עצים מן הקורה שנשברה בעיו"ט היינו דוקא לבקע מן הקורה שא"א לאפות ולבשל בלא בקוע אבל עצים של הסקה והם גדולים קצת לא יבקעם כיון שיכול לבשל ולאפות בהם בלא ביקוע יע"ש ועל פי דבריו יש ליישב מ"ש רש"י שם ד"ה והאמרת רישא אין מבקעין כלל וז"ל קא ס"ד דטעמא דמתני' לאו משום מוקצה אלא משום מלאכה וטירחא כו' ק"ק לפום ס"ד דמקשה דטעמא משום מלאכה תקשי ליה מתני' אדתני אין מבקעין עצים מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט ליתני אין מבקעין עצים ביו"ט סתם אכן כפי דברי הרא"ש הללו איכא למימר דמתני' רבותא אשמועי' וא"כ אי הוה תני א"מ עצים ביו"ט סתמא הו"א דהיינו דוקא בעצים של הסקה ומשום דיכול לבשל ולאפות בלא ביקוע אבל מן הקורות שא"א לבשל בהם בלא ביקוע שרי קמ"ל ועל פי דברי הרא"ש הללו ניחא לי מה שהקשה בשיטה מקובצת למוהר"ב בפ"ב דביצה די"ט ע"ב על מה שאמרו בגמ' השתא סלותי מסלתינן נדרים ונדבות מבעיא כתב וז"ל י"מ ביקוע עצים מן התלוש וק' א"כ אפי' ביו"ט לישתרי נו"ן דהא ביקוע עצים שרי אפי' ביו"ט ע"ש אכן לע"ד נראה שדעת י"מ הללו כדעת הרא"ש דלא שרינן ביו"ט אלא ביקוע עצים מן הקורה דא"א לבשל בלא בקוע אבל עצים של הסקה לא שרי ומ"ש בגמ' השתא סלותי מסלתי' מיירי בביקוע עצים של הסקה כנ"ל:

מעשה חושב (**צט**) השתא סלותי מסלתינן מיירי כו'. דבריו אינם מובנים דהא הי"מ כתבו ביקוע עצים מן התלוש דהיינו לאפוקי מן המחובר די"ל דבחוה"מ נמי אסור דאע"ג דתניא במ"ק קוצצים עצים מן המחובר במועד לצורך המועד ע"ש בדף י"ב ע"ב מ"מ י"ל דהיינו דוקא בלצורך אוכל דבעי ביומא בהכרח וזה לא שייך בנדרים ונדבות אבל מן התלוש מותר אפילו יותר מכדי צרכו ודמי לנדרים ונדבות כן י"ל כונת היש מפורשים (ואין אתי הס' שיטה מקובצת לעיין בו) וא"כ מאי זה ענין לדברי הרא"ש ואיך נכלל בלשון מן התלוש עצים של הסקה טפי מעצים של קורה ושפיר תמה עליהם דהא מן התלוש (דהיינו קורה) עכ"פ ביו"ט נמי מותר לבקוע:

אבל מסיקין בכלים שלמים כו'. הנה רבינו ז"ל הביא ברייתא דמסיקין בכלים כצורתה ויש לתמוה עליו דבפ' במה מדליקין דכ"ט אמרינן אמר ליה רב שמואל בר ב"ח לרב יוסף לר"י דאמר מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים כיון דאדליק בהו פורתא ה"ל שברי כלים וכי קא מהפך באיסורא קא מהפך ומשני ליה דעבד כדרב מתנה דאמר ר"מ אמר רב עצים שנשרו מן הדקל ביו"ט מרבה עליהם עצים מוכנים ומסיקן כו' וא"כ הי"ל לרבי' ז"ל לפרש דדוקא במרבה עליהם עצים מוכנים הוא דשרי וכבר ה"ה ז"ל נרגש מזה וכתב דאפשר שהי"ל גרס' אחרת או פי' אחר בזה ע"ש ודבריו סתומים דאיך אפשר לומר שהיה להם גירסא אחרת שהרי לעיל מזה באותה סוגייא אוקמא רב אדא בר אהבה למתני' דקתני פתילת הבגד שקפלה ולא הבהבה אין מדליקין בו בג' על ג' וביו"ט שחל בע"ש ודכ"ע אית להו דר"י דאמר מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים ודכ"ע אית להו דעולא כו' ר"א סבר קיפול אינו מועיל וכיון דאדליק ביה פורתא הו"ל שברי כלים וכי קא מדליק בשבר כלי קא מדליק כו' ואם כן כי היכי דגבי פתילה אמרי' דמכי מדליק ביה פורת' הו"ל שבר כלי וכי קא מדליק בשבר כלי קא מדליק ה"נ גבי מסיקין בכלים נמי איכא למימר הכי דמכיון דאדליק ביה פורתא הו"ל שבר כלי וכי קא מהפך באיסורא קא מהפך וא"כ ע"כ צ"ל דעבד כרב מתנה דמ"ש דמפתילת הבגד וליכא למימר דבההיא דרב אדא בר אהבה ג"כ הי"ל גירסא אחרת ושלא כגירסא דידן שהרי הרי"ף ורבי' בפי' המשנה הביאו הא דר' אדא בר אהבה כגיר' דידן גם מ"ש שהי"ל פירוש אחר בזה לא נודע לנו פי' ואשר אני אחזה לומר שדעת הרי"ף ורבי' דס"ל דהא דפרכינן התם לר"י כיון דאדליק בה פורתא הו"ל שברי כלים וכי קא מהפך באיסורא קא מהפך לא קיימא לפי האמת אלא דתלמודא התם אליבא דרב אדא בר אהבה הוא דפריך דקאמר דפתילת הבגד שקפלה מכיון דאדליק ביה פורתא הו"ל שבר כלי וכי קמדליק בשבר כלי קא מדליק וא"כ ע"כ דס"ל לר"א כטעמא דר"י דאמר אין מסיקין בשברי כלים משום דהו"ל נולד ואע"ג דחזיא להסקה אתמול לאו להכי הוו קיימי וכמ"ש רש"י שם ואע"ג דגבי פתילת הבגד שקפלה ולא הבהבה מאתמול נמי להסקה הוה קאי שהרי בשקפלה מעיו"ט מיירי התם כמ"ש רש"י ז"ל שם בד"ה קיפול מועיל מ"מ ס"ל לרב אדא בר אהבה דכיון דהשתא לא חזי אלא להסקה ומאתמול לאו להסקה גרידא הוי חזי שהרי אי בעי לא מדליק לה וחזי לטלאי הוה ליה נולד ומשום הכי אסור וא"כ היינו דפריך תלמודא אליביה שפיר דאי' אמר ר"י מסיקים בכלים ואין מסיקין בשברי כלים מכיון דאדליק בהו פורתא הוה ליה שברי כלים וכי קא מהפך באיסורא קא מהפך לז"נ מאי דקאמר בגמ' א"ל רב שמואל בר ב"ח לרב יוסף לומר לו דלר' יוסף דקאי לעיל בשטתיה דרב אדא בר אהבה מדקאמר

אמר רב יוסף היינו דתנינא ג' על ג' מצומצמות ולא ידעינן למאי הלכתא הוא דפריך דלפי שיטתיה תקשי ליה הא דר"י דעבד כדרב מתנה כלו' דבשלמא לדידי לא תקשי דאיכא למימר דדוקא בשברי כלים הוא דקאמר ר"י אין מסיקין בהן משום דהוה לי' נולד ואע"ג דחזי להסקה אתמול לאו להסקה הוה קאי דמסתמא אין דעתו של אדם להסיק בכלים שלמים אלא משום דהשתא הו"ל שברי כלים ולא חזי למידי הוא דבעי להסוקינהו וא"כ הוה לי' נולד ואסור אמנם כשהוא מסיק בכלים שלמים הרי גלי דעתיה דמאתמול להסקה הוו קיימי והילכך אע"ג דכי מדליק בהו פורתא הו"ל שברי כלים אפי"ה שרי דמהשתא ליכא למימר הוה ליה נולד דמאתמול לאו להכי קיימי שהרי גלי דעתיה דבעי להסוקינהו בעודן שלמים והיינו דמשני ליה לרב יוסף לפום שטתי' דעבד כרב מתנה מיהו לפום קושטא דמילתא אתיא ברייתא כפשטא ואפי' בשאין מרבה עליהם עצים מוכנים משום דלא קי"ל כרב אדא וכרב יוסף אלא כרבא דנייד מאוקמתא דרב אדא ומוקי טעמא דמתני' משום דאין מדליקין בפתילה שאינה מחורכת וס"ל לרבינו דה"ט דרבא דנייד מאוקמתא דרב אדא משום דס"ל דגבי פתילת הבגד כיון דמאתמול דעתיה להסקה אפי' לר"י שרי ואפשר שהכריחו לזה מדחזינן דפריך תלמודא ברייתא דקתני מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים אברייתא דקתני א"מ בכלים ולא בשברי כלים ודחיק לאוקמא כר' נחמיה ולומר תרי תנאי ואליבא דר' נחמיה ואמאי לא משני דברייתא דקתני מסיקין בכלים בדעבד כדרב מתנה ומרבה עליהם עצים ובברייתא דקתני אין מסיקים בכלים בשאין מרבה עליהן אלא משמע דס"ל לתלמודא דברייתא דקתני מסיקין בכלים אתיא כפשטא ואפילו בשאין מרבה עליהם עצים ואע"ג שרבינו בפי' המשנה הביא אוקמתא דרב אדא אין זה מן התימה לומר שבס' היד הסכימה דעתו לפסוק כאוקמתא דרבא ולא כאוקמתא דרב אדא וכמו שמצינו לו בהרבה מקומות עצמו מספר ובר מן דין דברי רבי' בפי' המשנה הן מעורבבין שהביא ג"כ טעמא דרבא דאין מדליק בפתילה שאינו מחורכת אאוקמתא דרב אדא כאלו הן דברים אחדים וכמו שיראה הרואה גם הרי"ף אע"ג שהביא אוקמתא דרב אדא מ"מ כבר הביא בתר הכי אוקמתא דרבא לומר דקי"ל כאוקמתא דרבא משום דבתראה הוא כנ"ל ליישב דעת הרי"ף ורבינו עוד כתב ה"ה דשבר כלי העושה מעין מלאכתו הראשונה הרי הוא כלי גמור ושלם ומסיקין בו וכ"כ ר' ז"ל ע"ש ואע"ג שלפי דעת רבינו בפ"ה מה' שבת כל שעושה מעין מלאכה אע"פ שאינו עושה מעין מלאכתו הראשונה הו"ל מוכן ומותר לטלטלו ההיא לענין שבת אבל ביו"ט כל שאינו עושה מעין מלאכתן הראשונה יצא מתורת כלי כ"כ הפר"ח סי' תק"א משם הרשב"א וכ"ש לדעת בה"ג שכתבו הרי"ף והרא"ש בפ' כל הכלים דהלכה כר"י דבעינן

מעין מלאכתו הראשונה אפי' בשבת וכ"ש ביו"ט וראיתי להרב שה"ג שם שכ' וז"ל וגם לי ק' על דבריו דא"כ שלא יהיה מותר לטלטלן אלא א"כ ראויין למלאכתן הראשונה אתו לפסוק כמאן דאסר נולד ואנן קי"ל דמאן דלית ליה מוקצה לית ליה נולד והיאך אפשר שיפסוק דלא כר"ש דקי"ל כותיה עכ"ל ויש לתמוה עליו שהרי דעת בה"ג ז"ל דבנולד קי"ל כר"י אפי' בשבת ולא קי"ל כר"ן דאמר בריש מכלתין מאן דלית ליה מוקצה לית ליה נולד וכמ"ש הרא"ש בס"פ משילין והר"ב יש"ש שם יע"ש וא"כ י"ל שדעת רב צמח גאון שהביא בה"ג קאי נמי כותיה דבנולד קי"ל כר"י אפילו בשבת וצריך עיון:

אפריון שלמה מה שהביא שם דברי הה"מ שהי' להרמב"ם גרסא אחרת בגמ' לכאורה אין לו הבנה דהרי מ"מ קשה קו' הש"ס והא קמהפך באיסורא כדפריך בפ"ק דביצה ד"ו אך נראה דא"ש לפמ"ש בחי' די"ל דקו' הוי רק לר"י לשטתו דס"ל דבר שאין מתכוין אסור רק דדחיתי זה מכח מה דפריך הש"ס בביצה ד"ו לכך י"ל דמתרץ הרב המגיד דהרמב"ם הי' לו גרסא אחרת בפ"ק דביצה ולא גרס שם כלל והא קמהפך מכח דטלטול מותר לשמחת יו"ט והבערה הוי דבר שאינו מכוין ולכך לא פריך שם הש"ס כן ובשבת פריך שפיר מכח דר"י ס"ל דבר שאינו מכוין אסור וא"ש. ומה שתמה השעה"מ על הה"מ שהרי מוכרח הוא ממה דמשני שם תחלה דכ"ע מסיקין בכלים וכו' א"כ גם בכלים קשיא כן דהא כי קמדליק בשבר כלי קמדליק וכו' ודבריו תמוהין מאוד דהרי המעיין בש"ס שם קאמר דקסבר המדליק צריך שידליק ברוב היוצא וכו' א"כ תינח התם דמיירי במדליק מיו"ט לשבת ולכך שפיר צריך להדליק ברוב היוצא אבל הכא במסיקין בכלים דמיירי בסתם יו"ט א"צ להדליק ברוב היוצא ותדע דלכך לא פריך הש"ס רק והא קמהפך וכו' ולא פריך דמדליק בשבר כלי משום דביו"ט לא שייך זה כלל. ועוד הי' אפשר לומר לפמ"ש בחי' בישוב דברי הרמב"ם דתליא בדין אשו משום חציו וכו' א"כ י"ל אף זה כן דאף סוגיא זו דאמר שם דפליגי אם קפול מועיל וכו' הוי רק למ"ד אשו משום ממונו ולא משום חציו ובשעת הדלקה לא נחשב כמדליק כולו תיכף לכך מה שמדליק אח"כ הוי כמדליק שבר כלי וכו' ולכך בפירוש המשנה העתיק הרמב"ם כן לתרץ גם למ"ד אשו משום ממונו אבל לדינא כיון דקיי"ל אשו משום חציו א"כ הוי בשעת התחלת השרפה כאלו שרף כולו וכיון דאז היתר הוי הוי כאלו הדליק אז כולו וא"כ מה לי שמבעיר אח"כ יותר כבר דבר שרוף הוא שורף וכבר הוי כאלו נדלק כולו בהיתר ולא איכפת לנו בהפוכו אח"כ ואף באינו מדליק ברוב היוצא סוף סוף אם אח"כ הוא דולק מחמת הדלקתו כבר הוי כנשרף כולו ולא איכפת לנו בהפוכו אח"כ יותר אבל למ"ד אשו משום ממונו דלא הוי כהדליק ממנו בהיתר ולכך שוב אסור להפוך דהוי כמבעירו עכשיו ועכשיו כבר

הוא באיסור אבל למ"ד משום חציו והוי כאלו הדליק כולו בהיתר שוב כיון שהדליק כולו בהיתר שוב לא איכפת לנו בהפוכו אח"כ עוד כיון דהוי כהודלק כבר בהיתר ודוק:

מעשה חושב (ק) וכמ"ש הרא"ש בס"פ משילין והרב יש"ש שם כו'. עיין מ"ש לעיל דף כ"ו ע"ב ובדף כ"ז ע"א על הגליון באריכות (באות ע"ד ע"ה) ועיין בספר תפארת שמואל ובספר קרבן נתנאל על הרא"ש בס"פ משילין שכתבו להדיא דדעת הרא"ש אינו כן כמבואר ברא"ש שבת ס"פ נוטל אלא ס"ל דמאן דל"ל מוקצה לית לי' נולד וע"ש:

הלכה יד

נוטלין עצים הסמוכין לדופני הסוכה כו'. כתב מרן וז"ל ומ"מ יש לתמוה למה השמיט רבינו הא דההיא ואם התנה עליה הכל לפי תנאו כיון דאפי' לר"י נמי איתא ואפשר לומר שרבינו מפרש דלר"ש איצטריך התנה להיכא שהיתה רעועה ביו"ט דבלא התנה לא שרי אלא בשהיתה רעועה מבע"י דוקא אבל לר"י אפי' התנה נמי לא דסובר רבינו דבמוקצה לא מהני תנאה יע"ש והנך רואה כמה מהדוחק בדרך זה שהרי כיון דהך דינא דסוכה בריאה דמודה ביה ר"ש לא הוזכרה בברייתא כלל מהיכא תיתי לן לומר דסיפא דקתני ואם התנה קאי אסוכה בריאה ואליבא דר"ש כיון דלא הוזכר בברייתא ועיין בספר יש"ש סי' ג' גם ליכא לתרוצי ולומר דרבינו ס"ל כדעת הרי"ף שכתבו הרמב"ן והר"ן דכי משני אביי ורבא באומר אינו בודל מהן כל בין השמשות קאי נמי אברייתא דקתני ושוין בסוכת החג בחג שהיא אסורה בתנאי דאינו בודל מהני נמי בעצי סוכה ואידחיא ליה תי' דרב מנשיא דאמר סיפא אתאן לסוכה דעלמא וכמו שכן דעת התוס' ז"ל בד"ה אמר ועיין בהר"ב חד"ה שהרי ממ"ש רבי' בספ"ו מהלכות סוכה משמע שדעתו דס"ל דבעצי סוכה לא מהני תנאה וכמו שנר' מדברי ה"ה שם וכיון שכן ע"כ צ"ל דאוקמת' דר"מ מסקנא דמילתא היא ולכן נר' שדעת רבינו כדעת הראב"ד שכתב בס' תמים דעים סי' רמ"ב ד"ע ע"ד שכתב כדעת הרי"ף וז"ל והרב דלא אדכר למילתיה דאוקימנא לסיפא בסוכה דעלמא אפשר דליתיה בנסחא דיליה וא"כ הדר ביה מתי' קמא ושני לי' כולה בסוכת החג והא דקתני דלא מהני תנאה בעצי סוכה והא דקתני דמהני תנאה דהיינו סוף ברייתא דהכא ובריית' דפרכילי ענבים הנהו בנויי סוכה ואי אמרת בהך ברייתא היכא הוזכרו נויין דקתני עלייהו ואם התנה איכא למימר דהא קתני רישא מן הסמוך לה דהיינו כעין נויין כו' עכ"ד יע"ש וכן כתב הרא"ש בתשו' כלל כ"ב סי' ח' שזה דעת הרי"ף יע"ש ואם כן איכא למימר שפיר שדעת רבינו נמי דכוותה ומש"ה השמיט הך דינא דתנאה משום דאוקמתא דר"מ לא קאי לפי המסקנא וה"ה דהוה מצי למיפרך לרב מנשיא למאי דס"ל דהוי מוקצה מחמת איסור לא אשכחן דמהני תנאה אלא דאינו חושש למיפרך כיון

דאינו נשאר במסקנא וכמ"ש התוס' ולפי המסקנא ברייתא דקתני ואם התנה קאי אנויי סוכה והיינו מה שפסק בפ"ו מהל' סוכה כנ"ל בדעת רבי' ז"ל:

כתב הטור סי' תקי"ח וז"ל העושה סוכה בעצרת לצל אסור ליטול ממנה עצים בי"ט אפילו היתה רעועה ונפלה ור"ש מתיר ברעועה ונפלה כו' ומשמע ודאי שכתב כן משום דנ"מ לענין דינא לדעת הפוסקים כר"ש בין בשבת בין בי"ט כמו שכתב בסי' תצ"ה דלדידהו סוכה רעועה שנפלה שרי וכר"ש וראיתי להר"ב מג"א סי' הנזכר ס"ק י"ג שהקשה וז"ל צ"ע למאי הלכתא כתב הטור סוכה רעועה שנפלה שרי לר"ש דהא אפי' בשבת לא קי"ל כר"ש במוקצה מחמת איסור ק"ו בי"ט ואין לומר דס"ל כיון שאין כאן איסור דאורייתא לא חשיב מוקצה מחמת איסור שהרי מעות שעל הכר אמרינן מיגו דאתקצאי לבה"ש אתקצאי לכולי יומא אף ע"פ שאינו אלא איסור דרבנן לכן נ"ל דאפי' להמתירין מוקצה מ"מ מודו בזה דאסור עכ"ל ועדיפא מינה הי"ל להקשות על הגהות אשירי שכתב בהדייא וז"ל וסוכה רעועה שנפלה בי"ט נוטלין ממנה ומן הסמוך לה דמאתמול דעתיה עילויה דמסיק אדעתיה דנפלה דקי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה עכ"ל ולעיקר קושייתו נראה לע"ד דלק"מ כפי מ"ש בהגהות אשירי בפ' כירה דקס"ה ע"א וז"ל ובשבת מיהא אסור ואפי' תנאי אינו מועיל כיון דדחייה בידים אע"ג דסוכה שאינה של מצוה מועיל התנאי לקמן היינו משום שזמן גדול נעשה קודם י"ט זה אין דומה דדחיה בידים בי"ט זה עכ"ל וכ"כ התוספ' שם בדף מ"ד ד"ה שב כו' יע"ש וא"כ מעתה לק"מ דהא דלא קי"ל כר"ש במוקצה מחמת איסור היינו דוקא כגון נר שהדליקו בו באותו שבת דדחי' בידי' וכמ"ש התוס' והרא"ש בסוף פ' מי שהחשיך אבל במוקצה מחמת איסור דלא דחיה בידים קי"ל כר"ש וא"כ הכא בסוכה דעלמא כיון דמזמן גדול נעשה קודם י"ט לא מיקרי דחינהו בידים כמ"ש הגא"ש ומש"ה כתבו הגא"ש דקי"ל בהא כר"ש ואף שלדעת ר"ח שכתב הטור בסי' תצ"ה משמע דס"ל דבי"ט קי"ל כר"י במוקצ' מחמת איסור ואע"ג דלא דחינהו בידים וכמ"ש הב"ח שם וכ"כ רש"ל בס"פ משילין מ"מ לדעת ר"ת וה"ג משמע דבמוקצה מחמת איסור אין לחלק בין י"ט לשבת אלא אף ביום טוב שרי כל דלא דחינהו בידים וכמ"ש הב"ח ואם כן משו"ה הוצרך הטור לומר דלר"ש שרי סוכה רעועה שנפלה משום דנ"מ לדעת בה"ג ור"ת החולקים על ר"ח כנ"ל נכון ופשוט:

מעשה חושב (**קא**) וראיתי להרב מג"א כו' ועדיפא מינה הי"ל להקשות על הגהות אשרי: איני יודע מאי קאמר הא אדרבה מה"ט הקשה המג"א על הטור ולא על הגהות אשרי משום דזהו לשון הטור העושה סוכה בעצרת דהיינו סמוך ליו"ט של עצרת מקרי שפיר דחי' בידים כמו נר שהדליקו בשבת אבל על הגהת אשרי לא שייך קושייתו

דבאמת י"ל דמיירי בסוכה בעלמא דמזמן גדול נעשה קודם יו"ט כמ"ש המחבר עצמו די"ל דלא מקרי דחינהו בידים. ואני תמה איך לא הרגיש הגאון המחבר דמלישנא דהטור שכתב העושה סוכה בעצרת מבואר דנעשה סמוך לעצרת כמו בנר דקאמר שהדליקו בו באותו שבת היינו קודם שבת וסמוך לה ה"נ העושה סוכה בעצרת הכי פירושו ושפיר דחי' בידים:

אבל אין מביאין עצים מן השדה אפילו מכונסין כו'. כתב ה"ה שם במשנה ומביאין עצים מן השדה מן המכונס כו' ופרש"י אם כנסן מערב י"ט דגלי אדעתיה דעלייהו סמיך אבל המפוזרין מוקצין הן ע"ש ולכאורה משמע דהך מתני' אתיא כר"י דאית ליה מוקצה וא"כ לדעת רש"י ור"ת דס"ל דקי"ל כר"ש אף בי"ט שרי אפי' המפוזרין וכ"כ רש"ל בס' יש"ש ס"י:

אך לע"ד נראה דהא ליתא דא"כ בריש פ"ק דביצה דקאמר גבי י"ט סתם לן תנא כר"י דתנן אין מבקעין מן הקורות כו' אדמייתי מההיא מתני' אמאי לא מייתי ממתני' דידן דאתניא מקמי ההיא מתני' וכן בפרק מי שהחשיך דפריך לר"י דקאמר הלכה כר"ש ממתני' דאין מבקעין עצים אמאי לא פריך ממתני' דידן ולהא ודאי יש ליישב דהך מתני' דידן לא חשיבא סתמא דכיון דבגמ' אמרינן דהך מתניתין רשב"א דקאמר דב"ה שרי מכונסין שבשדה ומפוזרין שבקרפף ורבנן פליגי וס"ל דלב"ה לא שרי אלא מכונסין שבקרפף א"כ לא חשיבא סתמא דסתמא הוא אם היה יכול לומר דברי ר"י ולא קאמר אם כן סתם לן תנא כותיה אבל הכא אינו יכול לומר דברי ר"י דדילמא ר"י ס"ל כרבנן דרשב"א דמפוזרין שבקרפף חשיבי מוקצין ואסירי וכעין זה כתבו התוס' לקמן בד"ה ונפחת דכה"ג לא חשיב סתמא יע"ש אך קשה דא"כ ע"כ צ"ל דב"ש דקאסרי מפוזרין שבקרפף ומכונסין שבשדות ע"כ צ"ל דס"ל במוקצה כר"י וכיון שכן תקשי לר"ן דס"ל בריש פ"ק דביצה דב"ש ס"ל ביום טוב כר"ש מהך ברייתא ותלמודא דדחי התם תי' ר"ן מדיוקא דמתני' אמאי לא דחי ליה מהך ברייתא דקתני בהדיא דב"ש אית לי' מוקצה ולכן נר' דבהך מודו כ"ע משום דכיון דלא לקטינהו מאתמול הו"ל כאלו דחינהו בידים ודמי לגרוגרו' וצמוקים ומחובר דמודה בהו ר"ש וכמ"ש רש"י ז"ל בר"פ א"צ דכ"ד ע"ב ד"ה אם יש מאותו המין יע"ש ודוק:

אבל מגבב הוא בשדה כו'. בפרק המביא דל"ג ע"ב אמרי' ת"ר מגבב מן החצר כו' ובלבד שלא יעשה צבורין ור"ש מתיר במאי קא מפלגי מר סבר מחזי דקא מכניס למחר כו' ומ"ס קדירתו מוכחת עליו וכתב הר"ן ז"ל ומ"מ מדלא אסרינן אלא משום דמחזי כמאן דמכניס למחר וליומא אחרינא ולא אסרינן ליה משום מעמר יש להביא ראיה מ"ש בשם הר"ר

יצחק בר מאיר דאינו חייב חטאת משום מעמר אלא במלקט במקום שגדל שם וה"נ מוכח בפרק כלל גדול כו' יע"ש וקשה לכאורה שדבריו סתרי אמ"ש לעיל אמתני' דאין מביאין עצים מן השדה אלא מן המכונסין וז"ל ואחרים פרשו דטעמא משום גיבוב והוי כמעמר ומדינ' אפי' במפוזר בשדה שרי דגיבוב בי"ט מותר דצורך או"נ חשיב כבקוע עצים וכהבערה עצמה אלא שבשדה אסירי משום דמחזי כמגבב ליומא אחריני כו' יע"ש וא"כ קשה דמאי ראיה מייתי כאן לדברי ריב"ם דאינו חייב משום מעמר אלא במקום שגדל הא אפי' איכא משום מעמר הוה שרי משום דהוה מעמר לצורך אוכל נפש ומש"ה אצטריך לטעמא דמחזי כמאן דמכניס ליומא אחריני ויש ליישב דע"כ לא כתב הר"ן לעיל דמדינא אפי' מפוזר בשדה שרי דגבוב בי"ט מותר לצורך או"נ אלא דוקא במביא עצים מן השדה דא"א בלאו הכי להביאן א' א' מן השדה דאם כן יכלה הזמן והמה לא יכלו משום הכי חשיב שפיר מגבב לצורך אוכל נפש מה שא"כ במגבב מן החצר אף ע"ג דהוי לצורך או"נ לא שרינן להו כיון דאפשר להביאן אחד אחד בלא גיבוב לא חשיבא גיבוב לצורך אוכל נפש וזה פשוט:

הלכה יז

ואין נותנין לפניהם מזונות שמא יבא ליקח מהם כו'. הנה התוס' ריש פ' א"צ ד"ה ואין דחו פרש"י שם שכתב דה"ט משום דאין מזונותיו עליו וכתבו וז"ל לכך נר' דהא בהא תליא אם צידה מותרת מותר לתת להם מזונות ואם צידה אסורה אסור לתת מזונות גזירה שמא יצודם והק' וז"ל ומ"מ קשה דמשמע הכא דהיכא דצידה אסורה אפילו לזרוק להם מזונות אסור ובפרק מי שהחשיך קאמר גבי דברים שאסור ליקח מהם למישדה קמייהו ש"ד וי"ל כו' ויש לדקדק שכפי מש"ל בד"ה ותניא הצד אווזין כו' דאווזין ותרנגולין אם אינו אסור אלא מדרבנן לא הוה גזרינן ליתן מזונות שמא יצודם משום דהוה לי' גזירה לגזירה אם כן מאי ק"ל הכא ממתני' דפרק מי שהחשיך דקתני נותנין מים לפני אווזין ותרנגולים ויוני הרדסיאות הא הצד אווזין ותרנגולים ויוני הרדסיאות פטור ואינו אסור אלא מדרבנן כדקתני ברייתא לקמן וא"כ משום הכי לא גזרו ליתן להם מזונות משום דהו"ל גזירה לגזירה וי"ל דקושייתם ז"ל היא לרב יוסף דקאמר התם בפרק מי שהחשיך דיוני שובך ויוני עליה למשדה קמייהו מזונות ש"ד ומתני' דקתני אין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובך ה"ד מים משום דשכיחי להו באגמא אבל חיטי ושערי ש"ד ואהא ק"ל דיוני שובך ויוני עליה היכי שרי למשדה קמייהו והא הצד יוני שובך ויוני עליה חייב ד"ת כדאיתא לקמן וא"כ ניגזור מזונות אטו צידה מיהו דברי התוס' דפרק האורג דק"ו ע"ב קשים לע"ד שכתבו שם משם ר"י דה"ט דמתני' דכל היכי דהוי כניצוד

ועומד מדאורייי' כגון אווזין ותרנגולים אע"ג דמדרבנן אסור לצודם חשיבי טפי מזונותן עליך ומש"ה נותנים לפניהם מזונות וכן חיה ועוף שבביברים חשיב טפי מזונותן עליך אבל דגים שמן התורה אין ניצודין לא חשיב מזונתן עליך והוה כאותן שהן כל שעה בשדה כמו יוני שובך ויוני עליה כו' ע"ש וקשה טובא דאכתי תקשי להו לרב יוסף דס"ל פרק מי שהחשיך דאפילו יוני שובך ויוני עליה שרי למשדה קמייהו אע"ג דמדאורייתא חשיבי כאין נצודין ולא חשיבי מזונותיהן עליך דאם כן מ"ט דמתני' דקתני אין צדין דגים מן הביברים ומ"ש מיוני שובך ויוני עליה וצ"ל דמ"ש ז"ל היינו לפום מאי דקיי"ל הלכתא כרב יהודה דיוני שובך ויוני עליה למשדי קמייהו נמי לא משום דאין מזונותן עליך אמנם לרב יוסף ע"כ צריך לידחק ולומר דטעמא דמתני' משום דדגים שכיחי להו מזונות במיא ובריייתא דקתני ביברין של חיה ושל עופות ושל דגים אין צדין אותם ואין נותנים להם מזונות אדגים בלחוד הוא דקאי וכן מצאתי להריטב"א ז"ל בשיטה כ"י שכ"כ יע"ש אלא דלא ניחא להו להתוספות למימר הכי לפום קושטא ואפילו למאי דקי"ל כרב יהודה מכח מאי דפריך תלמודא מתני' ובריייתא אהדדי ואם איתא כל כי האי הוה ליה לתלמודא לומר בשלמא מזונות אמזונות ל"ק משום דכי קתני ואין נותנין לפניהם מזונות אדגים בלחוד קאי אלא משמע דסבירא ליה לתלמודא דמזונות וצידה הא בהא תליא לפום הלכתא דקי"ל כר"י אלא דכפי זה קשה מה שכתבו בסוף דבריהם וא"ש לפי זה ההיא דריש אין צדין דקתני רשב"ג אומר כו' א"ל אביי לרב יוסף והרי אווזין ותרנגולים כו' ותניא הצד ולמאי דפרישית הכא א"ש דרשב"ג קאי אירישא דקתני אין צדין ואין נותנים לפניהם מזונות וקא אסר רשב"ג ליתן להם מזונות ואם כן ע"כ מחוסר צידה דאורייתא חשיב ליה ולהכי פריך שפיר עכ"ל יע"ש. והשתא קשה דהיכי פריך אביי לרב יוסף מברייתא דהצד אווזין ותרנגולים הא לרב יוסף על כרחין מאי דקתני רבן שמעון בן גמליאל אמר זה כלל המחוסר צידה אסור לא קאי אלא לענין איסור צידה אבל לתת מזונות לא קא אסר שהרי אפי' יוני שובך ויוני עלי' דמחוסרים צידה מדאורייתא אפילו הכי שרי לרב יוסף ליתן להם מזונות וצ"ל דאביי כרב יהודה ס"ל ולא הוה שמיע ליה הא דרב יוסף ומשום הכי אקשי ליה ודוחק ועדיין צ"ע ודוק:

הלכה יח

וכן אפר שהוסק כו' ושהוסק בי"ט כו' ואם לאו אסור. כתב ה"ה ואמרו בגמ' אבל הוסק בי"ט אסור כו' וכן כתבו התוס' שם בד"ה אמר רב יאודה וז"ל נראה דהכי הלכתא דהא מייתי ליה סייעתא מברייתא כו' וא"ת ואנו איך מסלקים אפר הכירה ביום טוב לאפות הפשטידה כו' ואומר ר"י דמוקצה אינו אסור בשביל אוכל נפש כו' ובירושלמי

מפרש דהכא מיירי בשלא שחט אבל שחט שרי כו' יע"ש ונראה שהוצרכו לזה להביא הירושלמי משום דק"ל לתי' הר"י דמוקצה התירו משום שמחת י"ט מדאמרינן אבל הוסק בי"ט אסור משמע דאפילו בשחט אסור לכסות ואע"ג דאיכא מצות כסוי אפ"ה לא התירו וא"כ כ"ש שלא נתיר המוקצה בשביל שמחת יום טוב שהרי ד"נ לב"ה לא התירו לשחוט לכתחילה בי"ט ואפי"ה בשחט התירו משום מצות כיסוי ואהא כתבו דבירושלמי מפרש דהכא מיירי בשלא שחט אבל שחט שרי משום מצות כסוי כדרך שהתירו בד"נ ועוד אפשר לפרש דכונתם להקשות לתי' הר"י דמוקצה התירו לטלטל משום שמחת יו"ט מדאמרינן בירו' דבאפר שהוסק ביו"ט אסור לשחוט ולא התירו משום שמחת יו"ט ואי מש"ס דידן לא הוה ק"ל דאיכא למימר דמאי דקאמר ר"י אמר רב דאפר שהוסק ביו"ט אסור לא קאי אמתני' לומר דאסור לשחוט אלא למאי דקאמר רבה דאפר כירה מוכן הוא לכל מילי הוא קאמר לא שנו כו' אבל ביו"ט אסור כלומר דלאו מוכן ונפקא מינה לשאר דברים ולעולם דהתירו לשחוט באפר כירה משום שמחת יו"ט כדרך שהתירו לאפות הפשטידה אמנם מהירושלמי ק"ל שפיר וראשון נר' עיקר דא"כ היה להם לומר אבל בירושלמי כו' אלא דלפי זה ק"ט דאמאי לא התירו לשחוט באפר כירה משום שמחת יו"ט כמו שהתירו לאפות הפשטיד'. וכן ראיתי למרן ב"י סימן תקי"ח שהקשה כן והניחו בצ"ע ומה שתי' הב"ח דשאני כסוי דאינו לצורך אוכל נפש שהרי מותר לאכול אפי' לא כסה וכן תי' הר"ב ח"ה לא נהירא שהרי סוף סוף כיון שלא התירו לשחוט הרי ממנע משמחת יו"ט והתוס' כתבו דטלטול מוקצה הותר משום שמחת יו"ט וכן הקשה הרב במג"א סי' תק"ט ס"ק ט"ו ע"ש ולכן היה נראה ל"ל דע"כ לא כתבו התוס' דמוקצה התירו משום שמחת יו"ט אלא דוקא במידי דא"א לעשותו מאתמול כמו לאפות הפשטידה דאפייתה ביו"ט ניחא ליה כדי שלא יפיג טעמה משא"כ בכיסוי כיון דיכול מבע"י להזמין עפר לא התירו לשחוט משום שמחת יו"ט:

ומצאתי סעד לזה בשיטה כ"י להמאירי שכתב ז"ל והא קעביד גומא כו' ומפרש"י דהתם בצריך לגומא אבל הכא לעפר' הוא צריך ובכי הא פטור כו' ואע"ג דאיסורא דרבנן מיהא איכא משום שמחת יו"ט שרינן ליה ואע"ג דמעיו"ט הו"ל למעבד ואמרי' לקמן דאפי' איסורא דרבנן לא שרינן הואיל והו"ל למעבד מעיו"ט הכא שאני דמצטרפא בהדי מצות כסוי תיכף לשחיטה עכ"ל ע"ש ומ"ש דהתירו משום דמצטרפא בהדי מצות כסוי היינו לב"ש דהתירו לשחוט לכתחילה אמנם לב"ה דס"ל דאסור לשחוט היינו טעמא משום דלא התירו משום שמחת יו"ט כל שיכול לעשותו מעיו"ט ואע"ג דמצטרפ' בהדי מצות כסוי ומ"ש ר"י דאפר שהוסק ביו"ט אסור לאו לכ"ע אלא דוקא לב"ה דאסרי לשחוט

לכתחילה בד"נ אבל לב"ש דסברי דאפילו לכתחילה מותר לשחוט משום שמחת יו"ט כיון דמצטרפא בהדי מצות כסוי ה"ה דמותר לשחוט באפר שהוסק ביו"ט משום שמחת יו"ט ועיין בפר"ח ז"ל סי' תצ"ח ס"ק י"ד:

ובהכי ניחא לי מה שיש לדקדק על דברי התוס' שכתבו בפ"ק דביצה די"ד ע"א ד"ה בכל דבר שכתבו וז"ל פ"ה ואפי' בדבר שאינו ניטל בשבת כגון סיכי ומזורי דמודה בהו ר"ש כו' וקשה טובא שהרי התוס' כתבו לעיל דף י"א ד"ה אין נוטלין את העלי דב"ה מתירין אפי' מוקצה שיש בו חסרון כיס כגון סיכי ומזורי משום שמחת יו"ט יע"ש וא"כ נימא דה"ט דב"ה הכא דמתירין לדוך בכל דבר ואפי' בסיכי ומזורי משום שמחת יו"ט אכן לפי האמור ניחא דע"כ לא כתבו דשרינן טלטול מוקצה משום שמחת יו"ט אלא במידי דא"א לעשותו מאתמול ואם כן משום הכי פריך תלמודא שפיר בכל דבר ס"ד דע"כ לא קא שרו ב"ה אלא דוקא עלי לקצב עליו בשר דא"א לעשותה מאתמול דחיישינן למיכמר בשרא כמ"ש רש"י בפ' אין צדין אמנם גבי מלח כיון דיכול לעשותו מעיו"ט דמלח אינה מפיגא טעמא לא שרינן טלטול מוקצה משום שמחת יו"ט ודו"ק אלא דק' לזה מההיא דפר' המביא דף ל"א ע"ב דאמרינן דר"מ שרי לפחות לכתחילה ביו"ט ליטול הפירות אע"ג דהוי מוקצה משום דהתירו מוקצה משום או"נ אע"ג דהתם נמי יכול לפוחתו מעיו"ט ואפילו הכי שרינן ולכן נראה כמ"ש הר"ב מג"א דע"כ לא התירו אלא טלטול מוקצה אבל להשתמש ממנו אסור דהוה ליה כעין אכילתו וכן כתב הרב ח"ה לקמן דף ל"ג ע"ב ד"ה גמ' אין סומכין את הקדירה וז"ל אפילו למה שכתבו התוס' דלכ"ע שרינן טלטול מוקצה משום או"נ היינו לסלק המוקצה כגון גריפת תנור כו' אבל להשתמש בדבר מוקצה כו' ודאי אסור דתשמישו וטלטולו זהו כעין אכילתו כו' יעיין שם:

ויש לדקדק על הרב דכפי זה מאי ק"ל הכא בשמעתין דאמאי לא התירו לשחוט הא הוה ליה משתמש בדבר מוקצה ודו"ק ומה שכתבו התוס' וראיה מדלקמן פ' אין צדין כונתם למ"ש בדף כ"ח ע"ב ד"ה וגריפת תנור וכן כתבו בדף ל"א ע"ב ד"ה אמר רב זביד יע"ש ודו"ק:

ודע שמה שכתבו התוס' דמוקצה התירו משום אוכל נפש היינו דוקא לענין טלטול וכמדוקדק מדבריהם אבל לענין אכילה פשיטא ודאי דאסור שהרי דגים שנצודו ביו"ט אסור משום מוקצה וכמ"ש הרב בח"ה והמ"א סי' הנז' וזה פשוט:

ויש לי מן התימה על מוהרשד"ם בחא"ח סימן כ"ב שנשאל הרב ז"ל על ערבה שתלשה גוי ביו"ט אם יכולים לצאת בה י"ח או שמא לדבר מצוה לא העמידו דבריהם כדי לקיים מצות לולב וכתב הרב דנראה לו שאם אין לו תקנה לצאת י"ח לולב אם לא בערבה

זו שמותר וטעמא כי אין מוקצה גדול יותר מן המת וכתב בהג"מ בה' יו"ט וז"ל אבל ע"י ישראל כלל לא היכא דאיכא גוים וכל זה דוקא לתקן ארון ותכריכין אבל להלבישו ולהוציאו כו' כתב ראב"ן דמותר לישראל אפי' ביו"ט כו' עד כיון דאיכא צורך מצוה דמתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך כו' והטעם מתוך לא שייך אלא להתיר הוצאה אבל לטלטול מוקצה לא שייך טעם זה דהא אפי' לאכול בשביל שמחת יו"ט לא התירו מוקצה אע"פ שאוכל נפש התירה התורה כל מלאכה עם כל זה לא רצו הם להתיר משום מוקצה ואם כן לא שייך טעם מתוך והכא היכי שרינן טלטול א"ו דלא אמרו טעם מתוך אלא לומר כו' אבל טלטול בעלמא לצורך מצוה א"צ טעם הרי א"נ דבמקום מצוה לא העמידו דבריהם כו' יע"ש ויש לתמוה עליו שהרי טלטול מוקצה מותר לצורך אוכל נפש כמ"ש התוס' והמרדכי פ' בכל מערבין וכן הוא דעת רבי' פי"א מהלכות אלו וכמ"ש הרב מג"א יע"ש וא"כ שייך שפיר טעם מתוך בטלטול המת דמתוך שהותרה טלטול מוקצה לצורך או"נ הותרה נמי שלא לצורך כיון דאיכא צורך היום קצת ומ"ש דהא אפילו לאכול לא התירו מוקצה כבר כתבנו דדוקא אכילה עצמה לא התירו אבל טלטול מוקצה התירו גם מה שכתב עוד הרב הנז' דמדברי רבי' שכתב בה' שופר פ"א וז"ל שופר של ר"ה אין מחללין יו"ט ואפי' בדבר שהוא משום שבות כיצד היה שופר בראש האילן כו' נראה דס"ל דטלטול מוקצה הותרה לצורך מצוה דכפי האמת היה מספיק שיאמר ואפי' בדבר שהוא משום שבות ולמה האריך בלשונו לומר כיצד כו' אלא שנראה שבא למעט דוקא שבות כזה שהוא מעשה גדול ועושה אותו ישראל בידים הוא דאסור אמנם טלטול בעלמא כגון שופר שעשאו גוי מותר לצורך מצוה יע"ש נראה שיש לדקדק עליו שהרי דעת רבינו ז"ל שאפר שהוסק ביו"ט אפי' שחט כבר אסור לכסות משום איסור מוקצה מטעמא דחכמים העמידו דבריהם בשב ואל תעשה שכ"כ בפ' ג' מה' אלו דין א' וז"ל ואם אין לו עפר מוכן או אפר הראוי לטלטלו הרי זה לא ישחוט ואם עבר ושחט לא יכסה דמם כו' ואע"ג דמבטל מצות כסוי וא"כ ה"נ גבי גוי שעשה שופר ביו"ט או ערבה שתלשה גוי ביו"ט נר' דלדעת רבינו אסור לטלטלה אע"ג דמבטל מ"ע דשופר ולולב ודוחק לומר דהכא שאני כיון דיכול לכסות לערב שהרי בשמעתין ובפ' ב"מ מוכח בהדיא דאתי עשה דכסוי ודוחה ל"ת אע"פ שיכול לקיים את העשה בערב וה"ט משום דבאותה שעה מיהא א"א לקיים את שניהם או שמא אם יניחנו לערב אין רשומו ניכר וכמ"ש הרשב"א הובאו דבריו בשיטה מקובצת למס' י"ט דף ח' ע"ב וא"כ כיון דאפילו ל"ת דאורייתא דוחה כ"ש שהיה ראוי שידחה איסור טלטול מוקצה בעלמא אלא ע"כ ה"ט משום דב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה וכן כתב הפר"ח

ז"ל סי' תצ"ח ס"ק ט"ו ע"ש וא"כ מה"ט נמי גבי שופר ולולב נראה דאסור לטלטלו לדעת רבי' ז"ל ויש לחלק ודו"ק:

עוד אני תמיה על הפר"ח ז"ל דבסי' הנזכר ס"ק כ"ז הסכימה דעתו ז"ל לדעת התוס' והירושלמי דאפר כירה שהוסק ביו"ט אם שחט כבר מותר לכסות משום מצות כיסוי ואלו בסימן תקפ"ז ס"ק כ"ב בדין אם עשה גוי שופר ביו"ט שפסק מרן כדעת המרדכי בפרק לולב הגזול שמותר לתקוע בו כתב וז"ל ואינו מחוור שהרי אסור לטלטלו משום מוקצה וב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה בשב וא"ת כדאיתא בהאשה רבה וכ"ש אם הוא ביו"ט שני של ר"ה דתקיעת שופר מדרבנן והאי מדרבנן והאי מדרבנן ומאי אולמיה דהאי מהאי ושב וא"ת עדיף וזו היא דעת הרשב"א בתשובה סי' רצ"ז שנשאל על ערבה שתלשה גוי ביו"ט והשיב ערבה זו אסור ואפי' אין לו ערבה לצאת דשבות אפילו במקום מצוה אסרו ואין הפרש בין יו"ט א' ליט"ב ע"כ ע"ש וק' טובא דמ"ש מאפר כירה שהוסק ביו"ט שאסור משום נולד שהסכימה דעתו דמותר לכסות משום מצות כיסוי ואדרבא הכא עדיפא דמתעקרא מצות שופר ולולב לגמרי משא"כ בכסוי דאפשר דלערב יהיה רשומו ניכר:

ושבתי וראה דלא על הפר"ח תלונותינו אלא על הרשב"א דבתשו' כתב דטלטול מוקצה אסרו אפי' במקום מצוה ואלו בספר עבודת הקודש הביאו הרב פר"ח בסי' תצ"ח ס"ק י"ד כתב וז"ל ויראה לי שאם שחט ואין לו אלא אפר כירה שהוסק ביו"ט שמותר לכסות בו משום מצות כיסוי כו' ע"ש ולכן היה נראה לי לומר שאף הרשב"א לא כ"כ אלא דוקא בערבה שתלשה גוי ביו"ט וכמעשה שהיה ומ"ש הרשב"א דאין הפרש בין יו"ט א' ליוט"ב לא קאי לדין ערבה שתלשה גוי ואין לו אחרת לצאת בה אלא למ"ש קודם וז"ל תשו' ערבה זו אסורה ואין מטלטלין אותה כו' כפירות שיש במינה במחובר ואפי' לטלטלה אסור כדרך שאסרו בביצה שנולדה ביו"ט ואין הפרש בזה בין יט"א ליט"ב כלומר דלא תימא דוקא ביט"א אסרו בדבר שיש במינו במחובר לטלטלו אבל ביו"ט ב' לא אסרו ואם כן ערבה זו שתלשה ביט"ב יהא מותר לטלטלו אהא כתב דאין הפרש בזה בין ביו"ט א' ליט"ב אמנם מ"ש אחר כך ואפילו אין לו ערבה לצאת בה דשבות במקום מצוה אסרו לא כתב כן אלא בנדון שלו דוקא שנתלשה ביו"ט שני מטעמא דכיון דאינו אלא מדרבנן וטלטול מוקצה מדרבנן מאי אולמיה האי מהאי ושב וא"ת עדיף אבל ביו"ט א' דמצותו מן התורה הכי נמי דשרי' טלטול מוקצה משום מצוה דאורייתא כדרך שהתירו אפר שהוסק ביו"ט משום מצות כיסוי דאורייתא וכן נראה שהבין הרב מג"א סי' תרנ"ה שהביא תשובת הרשב"א ז"ל וכתב וז"ל ונראה לי דאפילו ביו"ט א' שאסור

לטלטלה כמ"ש סימן תקפ"ו ע"ש ואם איתא מאי ונראה לי דקאמר הא הרשב"א כתב כן בהדיא אלא משמע דסבירא לי' דמדברי הרשב"א אין ראיה דלא כתב כן אלא לדין פירות שיש במינן במחובר שאסורין אף ביט"ב וכמ"ש:

ועוד יש להוכיח כן ממ"ש הרשב"א בתשובה סי' ע"א גבי המוציא חמץ ביו"ט דאם לא בטלו מותר לשורפו אע"ג דאיכא איסור מוקצה אלמא משמע דס"ל דבמקום מצוה לא אסרו אם לא שנחלק דהתם שאני דאיכא נמי לאו דב"י דאלים טפי:

ומן האמור בזה נראה לי שמ"ש מוהרשד"ם ז"ל וז"ל אך אמנם מצאתי להרשב"א סי' רצ"ז מחמיר ואוסר בנדון דידן ממש כו' יע"ש אין ראיה דאיכא למימר שאף הרשב"א ז"ל אזיל ומודה בנדון של מוהרשד"ם בערבה שתלשה גוי ביו"ט א' משום דמצותו מן התורה ואי קשיא לך ממ"ש פ"ד דר"ה דל"ב ע"ב שופר של ר"ה אין מפקחין עליו את הגל וה"ט משום טלטול אבנים ופסקו הטור ומרן ז"ל סי' תקפ"ו ועיין במג"א שם ס"ק כ"ה הא ל"ק דאיכא למימר דטלטול מוקצה במצוה עצמה כגון גוי שעשה שופר או ערבה שתלשה גוי ביו"ט התירו במקום מצוה דמשעה שנטלה כדי לצאת בה הרי התחיל במצוה אמנם טלטול מוקצה בדבר אחר לצורך מצוה לא התירו ומ"מ דברי הפר"ח קשים להולמם כמ"ש וכן יש לתמוה על הרב מג"א דבסימן הנזכר וסי' תרנ"ה כתב דטלטול מוקצה אסור אפי' לצורך מצוה ואלו בסימן תצ"ח ס"ק ל' כתב וז"ל מותר לכסות דכיון דליכא אלא חד איסור דמוקצה שרי לטלטלו לצורך כסוי ע"ש וכן ק' למ"ש מרן כ"מ פ"ג מה' חמץ ומצה דין ח' גבי ההיא דהמוצא חמץ ביו"ט כופה עליו כלי שדעת התוס' בפ"ק דכתובות דאפילו בשלא בטלו אסור לשורפו מדרבנן משום מוקצה והקשה מרן דמשום איסור מוקצה דרבנן שרינן ליה להשהותו ולעבור עליו בב"י ותי' דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יע"ש קשה דא"כ נמצאו דברי התוס' סותרים למ"ש בשמעתין משם הירושלמי דמשום מצות כסוי שרינן איסור מוקצה ועיין בפר"ח ז"ל שם סי' תמ"ו סק"א ובמ"א ע"ש וצ"ע:

ואולי יש לחלק בדוחק דגבי כסוי שאני שאם אנו אומרים שלא יכסה נמצא שבטל מצות כסוי בידים משעה ששחטו ולא מיקרי שב ואל תעשה אלא שמדברי התוס' פ"ק דביצה ד"ה תני רבי חייא לא משמע הכי ודו"ק:

ועוד כתב הרב מוהרשד"ם וז"ל מצאתי סמך לדברי ממ"ש הר"ן ז"ל פ' כסוי הדם וז"ל והלכתא השוחט לחולה בשבת אינו מכסה כלומר אפי' שיש לו ד"נ מבע"י דלא מתסר אלא מדרבנן לפי שרצו חכמים לעשות היכר שיום הוא שאסור בשחיטה כו' הרי לך בפי' שמן הדין היה מותר לטלטל העפר שאין לך מוקצה גדול ממנו אלא שרצו לעשות

היכר ומה היה צריך לטעם זה והי"ל לומר דבדבר שאינו צורך החולה העמידו לדבריהם בשב וא"ת אלא משמע שאין לבטל מצות התורה כדי שלא יעבור איסור טלטול עכ"ד וגם בזה אחר המחילה דבריו תמוהים שהרי ד"נ מבע"י עפר מוכן הוא וכמ"ש התוס' בד"ה ואינו צריך ומ"ש הר"ן דלא מתסר אלא מדרבנן ה"מ איסור חופר גומא ואע"ג דאינו צריך אלא לעפרה איסורא מיהא איכא כמ"ש התוס' ואי ס"ל כדעת ר"ת דד"נ לאו היינו משום הכנה וכמ"ש הב"ח והפר"ח ז"ל לא ידעתי מי גילה לו רז זה שדעת הר"ן כר"ת עד שהביא ראיה מדבריו ותו דא"כ הי"ל להרב להוכיח בפשיטות ממתני' דידן דקתני ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה וע"כ היינו טעמא משום מצות כסוי דאי משום שמחת יו"ט ליכא כיון שכבר שחט ודו"ק:

ולענין הלכה נראה שהמיקל להתיר טלטול מוקצה לצורך מצות לולב לא הפסיד דיש לו סמוכות מדין אפר כירה שהוסק ביו"ט שמותר לכסות לדעת כל הפוסקים זולתי לדעת רבי' ועיין במורינו הר"ב עץ החיים דקמ"א מה שהשיג על מוהרשד"ם בזה ויש לדחות כמו שיראה המעיין ודו"ק:

ובדברי התוס' יש לי לדקדק דאמאי הוצרכו להביא הדבר מהירושלמי דמשמע דמתלמודא דידן אין ראיה ואמאי לא הוכיחו בפשיטות ממתני' דקאמר ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה ואוקימנא לה בעפר תחוח ואע"ג דאיכא איסור חופר גומא דאע"ג דאינו צריך אלא לעפרה אפילו הכי איסורא דרבנן מיהא איכא וא"כ כדרך שהתירו איסור חופר גומא משום מצות כסוי ה"נ יש להתיר איסור מוקצה ואדרבא איסור חופר גומא חמיר טפי וכמ"ש הרשב"א הביאו הפר"ח וז"ל יראה לי שאם שחט כו' ולא עוד אלא שאם הי"ל ד"נ ואפר כירה שהוסק ביו"ט מכסה באפר ואינו מכסה בד"נ וכ' הפר"ח דה"ט משום דבד"נ אי' בי' משום חפירה דעיקרו מה"ת משא"כ איסור נולד דאין עיקרו אלא מדרבנן וכ"כ הרב ישש סי' כ"א ע"ש וכן קשה לדעת רבינו שאסר אפר כירה שהוסק ביו"ט אפילו ששחט כבר כמ"ש הב"ח והפר"ח ז"ל ומ"ש מאיסור חופר גומא דמותר משום מצות כסוי:

ואיברא דלדעת רבינו ז"ל י"ל דס"ל דאין כאן איסור חופר גומא דמ"ש בגמ' והא קעביד גומא ותי' כדרב אבא כו' הכונה לומר דמתני' כר"ש דמשאצ"ל פטור עליה ואע"ג דפטור א"א הכא דאיכא תרתי מלאכה שאינה צריכה לגופה ומקלקל פטור ומותר והיינו משום דמתני' איירי בחופר בבית דהוי מקלקל וכן כ' בשיטה מקובצת לדעת רש"י וכן משמע ממ"ש רש"י בד"ט ע"ב ד"ה דילמא ובד"ה אבל התם לא וז"ל דגזרו משום כתישה דלמא זמנין דבעי כתישה משמע דמשום איסור חופר גומא ליכא דאם לא כן הול"ל דטעמא

דב"ה דלא ישחוט לכתחילה משום איסור חופר גומא וכן מוכח מדאמרינן התם דילמא ע"כ ל"ק ב"ש דאי' ד"נ ואם איתא דאפילו בד"נ איכא משום איסור חופר גומא כדעת התוספות ז"ל אכתי מאי משני הא אפילו בד"נ איכא איסור חופר גומא ומשום שמחת י"ט הוא דשרי כמ"ש התוספות וכן מצאתי בשיטה כ"י למוהר"א לאפאפא ז"ל שהקשה כן משם הר"ן ותי' וז"ל וניחא לי דכיון דלא התירו אלא ע"י ד"נ זכור הוא ולא אתי לאחלופי דהא איכא ליה היכרא דומיא דמאי דאמרי' לקמן בפרק שני מתוך שלא הותרה לו אלא ע"י דליו זכור הוא ואינך דכוותה עכ"ל ומדברי התוס' ד"ה ואין צריך נר' דלא ס"ל כתי' הר"ן ודוק:

ויש לי מן הקושיא בדברי הרשב"א ז"ל דכיון דס"ל דבד"נ איכא איסור חופר גומא ומשום הכי כתב דמכסה באפר ואינו מכסה בד"נ אם כן אמאי הוצרך לומר דטעמא דלא ישחוט משום דאין נעיצת הדקר עושה הכנה גמורה כמ"ש הפר"ח ריש ס"ק י"ד ואמאי לא כתב בפשיטות דה"ט משום איסור חופר גומא דחמיר טפי מאיסור נולד דלא התירו לשחוט לכתחילה באפר שהוסק בי"ט ולכן נראה לי דמ"ש הרשב"א ז"ל מוטב שיכסה באפר ולא בד"נ לאו היינו משום דעיקרו מן התורה כמ"ש הפר"ח ז"ל אלא משום דלטעמיה אזיל דד"נ לאו הכנה גמורה והילכך איכא תרתי איסורי איסור חופר גומא ואיסור הכנה ודוק:

ובהכי ניחא לי מ"ש רבינו בדין שלפנינו וז"ל מי שהיה לו ד"נ בעי"ט ונתקו בי"ט כו' אם היה עפר תחוח ה"ז מכסה בו ובריש פ"ג כתב וז"ל ואם אין לו עפר מוכן או אפר כו' ה"ז לא ישחוט ואם עבר ושחט לא יכסה דמו כו' ותמהו עליו דמשמע מדבריו דדוקא כשנתקו ה"ז מכסה אבל אם לא נתקו אפי' שחט לא יכסה וליכא למימר דנתקו דכתב לומר דשוחט לכתחיל' אבל לא נתקו לא ישחוט מיהו אם שחט יחפור בדקר ויכסה ובמתני' דקתני ומודים כו' דאם כן הכי הול"ל מי שהי"ל ד"נ כו' הרי זה שוחט ומכסה אלא משמע דבשחט דוקא הוא דקאמר ואפי' הכי בעינן נתקו וכנר' ממ"ש דאם אין לו עפר כו' דמשמע אפילו בשיש לו ד"נ קאמר וכמ"ש ה"ה ואפ"ה כתב לא ישחוט ואם שחט לא יכסה וכיון שכן ק' דפסק הפך מתני' דקתני ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה ועיין מה שתי' הר"ב ב"ח והפר"ח שכל הדרכים בחזקת סכנה וכבר תמה עליהם מורינו הרב בס' ישרש יעקב דקמ"ג ע"ב גם מה שתירץ הוא דס"ל לרבינו דמה שתי' בש"ס כדרב אבא היינו משום דבעי לאוקמא למתני' כר"ש דס"ל מלאכה שאין צ"ל פטור עליה והילכך אפי' בחופר בשדה ליכא איסורא דאורייתא ומשום מצות כסוי התירו אמנם לדידן דקי"ל כר"י דמשאצ"ל חייב עליה כמ"ש רבינו פ"א מהלכות שבת

ובחופר בשדה איכא איסור דאורייתא לא קי"ל כהך מתני' אלא אפילו שחט לא יחפור בדקר ואפילו בבית דמקלקל הוא פטור אפי' לר"י דאיכא למיגזר דילמא אתי למעבד במקום שמתקן ויחייב עליו זהו ת"ד ע"ש אחר המחילה אין דבריו נראין לי דכיון דש"ס סתמא קאמר כדרב אבא כו' ואמרינן בשבת דע"ג דאפילו ר"י מודה משום דמקלקל מנין לנו לבדות גזרות מלבנו ולדחות מתני' סתמא בלתי ראיה ולכן הנראה דרבינו לטעמיה אזיל דפסק דאפר שהוסק בי"ט אפילו שחט לא יכסה את דמו והיינו משום דמשמע ליה דש"ס דילן פליג אירושלמי מדקא' סתמא אפר שהוסק בי"ט אסור כמ"ש הב"ח והפר"ח ועיין במ"ש הל"מ גם מה שדקדק כו' שהן דברים תמוהים כמו שיראה המעיין יע"ש וא"נ משום דק"ל דאם איתא דתלמודא דידן ס"ל כהירושלמי אמאי לא אוקמוה מתני' דכוי אין שוחטין בדאית ליה אפר שהוסק מעי"ט דבודאי התירו בספק לא וכמו שכן ק' לדעת התוס' וכמ"ש לקמן ומש"ה סבירא ליה לרבינו דמה שתי' בגמ' כדר"א דאכתי איסורא מיהא איכא דפטור אבל אסור וכמ"ש התוספות וכי היכי דלא התירו איסור מוקצה משום מצות כסוי ה"נ לא נתיר איסור חופר גומא דחמיר טפי כמ"ש ומש"ה הוצרך לומר דמאי דמשני בגמ' כדר"א היינו לומר דמתני' ר"ש ואע"ג דמשצ"ל פטור אבל אסור הכא דאיכא תרתי משאצ"ל ומקלקל פטור ומותר הלכך לדידן דקיי"ל כר"י דמשאצ"ל חייב עליה אפילו שחט לא יחפור בדקר משום דאיכא איסור חופר גומא דאע"ג דמקלקל הוא איסורא מיהא איכ' ולא שרינן לי' משום מצות כסוי כי היכי דלא שרינן איסור נולד דקיל טפי כמו אפר שהוסק בי"ט אלא שלפ"ז קשה דאם כן איך פסק רבינו כר"י דמשאצ"ל חייב כיון דב"ה ס"ל כר"ש דפטור עליה דקתני מתני' ומודים כו' וי"ל דס"ל דהאי ומודים שאם שחט לאו דב"ה קאמרי לה אלא רבי הוא דקאמר לה דמודים ב"ה לב"ש ולמאן דס"ל כר"ש שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה אמנם ב"ה אפשר דס"ל כר"י:

ובהכי ניחא לי מ"ש עוד רבינו בפ"ג דין ב' שחט בהמה חיה ועוף בי"ט ונתערבו דמן לא יכסה אותן עד הערב ואם הי"ל עפר מוכן כו' ויכול לכסות בדקירה אחת ה"ז יכסהו והשיג עליו הטור סימן תצ"ח וז"ל ונראה אם יכול לכסות בדקירה אחת כיון ששחט כבר מותר אפילו אין לו עפר מוכן אלא ד"נ כו' ע"ש אכן כפי מ"ש דבריו צדקו יחדיו דאזיל לשיטתיה דס"ל דד"נ לא הותר אפילו בשחט כבר משום דסוף סוף איכא איסורא מדרבנן כנ"ל ועיין בס' יש"ש סימן כ"ג:

ולעיקר קו' בדברי התוס' נר' דמה שלא הביאו ראיה מתלמוד' דידן משום דס"ל דאיסור מוקצה החמירו בו טפי כיון דאין עיקרו אלא מדרבנן חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וכד דייקת בה שפיר נראה דמוכרח הדבר דממאי דפריך בגמ' אברייתא דכוי

אין שוחטין אותו בי"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו ולטעמיך ליכסייה באפר כירה או בד"נ משמע דס"ל לתלמודא דאע"ג דבד"נ איכא איסור משום חופר גומא אפי"ה דין הוא שנתיר משום מצות כסוי אע"ג דכוי ס' חיה ס' בהמה מ"מ כיון דאין איסורו אלא מדרבנן יש להתיר משום ס' מצות כסוי וכן נמי ממאי דפריך בתר הכי אתי' דרבא דקאמר אפר כירה מוכן לודאי ואינו מוכן לספק לס' מ"ט לא דקעביד גומא ודאי נמי קא עביד גומא אלא כדר' אבא ה"נ כדר' אבא משמע בהדיא דס"ל לתלמודא דאיסור חופר גומא יש להתיר משום ס' מצות כסוי וא"כ קשה היכי משני בתר הכי אלא אמר רבא אפר כירה דעתו על הודאי ואין דעתו על הספק הא אף ע"ג דאין דעתו על הספק מ"מ נתיר מוקצה משום מצות כיסוי כי היכי דהתירו אפר שהוסק בי"ט בשחט כבר לדעת התוס' ואי ס"ל לש"ס דדוקא בודאי דאיכא מצות כסוי ודאית התירו אבל בספק מצוה לא התירו אמאי נייד מאוקמתא קמייתא ונימא דאפר כירה מוכן על הודאי ואינו מוכן על הספק משום איסור חופר גומא דבודאי התירו אבל בספק לא אלא ודאי משמע דס"ל לתלמודא דבאיסור מוקצה החמירו חכמים יותר ממה שהחמירו באיסור חופר גומא ועי' במ"ש התוס' פרק כסוי הדם דף"ד ע"ב ד"ה כסוי ובמ"ש הר"ב חד"ה שם אלא דמ"מ אכתי ק' לדעת התוס' דאפר כירה שהוסק ביו"ט דשרי בשחט אמאי לא משני דברייתא מיירי בדאית ליה אפר כירה שהוסק ביו"ט דהא ודאי שכיח ובודאי דוקא התירו משום מצות כסוי כמ"ש התוס' ובס' לא התירו משום איסור מוקצה ואמאי הוצרך לומר דאפר כירה דעתו על הודאי ואין דעתו על הספק ואי משום רישא דקתני כוי אין שוחטין אותו ביו"ט דמשמע דהא ודאי שוחטין ואי מיירי בדאית ליה אפר כירה שהוסק ביו"ט אפילו ודאי נמי אין שוחטין הא כבר תירצו לה בגמ' דלא מבעיא קאמר ל"מ ודאי דלא לשחוט אבל ספק אימא משום שמחת יו"ט לישחוט ולא לכסייה קמ"ל ואפשר דמשום הכי לא ניחא ליה לתלמודא לאוקמה בהכי משום דהוה ק"ל רישא דקתני אין שוחטין וליכא למימר דל"מ קאמר כו' משום דא"כ קשה דהכי הו"ל למתני' למימר כוי אם שחטו ביו"ט אין מכסין את דמו וממילא משמע דאין שוחטין אלא ודאי דאתא לאשמועינן דאפילו באפר כירה שהוסק מעי"ט דאז בודאי שוחטין לכתחילה אפי"ה בספק לא משום דאין דעתו על הס' דהשתא אצטריכא רישא דמתני' שפיר דאי הוה תני כוי אם שחטו אין מכסין את דמו ה"א דמותר באפר שהוסק ביו"ט דבודאי התירו משום מצות כסוי אבל בספק לא ומשום הכי תני רישא לאשמועינן דאפילו במידי דבודאי שוחטין בס' לא והא דמשני אפר כירה מוכן לודאי כו' ופריך לספק מאי טעמא לא משום דקעביד גומא ודאי נמי לא כו' אלא כדרב אבא ולפי מ"ש מאי קמשני אלא כדרב אבא הא לכתחילה לא ישחוט

לב"ה בד"נ משום חופר גומא אלא מוכח דסיפא הוא דאתא לשנויי ורישא לא ק"ל משום דר"א משני ל"מ קאמר כו' איכא למימר דדוקא בד"נ הוא דאסרי ב"ה לשחוט משום דלאו הכנה גמורה כמ"ש לעיל משם הרשב"א ובהכי ניחא לי מאי דפרכינן בגמ' והא מדקתני סיפא ואם שחטו אין מכסין את דמו מכלל דרישא בדאית לי' עסקינן דקשה דלישנא דמכלל דרישא לא שייך כלל שהרי מסיפא גופא ק"ל וע"כ מיירי בדאית ליה דאי לית ליה מאי אירייא ס' וכבר ראיתי להרב מאיר עיני חכמים שמחמת זה כתב דט"ס הוא ול"ג ליה ורש"י נראה שנרגש מזה שכתב כלומר כו' אכן כפי מ"ש ניחא דמסיפא גופא ל"ק דאיכא למימר דמיירי בדאית ליה אפר שהוסק ביו"ט דבודאי התירו בס' לא אלא עיקר קושיא הוא מרישא דברייתא דע"כ מיירי בדאית ליה דאי לית ליה רישא אמאי אצטריך ולא הו"ל למתני אלא סיפא כוי אם שחטו אין מכסין ונמצא א"כ דעיקר קושיין מכח יתורא דרישא היא ודו"ק. ומ"מ משמע בהדיא מתלמודא דידן דאיסור חופר גומא קיל טפי מאיסור מוקצה מדחזינן דפריך ולכסייה בד"נ וכן ממאי דפריך אלא כדרב אבא ה"נ כדר' אבא ואלו בתי' דרבא דקאמר דאין דעתו על הספק ל"ק דליכסייה משום מצות כסוי כי היכי דהתירו בודאי וכיון שכן ק' טובא לדעת הרשב"א שכתב דאיסור חופר גומא חמיר טפי מאיסור מוקצה משום דעיקרו מן התורה ולכן נ"ל ליישב דעת הרשב"א והוא הנכון דודאי תלמודא דידן ס"ל דאין לחלק במצות כסוי בין ודאי לס' וכי היכי דבודאי התירו משום מצות כיסוי ה"נ בס' והיינו דפריך וליכסייה בד"נ וכן נמי מאי דפריך לס' מ"ט לא משום דקעבד גומא כו' משום דמשמע ליה דדא ודא חדא היא דבס' נמי איכא מצות כסוי ומאי דמשני אלא א' רבא אפר כירה דעתו על הודאי ואין דעתו על הס' ה"מ דבס' כיון דאין דעתו אלא על הודאי איכא תרי איסורי חדא משום מוקצה וחדא משום דקעביד גומא ומש"ה לא התירו לכסות דבודאי נמי דינא הכי בדאיכא תרי איסורי אין מכסין מש"ה הוא דבעינן ד"נ כמ"ש הרא"ש ואע"ג דמשמע דאפר כירה לית ביה משום איסור חופר גומא מדהתירו לכסות בודאי כמ"ש התוס' והרא"ש מ"מ באפר כירה נמי משכחת לה גונא דקעביד גומא בעפר תחוח באמצע וקשה מכל צדדיו וראיה ממ"ש לב"ה מ"ט לא דקעביד גומא וכ"כ הפר"ח יע"ש וא"נ איכא למימר שפיר דכי משני בגמ' אלא אמר רבא כו' לא נייד אלא ממאי דהוה בעי למימר דאפר כירה מוכן לודאי ואין מוכן לס' אמנם ממאי דהוה בעי למימר דמיירי באפר כירה דאית ביה משום איסור חופר גומא מהא לא נייד דהשתא נמי לא מתוקמא אלא בהכי ומש"ה בודאי התירו משום דדעתו לודאי וליכא אלא איסור חופר גומא וחד איסורא שרינן ובס' כיון דאין דעתו על הספק הו"ל תרי איסורי ותרי איסורי לא התירו ומש"ה לא מצי לאוקומי באפר כירה

שהוסק ביו"ט משום דק' ממ"נ דאי מיירי באפר כירה דלית ביה משום גומא אפילו ספק נמי מכסין כי היכי דהתירו בודאי ואי מיירי בגוונא דקא עביד גומא אפי' ודאי נמי כיון דאיכא תרי איסורי אלא דאכתי ק' ממאי דפריך בגמ' לר"י דאמר מכניס אדם מלא קופתו עפר כו' ממתני' דכוי אין שוחטין בי"ט ואם איתא ליכסייה כר"י כו' ובתר הכי פריך א"ה מאי אירייא ס' דמשמע בהדיא דאי ליתא לדר"י ניחא לן מתני' דאיכא למימר דמיירי בדאית ליה דר"י ואע"ג דבודאי התירו משום מצות כסוי בס' לא אע"ג דליכא חשש איסור אלא משום הכנה גרידא דבטיל אגב קרקע כמ"ש רש"י והתוס' שם וכיון שכן אם איתא דאיסור מוקצה קיל טפי ואפ"ה ס"ל דלא התירו משום מצות כסוי אם כן כ"ש שלא נתיר איסור חופר גומא דד"נ ומאי פריך בתר הכי וליטעמיך ליכסייה בד"נ וכן נמי מאי פריך ס' נמי כדר' אבא הא כי היכי דניחא ליה לדידיה דליתא לדר"י משום דלא התירו איסור מוקצה בס' ה"נ שלא נתיר איסור חופר גומא מכ"ש אלא מוכח בהדיא דד"נ קיל טפי וצ"ע:

ומ"מ דעת התוס' נראה דס"ל דאיסור מוקצה קיל טפי מאיסור חופר גומא וראיה ממ"ש בדף ט' ע"ב ד"ה אמרי שכתבו וז"ל לכך פיר' ר"ת דמוחלפת השיטה היינו ההוא דהשוחט כו' ואומר ר"ת תמה אני על מה הצריכו העולם הכנה כו' ומיהו זה אינו דלפי פי' נמי לכל הפחות סברי ב"ה מאי דסברי ב"ש מעיקרא כו' ועוד ראיה מדקאמר ר"י לעיל מכניס אדם מלא קופתו עפר ועושה בו כל צרכיו דמשמע דבעי' הכנה לפי האמת כו' והשתא אם איתא דס"ל כדעת הרשב"א דאיסור חופר גומא חמיר טפי אם כן אפי' לדידהו דס"ל דב"ה בעו ד"נ לכתחילה תקשי להו הא דר"י דהא הא דר"י בדלית ליה משום חופר גומ' מיירי מדקאמר ועושה בו כל צרכיו וכמ"ש רש"י שם וא"כ ל"ל הכנה השתא ד"נ דאיכא ביה איסור חופר גומא התירו ב"ה לכתחילה משום שמחת יו"ט כ"ש איסור מוקצה אלא משמע בהדי' דס"ל דד"נ קיל טפי וכן מוכח בהדייא ממ"ש אח"כ ויפה נהגו העולם שלא לכסות כו' ולא מאפר כירה שהוסק ביו"ט וכן נראה ממ"ש הטור בסי' תצ"ח וז"ל מותר לשחוט חיה ועוף ביו"ט לר"ת אם יש לו ד"נ כו' אבל להרי"ף לא ישחוט לכתחילה כו' ואלו סמוך לזה כתב אפר כירה שהוסק מעיו"ט יכולים לשחוט לכתחילה אבל הוסק ביו"ט חשוב כנולד ע"כ ומדלא הביא מחלוקת בדין אפר כירה משמע דס"ל דבדין זה אפי' ר"ת מודה משום דנולד חמיר טפי וכן משמע ג"כ מדברי הרא"ש דבדין ד"נ כתב סברת ר"ת ובדין אפר כירה לא הביא סברת ר"ת ולדעתי נראה שלזה כוון מרן הב"י שם שכתב דמ"ש הכל בו שאם שחט מותר לכסות באפר כירה שהוסק ביו"ט ולא יכסה מיירי כשאין לו ד"נ אבל אם היה לו דקר נעוץ עדיף טפי והכי

אמרינן בירושלמי אם שחט מוטב שיטול מאפר שהוסק ביו"ט ואל יחפור בדקר ויכסה וכן נראה מדברי הרא"ש ורבי' ושלא כמ"ש הר"ב מג"א סי' הנז' ס"ק ל"א שגם הטור והרא"ש ס"ל דאפר כירה עדיף טפי מד"נ יע"ש ומה שהקשה הפר"ח דאדרבא מהירושל' משמע איפכא דאי כדברי הב"י איך קאמר מוטב דמשמע טעמא שיש לו אפר שהוסק ביו"ט הא לאו הכי יחפור בדקר ויכסה והלא כל שאין לו דקר נעוץ מבע"י אף בדיעבד לא מצי לכסות א"ו דמיירי בשיש לו ד"נ מבע"י יע"ש נראה דל"ק דהירושלמי פליג אתלמודא דידן וס"ל דאפילו בשאין לו ד"נ יחפור ויכסה משום דאתי עשה ודחי ל"ת וכדאמרינן התם בהדייא חברייא אמרין שמצות עשה דוחה את ל"ת ע"כ יע"ש וכן צ"ל ע"כ לדעת התוס' כי היכי דלא תקשי ליה מהירושלמי:

ולענין הלכה נ"ל שדין זה שכתב הרשב"א ז"ל דאם היה לו אפר כירה שהוסק ביו"ט וד"נ שמכסה באפר ואינו מכסה בד"נ במחלוקת הוא שנוי שלדעת התוס' והרא"ש והטור מכסה בד"נ ואינו מכסה באפר כירה וכמ"ש מרן כנ"ל ודו"ק:

אפריון שלמה מ"ש שם דברי התוס' אהדדי ורוצה לחלק תחלה מכח בין אפשר מעיו"ט ובין שלא אפשר מעיו"ט ואח"כ דוחה זה ממה דקיי"ל שפוחת וכו' ומשני מכח חלוק של המג"א דטלטול מותר אבל לא להשתמש הנה ראיתי בצל"ח ביצה י"ד תוד"ה בכל דבר תמה עליו דהרי עלי לקצב עליו בשר הוי שימוש ממש ומכח זה כתב המג"א באמת דמכח שהוא כלי מותר ולכך העלה הצל"ח לדינא כך דתרווייהו בעינן לצרף גם החילוק של אפשר מעיו"ט דהיינו לטלטל לבד מותר אפי' אינו כלי ואפי' אפשר מעיו"ט מותר לשמחת יו"ט ולהשתמש בדבר שאינו כלי אסור אפי' בלא אפשר מעיו"ט אבל להשתמש בדבר שהוא כלי יש חילוק בין אפשר מעיו"ט דאסור ובין לא אפשר מעיו"ט דמותר עיי"ש ולפענ"ד נראה לפרש כוונת השעה"מ דזה לא נקרא שימוש במוקצה דבשלמא לטלטל האפר לכסות בו את הפשטידא או לכסות בו הדם דבשעה שמשתמש בו הוי בידו ממש והוא נוטלו ומכסה בו זה נקרא שימוש ממש ואסור טפי מטלטול אבל בעלי לקצב עליו בשר הנה בשעה שמונח במקומו והוא מקצב עליו הבשר זה לא נקרא שימוש דהרי העלי מונח במקומו רק שהבשר נוגע בו וקוצב עליו וזה לא גרע מנגיעה בידיו דאטו אסור ליגע בדבר המוקצה הרי קיי"ל בדבר שאינו מתנדנד מותר ליגע במוקצה אף שלא לשמחת יו"ט ומכ"ש לצורך שמחת יו"ט דלא גרע זה מטלטול ועיקר האיסור בעלי הוי מכח הטלטול לטלטלו כדי לקצב עליו בשר דיש בזה איסור מכח הטלטול אבל לקצב עליו במקומו אפשר לכ"ע מותר אף לב"ש דזה לא נקרא שימוש דאין משמש בו רק שקוצב עליו והוי רק כעין נגיעה ממש ולא נחשב שימוש ולכך אין הכרח לדברי

המג"א לומר שבכלי מותר לשמש בו רק כהשעה"מ לשמש בו אסור אף אם יש תורת כלי עליו ולכך ה"נ שפיר כתבו התוס' דלטול ולדוך בו הוי שימוש ממש שמשתמש בדבר ההוא בידים זה נחשב שימוש אבל עלי שהוא מונח במקומו שקוצב עליו בשר היתר זה לא נחשב שימוש לכך מותר מיהו בעיקר תמיהתו לא ידעתי מקום די"ל דעיקר תמיהת הש"ס לפירוש התוס' הוי להס"ד דב"ש אמרי שם דמלח בעץ פרור לצלי אבל לא לקדרה הרי דבעינן תרתי שיהי' בעץ פרור ודוקא לצלי אבל לקדרה לא אם כן להס"ד דב"ה אמרי בכל דבר ולפ"ז יהי' משמע דאינו חילוק רק באמרו הם בעץ פרור אמרי ב"ה בכל דבר אבל בקדרה לא פליגי ואף ב"ה אסרי לקדרה ואף בעץ פרור לכך פריך הש"ס שפיר דבכל דבר ס"ד אם לקדרה אסרי ב"ה אף בעץ פרור ולא התירו מכח שמחת יו"ט איך יתכן שיתירו בצלי אף בסיכי זירי ומזורי הרי זה ודאי לטלטל מוקצה חמור ודאי גרע יותר מלדוך בעץ פרור לקדרה ואדרבא כיון דלקדרה יש יותר שמחת יו"ט דנצרך לו יותר אם בזה לא מהני שמחת יו"ט להתיר בעץ פרור מכ"ש לצלי דאין הכרח כלל למלח דאין כדאי בשמחת יו"ט בזה להתיר בסיכי זירי ומזורי ובפרט בשלמא בעלי לקצב עליו בשר כיון דהבשר הוי הכרח לו לשמחת יו"ט דאין שמחה אלא בבשר וא"א לבשר בלי השבירה לשברו לחתיכות לכך כה"ג מותר מכח שמחת יו"ט אבל להס"ד דקאמרי ב"ה בכל דבר משמע דקאי אצלי וכיון דצלי די לו בלא מליחה ואין הכרח לו במלח שוב לא אלים בזה שמחת יו"ט ולכך אינו דוחה למוקצה דחסרון כיס ושפיר פריך בכל דבר ס"ד אבל למה דמשני אימא לכל דבר ומותר אף לקדרה אפשר לקדרה באמת מותר אף סיכי אם אין לו דבר אחר ואין מכאן ראי' כלל. וראיתי אח"כ בשעה"מ שהביא ראי' לחילוק זה מהמרש"א דף ל"ג גבי אין סומכין וכו' והנה אין לדחות מכח זה סברתי שכתבנו לעיל דאם מונח במקומו וההיתר עליו לא נחשב שימוש בכך וכאן משמע במהרש"א דהוי שימוש שהרי הבקעת מונח במקומו והקדרה נסמכה בו אך א"ש דהתם משעת הסמיכה מיירי שנוטל הבקעת וסומך בה את הקדרה אם כן בשעת הסמיכה הוי השימוש והטלטול יחד וזה שפיר הוי שימוש ממש ולכך אסור אבל העלי הוי השימוש בשעה שמונח כבר אחר הטלטול זה לא נחשב שימוש כלל וא"ש:

ומה שתמה על המרש"א דדבריו סותרים והניח בצ"ע לדעתי א"ש דס"ל להמרש"א דע"כ לא נחשב שימוש רק אם משמש בו איזה דבר לצרכו זה נחשב שימוש ואסור דהוי כעין דרך אכילתו אבל דבר מצוה כיון דקיי"ל מללה"נ ומותר לכסות אפי' בעפר עיר הנדחת אם כן לא נחשב הכיסוי כאכילה והנאה שהרי אף בדבר איסור הנאה מותר לכך לא נחשב זה השימוש לשימוש ממש להיות דומה לאכילה וגרוע מטלטול רק זה אין בו

רק איסור טלטול ושפיר הקשה דיהי' מותר לצורך שמחת יו"ט ועוד נ"ל דס"ל להמרש"א כדעת הרא"מ בעל הסמ"ג הובא בשעה"מ פ"ג מהל' א"ב דאין כח ביד חז"ל לעקור ד"ת בשוא"ת רק אם לא הוי בעידנא ממש אבל אם הוי בעידנא ממש אין כח בידם לעקור אף בשוא"ת אם כן ה"נ כיון דשמחת יו"ט מצוה הוא איך אסרו לו לשחוט מכח טלטול האפר שהוא מוקצה רק מדרבנן ואסרי לי' שמחת יו"ט רק כיון דהוי בשוא"ת ובשעה שמכסה עדיין אינו אוכלו ולא מקיים שמחת יו"ט ממש בשעה שמטלטל את האפר ומכסה לכך העמידו חז"ל דבריהם בשוא"ת ולכך הקשה המרש"א שפיר דשוב יהי' מותר לו לשחוט כיון דעכ"פ טלטול מוקצה התירו לשמחת יו"ט אף דאינו מקיים שמחת יו"ט לאלתר אם כן ה"נ ליכא איסור ממ"נ מכח הטלטול לפ"ז מותר לצורך שמחת יו"ט ואי משום השימוש שמשתמש בו הרי שוב השימוש נעשה בשעת הכסוי ואז הוי בעידנא מכח מצות כסוי וכל דהוי בעידנא לא גזרו חז"ל לעקור ד"ת אפי' בשוא"ת אם כן ה"נ אף דלא מקיים שמחת יו"ט תיכף הוי הכיסוי ומקיים תיכף מצוה בשעת האיסור והטלטול מקודם מותר לשמחת יו"ט ולמה עמדו חז"ל דבריהם לבטלו משמחת יו"ט גם י"ל יותר דהקושיא של מהרש"א הוי כך דלמ"ד שחוט צפור וכסי' ומירי בענין דיש לו עפר מוכן ליתן למטה ואעפ"כ אסרו ב"ה מכח עפר שלמעלה ולכך אסור לו לכתחלה לשחוט קשה שפיר למה לא ישחוט לכתחלה יעשה כך העפר המוכן לו ליתנו למעלה ולמטה יתן מהעפר שיחפור בדקר ואז זה מותר מכח דהטלטול שיטלטלם זה מותר לצורך שמחת יו"ט ומה שיתן עליו הדם זה לא נחשב שימוש כלל כיון שמונח העפר במקומו אף שהדם נוגע בו זה לא נחשב שימוש כיון דאינו מטלטלו ומנענע בשעת השימוש כמש"ל לכך שפיר הקשה המרש"א דישחוט עליו ויתן למעלה עפר המוכן ויהיה מוכח מדברי מהרש"א דס"ל הסברא שכתבנו כנלפענ"ד נכון ודוק היטב:

מעשה חושב (קב) דאמאי הוצרכו להביא הדבר מהירושלמי כו'. תמהני דהא צריך הראי' מהירושלמי שאפילו באפר כירה שהוסק ביו"ט דאיכא תרי איסורי איסור דחופר גומא ואיסור מוקצה ונולד ואפ"ה מותר משום מצות כסוי אבל מש"ס דילן אין ראיה דהא בשיש לו דקר נעוץ מבעוד יום הרי אין העפר מוקצה ועוד דהא אפר שהוסק ביו"ט חמיר טפי דהו"ל נולד והרי בטור סי' תצ"ח מתיר בשיש לו דקר נעוץ לשחוט לכתחלה לדעת ר"ת דחולק על הרי"ף וכשהוסק האפר ביו"ט אינו מתיר לכתחלה אפילו לר"ת ועיין מ"ש הגאון המחבר ז"ל לקמן דף ל"ז ריש עמוד ד' ודוק:

(קג) הא אע"ג דאין דעתו על הספק מ"מ נתיר מוקצה כו'. תמהני דניהו דמשום מצות כסוי מתירים שבות דחופר גומא מ"מ הא לא שייך להתיר נמי איסור דמוקצה משום

דתרי איסורים לא התירו משום מצות כסוי בכוי דאינו אלא ספק מצוה אבל היכא דמצות כסוי הוי ודאי מצוה שפיר כתבו התוס' ע"פ הירושלמי דאפילו תרי שבותין מתירין משום מצוה ועיין מה שכתבתי לעיל (באות ק"ב). שוב מצאתי להרב הגאון המחבר ז"ל עצמו בדף הסמוך שכתב לחלק בזה כמו שכתבתי וע"ש:

מי שהיה לו ד"נ כו' אם היה אותו עפר תחוח הרי זה מכסה כו'. בפ"ק דביצה דף ח' פרכינן והא קעביד כתישה אמר ר"ח בר אשי בעפר תחוח והדר פריך והא קעביד גומא ומשני כדר' אבא דאמר החופר גומא ואינו צריך אלא לעפרה פטור עליה וכתבו התוס' בד"ה בעפר וז"ל תימא דמשמע דשייך גומא בעפר תחוח ובשבת פרק כירה כו' וי"ל דהתם מיירי שכל המקום סביב עפר תיחוח אבל הכא מיירי שהוא קשה סביב כו' יע"ש וראיתי להרשב"א ז"ל בחידושי שבת דע"ג הקשה לתי' זה וז"ל ואינו מחוור בעיני כל הצורך דא"כ אמאי דחק והעמידה שם אליבא דר"ש בלבד ואפשר נמי דלית הלכתא כר"ש לוקמא בעפר תיחוח הרבה דליכא משום גומא ועוד היכי קא מקשה להדייא והא קא עביד גומא דמנ"ל דבעפר תיחוח מועט קאמר דילמא בדאיכא טובא דליכא גומא דעפר תיחוח סתם טובא משמע עכ"ד:

ולכאורה יש לדקדק עליו טובא דמאי קו' הא ע"כ צ"ל דמיירי בעפר תיחוח מועט דאי מיירי בעפר תיחוח הרבה ולא שייך בה גומא אם כן קשה מ"ט דב"ה דאמרי לא ישחוט לכתחילה הא אין כאן חשש איסור כלל לא משום גומא ולא משום מוקצה כיון דאיכא ד"נ מבע"י אלא ע"כ דמיירי בעפר תיחוח מועט דאיכא חשש איסור גומא ואהא פריך והא קא עביד גומא והיכי שרו ב"ה אפי' בדיעבד ומשני כדר"א דכיון דאינו אלא איסורא דרבנן משום הכי לכתחילה לא ישחוט ואם שחט שפיר דמי משום מצות כסוי וכן ראיתי להר"ב מע"ח ז"ל שתירץ כן בפשיטות:

והנה לקו' הא' שהק' הרשב"א למה דחק והעמידה שם אליבא דר"ש אפשר לומר דכונתו להקשות לר"ז גופיה דאמאי דחק להעמידה בשיש לו ד"נ ובעפר תיחוח וכדר"א ודחק לאוקמא לסתם מתני' כרבי שמעון ואמאי לא העמידה בשאין לו ד"נ ובעפר תיחוח לגמרי דבית הלל סברי לכתחילה לא ישחוט משום איסור מוקצה אמנם מה שהקשה עוד דהיכי קמקשה להדייא והא קעביד גומא נראה דל"ק דלר"ז צ"ל דמיירי בעפר תחוח מועט מדאסרו ב"ה לכתחילה ומש"ה פריך לי' שפיר והא קעביד גומא:

אמנם הרשב"א נראה דלטעמיה קא אזיל שכתב בספר עבודת הקודש ד"מ וז"ל לא ישחוט לכתחילה ואע"פ שיש לו עפר למטה ויש לו ד"נ מבע"י שאין נעיצת הדקר עושה הכנה גמורה ע"כ וא"נ כמ"ש רש"י ז"ל דף ט' ע"ב ד"ה אבל התם לא וז"ל דשרי משום

כתישה דילמא זמנין דעביד כתישה עכ"ל ואם כן שפיר קא ק"ל להרשב"א ז"ל דלוקמא בעפר תחוח הרבה ואפילו הכי לכתחילה לא ישחוט משום דלא הוי הכנה או משום גזירה דלמא זימנין דעביד כתישה עכ"ל ולפי הנראה שדברי רש"י הללו אשתמיטתיה מהרב מע"ח אלא דמ"מ אכתי נראה דקו' הרשב"א ז"ל ל"ק כפי מ"ש בס' עבודת הקודש דבאפר שהוסק ביו"ט אם שחט מכסה את דמו משום מצות כסוי וכדעת התוס' בד"ה אמרי והרא"ש ז"ל ואם כן ע"כ צ"ל דטעמא דבעינן ד"נ משום דאיכא תרתי איסורא כמ"ש הרא"ש וכיון שכן מאי ק"ל דמנ"ל דבעפר תחוח קאמר דילמא בדאיכא טובא כו' הא ע"כ צ"ל דר"ז מיירי בעפר תיחוח מועט דאיכא משום גומא דאי בעפר תיחוח הרבה דליכא משום גומא אמאי אמר ר"ז והוא שיש לו ד"נ הא בלא דקר נעוץ נמי שפיר דמי כיון דליכא אלא איסור מוקצה גרידא דומיא דאפר שהוסק ביו"ט ודו"ק:

ובמה שתי' בגמ' כדר' אבא כו' הקשו התוס' ד"ה ואינו צריך וז"ל משום דהוה ליה משאצ"ל ופטור עליה ותימא דא"כ פטור אבל אסור לכתחילה כו' עד וי"ל דמ"מ בעינן שיהא מוכן מעי"ט כו' יע"ש והנראה שהוצרכו לומר טעמא דס"ל דמשאצ"ל פטור אע"ג דבפרק כלל גדול דע"ג ע"ב אמרינן אר"א החופר גומא כו' פטור עליה ואפי' לר"י דאמר משאצ"ל חייב עלי' ה"מ מתקן האי מקלקל הוא כו' משום דמשמע להו דמתניתין דקתני יחפור בדקר ויכסה סתמא קאמר ואפי' בחופר בשדה דלא הוי מקלקל אלא מתקן דלר"י דס"ל משאצ"ל חייב וכמ"ש מרן הכ"מ ז"ל בפ"א מה' שבת דין י"ח משם הרמ"ך וכ"כ התוס' בפ' אלו עוברין דמ"ח ד"ה כתישה וז"ל וק' לר' יהודה הא דחופר גומא פטור היינו דוקא בבית דמקלקל כו' וכונתם ז"ל להקשות דמאי פריך התם אחרישה לא לחייב הואיל וחזי לכסוי דם צפור ומאי קושיא נימא דמתני' ר"י היא דס"ל דמשאצ"ל חייב עליה ולא מיפטר בחופר גומא אלא בבית דוקא:

ומ"ש רש"ל ז"ל שם דרבי יהודה הוא תלמידו של ר"י רבו של הר"מ מקוצי ז"ל או חתנו של רש"י ז"ל והוא ריב"ן אחרי המחילה רבה לא דק אלא כונתם לר' יהודה בר פלוגתי' דר"ש מיהו מ"ש עוד שם ואי אמרת הואיל והוי משאצ"ל פטור השתא נמי פטור אין דבריהם מובנים דהשתא לר"י הוא דקיימינ' ור"י ס"ל דמשאצ"ל חייב ודוק ומשום הכי הוצרכו לומר היינו כר"ש דס"ל דפטור עליה מיהו מדברי רש"י ז"ל משמע דאפי' בחופר בשדה הו"ל מקלקל ופטור אפי' לר"י ממ"ש בד"ה פטור וז"ל דכיון דאינו צריך אלא לעפרה ולא לגומא אינו בונה ולא חורש אלא מקלקל כו' משמע דאפילו בשדה דאינו חייב אלא משום חורש קאמר דהוי מקלקל ועיין בפרק כלל גדול מ"ש רש"י ז"ל בד"ה פטור:

ודע דממ"ש וי"ל דמ"מ בעינן שיהא מוכן מעי"ט מבואר שדעתם ז"ל דד"נ בעינן משום הכנה ונ"מ דצריך שינעצנו מבע"י אדעתא דהכי אבל אם היה לו ד"נ כבר מבע"י ולא הזמינו לכך לא מהני אמנם מדברי רש"י ז"ל שכתב בד"ה והא קעביד כתיש' נר' דטעמא דד"נ משום חפירה שכתב וז"ל אלמא טעמא דמתני' לאו משום דאתי עשה ודחי ל"ת אלא משום דכבר חפור ועומד הוא וכן נראה בהדייא ממ"ש בדף ט' ע"ב ד"ה אבל היכא דליכ' ד"נ וז"ל דאיכא צד רמז חפירה לא שרו ואפי' בעפר תיחוח וכ"כ הרב בני שמואל והפר"ח והב"ח ז"ל סי' תצ"ח ע"ש ויש לתמוה על התוס' ז"ל שכתבו בדף הנז' ד"ה אמר ר"י שדעת רש"י ז"ל דטעמא דבעינן ד"נ משום הכנה ואי כונתם ז"ל ממ"ש רש"י ז"ל בד"ה וליכסייה בד"נ או באפר כירה דהא בהדיא תנא במתני' דמוכן הוא עכ"ל אין ראיה משם כלל דרש"י לא כתב כן אלא לאפר כירה אבל לד"נ ה"נ דס"ל לרש"י דלאו ה"ט משום הכנה וכן תמה עליהם הרב ב"ח ז"ל ולעד"ן דחילייהו דהתוס' ז"ל לומר דע"כ ס"ל לרש"י דדקר נעוץ בעי משום הכנה ואם כן צריך שיזמיננו לכך מבע"י משום דאי ס"ל לרש"י דד"נ מהני אפילו בלי הכנה ואפ"ה התירו ב"ה בשחט משום מצות כסוי א"כ היכי פריך לקמן וליטעמיה ליכסייה בד"נ הא ד"נ הוה ליה מוקצה ומשום הכי לא התירו כסוי ואי ס"ל דמשום מצות כסוי יש להתיר איסור מוקצה א"כ תקשי ליה היא גופיה דאפי' ליתא דר' יהודה דלא הוי מוכן משום דבטיל אגב קרקע אפי"ה ליכסייה משום מצות כסוי כדרך שהתירו בודאי אלא משמע בהדייא דאי ליתא לדר"י לק"ל משום דבס' לא התירו מוקצה ותו דא"כ היכי משני עליה רבא אפר כירה דעתו על הודאי ואין דעתו על הס' הא אכתי תקשי ליה דליכסייה משום ס' מצות כסוי וכדק"ל דלכסיי' בד"נ ואי רבא חדית ליה דמשום ס' מצות כסוי אין להתיר איסור מוקצה אמאי נייד מאוקמתא קמייתא ולא מוקי לה בד"נ דליכא הכנה ובודאי התירו אבל בס' לא אלא ודאי דרש"י ס"ל דד"נ הויא הכנה גמורה ומש"ה הוא דק"ל וליכסייה בד"נ ומ"ש רש"י דהא בהדיא תנן דמוכן הוא קאי אד"נ ומ"ש רש"י בד"ה אבל היכא דליכא ד"נ דאיכא צד רמז חפירה לאו היינו משום דס"ל דד"נ לא בעי הכנה ואין צריך שיזמיננו לכך דהא ודאי לדעת רש"י ז"ל בעי שיזמיננו לכך משום הכנה אלא דהוצרך רש"י ז"ל לזה הטעם משום דק"ל דאי משום הכנה גרידה הוא דבעינן ד"נ מה צריך ד"נ במכאן אני נוטל סגי וכמו שהקשה הב"ח לדעת התוס' מש"ה כתב דהיכי דליכא ד"נ אפילו הזמינו לכך לא מהני משום דאיכא צד רמז חפירה והיינו מ"ש רש"י בד"ה אבל התם לא דגזרינן משום כתישה כו' ואי ס"ל דד"נ לא בעי הכנה הי"ל לרש"י לומר דה"ט דלא ישחוט לכתחילה בד"נ משום דבעינן אפר מוכן לכתחלה וכדקאמרי ב"ה לא ישחוט אלא א"כ הי"ל אפר מוכן אלא משמע

דד"נ בעי הכנה ג"כ ומש"ה הוצרך לטעמא דגזרינן משום כתישה ולפי זה נראה דלפי מ"ש הב"ח והפר"ח שלדעת ר"ת ד"נ לא בעי הכנה ע"כ צ"ל שר"ת לא גריס וליכסייה בד"נ אלא ליכסייה באפר כירה גרידא וכמ"ש התוס' ז"ל בד"ה ואם איתא בתי' הראשון יע"ש ודוק:

פרק ג

הלכה א

וכן בריה שהוא ס' כו'. ברייתא פ"ק דביצה וכתב הרא"ש וז"ל והא דאין שוחטין אותו לכתחילה וישמור את הדם עד הלילה ויכסנו לפי שאין שוחטין לתוך הכלים ואם ישחטנו על העפר יבלע בארץ ולא יהא רשומו ניכר דלא מסתבר שימנע משמחת י"ט לפי שאינו יכול לכסות את הדם לאלתר עכ"ל והקשה הרב פרישה ודרישה בחי"ד סי' כ"ח ס"ק ה' דצ"ע דהא איתיה בתקנתא שיתן מעט עפר בכלי ואז מותר לשחוט בכלי וכמ"ש סי' י"ח ותי' וז"ל ואפשר שגם בזה יש חשש מפני הרואה שיאמר שלוקח עפר לכסות בו הכוי בציווי חכם שהורה לו כן ויבא להתיר חלבו עכ"ד ואיני מבין דבריו דאם איתא דהרא"ש ז"ל אית ליה הכי אמאי הוצרך לטעמא דאין שוחטין בכלים דמשמע דאי שוחטין בכלים איתיה בתקנתא דישחוט לתוך הכלי והיל"ל בפשיטות משום דקי"ל דהשוחט צריך שיתן עפר למטה ואפי' בשוחט לתוך הכלי וכמ"ש רבינו בה' שחיטה וא"כ איכא למיחש מפני הרואים שיאמרו שלוקח עפר לכסות בו הכוי ויבא להתיר חלבו אלא ודאי שדעת הרא"ש ז"ל דאין לחוש לזה וא"נ דאכתי איתיה בתקנתא שיזמין עפר בתוך הכלי מעי"ט ולכן נראה עיקר מה שתי' הרב פר"ח סימן הנז' ס"ק ט' וז"ל וי"ל דאכתי חזי לעכו"ם ונראה דמקבל הדם לע"ז ואם נותן עפר הרבה אכתי איכא למיחש שיבלע הדם בתוכו עכ"ד יע"ש:

ודע שמדברי הרא"ש הללו נראה שיש להקשות למ"ש הרב פר"ח בקונטרס אחרון דף קכ"ח ע"ד על מ"ש הרב בית הלל וז"ל ראיתי מנהג רע בקצת מקומות שהשוחטים תיכף אחר השחיטה נותנים כלי תחת בית השחיטה ומקבלים הדם כו' ואנן קי"ל דאין שוחטין לתוך הכלי ואף שיש לחלק דדוקא כשהוא שוחט בתוך הכלי בתחילת השחיט' אבל מנ"ל לחלק זה הלא הרואה אחר כך שהוא מקבל בכלי תיכף אחר גמר השחיטה יאמרו מקבל הדם לזורקו לע"ז כו' וכתב עליו הרב הנזכר שאינו רואה שום ממשות בדבריו כו' ואין לנו לחוש לאחרים שלא ראו אותו שוחט שיאמרו שגם בשחיטה קיבל הדם בכלי לזורקו לע"ז שזו חששה רחוקה עכ"ד יע"ש ויש לדקדק עליו דאם איתא א"כ אמאי אין

שוחטים את הכוי בי"ט הא איתיה בתקנתא שישחוט ואחר גמר השחיטה יקבל הדם בכלי ואי משום דם דבשעת שחיטה שנופל לארץ וטעון כסוי הא ליתא דהא קי"ל דא"צ לכסות כל הדם וא"צ להמתין עד שיצא כל הדם כמ"ש הטור סי' הנז' יע"ש ודוק ועיין בס' בית שלמה חי"ד סי' ט"ז ויתיישב קצת ודוק:

ודע דבגמ' פרכינן מברייתא הלזו לרב יהודה דאמר מכניס אדם מלא קופתו עפר ועושה בה כל צרכו דאם איתא ליכסייה כדר' יהודה ושקיל וטרי התם טובא ומסיק אלא אמר רבא אפר כירה מוכן לודאי ואין מוכן לספק ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא הכניס עפר לכסות בו צואה כו' פליגי בה ריב"ח ור"ז חד אמר כוי הרי הוא כצואה וחד אמר כוי אינו כצואה כו' ופרש"י ד"ה וחד אמר כוי אינו כצואה והמכניס עפר לכסות בו צואה אסור לכסות בו כוי דכוי לגבי צואה כס' לגבי ודאי כו' יע"ש ונראה שרש"י הוכרח לפרש כן משום דאזיל לשיטתיה שפי' בד"ה מותר לכסות בו צואה דהא נמי קרובה לודאי כו' וס"ל לרש"י דאפי' נהרבלאי דס"ל דמותר לכסות בו צואה מודו בכוי דאסור לכסות ותי' דרבא דאמר אפר כירה דעתו לודאי ואין דעתו לספק קאי נמי להנהרבלאי דאל"כ הו"ל לתלמודא למימר ולנהרבלאי דאמרי מותר לכסות בו צואה מאי איכא למימר ולתרוצי עלה תי' דרמי בריה דרב ייבא אלא משמע דאפי' לנהרבלאי נמי קאי תי' דרבא משום דבכוי מודו כ"ע ומש"ה הוצרך לפרש דמ"ש בגמ' פליגי בה כו' חד אמר כוי הרי הוא כצואה דהיינו כשהזמין עפר לכסות בו צואה אם מותר לכסות בו כוי או לא ומ"ש רש"י דכוי לגבי צואה כספק לגבי ודאי לאו למימרא דדוקא לגבי כוי חשיבא צואה ודאי אמנם אה"נ דלגבי דם צפור חשיבא צואה לגבי דם צפור כספק לגבי ודאי והמזמין עפר לכסות בו דם צפור אסור לכסות בו צואה דאם כן היכי קאמר עלה בגמ' תסתיים דרבא הוא דאמר כוי הרי הוא כצואה דאמר רבא הכניס עפר כו'. ומאי ראיה הא לגבי ד"נ ה"נ דמודה רבא דאסור לכסות בו צואה אלא ע"כ דמאן דס"ל כוי אינו כצואה הכונה לומר דצואה חשיבא כודאי והמזמין עפר לכסות בו דם צפור מותר לכסות בו צואה אמנם אין לפ' איפכא ולומר דש"ס ה"ק דכוי הרי הוא כצואה והמכניס עפר לכסות בו דם צפור אסור לכסות את הכוי וח"א כוי אינו כצואה ומותר לכסות את הכוי משום דאף ע"ג דס' הוא הא מיהא מדינא חייב לכסות מס' ואם כן כיון דמחייב בכסוי כודאי דעתיה נמי אכוי ומ"ש בגמרא ואזדא רבא לטעמיה כו' ר"ל דרבא משוי להו משום דס"ל כוי הרי הוא כצואה דהא מיהא ס' הוא ולעולם דלנהרבלאי דאמרי מותר לכסות בו צואה מכל שכן כוי ותלמודא ה"ק דהא דרבא דמשני אפר כירה דעתו לודאי ואין דעתו לס' היינו משום דאזדא רבא לטעמיה אכן לנהרבלאי לא קיימא הך תי' דרבא ואהא הוא דמשני

עלה תירוץ דרמי בריה דר"י וכן ראיתי בשיטה כ"י למוהר"א לפאפא שכתב כן משם הר"ן דלנהרבלאי לא קיימא תי' דרבא משום דא"כ היכי קאמר עלה בגמרא תסתיים דרבא הוא דאמר כוי הרי הוא כצואה כו' הא מדרבא איפכא משמע דדוקא לכסות בו צואה אסור הא כוי ש"ד ולהא אפשר לומר דמשמע ליה לתלמודא דרבא ס"ל כוי הרי הוא כצואה דזה וזה ספק דאל"כ אדקאמר רבא הכניס עפר לכסות בו ד"נ אסור לכסות בו צואה לישמועי' רבותא אפי' בהכניס עפר לכסות בו כוי דאסור לכסות בו צואה משום דצואה לגבי כוי כס' לגבי ודאי אמנם אכתי הא ליתא דאמאי הוצרך תלמודא לאתויי מהך מימרא דרבא דלא ברירה מיל' כולי האי והול"ל בפשיטות תסתיים דרבא הוא דאמר כוי הרי הוא כצואה מדקאמר רבא אפר כירה דעתו לודאי ואין דעתו לס' דמשם באר"ה דס"ל דכוי הרי הוא כצואה כנ"ל ועיין בהרב שיורי כנה"ג סי' תצ"ח בהגהת הטור סק"ה שדבריו תמוהים וסתומים כמו שיראה המעיין:

מעשה חושב (קד) וכתב הרא"ש וז"ל והא דאין שוחטין אותו לכתחלה. לכאורה י"ל דהיינו טעמא דאין שוחטין לכתחלה משום דאיכא למיחש מפני הרואים אותו דשוחט ואינו מכסה ועי"ז יאמרו דכוי ודאי בהמה היא וא"כ אם יאכל מי אח"כ חלבה בשגגה יביא חטאת והו"ל חולין בעזרה אלא דבסוגיין מבואר דלא חיישינן לזה מהאי דפרכינן אהא דאמרינן גזרה משום התרת חלבו אי הכי בחול נמי ולפ"ז מאי קושיא היא נימא דבחול ע"כ צריך לכסות שלא יאמרו הרואים דודאי בהמה היא ויביא חולין בעזרה אם יאכל בשוגג מחלבה וכנ"ל דאי ספיקא איכא במילתא הו"ל למיטרח ולכסות ודקארי לה מאי קארי לה אע"כ דלא חיישינן כלל לאכילה מחלבו בשגגה. ברם עדיין י"ל ניהו דחששא דהתרת חלבו אלימא טפי מחששא דלהיפך שמא יאמרו דבהמה ודאי הוא באכילת חלבו בשוגג ג"כ מ"מ הא אפשר לומר דלכתחלה אין שוחטין גם מטעם חששא רחוקה זו אלא דז"א משום די"ל דס"ל להרא"ש ז"ל דכיון דבכל יומא דשוחט את הכוי אין מקבל דמו בכלי ועכשיו כששוחטו ביו"ט מקבל דמו בכלי ליכא כלל חשש זה של הרואים משום דבודאי יבינו שמקבלו בכלי כדי לכסותו בלילה:

הלכה ב

שחט בהמה חיה ועוף ונתערב דמם לא יכסה כו'. אלא אפי' שחט בהמה וכוי ונתערבו זה בזה אסור שם תני רבי זירא לא כוי בלבד אמרו כו' ופי' רש"י דדין הוא שלא יכסוהו שמא בהמה היא וטרח טירחא דלאו מצוה כו' יעיין שם ומדברי רש"י ז"ל הללו נראה דס"ל דהא דר"ז פליג אתי' דרמי בריה דרב ייבא ודרבא וס"ל דטעמא דכוי שאין שוחטין אותו בי"ט משום דס' בהמה הוא וטרח טירחא שלא לצורך אך קשה לדעת רבינו ז"ל בדין

א' כתב טעמא דרב ייבא ואלו בדין זה פסק הא דר"ז וכתב דאפי' אם יש לו עפר או אפר מוכן אם אינו יכול לכסותו בדקירה אחת לא יכסנו ובשלמא לדעת הטור שכתב בסי' תצ"ח דבעפר מוכן יכול לכסותו בב' דקירות ניחא דמשום הכי צריכינן לטעמא דהתרת חלבו כי היכי דליתסר אפי' ביש לו עפר מוכן אכן לדעת רבינו קשה ועיין בהרב לח"מ ז"ל מה שתירץ וכנראה דאשתמיט מיניה מ"ש הרשב"א בס' עבודת הקודש והביאו הרב פר"ח ז"ל סימן הנז' ס"ק י"ט ומצאתי בשיטה מקובצת כ"י למוהר"א לאפאפה ז"ל שכתב משם הרב בעל ההשלמה וז"ל לכאורה הא דר"ז פליגא אדרב ייבא כו' מיהו הרי"ף ורבינו הביאו הא דרב ייבא והא דר"ז נראה דלא פליגי אהדדי ואע"ג דכוי הוה שרינן אי לאו טעמא דהתרת חלבו משום דהוי ס' ואפשר שכל הדם מחוייב לכסות אבל בהמה חיה ועוף דאיכא ודאי טירחה שלא לצורך אסור וכ"כ הרב ט"ז סי' הנזכר ס"ק כ"א אך ק"ל לדעת הרשב"א שבסי' מ"ה כתב טעמא דרב ייבא דמשום התרת חלבו ואלו סמוך ונר' הביא הא דר"ז וז"ל נתערב דם כוי או דם בהמה בדם חיה ועוף אם יכול לכסותו בדקירה אחת יכסה ואם לאו לא יכסה שהרי נמצא טורח ומטלטל מחמת דם הכוי ודם בהמה ע"כ משמע מדבריו דס"ל כדעת רבינו דאפי' בעפר מוכן לא יכסה משום טירחא שלא לצורך וכ"כ הפר"ח שזה דעת הרשב"א וכיון שכן ק' דאמאי הוצרך לטעמא דרב ייבא וליכא למימר דס"ל כמ"ש הרב ההשלמה דכיון דס' הוא ואפשר שכל הדם חייב לכסות לא אסרו משום טירחא שלא לצורך דאם כן ק' דאיך כתב דבנתערב דם כוי בדם חיה דאם אינו יכול לכסותו בדקירה אחת לא יכסה שהרי נמצא טורח מחמת דם כוי הא כיון דהוי ס' ואפשר שכל הדם חייב בכסוי לא אסרו משום טירחא שלא לצורך ואפשר לומר שמ"ש הרשב"א שהרי נמצא טורח ומטלטל מחמת דם כוי לאו מדינא קאמר אלא כונתו לומר דדוקא בדקירה אחת דליכא טירחא מחמת דם כוי אז יכול לכסותו וליכא למיחש להתרת חלבו שיאמר אי לאו דדם חיה הוא לא הוו מטרחי ליה רבנן שהרי אין כאן טירחא מחמת דם כוי אבל בב' דקירות כיון שנמצא טורח מחמת דם כוי איכא למיחש שיאמר אי לאו דדם חיה הוא לא הוה מטרחי ליה רבנן לכסות אלא היו אומרים שלא יכסה כדין נתערב דם בהמה בדם חיה ואיכא למיחש שיבא להתיר חלבו ועי"ל דס"ל להרשב"א דבכוי נמי יש לאסור שמא בהמה היא ונמצא טורח טירחה שלא לצורך ואע"ג דס' הוא אלא דאפי' הכי הוצרכו בכוי לטעמא דהתרת חלבו לעיקר דינא דמתניתין דקתני כוי אין שוחטין משום דאין סברא לומר דמשום ס' טירחא שלא לצורך לא ישחוט וימנע משמחת י"ט וכיון שכן הרי נמצא דהך טירחא הוי לצורך י"ט דבלא"ה אינו יכול לשחוט אמנם בשחט חיה ועוף ונתערבו דמן כיון שהכסוי אינו מעכב את האכילה שפיר יש

לאסור משום טירחא שלא לצורך כיון דבלא"ה יכול לאוכלו ומשום הכי בשחט את הכוי ונתערב דמו בדם חיה כתב הרשב"א דלא יכסה כיון דכבר עבר ושחט ואיכא למיחש שמא בהמה היא ונמצא טורח שלא לצורך ועיין בס' קקיון דיונה ודוק ומן האמור בזה נראה שאף רש"י ז"ל אזיל ומודה דהא דר"ז לא פליג אדרמי בר' ייבא דהא דר"ז ברייתא היא דתני ליה אלא דרש"י ק"ל לישנא דברייתא דקתני לא כוי בלבד אמרו אלא אפילו שחט כו' דהך לישנא משמע דטעמא דכוי וטעמא דשחט חיה ועוף בי"ט ונתערבו דמן חדא מילת' דבתרווייהו איכא איסורא דטירחא שלא לצורך דאל"כ מה הלשון אומר' לא כוי בלבד הא התם טעמא לחוד משום התרת חלבו והכ' טעמא לחוד מש"ה הוצרך לומר דה"ק לא כוי בלבד אמרו דאין מכסין דדין הוא שלא יכסהו כו' כלומר דהא דצריכינן לטעמא דהתרת חלבו היינו לעיקר דינא דכוי אין שוחטין אותו דהתם ליכא למיסר משום טירחא שלא לצורך שהרי צורך שחיטה הוא כמ"ש אמנם לבתר דאסרו חכמים לשחוט משום גזרת התרת חלבו אם עבר זה ושחט את הכוי בלאו טעמא דגזרה משום דהתרת חלבו מדינא הוא דאסור משום טירח' שלא לצורך זהו שדקדק רש"י ז"ל וכתב דדין הוא כו' כלומר דבלאו גזירה משום התרת חלבו מדינ' אסור כנ"ל ודו"ק:

ואם היה לו כו' ויכול לכסות בדקירה אחת כו' יכסהו. כתב מרן הב"י סימן תצ"ט וז"ל מדאמרי' גבי שחט חיה ועוף ונתערבו דמן שאם יכול לכסותו בדקירה אחת יכסה משמע דהיכא דאין שם תערובת דם בהמה אף ע"פ שלא הזמין עפר מאחר שיש לו ד"נ יכול לכסותו בכמה דקירות ואפי' למ"ש רבינו דבדאית ליה עפר מוכן מיירי מ"מ יש להביא ראיה מדלא מפלגי התם כדמפלגי הכי עד כאן דבריו:

והב"ח חלק עליו וכתב דבלא נתערבו נמי אם אינו יכול לכסות בדקירה אחת לא יכסהו ואם איתא אפילו בלא נתערבו נמי דינא הכי י"ל דבנתערבו אם אינו יכול לכסותו בדקירה אחת לא יכסהו כל עיקר ואפילו דקירה אחת דשמא יכסה בדקירה זו דם בהמה ולא יכסה דם חיה כל עיקר משא"כ בלא נתערבו דאע"פ שאינו יכול לעשות ב' דקירות מ"מ דקירה א' מיהא יכול לכסות כי היכי דלקיים מצות כסוי כל מאי דאפשר וכתב עוד וז"ל ונראה בעיני דמכאן הכריחו רבינו והטור דין זה דאפי' דקירה אחת אינו יכול לכסות שזה אינו מפורש בגמ' אלא ודאי דק"ל ל"ל למתני דאסור לעשות ב' דקירות בנתערבו הא אפילו לא נתערבו נמי אסור כדפי' עכ"ל:

והנה מ"ש דמכאן הכריח רבינו דין זה דאפילו דקירה אחת אינו יכול לכסות לא ידענא מאי קאמר שהרי לדעת רבינו ז"ל דסבירא ליה דאפילו באפר מוכן אינו יכול לכסות משום טירחא שלא לצורך אין קושיא כאן כלל מדאתמר בגמרא הך דינא בנתערבו שהרי

שניא היא טובא דבנתערבו אפי' בעפר מוכן אינו יכול לכסות ובלא נתערבו יכול לכסות אלא ע"כ נראה דטעמיה דרבינו משום דלישנא דתני ר"ז אסור לכסות משמע דלא יכסנו כל עיקר ואנכי הרואה מצאתי שדין זה במחלוקת הוא שנוי לכת הקודמים הובא בשיטה כ"י להמאיר"י שכתב וז"ל ויש מקילי' לומר דהואיל וד"נ אעפ"י שאין עפר הנתלש בדקירה זו מספיק יכול לחפור דהא מדינא הואיל ועפר תחוח הוא אין בחפירתו אלא איסורא מדרבנן ולי נראה דדוקא באותו עפר דנתלש בדקירה זו מספיק לכסוי ע"כ ובהא דתני ר"ז כתב וז"ל האי ברייתא דר"ז לא דייקא שפיר דלכאורה משמע דשחיטת בהמה וחיה שנתערבו (דאין) מדמינן להו לכוי וא"א לומר כן דהא מודים מיהא דבדקירה אחת מותר משא"כ בכוי ועוד דהא לאו חד טעמא הוא ומפני זה אנו מפרשים שלא נאמרה ברייתא זו אלא לענין ד"נ וה"פ לא כוי בלבד אמרו שאף שיש לו ד"נ מבע"י שאין שוחטין כו' שאף אחרת יש לנו כיוצא בה ואע"פ שלא מטעם זה הוא והוא שחט בהמה חיה ועוף כו' אסור לכסותן דהיתר ד"נ קילא ולגבי מאן דלא צריכא כסוי לא התירו והלכך מכיון שנתערב דמן וא"א לברור אם זו היא של בהמה או של חיה אין מכסין כלל וקאמר ר"י עלה דדוקא בדקירה אחת כו' ונפקא לן מינה דבעפר מוכן מיהא שאינו צריך לדקירה חוזר בה כל מה שירצה ולגבי הא מילתא הא לא דמיא לכוי ואף לענין ד"נ דמיא להלכתא ולא לטעמ' ומשמע נמי מיהא דבדם חיה אם אין דקירה אחת מספיק שמותר להשיב את הדקר פעם ב' עד שיכסה את הכל שלא כדעתינו שכתבנו למעלה ויש מפרשים דאפי' בעפר מוכן קאמר הכא דאסור משום טירחא שלא לצורך כו' וכ"נ דעת רבינו ע"כ הנה מבואר מדברי הרב שמחלוקת זה תלוי בפירושא דברייתא שלדעת רבינו ורש"י דמפרשי' לה בעפר מוכן י"ל דבדם חיה אינו יכול לכסות בב' דקירות ולדעת הטור דמפרש לה בד"נ ע"כ צ"ל דבלא נתערבו אפי' בב' דקירות יכול לכסות ובנתערבו אפי' דקירה אחת נמי לא משום דלישנא דברייתא הכי משמע כמ"ש ושלא כמ"ש הב"ח דמשום דס"ל להטור דבלא נתערבו אינו יכול לכסות בב' דקירות הוא דהוציא דין זה ואין לדקדק על המאיר"י ז"ל דכיון דס"ל דבנתערבו אין מכסין אותו כלל אם כן איך כתב ומשמע נמי דבדם חיה אם אין דקירה אחת מספקת שמותר כו' שלא כדעתינו אי משום דתני לה בנתערבו הא איכא למי' דהא אתא לאשמועינן דבנתערבו לא יכסנו כל עיקר ובלא נתערבו יכול לעשות דקירה אחת מיהא אבל ב' דקירות ה"נ דלא די"ל דמשמע ליה הכי מהא דאמרינן פשיטא מ"ד נגזור דקירה אחת אטו ב' דקירות קמ"ל ואם אי' דבלא נתערבו דוקא דקירה אחת יכול אבל לא ב' דקירות אכתי ק' מאי קמ"ל הא מעלמא שמעינן לה וכמ"ש הפר"ח יע"ש ומ"מ נ"ל דדעת המתירים בלא נתערבו אפילו ב' דקירות היינו משום דס"ל דד"נ

בעינן משום הכנה משום דאיכא תרתי איסורי איסור מוקצה ואיסור חופר גומא ומשום הכי בעי' ד"נ דהשתא ליכא אלא חד איסורא ומשום מצות כסוי התירו כדרך שהתירו אפר שהוסק בי"ט וכדעת התוספות והרא"ש ז"ל דהשתא איכא למימר דכיון דאיכא ד"נ הרי עפר מוכן הוא דדעתיה עלויה מאתמול על כל מה שיצטרך לצורך כסוי ואע"ג דבאמירה בעלמא לא מהני הזמנה בקרקע עולם כמ"ש הב"ח מ"מ כיון דאיכא מעשה דד"נ אהניא ליה לכל מה שיצטרך ואי משום דבדקירה ב' איכא איסור חופר גומא מ"מ משום מצות כסוי יש להתיר חד איסור כדרך שהתירו איסור נולד כמ"ש למעלה אמנם לדעת הסוברים דד"נ בעינן משום חפירה הא ודאי נראה דלא שרינן בלא נתערבו לעשות ב' דקירות שהרי בדקירה זו שעושה עתה איכא איסור חפירה דלא שרינן ליה משום מצות כסוי מדבעינן ד"נ ומהתימה על מרן הב"י שאחר שכתב וז"ל ומ"ש רבינו גבי ד"נ בענין שאינו צריך לחפור כו' משמע דבאין לו ד"ן ולא עפר מוכן טעמא דאסור משום מלאכת החפירה כו' איך כתב סמוך לזה דמדאמרינן בגמ' כו' הא לפי מה שהבין בדעת הטור נראה ודאי דאין לעשות ב' דקירות משום איסור חפירה ומאי מהניא ליה ד"נ כיון שעתה עושה איסור חפירה מחדש וצ"ע:

ועוד נראה לי שמ"ש הטור והמאיר"י ז"ל דבנתערבו אם אינו יכול לכסות בדקירה אחת לא יכסה כלל היינו משום דמיירי בשחט בהמה חיה ועוף סמוכין זה לזה ונתערבו דמן שאינו יודע איזו של חיה ואיזו של בהמה וכמדוקדק מדברי המאיר"י שכתב וא"א לברור איזו של חיה ואיזו של בהמה דהשתא איכא למיחש שמא בדקירה זו אינו מכסה אלא דם בהמה לבד אמנם בשחט בהמה חיה ועוף ונתערבו דמן זה ע"ג זה בענין דבדקירה זו א"א שלא יכסה דם חיה קצת נראה ודאי דשרי שהרי קי"ל דא"צ לכסות כל הדם וכמ"ש לעיל אם כן הרי בדקירה זו מקיים מצות כסוי וכן נמי מ"ש המאיר"י בשם יש מקילים דבלא נתערבו יכול לעשות ב' דקירות היינו בכה"ג ששחט חיה ועוף מרובין במקומות רבים באופן שאינו יכול לכסות כל הדם אבל אם הוא באופן שבדקירה אחת יכול לקיים מצות כסוי כגון ששחט במקום אחד דהשתא הרי מכסה בדקירה זו מקצת הדם פשיטא ודאי דאינו יכול לעשות דקירה שניה שהרי בדקירה א' קיים מצות כסוי ואין להתיר איסור חופר גומא בלי צורך מצוה כלל כנ"ל ברור ועיין בהרב ט"ז ודו"ק עוד מצאתי כתוב להמאיר"י וז"ל לענין אפר כירה שהוסק בי"ט איכא דבעי אמר מעי"ט אפר הנעשה מעצים הללו למחר אני מכין מעכשיו מאי דיניה ולדעתי אין הכנה זו מועלת דאין הכנה במה שאינו ויש חולקים בדבר ולא מצאתי בדבריהם טעם וראיה כלל עכ"ד וכן נראה שהוא דעת התו' בפרק ב"מ דכ"ט ע"א ד"ה אכלן עיין שם:

הלכה ג

השוחט בהמה בי"ט מותר לו לתלוש כו'. כתב הטור סי' הנז' וז"ל כתב הרמב"ם השוחט בהמה בי"ט מותר לתלוש הצמר לעשות מקום לסכין כו' אבל בעוף לא ימרוט הנוצה כו' ור"י פסק כדברי רבי' אלא שהוסיף אף בתלישת הצמר לאוסרו אלא אם כן אינו מתכוין לתולשו אבל במתכוין אסור ולזה הסכים אדוני אבי הרא"ש עכ"ד:

וראיתי להר"ב בני שמואל דף קל"ו ע"ב שהקשה שדברי הטור סתרי אהדדי שכאן הסכים לסברת ר"י שכתבו התוס' בפ"ג דבכורות דכ"ד ע"ב ד"ה והיינו טעמא דתולש בידים אפילו נימא דתולש לאו היינו גוזז אסור מדרבנן גזירה אטו גוזז ולעולם תולש דקתני מתני' היינו באינו מתכוין שמפנה את השער מכאן ומכאן ואינו חושש שמא יתלוש והכריחו הדבר מהא דאמר רב כנגדו בי"ט מותר ופרכינן עלה התם מהא דאמר רב הלכה כר"י דאמר דבר שאינו מתכוין אסור ומשני דה"ט דרב משום דתולש לאו היינו גוזז ובי"ט היינו טעמא דשרי משום דהוה ליה עוקר דבר מגידולו כלאחר יד ואם איתא דאי סבירא לן תולש לאו היינו גוזז תולש דקתני מתני' הויא במתכוין היכי שרי כנגדו בי"ט מתכוין משום כלאחר יד אלא ודאי דתולש דמתני' באינו מתכוין והלכך כיון דאפילו מתכוין אינו אסור אלא מדרבנן משום דהוי כלאחר יד בשאינו מתכוין התירו וכ"כ הרא"ש שם ואילו בי"ד סי' ש"ח הסכים לסברת רבינו שכתב וז"ל וכשבא לשוחטו יכול לתלוש הצמר של מקום השחיטה כדי לעשות מקום לשחיטה וכן הקשה הר"ב לחם חמודות יע"ש:

וראיתי להר"ב מ"א ס"ק כ"ג שתי' וז"ל וי"ל שדעת הטור והש"ע דבבכור מותר לכתחילה לתלוש דתולש לאו היינו גוזז ובי"ט אסור דהו"ל עוקר דבר מגדולו כמ"ש התוס' עכ"ד. ואיני מבין דבריו דהא כיון דס"ל דתולש דקתני מתני' גבי בכור היינו תולש בידים משום דתולש לאו היינו גוזז א"כ ע"כ לומר דבי"ט נמי מותר משום דהו"ל עוקר דבר מגידולו כלאחר יד ומשום שמחת יום טוב התירו שהרי רב קאמר כנגדו ביום טוב מותר ומשמע היינו בתולש בידים דומיא דבכור ולכן נראה לי לומר דס"ל להטור דע"כ הא דבעי מיניה דרב מר"ה כנגדו בי"ט מהו ורב דקאמר כנגדו בי"ט מותר ע"כ דס"ל דתולש דקתני מתני' היינו באינו מתכוין מדחזינן דלא קמבעיא להו אלא דוקא ביום טוב וכן ממה שהתיר רב ביום טוב משום דהוי כלאחר יד וכמו שהכריחו התוס' אלא דס"ל להטור דמדחזינן בתר הכי דקאמר התם אמר רב אסי אמר ר"ל ל"ש אלא ביד אבל בכלי אסור ופרכינן עלה בגמ' ממתני' דקתני עושה מקום בקופיץ ומשני תני לקופיץ משמע דס"ל לרב אסי ור"ל דתולש דקתני מתני' היינו בידים משום דלא גזרו אטו גוזז ומש"ה הוא דקאמר דבכלי

אסור משום דדמי לגוזז ואיכא למיגזר אטו גוזז וכן נראה ממ"ש הטור בי"ד סי' הנז' אבל בכלי אסור שנראה כגוזז משמע דמדינא לא הוי גוזז דאי ס"ל דתולש דמתני' היינו בשאינו מתכוין משום דסבירא ליה דשא"מ מותר באיסורא דרבנן וא"נ אפילו באיסורא דאורייתא לאבע"א דקאמר התם דר"י בן המשולם לא ס"ל כרב אם כן אפילו בכלי נמי שרי דדחיקא מילתא לומר דכשהוא מפנה בכלי הו"ל פסיק רישיה וכמו שכן צ"ל לדעת התוס' ז"ל דהא אין להכחיש המוחש:

וכבר ראיתי להרב מ"א שנתקשה מזה למ"ש מור"ם ז"ל שם אמ"ש הש"ע השוחט בהמה ביום טוב כו' אלא מפנהו ומושכו אילך ואילך כתב מור"ם ז"ל שם בידו והק' עליו הרב הנז' דהרב"י לא כתב כן אלא לרבינו שמתיר לתלוש את השער בידים ולכן דוקא בידו שרי אבל בכלי לא דהוה ליה גוזז אבל בש"ע פסק דלא שרי אלא לפנות את השער משום דהו"ל דשא"מ ואם כן אפילו בכלי מותר לפנות יע"ש ואין דבריו מובנים שהרי לדעת התוס' והרא"ש ז"ל שכתבו דתולש דמתני' היינו בשאינו מתכוין ע"כ לומר דס"ל דאפילו בכלי אסור לפנות משום דהוי פסיק רישיה שהרי הרא"ש ז"ל הביא הא דר"ל להלכה ואם כן מה לו עם מור"ם ז"ל גם מהא דאיבעיא לן התם אמתני' דקתני וכן תולש את השער לראות בו מקום מום אי לכתחילה קאמר או בדיעבד משמע דסתמא דתלמודא השתא סבירא ליה דתולש דמתני' בידי' קאמר ומשום הכי מבעי' ליה אי לכתחילה קאמר או דיעבד דדוקא בשוחט את הבכור משום צורך שחיטה התירו אבל לראות בו מום לא התירו תולש בידים משום דאיכא למיגזר אטו גוזז והתוספות ז"ל שם הרגישו מזה וכתבו דלאו לכתחילה שיתלוש בידי' קאמר אלא באותו ענין שהתרנו משום שחיטה נתיר נמי לכתחילה לראות בו מום או דיעבד כלומר דאם הסיר את השיער לא יזיזנו אבל לפנות את השיער לראות בו מקום מום אסור יע"ש אמנם הטור ז"ל לא ניחא ליה בהכי דהא כיון דטעמא דמתני' משום דהוה ליה דבר שא"מ משמע ודאי דאפילו לדבר הרשות שרי כי היכי דס"ל לר"ש בעלמא כההיא דמוכרי כסות מוכרין כדרכן וכההיא דגורר אדם מטה כסא וספסל ואפילו לתירוצא קמא דמשני תלמודא דר"י בן המשולם כרב ס"ל דדבר שא"מ באיסור דאורייתא אסור והכא ה"ט משום דה"ל עוקר כלאחר יד דאינו אסור אלא מדרבנן ובאיסורא דרבנן מודה ר"י דדבר שא"מ מותר אין לחלק בין היכא דאיכא צורך מצוה להיכא דליכא דהא דבר שאינו מתכוין באיסורין דרבנן לר"י כאיסורין דאורייתא לר"ש וכי היכי דס"ל לר"ש דאפי' לדבר הרשו' שרי ה"נ לר"י וההיא דגורר אדם מטה כו' דאסר ר"י כבר כתבו התוס' בתי' ב' דהיינו משום דמתקן מצד אחד דמשוי גומות משמע הא לאו הכי שרי ר"י אפילו לדבר הרשות ואם כן מאי קא מבעי' ליה לתלמודא אי

לכתחילה או דיעבד אלא ודאי תלמודא השתא ס"ל דתולש דמתני' בידים קאמר והיינו משום דרב אשי ור"ל פליגי עלה דרב מדקאמר לא שנו אלא ביד אבל בכלי אסור וכמ"ש וכן מוכח קצת מדברי הרא"ש ז"ל שכתב בהא דבעו מיניה דרב כדברי התוס' ולא נרגש מהא דאיבעיא לן אי לכתחילה או דיעבד כמו שהרגישו התוס' משמע דס"ל דכל הך שקלא וטריא אינו אלא למאי דבעו מיניה מר"ה ולרב דאמר כנגדו בי"ט מותר אמנם לרב אסי ה"נ דפליג ארב דהשתא הא דאבעיא לן אי לכתחילה או דיעבד אתיא כפשטה למאי דס"ל לרב אסי ור"ל ומש"ה גבי בכור פסק הטור כרב אסי ור"ל דס"ל דתולש בידים דלא גזרו תולש אטו גוזז אמנם גבי י"ט כיון דאיכא איסורא דעוקר דבר מגדולו כלאחר יד פסק כדעת ר"י דדוקא בשא"מ מותר דהא רב דאמר כנגדו בי"ט מותר ה"נ מיירי בשאינו מתכוין כמ"ש ובהכי ניחא לי מה שהק' הרב מש"ל ז"ל בהל' מעילה פ"א דין י"א דבי"ד גבי בכור הביא הטור ז"ל הא דר"ל ואלו בא"ח השמיטו יע"ש:

אכן כפי מ"ש ניחא דבי"ד גבי בכור דסבירא ליה דתולש בידים הביא הא דר"ל וכתב דבכלי אסור משום דדמי טפי לגוזז אמנם בא"ח שהסכימה דעתו לדעת ר"י דדוקא באינו מתכוין דהיינו לפנות השיער מותר השמיט הא דר"ל משום דכיון שאינו מתכוין אפילו בכלי נמי שרי כנ"ל ודוק:

ודע דבפ' ראשית הגז דקל"ז ע"ב אמרינן התם אמתני' דקתני ראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלים מנה"מ אר"ח אתיא גיזה גיזה כו' ונילף גיזה גיזה מבכור דתניא לא תעבוד כו' אין לי אלא שור בעבודה וצאן בגיזה מנין לתת את האמור של זה בזה ת"ל לא תעבוד ולא תגוז אמר תתן לו ולא לשקו אלא מעתה נוצה של עזים ליחייב בעינן גיזה וליכא ופרש"י והא תלישה היא שאין דרך לגזוז אלא לתולשן והדר פריך מאן שמעת ליה האי סברי ר"י הא מודה ר"י במידי דאורחיה ופרש"י דכיון דאורחיה דעזים בתלישה כגיזה דמי אלא כדאמר ריב"ל לעמוד ולשרת דבר הראוי לשרת ע"כ הנה מסוגיא זו משמע בהדיא דהא דאמרי' תולש לאו היינו גוזז היינו דוקא בצמר רחלים וכיוצא אבל בצמר עזים וכיוצא דאורחייהו בתלישה כגיזה דמי וכיון שכן יש לתמוה על רבינו והטור שכתבו בסתם דהשוחט את הבכור תולש מקום השער מכאן ומכאן ולא חילקו בין בכור שור או כשב לבכור עז שהרי משמע דבבכור עז אסור לתלוש את השער משום דכיון דאורחיה בתלישה תולש היינו גוזז וכן נמי קשה למ"ש רבינו בה' אלו השוחט את הבהמה תולש את השער אבל אסור למרוט את העוף דלא חילק בבהמה גופה בין עזים לכבשים וצ"ע כעת ועיין בתוס' פ' ב"מ דף כ"ז ד"ה נוצה של עזים כו':

ודרך אגב אומר דק' טובא בסוגיא דפרק ראשית הגז דלפי האמת דנפ"ל דראשית

הגז אינו נוהג אלא בצמר רחלים מדריב"ל א"כ קרא דתתן לו ולא לשקו ל"ל וכן ראיתי למוהר"ש אלגאזי ז"ל בס' גו"ה דנ"ד ע"ב שהק' כן והניחו בצ"ע ולע"ד אפשר לומר דכיון דריב"ל אצטריך למאי דאמרינן התם דף קל"ח ע"א כדי לעשות בגד קטן מנה"מ אריב"ל אמר קרא לעמוד ולשרת דבר הראוי לשירות ומאי ניהו כו' אם כן אי לאו קרא דתתן לו ולא לשקו הו"א דנילף גיזה גיזה מבכור ואהני ג"ש דלעמוד ולשרת דהו"א דסמיכות דלעמוד ולשרת לא אתא אלא לשעור הנתינה שיתן לו שעור בגד קטן. אמנם השתא דכתיב תתן לו ולא לשקו גלי קרא דלא נילף גיזה גיזה מבכור ואם כן איכא למעוטי נוצה של עזים מסמיכות דלעמוד ולשרת דדרשינן מיניה תרווייהו כנראה ודוק:

ובדברי רבינו ז"ל קשה טובא דבפ"א מה' מעילה ובה' אלו פסק כר"י בן המשולם דתולש לאו היינו גוזז ואלו בפ"י מהלכות בכורים דין ו' כתב וז"ל התולש צמר רחלים בידו ולא גוזז חייב בראשית הגז ע"כ משמע דס"ל דתולש היינו גוזז וכברייתא דפ' ראשית הגז דמוקמינן לה התם כרבנן דר"י וכן ראיתי להרב בני יעקב בהגהותיו על רבינו שנתקשה בזה והניח הדבר בצ"ע:

ולע"ד אפשר לומר דרבינו ז"ל קשיתיה הא דאמרינן בבכורות דף כ"ד ע"ב וכיון דאמר רב הלכתא בכוליה פרקין בר מפלוגתא הלכה כר"י בן המשולם ל"ל אי אמר הלכתא בכוליה פרקין ולא אמר הלכתא כר"י בן המשולם הו"א אדר"י בן המשולם קאי ומאי בכוליה פרקין דר"י תרתי אמר ופלוגת' דבריי' פלוגתא היא אשמועי' הלכה כר"י לאשמועינן כו' ופלוגתא דברייתא לאו פלוגתא היא ע"כ וקשה דהיכי קרי להא דר"י בן המשולם הלכתא בלא פלוגתא הא פליגי רבנן עליה גבי ראשית הגז דתניא התם השוטף את הרחלים חייב ואע"ג דברייתא היא התם והכא אמרי' דפלוגתא דברייתא לאו פלוגתא היא מ"מ אכתי קשה למאי דבעי תלמודא לומר אם אמר הלכתא בכולי' פרקין ה"א אדר"י בן המשולם קאי ופלוגתא דברייתא פלוגתא היא והיכי הוה מצינן למימר הכי דהא הא דר"י בן המשולם פלוגתא דברייתא היא והתוס' ז"ל בד"ה והיינו טעמא כתבו דלאו פלוגתא היא אא"כ נחלקו באותו דבר עצמו וכתבו עוד וכן צ"ל דהא בשוטף נחלקו ר"י ורבנן לענין ראשית הגז דאיכא למאן דמחייב אלמא מקרי גז צאנך וה"ק תולש דהיינו גוזז אם לא שנחלק בין שוטף לתולש עכ"ל רבינו לא ניחא ליה בהכי דהא ס"ס פלוגתא היא ואע"ג דלא נחלקו באותו דבר עצמו מ"מ הא בהא תליא גם לא ניחא ליה לחלק בין שוטף לגוזז מדחזינן בפרק ראשית הגז דפריך אלא מעתה נוצה של עזים לחייב ומשני התם לאו בר גיזה היא כלו' דאורחיה בתלישה והדר פריך מאן שמעת ליה הך סברא ר"י מודה ר"י במידי דאורחיה ואם איתא דבשוטף דוקא הוא דפליגי אבל בתולש אפילו רבנן מודו

אם כן היכי קאמר מאן שמעת ליה האי סברא ר"י דמשמע דפליגי רבנן עלה הא בתולש רבנן מודו דלאו היינו גוזז אשר ע"כ הוכרח רבינו לומר דהא דר"י בן המשולם הלכתא פסיקתא היא ואפילו רבנן דסברי התם דשוטף את הרחלים חייב מודו הכא דטעמייהו דרבנן דמחייבי התם בראשית הגז דחששו חכמים פן יבא כל אדם לפטור את עצמו בכך וכדרך שאמרו גבי מירוח הגוי דחייב בתרומה משום גזירת בעלי כיסין כנ"ל ודוק:

והרא"ש כתב משם רבינו דמותר לתלוש נוצה של עוף לצורך שחיטה בי"ט דע"כ לא מבעיא לן אי שרי בי"ט או לא אלא תלישת צמר שאינו עומד לתלוש לאחר שחיטה הילכך כיון דמותר לשחוט בלא תלישה אי תליש הו"ל מלאכה שלא לצורך אוכל נפש אבל בעוף אע"ג דהיינו אורחיה ומתכוין לתלוש שרי דהא אי לא תליש ליה מחיים סופו עומד לתלוש לאחר שחיטה ואיכא חיובא בגוזז לאחר מיתה דתניא בתוספתא דשבת הגוזז מן הבהמה מן החיה אפי' מן השלח חייב כו' ועוד דקי"ל כר"ש דמלאכה שאצ"ל פטור עליה הילכך אפי' לכתחילה שרי משום שמחת י"ט כו' והרא"ש ז"ל חלק עליו וכתב וז"ל ומ"ש דמותר לגזוז לצורך אוכל נפש מחיים כמו לאחר שחיטה לא נהירא לי דודאי לאחר שחיטה כיון דכבר הותרה לאכול וא"א לאוכלה בלא תלישה מותר לתולשה אבל בעוד שלא נשחטה כל מאי דעביד מכשירי א"נ דאפשר למעבד מאתמול הוא ואסור מידי דהוי שאסור להביא בהמה מחוץ לתחום כדי לשוחטה כו' ומידי דהוי שאם אין לו עפר מוכן לא יחפור בדקר ויכסה וימנע מלשחוט ומ"ש משום דהוי מלאכה שאצ"ל כתבתי לעיל בשם ר"י כו' יעו"ש:

והנה מה שכתב הרמב"ן דלאחר מיתה נמי חייב משום גוזז כ"כ נמי רבינו בפ"ט מה"ש דין ז' ומכאן קשיא לן למ"ש מרן כ"מ בפ"י מה' בכורים דין על מ"ש רבינו וז"ל אבל הגוזז את המתה פטור כתב מרן כ"מ תוספתא בפ' ראשית הגז וטעמא משום דלאו גז מקרי ולא צאן מיקרי וכ"כ הר"ב קרית ספר וז"ל אבל הגוזז את המתה פטור דמתה לא הויא בכלל צאן ואפשר נמי דמתה לאו דרכה בגיזה אלא בתלישה והכא גז כתיב עכ"ל ויש לדקדק דאם כן איך כתב רבינו דהגוזז את המתה חייב משום גוזז הא אין דרכה אלא בתלישה והו"ל גוזז כלאחר יד ומידי דהוי התולש צמר בהמה דפטור מה"ט דמשום דלאו אורחיה בתלישה ודוקא בתולש את העוף הוא דחייב משום דאורחיה בכך אשר ע"כ נראה דטעמא משום דלא מיקרי צאן כנ"ל ועל דברי הרא"ש ראיתי להרב מג"א ס"ק כ"ד שהק' וז"ל וקשה דאמרינן בביצה ד"ז ע"ב דסברי ב"ש שמותר לחפור ולשחוט ולכסות וקאמר ע"ז דרבה סבר אי איכא עפר מוכן אין אי לא לא משום דחיישי' דילמא מימליך ולא שחיט והכי אמרינן גבי הוצאה ולא אמרי' טעמא משום דלא שרי אלא לאחר שחיטה

אלא ע"כ ק"ל דזה לא מיקרי מכשיר אלא א"נ בעצמו ועוד דהרא"ש גופיה כתב רפ"ג דביצה דצידה מותר משום דא"נ עצמו מותר אפי' אפשר לעשותו מאתמול אלא שאסור דדמי לעובדין דחול יע"ש משמע דלפני שחיטה שרי ומה שהביא הרא"ש ראיה מדאסרי ב"ה לחפור ולכסות קשה דא"כ מי שיש לו עפר תחוח למטה לישחוט תחילה ואח"כ יחפור לכסות אלא ע"כ טעמא דב"ה דאסור לכתחילה לדחות י"ט משום זה עכ"ד:

ולע"ד אין מכל אלה טענה על הרא"ש מה שהק' ממה שהתיר ב"ש לחפור אליבא דרב יוסף ומדצרכינן טעמא דרבה משום דילמא מימליך ולא אמרינן טעמא משום דלא התירו אלא לאחר שחיטה לק"מ שהרא"ש ז"ל לא כתב אלא במלאכה דאוריי' כגון תולש את הנוצה דחייב משום גוזז משא"כ בההיא דהרי מוקמי' לה התם בדאית ליה ד"נ דליכא אלא איסורא משום חופר גומא התם ודאי מודה הרא"ש ז"ל דהתירו מכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותן מע"ט משום שמחת י"ט אליבא דב"ש ומ"ש הרא"ש דאסור להביא בהמה מחוץ לתחום אע"ג דתחומין דרבנן איכא למימר דהיינו למאי דקי"ל כב"ה דאפילו באיסור דרבנן לא התירו כל שאפשר לעשותו מבע"י וא"נ דע"כ לא שרו ב"ה הכא אלא משום דמצטרפה בהדי מצות כסוי כמ"ש למעלה משם המאירי ומשום הכי הוצרכו בתלמודא לרבה לטעמא דממליך דאל"ה הוה שרי כדרך שהתיר לחפור אחר שחיטה אע"ג דאפשר לעשותו מבע"י מטעמא דאינו אלא איסורא דרבנן וכמ"ש התוספ' בד"ה וא"צ גם ההוא דמוליכין את הבהמה אצל טבח דשרו ב"ה ואסרו ב"ש מטעמא דילמא ממליך אינו אלא איסורא דרבנן גרידה משום טירח' שלא לצורך גם מה שהקשה ממ"ש הרא"ש דצידה מותר משום דא"נ עצמו מותר אם לא משום דדמי לעובדין דחול ל"ק לע"ד דלא הוצרך הרא"ש לטעם זה אלא ללידת דגים דלא מחסרי מידי דאסיפתם זו היא שחיטתם והרי הן ראויין לאכילה מיד כשצודה אותם וכמבואר בדבריו שם משא"כ הכא גבי תולש את הנוצה כיון שבשעה שעושה מלאכת התלישה לא הותר עדין באכילה שהרי לא נשחטה עדיין כל מאי דעביד מכשירי אוכל נפש הם כמ"ש הרא"ש גם מה שהקשה עוד דאם כן מי שיש לו עפר תיחוח למטה לשחוט תחילה ואחר כך יחפור לק"מ דהתם אע"ג דהמלאכה היא אחר שחיטה מ"מ המלאכה אינה באוכל עצמו אלא בעפר והו"ל מכשירי א"נ שאפשר לעשותן מבע"י ומש"ה אסרו ב"ה אע"ג דאין איסורו אלא מדרבנן משום דסבירא להו דכל שאפשר לעשותו מבע"י אפי' באיסור דרבנן אסור ומה שהוצרך הרא"ש לטעמא דכל מאי דעביד קודם שחיטה הוי מכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותן מבע"י היינו גבי תולש את הנוצה דאע"ג דעושה מלאכה בא"נ עצמו כיון דהוי קודם שחיטה הו"ל מכשירי א"נ:

אמנם הכא גבי חפירת דקר כיון דהמלאכה אינה באוכל עצמו אע"ג דהוי אחר שחיטה מכשירי א"נ שאפשר לעשותן מאתמול הוא ומשו"ה אסרי ב"ה אך מאי דקשיא לי בדברי הרא"ש ז"ל הוא דאחר שכתב מידי דהוה שאם אין לו עפר מוכן לא יחפור בדקר ויכסה איך כ"ע ומ"ש משום דהוי מלאכה שאצ"ל כתבתי לעיל בשם ר"י דאין לדמות כו' דהא התם נמי בד"נ אינו אלא מלאכה שאצ"ל דחופר גומא ואין צריך אלא לעפרה הוא ואפי"ה אסרי ב"ה וכן כתב הפר"ח ס"ק דאין להביא ראיה לדעת הרמב"ן מהא דשרו ב"ה לכסות בד"נ דאדרבא משם ראיה להפך מדלא התירו אלא בשחט אבל לכתחילה לא אע"ג דממנע משמחת י"ט ומהתימה על הרב ל"מ שכתב וז"ל ומה שלא התיר רבינו בעוף משום דהו"ל מלאכה שאצ"ל דהא מותר לכתחילה משום שמחת י"ט כמו חופר גומא ואינו צריך אלא לעפרה יש ליתן הטעם משום דאין התלישה צורך השחיט' כ"כ עכ"ד ואתמהא שהרי חופר גומא לא הותר לדעת רבי' לכתחילה כמ"ש ה"ה וכמ"ש למעלה ולפי דרכי' אפילו בדיעבד ועוד יש לתמוה שהרי דעת רבינו דמלאכה שאצ"ל חייב עליו כמ"ש בה"ש ולדעת הרמב"ן שכתב דמשאצ"ל התירו משום שמחת י"ט ואלו בד"נ לא התירו ב"ה לכתחילה והוא ז"ל הסכימה דעתו בשמעתין דהא דהשוחט לא מתחלפא וקי"ל כב"ה דאסרי אע"ג דהוי מלאכה שאצ"ל אפשר ליישב דס"ל דה"ט דב"ה משום דגזרינן דילמא זימנין דבעי כתישה וקא עביד מלאכה דאורייתא וכמ"ש רש"י בדף ט' ד"ה אבל התם וא"נ משום דד"נ לאו הכנה גמורה היא כמ"ש לעיל משם הרשב"א והילכך כיון דאיכא תרתי איסורי איסור חופר גומא והכנה לא התירו משום שמחת י"ט כנ"ל ותו לא מידי:

מעשה חושב (קה) אבל בעוף לא ימרוט הנוצה כו'. אני בעניי לא זכיתי להבין דברי הרא"ש והטור הללו אף מבלעדי הסתירה שהביא הגאון המחבר ז"ל בדיבור שאחר זה דהא למאי דפסקו כר"ש במלאכה שא"צ לגופה א"כ ביו"ט (אפילו אי אמרינן נמי דתולש היינו גוזז) ליכא איסורא דאורייתא דהא א"צ לגוף הצמר אלא דבעי לעשות מקום לקופיץ (והא דאמרינן בבכורות דה"ט דרב דס"ל דביו"ט מותר משום דהו"ל כעוקר דבר מגידולו כלאחר יד ולא קאמרינן התם משום דהו"ל מלאכה שא"צ לגופה היינו משום דרב ס"ל כר' יהודה דמלאכה שאצל"ג חייב עליה). וא"כ למאי דפוסק הטור בבכור כהרמב"ם דיכול לתלוש הצמר אפילו במתכוין אע"ג דבשאר איסורים ליכא להתיר משום מלאכה שא"צ לגופה כמ"ש התוס' שבת דף צ"ב ריש ע"א וגם לא שייך להתיר בכלאחר יד בשאר איסורים וא"כ לפ"ז הרי יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא דבבכור דלית בי' הנך תרי קולי ס"ל להטור דמותר לתלוש הצמר בידים אפילו במתכוין וביו"ט דאית בי' הנך תרי

דרבנן דהיינו מלאכה שא"צ לגופה וכלאחר יד ס"ל להטור דבידים דהיינו במתכוין אסור ועיין מה שכתבתי לעיל על הגליון בריש הלכות שבת בדעת הטור לענין מלאכה שאצל"ג וצ"ע בהאי דאיתא בפ' כלל גדול דבשבת התולש כנף והמורטו חייב חטאת ובפ' הבונה בהא דליפות הקרקע הוא צריך:

הלכה ד

ומותר למלוח בשר לצלי כו'. כתב ה"ה שם ושוין שמולחים עליו בשר לצלי כו' הנה התו' שם ד"ה ושוין כתבו וז"ל לאו משום דצריך מליחה לצלי כדמפרש בחולין אלא משום שנהגו למולחו כדי ליתן טעם ועיין במ"ש התו' ז"ל בפ"ק דחולין די"ד ע"א ד"ה ונסיבין חברייא והרא"ש שם דקל"ב וז"ל ובריש פרק כ"צ גבי מוליתא שרי ופרש"י אע"פ שלא מלחו אלא מעט לצלי משמע מדבריו דצלי בעי מליחה קצת לא כולי האי כמו לקדירה והדבר תימא הוא דמה מהנייא מליחה קצת דאין הבשר יוצא מידי דמו עד שימלחנו יפה יפה כו' יע"ש ויש לגמגם עליו דאמאי הוצרך לדקדק כן מדברי רש"י ז"ל הא משמעתין מוכח בהדיא כן מדאמר אביי ל"ש אלא לצלי אבל לקדרה לא ופרש"י ז"ל לצלי דאין מולחין אותו יפה ואי איתא דצלי בעי מליחה כעין קדרה אם כן אפילו לקדרה נמי לישתרי ומהיותר תימא על הרב כנה"ג שכתב בחי"ד סי' ע"ו הגהת ב"י אות י"ח וז"ל כתב ה"ה ונראה מדברי ר' דאף הצלי בעי מליחה וכן נראה דעת הסמ"ג ומבואר הוא דאף דרש"י והרמב"ם סוברים דצלי בעי מליחה באופן המליחה אינם שוים שרש"י ז"ל סובר דאין צריך מליחה לצלי בכמות כמו לקדירה אלא דבעי מליחה קצת אבל הרמב"ם סובר דבכמות המליחה אין חילוק בין צלי לבשול אלא דבשיעור אינם שוים דאין צריך לצלי לשהות במולחו כדי שיעור מיל ולהרמב"ם ל"ק מ"ש הרא"ש על רש"י ומדברי האו"ה כלל ה' אות ו' נראה דרש"י והרמב"ם אמרו דבר א' וליתא גם הר"ן השוה דעת הרמב"ם לדעת רש"י עכ"ל יע"ש וכ"כ רש"ל בפ"ק דחולין סי' כ"ו ובפרק השוחט סימן י"ח יע"ש:

ואתמהא דאיך אפשר לומר שלדעת הרמב"ם ז"ל מליחת צלי וקדירה שוים בכמותם דא"כ היכי מפלגינן הכא בשמעתין בין מליחת צלי לקדרה וכ"כ רבי' ז"ל בהדייא בסמוך במה דא' במולח לצלי שאינו צריך מלח הרבה אבל לקדרה אסור למלוח ע"ג העור יע"ש וכ"כ בתשוב' ס' תמים דעים סימן י"ד משם הראב"ד וז"ל צלי לא בעי מלח הרבה משמעתא דמס' י"ט מעור לפני הדורסן ואפשר שזה רמזו רבינו בפ"ו מה' מאכ"א דין י"ב שכתב וז"ל כל הדברים האלו לבשר שצריך לבשלו אבל לצלי מולחו וצולהו מיד כו' ומדלא כתב מולחו יפה יפה כמ"ש בדין יו"ד גבי מליחה לקדירה משמע דאין צריך מליחה לצלי כמו למליחת קדירה ומ"ש בפ"ה מה' א"מ דין י"א ומצוה למלוח הבשר

יפה יפה כמולח בשר לצלי לאו דוקא וסמך אמ"ש בה' י"ט ובה' מא"א ועיין במ"ש הל"מ בה' מאכ"א דין הנז' וזה פשוט:

ודע דמסוגייא הלזו משמע דמליחת צלי לא הוי מליחה גמורה לגבי מליחת העור כדי שיתחייב עליו משום מעבד מדשרי' מליחת צלי ולא מליחת קדירה משמע משום דמליחת קדירה כיון שהוא צריך מלח הרבה הוי מעבד גמור ומשום הכי לא התירו מלאכה דאורייתא משום שמחת י"ט וכ"כ הטור סימן תצ"ט וז"ל מותר למלוח עליו בשר מליחה מועטת כדרך שמולחין לצלי אף ע"ג דדמי קצת לעיבוד ועיין בב"ח שם וע"פ זה נראה שיש לתמוה על מ"ש הרב מש"ל בפרק י"א מה' שבת הלכה ה' שהקשה הרב שם בהא דקי"ל אין עיבוד באוכלין ממ"ש בפרק הקומץ רבה דף כ"א על כל קרבנך תקריב מלח ואפילו בשבת דלמאי אצטריך קרא והלא ליכא איסור תורה במליחת בשר דהא קימ"ל דאין עיבוד באוכלין וכתב משם הרב כמוהר"י אלפאנדארי שנמצא בידו שיטה א' לראשונים שהק' קושיא זו ותי' דכיון דקרבן תמיד דמוסף שבת היה כולה כליל ואינו נאכל לאו כעיבוד באוכלין דמי א"נ תיקון קרבן הוא כעיבוד דמי ע"כ והוא ז"ל תי' דמשכחת לה בשני דרכים הא' ששנינו בת"כ ונתח אותה יכול אף הפסולה תהא טעונה הפשט וניתוח ת"ל אותה כשרה ולא פסולה ועוד שנינו שם והקטיר אע"פ שפסול כו' עולה אע"פ שלא הפשיט ואם כן זכינו לדין דצריכה מלח כדין כל קרבן דלא ממעטו ממלח וכיון שהיא בעורה הרי מעבד גמור ועוד דרך שני דאמרי' פ' א"ד דשעירי הרגלים חיין הן נאכלין ושנינו בת"כ חטאת ואשם וזבחי שלמי צבור מתנה לכהן רצו להפשיט מפשיטין וא"כ זכינו לדין דאצטריך קרא למישרי מליחה אם רוצה לאוכלן בעורן זת"ד יע"ש ועיין עוד בס' רב יוסף בקונטריס מוצל מאש להרב הנז' סי' א' שתי' עוד וזה לשונו אמנם אחר שכתבתי כל זה נזכרתי משנה ערוכה פרק ט' דזבחים הצמר שבראשי כבשים כו' בזמן שהם מחוברים יעלו וכתב רש"י שהראש אינו בכלל הפשט וקרב עם עורו ואם כן זכינו לדין דכיון שהראש נקטר עם עורו וצריך למולחו הוה ליה מעבד גמור וצריך קרא למשרי עכ"ל יע"ש ולפי מ"ש דמליחת צלי לא הוי מעבד לענין מליחת העור נראה דק' על תי' מהר"י אלפאנדארי דמה יענה לדעת רבי' דפ' ה' מה' א"מ שכתב דמליחת הקרבן הוי כמולח לצלי והיינו משום דגריס התם בפ' הקומץ אמר אביי וכן לצלי וכן הוא גירס' הר"ן ז"ל וריב"א כמ"ש מרן שם וכן הוא דעת הראב"ד באיסור משהו שלו וכמ"ש הרשב"א בחי' חולין דף צ"ג ועיין במ"ש רש"ל בספר יש"ש פ"ק דחולין סימן הנזכר וכיון שכן קשה דאפי' במולח העור נמי תקשי דאמאי אצטריך קרא למשרי הא כיון דלא בעי מליחה אלא כמליחת צלי לא מחייב משום מעבד וכמ"ש הראשונים ומיהו אפשר

לדחות ולומר דמליחת צלי נמי הוה ליה מליחה לגבי עבוד העור ומיחייב משום מעבד ומה שהתירו בשמעתין מליחת צלי ולא מליחת קדירה ומשמע משום דמליחת צלי כיון שהיא מעוטה לא הוי מעבד היינו משום דכיון דמולח הבשר הא ודאי אינו נופל כל המלח ע"ג העור אלא קצת ומשום הכי לא הוי מעבד וכ"כ המאירי ז"ל וז"ל ומולח בשר ע"ג העור וקצת המלח נופל מאיליו ע"ג העור ע"ש אמנם בנותן מלח ע"ג העור כשיעור מליחת צלי ה"נ דהוי מעבד גמור ומחייב משום מעבד גם מה שתי' עוד הרב דמשכח' לה בשעירי הרגלים דנאכלין חיין ולדעת הרא"ה ז"ל דס"ל דבשר הנאכל לרועים צריך מליחה מדברי הרא"ה משמע הפך דבריו שכתב והא דאמרי' בפסחים דשעירי הרגלים נאכלים חיין במליחה הוא דנאכלין ואע"ג דמליחה אסורה משום שבות לא גזרו בה רבנן כי היכי דאין שבות במקדש במילי טובא וכן כתב הרשב"א ז"ל בחי' חולין דקי"ב ולפי דברי הרב ז"ל ל"ל טעמא דאין שבות במקדש ת"ל דאפילו מליחת העור דאורייתא שרי:

ועוד נראה דאיכא למידק על תי' הרב דאפי' במליחת העור נמי לא מחייב משום דהו"ל מליחה כלאחר יד שהרי אין דרך למלוח העיר בעודו מחובר בבשר וכל מידי דלאו אורחיה בהכי לא מחייב משום דהוי כלאחר יד וכמ"ש גבי תולש את השיער דאינו חייב משום דהוי כלאחר יד דאורחיה בגזיזה ולא בתלישה וגדולה מזו כתב הרשב"א בספר עבודת הקדש דבמולח בשר לקדירה ע"ג העור לא מחייב משום מעבד משום דהוי כלאחר יד דלאו אורחי' בהכי שכתב וז"ל במד"א במליחה מועטת כמליח' צלי אבל מליחה מרובה דמליחת קדירה אסור אע"פ שאף זו כלאחר יד לא התירו אלא כל שיש לו די לשומרן מן ההפסד ע"ש וזה נר' ודאי דעת אותה שיטה לראשונים ז"ל שלא תי' כן דבודאי לא נעלם ממנו משנה ערוכה:

ולעיקר קו' הרב מש"ל ז"ל נראה דל"ק ואשתמיט מינייהו סוגייא דשמעתין דאמרינן ת"ר אין מולחין את החלבים ואין מהפכין בהם ופריך עלה בגמרא ומ"ש מעור לפני הדורסן ומשני התם משום דחזי למיזגא עליה הכא אתי למימר מ"ש דשרו רבנן כי היכי דלא ליסרח מה לי למשטחינהו מ"ל לממלחינהו משמע בהדייא דמליחת חלבים הויא מלאכה דאורייתא דאי מדרבנן אמאי לא שרינן משום שמחת י"ט כדרך שהתירו חזרת תריסין ונתינת עור לפני הדורסן הא מליחה גופה אינו אלא מדרבנן והוה ליה גזירה לגזירה אלא משמע דמליחת חלבים אסורה מדאורייתא וכן נראה מדברי רש"י שכתב וז"ל אתי לממלחינהו ומליחה מאבות מלאכות היא בדבר שיש לו עיבוד וכ"כ הר"ן בהדיי' וז"ל אין מולחין את החלבים דמולח מידי דשייך בו עיבוד כגון חלבים דלאו אוכלין גמורין הן יש בו משום מעבד וכ"כ בשיטה כ"י להמאירי וז"ל אין מולחין את

החלבים פי' מליחה בכל דבר שיש בו תורת עיבוד דהיינו דבר שאינו אוכל כגון עורות וחלבים נמי דלאו אוכלין גמורין נינהו אב מלאכה הוא וכן אף בבשר לדעת קצת מפרשים דהא במשכן מליחת עורות ואברים היה שם אלא דמ"מ מליחת בשר הותרה משום אוכל נפש אבל חלבים לאו אוכל נינהו עיבוד גמור הוא עכ"ל ונראה שהוצרכו לזה אע"ג דהא דאין עיבוד באוכלין א"א מדאור' אבל מדרבנן מיהא אסור וכמ"ש התוס' בפרק כלל גדול דף ע"ה ע"ב ד"ה אין עיבוד משום דכיון דא"א אלא מדרבנן יש להתיר משום שמחת י"ט וכמ"ש ועיין בב"ח סי' הנז' שפנה בדרך אחרת והנה מ"ש המאירי וכן אף בבשר לדעת קצת המפרשים הן דברים תמוהים לכאורה דבהדיא אמרינן בפרק כלל גדול אמר רבה בר רב הונא האי מאן דמלח בישרא חייב משום מעבד רבא אמר אין עיבוד באוכלין אמר רב אשי אפי' רבה בר רב הונא לא אמר אלא דקא בעי לה לאורחא אבל לביתא לא משוה איניש מיכליה עץ וצ"ל שמ"ש וכן אף בבשר לדעת קצת מפרשים בדקא בעי לה לאורחא קאמר דפוסקים כרבה בר רב הונא וכן נראה שהיא דעת הרשב"א בפ' ג"ה ובת"ה בית ב' שער ג' יע"ש ומדברי רבינו בפי"א מה' שבת נראה שהוא פוסק כרבא ועיין בהרב מג"א סימן שכ"א סק"ז שהק' לדעת הרשב"א דצ"ע דבג' משמ' דהלכה כרבא דבתרא הוא ע"ש ול"ק מידי די"ל שדעת הרשב"א דכיון דחזינן לרב אשי דקמפרש מילתי' דרבה בר ר"ה ש"מ דס"ל כותי' ומש"ה פסק כר"א דבתרא הוא טפי מרבא ושוב ראיתי להרב תי"ט בפ' ח' שרצים משנה ב' שכתב כן יע"ש ופשוט:

ואיך שיהיה זכינו לדין דבמליחת חלבים חייב משום מעבד ד"ת משום דלאו אוכלין גמורים נינהו ומ"ש התו' בפ' כלל גדול וז"ל אין להתיר מכאן מליחת אוכלין דאסור מדרבנן כו' ואפילו ביום טוב אסור בפ"ק דביצה אין כונתם ממ"ש אין מולחין את החלבים בי"ט דהנהו לאו אוכלין נינהו ומדאורייתא נמי אסור אלא כוונת' מהא דשמואל דאמר מולח אדם כמה חתיכות בבת אחת אע"פ שא"צ כו' משמע הא בזא"ז לא אע"ג דאין עיבוד באוכלין ואם כן ממילא רויחא ההיא דפרק הקומץ רבה דאיצטריך קרא למשרי מליחת אמורים דחייב בהו משום מעבד ומאד אני תמיהא על הרבנים הנז' איך אשתמיט מנייהו סוגיא זו. ודע שמדברי הר"ן והמאירי ז"ל נראה שיש לפשוט מה שיש להסתפק לכאורה בהא דאמרי' אין עיבוד באוכלין אי היינו דוקא במידי דחזי לאכילה אמנם במולח בשר נבילה וכיוצא כיון דלא חזו לאכילה ה"נ י"ל דחייב משום מעבד ואע"ג דמצד עצמן ראוין לאכילה וסעד לזה ממה שתי' הרב הנז' משם שיטה לראשונים ז"ל דכיון דקרבן תמיד אינו נאכל וכולה כליל לאו כעיבוד באוכלין דמי כיון שאינו נאכל אך מדברי הר"ן והמאירי ז"ל נראה דס"ל דאפי' בבשר נבילה וכיוצא אין עיבוד באוכלין

ממה שהוצרכו לתת טעם למליחת חלבים משום דלאו אוכלין גמורין נינהו משמע הא לא"ה הו"א דאין עיבוד באוכלין אע"ג דאסורין הן באכילה משום דכיון דמצד עצמן חזו לאכילה אלא דאיסור' הוא דרביע עלייהו מקרו אוכלין ואין עיבוד באוכלין ואף לדעת אותה שיטה שכתב הרב ז"ל נראה שלא כתב כן אלא גבי קרבן תמיד דלא חזו לאכילה משא"כ חלבים ובשר נבילה דחזו לגוים כנ"ל:

ודע עוד דמסוגיא דפרק הקומץ רבה ומסוגיא דשמעתין משמע דמליחת עור כדרך שמולחין בשר לקדרה הו"ל מעבד גמור ומש"ה לא שרינן אלא מליחת צלי אבל לא קדרה דהוי מעבד ואם איתא דאפילו במליחת קדירה לא מקרי עיבוד לעור משום דמליחת עור צריך מליחה מרובה אמאי לא שרינן ליה אפילו לקדירה וכ"כ המאירי ואף למ"ש הרשב"א דמליחה מרובה לקדירה לא התירו אע"ג דהוי כלאחר יד משום דדי לו לשומרו מן ההפסד ה"ט ניחא אם נאמר דמליחת קדרה משוי לה עבוד גמור ומש"ה כל שיש לו די לשומרה מן ההפסד די ולא התירו לו שיעבד אמנם אם נאמר דאפילו מליחת קדרה לא משוי ליה עיבוד ואינו אלא לשומרה מן ההפסד ק' דאפי' מליחת קדרה נמי נתיר לו גם מההיא דפרק הקומץ רבה דמצרכינן קרא למשרייה בשבת משמע דמליחת קדרה דחשיבא עיבוד גמור מחייב במידי דלא חשיבא אוכל:

ומעתה מ"ש פ' כלל גדול אמר ר"א אף רבה בר"ה לא אמר אלא דקא בעי לאורחא אבל לביתא לא משוי איניש מכליה עץ לאו למימרא דמליחה דביתא כיון שאין נותנין מלח הרבה לא מקרי עיבוד כלל דהא ליתא כמ"ש אלא הכונה לומר דמליחה דביתא כיון שאין נותנין מלח הרבה מודה רבה משום דאין עיבוד באוכלין אבל במידי דלא חשיבא אוכל ה"נ דמיקרי עיבוד וכדמוכח בהדיא מההיא דהקומץ ודשמעתין ועיין בהרב ל"מ בפ"ו מה' מאכ"א הלכה י' בד"ה אין הבשר שכתב סברא זו מסברא דנפשיה וכמסתפק ולפי הנראה אשתמיט מיניה סוגיא זו ודפרק הקומץ ודוק:

אך קשה לי לפי מ"ש דמליחת אמורים חייבין עליהן ד"ת מדלא חזו לאכילה מההיא דגרסי' ביבמות פרק ד"א דל"ג ע"ב זר ששימש בשבת במאי אי בשחיטה כו' אי בקבלה כו' אי בהקטרה והאר"י הבערה ללאו יצתה והשתא ק' אמאי ל"ק דזר ששימש במליחה קאמר שמלח האמורים דמליחה נמי בעי כהונה כמ"ש רבינו ז"ל פ"ט מה' ביאת המקדש דין ה' אלא שאינו חייב עליה מיתה דאין חייבין עליה מיתה אלא בד' עבודות בלבד כמ"ש שם וליכא למימר דכיון דליכא אלא לאו גרידא לא מוקי לה בהאי דהא ליתא שהרי בגמרא הוה בעי לאוקומא בקבלה והולכה אף על גב דליכא אלא לאו גרידא שאינה עבודה תמה וראב"י מוקי לה בשחיטת פרו של כ"ג אע"ג דליכא מיתה והתוס' שם הקשו

דאטו מי לא מני לאוי גרידא ותי' דבאיסור כולל קל על חמור לא חיילי לכ"ע ולהכי פריך והאר"י הבערה ללאו יצתה וא"כ היכי חיילי וחזרו והקשו משם הר"י מאוריינאש דאמאי לא מוקי לה בהצתת האליתה דבעי כוונה ואין כאן מיתה אלא לאו גרידא ותי' יע"ש והשתא אכתי תקשה דאמאי לא מוקי לה במליחה דמשום שבת חייב מיתה דהו"ל מעבד ומשום כונה אין כאן אלא לאו גרידא והו"ל חמור על קל וחייל שפיר והנראה לע"ד ליישב דלר' יוסי דס"ל בעלמא דמתאצ"ל פטור ודאי דלא מחייב במליחת אמורים משום מעבד דלא מחייב אלא במכוין לתקן את העור דומיא דמשכן אבל הכא שאינו צריך לתקן אלא משום מצוה הוא דקא עביד ואינו צריך לאותו דבר כלל פשיטא ודאי דלא מחייב ומשום הכי לא מצי לאוקמה בהכי משום דהוה ק"ל והאר"י משאצ"ל פטור ובריייתא דקאמר תקריב מלח ואפי' בשבת אתיא כמ"ד דמשאצ"ל חייב דאלו לר"י פשיטא ולא צריך קרא כך נראה לי ודוק:

כתבתי בפנים דמליחת אמורין בעיא כהונה והוכחתי כן מדברי רבינו ז"ל פ"ט מה' ביאת המקדש יע"ש והדבר מוכרח מצד עצמו דאע"ג דבמליחה לא כתיב בהדיא כהן מ"מ הא קי"ל דמקבלה ואילך מצות כהונה ובפ"ב דיומא דכ"ז אצטריך קרא למעוטי הפשט ונתוח דלא בעיא כהן ופרש"י שם ד"ה למעוטי וז"ל ואי לאו ונתנו הו"א האי דלא כתיב כהן בהפשט ונתוח משום דלא אצטריך היא דגלי לן דמקבלה ואילך מצות כהונה יע"ש ובהדייא אמרינן התם דהולכת אברים לכבש פסולה בזר וא"כ כ"ש מליחת אברים בכבש דבתר הולכה דבעיא כהונה וביחזקאל סי' מ"ג כתוב לאמר והקרבתם לפני ה' והשליכו הכהנים עליהם מלח כו' וכ"כ הרב בעל החינוך ס' ויקרא סי' קנ"ז וקנ"ח דמצוה זו נוהגת בזכרי כהונה דוקא יע"ש ואולם מצאתי להרמב"ן בפי' על התורה ס' הנז' כתב וז"ל ואמר הכתוב בשאור ודבש לשון רבים כי עם אהרן ובניו ידבר וחזר ואמר וכל קרבן מנחתך במלח תמלח כי יחזור אל מביא המנחה שאמר בו בתחלת הפרשה והטעם כי המליחה כשרה בזר כמו יציקה ובלילה עכ"ל והדבר תמוה שדבריו הן הפך סוגיא דפ"ב דיומא ומקרא מלא דיחזקאל כמ"ש ובפ"ב דמנחות דף כ' ע"א קאמר התם א"ה לא יצק כו' ה"נ לא מלח כהן אלא זר א"ל וכי תעלה על דעתך שזר קרב ע"ג המזבח ופרש"י משום דמליחת קומץ בראשו של מזבח היא יע"ש ובתוס' שם די"ח ע"ב ד"ה ור"ש כתבו דבלאו ה"ט נמי בעי כהן משום דמקמיצה ואילך מצות כהונה ומליחה אחר קמיצה היא הן אמת שרבינו ז"ל בפיה"מ שם כ' וז"ל ומ"ש בכאן לא יצק כו' ר"ל לא יצק כהן אלא זר היא כשרה לפי שהעיקר בידינו מקמיצה ואילך מצות כהונה כו' וכ"כ בפי"א מה' פהמו"ק דין והוא תימא שהרי מליחה אחר קמיצה היא וכבר ראיתי למוהר"י קורקוס ז"ל הובאו

דבריו בס' חזון נחום דמ"ח ע"ב הוקשה לו כן ותי' וז"ל ונראה דמלח כל המנחה קאמר קודם קמיצה ואע"פ שאין טעון מלח אלא קומץ מ"מ אפשר שאם מלח המנחה כשר א"נ אפשר דבמנחות שאינן נקמצות מיירי עכ"ל והרואה יראה דשתי תשובות הללו לא יתכן ליישב דברי הרמב"ן ז"ל שהרי הרמב"ן ז"ל אקרא דוכל קרבן מנחתך קא מיהדר וכתב שאמר תמלח בלשון יחיד כי יחזור אל מביא המנחה וקרא לא מיירי אלא בקומץ כדנפ"ל מדכתיב קרבן קרבן טעון מלח ואין כל המנחה כולה טעונה מלח כדאיתא פ"ב דמנחות דף הנז' סוף דבר שדבריו צ"ע גם מה שתי' מוהרי"ק בתי' הב' דרבינו מיירי במנחות שאינן נקמצות אין דבריו מובנים דאכתי תקשי וכי תעלה על דעתך שזר קרב ע"ג המזבח שהרי מנחת כהנים ומנחת נסכים מנחות שאינן נקמצות הן ובהדייא אמרינן פ"ב דמנחות דכ"א ע"ב דבעו מליחה בראשו של מזבח ופסקו רבינו ז"ל ספ"ה מה' א"מ והנראה ליישב דקו' וכי תעלה על דעתך שזר קרב כו' ס"ל לרבינו דלואבע"א דמשני התם כיון דכתיב ביה ברית כמאן דתנא ביה קרא דמי מתניתין דקתני לא מלח כהן אלא זר קאמר דומיא דלא יצק ומיירי דקאי זר בארעא ומלח בזריקה וכ"כ הל"מ ז"ל ספ"ה מה' א"מ אלא משום דק"ל כיון דקי"ל דמקמיצה ואילך מצות כהונה ומליחה אחר קמיצה היא א"כ היכי כשרה בזר ואפילו בדקאי אארעא ואהא תריץ יתיב דמיירי רבינו במנחות שאינן נקמצות ומ"מ דברי רבינו ז"ל דפ"ט מה' פהמו"ק הן סותרים למ"ש פ"ט מה' ביאת מקדש וכמו כן ק' על הרע"ב ז"ל שדבריו ז"ל שכתב בפ"ב דמנחות דיציקה ובלילה כשרה בזר הן סותרים למ"ש פי"ד דזבחים מ"ב ד"ה אין חייבין עליו משום זרות דבלילה בזר עבודתו פסולה ואולי ס"ל דמתני' דזבחים ר"ש היא דס"ל דיציקה ובלילה פסולה בזר ומ"מ הי"ל לפ' וצ"ע ועיין בס' בני דוד ודו"ק:

ומ"מ אכתי אני תמיה דלמאי אצטריך קרא דתקריב למשרייה בשבת שהרי מדברי ה"ה ז"ל בפ"ו מה' הנז' נר' דלא מחייב במעבד את העור אלא דוקא בשוהא שיעור מיל שכתב וז"ל ומ"ש רבינו ומניחו במולחו כדי הילוך מיל נראה שיש סמך לשיעורו של רבינו ממ"ש גבי עיבוד העור וכמה כדי עיבוד כדי הילוך מיל ובפרק כלל גדול יש מי שסובר שהמולח את הבשר חייב משום מעבד כו' מ"מ ילפינן התם דמליחה היינו עיבוד וכיון שלא פירשו לנו חכמים שיעורו נראה שהוא שיעור עיבוד עכ"ל ע"ש משמע דבפחות ממיל כיון דלא הוי מעבד לא מחייב דומה לדין מבשל שכתב רבינו פ"ט מה' שבת דין ה' בדין מבשל דלא מחייב אא"כ נתבשל כמאכל בן דרוסאי יע"ש וכיון שכן ק' דאמאי אצטריך קרא דתקריב אפי' בשבת הא במליחת קדשי' אין צריך להשהותו במולחו שיעור מיל אלא מולחו ומעלהו מיד ע"ג המזבח וכנודע וכ"כ בהדיא הרשב"א

ז"ל בפ' ג"ה משם הראב"ד וכיון שכן לא מחייב משום מעבד וליכא למימר דקרא אצטריך למשרייה מליחה בשבת אפילו בשוההו שיעור מליחה דהא ודאי ליתא דהא כיון דיכול לקיים מצות מליחה בלי דחיית שבת הא ודאי לא דחייא שבת וגדולה מזו אמרינן בפ' ר"י גבי עומר דאי נקצר ביום כשר דלא דחייא שבת אע"ג דמצותו להקצר בלילה ואע"ג דאמרינן התם דהקטרת חלבים דחי שבת אע"ג דכשרים כל הלילה מטעמא שהרי דחתה שחיטה את השבת ופרש"י דכיון דניתן שבת לדחות אצל שחיט' נדחה נמי אצל הקטרה התם ה"ט משום דחביב' מצוה בשעתה כדקאמר התם הא לא"ה פשיטא ודאי דלא דחי וזה פשוט:

הן אמת שדין זה לא ראיתי לשום א' מהפוסקי' שכתבו לענין מליחת עור בשבת וצ"ע כעת ושוב ראיתי בס' רב יוסף בדרשותיו דף ט"ז שהק' מוהר"ח אלפאנדארי קו' הרב מש"ל משם מוהר"ם בתשו' קובץ קטן ותי' דאצטרך קרא דתקריב כגון דאין שם מלח וצריך להביאו דרך רה"ר וא"נ דסד"א דבשבת אסור למלוח דבר הקרב למזבח דנמצא מבעיר המלח בשבת קמ"ל יע"ש ואם כן לדעת ה"ה יש ליישב הכי ודו"ק:

ואיך שיהיה תבנא לדיננא דמליחת חלבי' כיון דלאו אוכלין גמורים הן הוי אב מלאכה ואסירא ד"ת ומשום הכי אין מולחין את החלבים ביו"ט דאיסורא דאורייתא לא שרינן סופן משום תחילתן ולדעתי נראה שלזה כוון רבינו שכתב בדין שאחר זה וז"ל וכן אין מולחין את החלבים ואין מהפכין בהן ואין שוטחין אותן ברוח ע"ג יתדות מפני שאינן ראויין לאכילה ע"כ ותמה הפר"ח סי' תצ"ט ס"ק ג' דמה טעם הוא זה דעור נמי לא חזי לאכילה ואעפ"כ התירו ומכח זה כתב דשאני עור דחזי למזגא עליה וחלק על המרדכי שכתב דנוצה של עוף דינו כמו בעור ומותר לטלטלו כדי להציען דהתירו סופן משום תחילתן וכתב הרב דאינו מחוור דשאני עור דחזי למזגא עליה ע"י הדחק ולפיכך התירו סופן משום תחילתן יע"ש ולע"ד נר' שכונת רבינו הוא לומר דאמאי לא התירו מליחת חלבים כיון דאין עיבוד באוכלין ואינו אסור אלא מדרבנן וכמו שהתירו נתינת עור לפני הדורסן משום דלא הוי מלאכה דאורייתא דלא הוי עיבוד גמור וחזרת תריסין אע"ג דאסירי מדרבנן גזירה שמא יתקע ואהא כתב מפני שאינן ראויין לאכילה וכיון שכן יש עיבוד בהן ולא שרינן מלאכה דאורייתא משום שמחת יו"ט ומש"ה גזרו שטיחת חלבים אטו מליחתן דהוי דאורייתא אמנם במידי דליכא למיגזר כלל אדאורייתא וכההיא דנוצה של עוף ה"נ דשרינן סופן משום תחילתן ואע"ג דליכא טעמא דחזי למזגא ודלא כהפר"ח ותדע שהרי חזרת תריסין ליכא טעמא דחזי למזגא עליה ואפי"ה כיון דאין איסורו אלא מדרבנן התירו סופן משום תחילתן כיון דליכא למיגזר בדאורייתא כלל ועיין בס' מע"ח

ומה שהצריכו בגמרא גבי נתינת עור לפני הדורסן לטעמא דחזי למזגא היינו משום דאל"ה הוה חיישי' דילמא אתי לממלחינהו ומ"ש עוד הפר"ח שכן נראה מדברי הגהות אשירי שכתב גבי מליחת חלבים אבל לטלטלו מותר דלאו מוקצה הוא דחזו להדלקה ועוד דדעתיה דאיניש עלייהו לטלטלו ולהצניע שלא יאבדו ע"כ וכונת דבריו דמשמע מדברי הגה' אשירי דדוקא משום דדעתיה דאיניש עלייהו מותר לטלטלן הא לא"ה הוה אסור ולא שרינן סופן משום תחילתן כמו שכתב המרדכי לגבי נוצה אלא משמע דכל דליכא טעמא דחזי למזגא לא שרינן סופן משום תחלתן ומשמע ליה להפר"ח דגבי נוצה ודאי ליכא למשרי בטלטולם מטעמא דדעתיה דאיניש עליה שלא יאבדו דאם כן אמאי הוצרך המרדכי למיהב טעמא משום דהתירו סופן משום תחילתן דכפי זה נפקא מינה דבנשחטו מעיו"ט דליכא האי טעמא אסור לטלטלן והיינו משום דגבי חלבים מסתמא ודאי דעתיה עלייהו דמסתפי להניחם שם משום כלבי ושונרי אבל בנוצה דליכא למיחש להכי לא יהיב דעתיה עלייהו ועיין בהרב מקראי קדש דף מ"ה שתמה על הפר"ח ולדעתי נראה שדעתו כמ"ש ומ"מ נראה שאין ראיה מדברי הגה' אשירי שחולק על המרדכי דאיכא למימר דהוצרך לטעמא דחזי להדלקה כו' למשרי בטלטול אפי' בנשחטו מעיו"ט וא"נ אפילו לטלטלן שלא לצורך הצנעה דליכא טעמא דהתירו סופן משום תחילתן אבל לטלטלן כדי להצניען פשיט' ודאי דשרי מטעמא דהתירו סופן כיון דליכא למגזר בדאורייתא כלל וכההיא דחזרת תריסין וכן עיקר כנ"ל ודו"ק:

מעשה חושב (קו) דמה יענה לדעת רבינו כו'. למ"ש הר"ן פ"ג דשבועות בדעת הרמב"ם ז"ל דס"ל דגם בשבועה אסור חצי שיעור מן התורה מטעם דחזי לאצטרופי א"כ י"ל דנהי דבמליחה לצלי אינו חייב משום מעבד מ"מ איסור מן התורה יש בו משום דחזי לאצטרופי אם יוסיף מלח (שהרי גם באיסורי שבת חצי שיעור אסור מן התורה כמבואר ברש"י בפ' כלל גדול גבי אפיה) וא"כ הא צריך האי קרא דתקריב מלח להתיר חצי שיעור דאסור מה"ת ולא קשה מידי קושיית הגאון המחבר ז"ל. אלא די"ל בזה דהמחבר ז"ל ס"ל דזה דומה לתחומין דקיי"ל בהו די"ב מיל הוי דאורייתא ואפ"ה בפחות מי"ב מיל אינו איסור תורה וה"נ לענין מליחת צלי והא דחצי שיעור אסור בשבת גבי מליחה נמי משכחת לה כגון שמלח חצי שיעור עור ולא בחצי מליחה לשיעור שלם עור:

הלכה ה

וכן אין מולחין את החלבים כו'. שם די"א אמר ר"מ הלכה כר"י א"ד אין הלכה כר"י בשלמא למ"ד אין הלכה פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים כו' יע"ש ומכאן ק"ק למ"ש הר"ב הליכות אלי דף ל"ד ע"ב יחיד ורבים הלכה כרבים כתב הרא"ש בפ' לולב וערבה

אמר ר' אמי ערבה צריכה שיעור ור"ח א"ר יצחק כו' הרמב"ם פסק כר' אמי וראבי"ה פסק כר"ח וכן מסתבר דר"ח דאמר משמיה דר' יצחק קבלה מיניה מדלא פריש תלמודא דפליג עליה והו"ל ר"א חד לגבי תרי הרי מחלוקת בין הרמב"ם לראבי"ה כי פליגי תרי חד אמר משמי' דנפשי' וחד אמר בשם אחר לא מקרי אותו שאמר בשם אחר רבי' לגבי חברי' וראבי"ה סובר דהוו רבים עכ"ל וק' לדעת ראבי"ה דאם כן מאי פריך הכא בגמ' למ"ד אין הלכה פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים ומאי קו' הא אמרו משום ר"י קאמר בברייתא והו"ל רבים ג"כ ואם כן טובא אשמועינן דאין הלכה כר"י ויש ליישב:

ודע דמסוגיא זו משמע בהדיא דאפי' ת"ק דפליג בל' סתם ולא הוזכר לשון חכמים אפ"ה פריך פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים וכן מוכח בהדיא פרק החולץ ד"מ ע"א דקאמר התם תני תנא קמי' דר"ן אין הלכה כר"י א"ל אלא כמאן כרבנן פשיטא יחיד ורבי' הלכה כרבי' כו' והתם לא הוזכר לשון חכמים אלא סתם ת"ק ואפי"ה פרכינן עלה פשיטא ויש לתמוה על הרב יבין שמועה כלל תקל"ה שכתב וז"ל ויש לתמוה על הגהת אשירי פ"ג דסוכה דס"ו ע"א שכתב וז"ל וכן כתב בא"ז אם אינו יכול למצוא אתרוג כשר כו' דכיון דלא אתמר בהדיא הלכה כרבנן כדאי הוא ר"י כו' ותימה עליו דאדרבא אי הוה אמר הלכה כרבנן הוה קשיא לן פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים ואין לתרץ דע"כ לא אמרינן הכי אלא כי פליגי רבים מפורשים בל' וחכמים אומרים עם יחיד אבל כי פליג ת"ק בל' סתם ולא הזכיר לשון חכמים איכא למימר דילמא סתם יחידאה הוא הא ליתא דלא אמרינן הכי אלא כשהגמרא אומרת בפי' הא מני ר' פלוני היא כו' ותדע לך דהא הרא"ש פ' לולב הגזול כו' יע"ש ותמהני עליו דאמאי הוצרך להביא הדבר מהרא"ש הא מההיא דפרק החולץ שהביא הוא עצמו מסו' זו מוכח בהדיא דאפי' כי מתני סברת ת"ק בסתמא פריך פשיטא ועיין בס' שמות בארץ בקונטרס כפות תמרים ואיכא למידק לא"ד דקאמר אין הלכה כר"י אמאי ל"ק הלכה כת"ק וכה"ג הקשו התוס' בפ' שני דביצה די"ז ע"א ד"ה אין הלכה כאותה הזוג ויש לדקדק בדבריהם דאמאי לא קשיא להו כן בסוגיא דשמעתין ותי' דהתם לא שייכא כאן ואפשר לומר דבשמעתין לא קשיא להו משום דס"ל דר"י לא התיר אלא לשוטחן ברוח ע"ג יתדות דאינו נוגע בהו עוד כלל והלכך לא מחזי כולי האי כעובדין דחול אבל היפוך מלמעלה למטה מה שהוא למטה משימו למעלה בשביל הרוח כיון דמשעה לשעה דרך להפך אסור לכ"ע וכן נראה שהוא דעת הטור סי' תצ"ט וכמ"ש הפר"ח ס"ק ד' ולפי זה הא דאמרינן בגמרא דרבנן פליגי עליה דר"י לאו היינו משום דת"ק קאמר אין מהפכין דבהא אפילו ר"י מודה אלא משום דכיון דאמרי לה בשם ר"י לחודיה משמע דחביריו פליגי עליה והלכך מש"ה ל"ק הלכה כת"ק משום

דבהיפוך דקאסר ת"ק אפילו ר"י מודה ודוק:

מעשה חושב (קז) וק' לדעת ראבי"ה כו'. למאי דכתב המחבר עצמו לקמן ע"ג דר"י נמי מודה דאין מהפכין ולא פליג אלא דמתיר למשטחינהו ומדאמרו כן משום ר"י מכלל דחכמים פליגי עלי' וס"ל דאין שוטחין מצא מזה דלא דמי כלל להאי דראבי"ה דבפשיטות הכי פירושו דאמרו דבהיתרא דשטיחה פליגי רבנן ור"י ולא דס"ל לאמרו כר"י ולק"מ אראבי"ה ודוק:

הלכה ט

היה יום טוב של פסח שאם יניחנה כך תחמיץ לא יפריש כו' אלא יאפה העיסה הטמאה כו'. כתב ה"ה בפרק אלו עוברין וכן פסקו בהלכות ומבואר שם בהלכות דטעמא דר"א דאמר לדבריך ה"ז עובר בבל יראה משום דס"ל דאמרינן הואיל ואי בעי מתשיל עלה ממוניה הוא וכמסקנא דאסיקנא התם בריש הסוגיא לא דכ"ע טובת הנאה אינה ממון והכא בהואיל קא מפלגי ושלא כדעת רש"י ז"ל שכתב בסוף הסוגיא ד"ה אבל דל"ג הואיל ואי בעי מתשיל עלה יע"ש וזו דעת הרע"ב בפירוש המשנה ומה שהוצרך הרע"ב לומר דטעמא דר"א דאמר לא תקרא לה שם עד שתאפה משום דאכתי כל חדא וחדא חזייה ליה דמכל חדא מפריש פורתא היינו משום דטעמא דאי בעי מתשיל עלה לא מהני להתיר אפייתה דאע"ג דאם יניחנה כך תחמיץ מוטב לעבור עליו בבל יראה בשב ואל תעשה מלעבור אלאו דלא תעשה כל מלאכה בקום עשה וכמ"ש רש"י ז"ל בדמ"ח ד"ה מילתא דק"ל וכן מבואר ג"כ ממ"ש רש"י בריש הסוגיא ד"ה לא דכ"ע וז"ל ומלאכת אפייתה נמי בי"ט כי לא קרא לה שם מישתרייא דכל חדא וחדא איכא למימר הא לאו חלה היא כו' משמע דאל"ה לא הוה שרינן אפייתה אע"ג דעבר עליה בבל יראה אלא דרש"י ס"ל דלפום מאי דמסיק השתא דפלוגתייהו דר"א ור"י בהואיל ואי בעי מתשיל עליה טעמא דהיתר אפיה לאו היינו משום הואיל ואי בעי בצע מכל חדא פורתא כדס"ל לרמב"ח מדלא קאמר תלמודא דפליגי בהואיל לענין אפיה כדקאמר רמב"ח וכ"כ רש"ל יע"ש אמנם לדעת הרע"ב ז"ל אפילו למאי דמסיק דטעמא דר"א משום הואיל ואב"מ טעמא דהיתר אפיה גם כן משום הואיל ואי בעי בצע מכל חדא וכן הוא דעת הרשב"א שכתבו התוס' בד"ה הואיל ועיין בחד"ה וא"כ אפילו נימא דס"ל כדעת רש"י פסק הרע"ב ז"ל כרמב"ח ותמהני על הרב תי"ט שתמה על הרע"ב דארכבי' אתרי ריכשי דמתחילה פירש טעמא דאכתי כל חדא וחדא חזיא ליה והוא לשון רש"י שבפי' המשנה והוא כפי המסקנ' דל"ג הואיל ואב"מ ואח"כ כתב להך דאי בעי מתשיל ולזה הטעם אין צריך לטעמא דאכתי כל חדא חזיא ליה אלא גם בזה לא דק הרב עכ"ד יע"ש וליתא שדברי

הרע"ב ברור כמ"ש:

ודע שהתוס' ורש"י ז"ל שם הקשו דאם כן יקרא לה שם ואח"כ תאפה מטעמא דהואיל ואב"מ ותי' בתי' הב' דהואיל ואב"מ לא שכיח לא אמרינן להתיר כדמוכח לקמן גבי לחם הפנים וב' הלחם דאין אפייתן דוחה י"ט אע"ג דאיכא למימר הואיל ואי בעי פריק ליה ויש לדקדק שהרי משמע דאין פודין בי"ט משום דדמי למקח וממכר וכן כתב הריב"ש בסי' קכ"ו והרב תה"ד הביאו מרן סימן של"ד וכן כתב רש"י והר"ן והמאירי בשיטה כ"י פ"ג די"ט דכ"ז ד"ה בבהמת קדשים ע"ש ואם כן מאי ק"ל דיהא אפייתן דוחה י"ט מטעמ' דאי בעי פריק לי' וליכא למימר דכיון דאינו אלא שבות ואין שבות במקדש דהא דאין שבות במקדש היינו דוקא כשהוא לצורך גבוה אבל לצורך עצמו לא וכמ"ש רש"י ז"ל בעירובין דף ק"ב ע"ב אמתני' דמחזירין רטיה במקדש ויש ליישב בדוחק וכן קשה במה שהק' דיקרא לה שם ואח"כ תאפה מטעמא דהואיל אי בעי מתשיל שהרי קי"ל דאין נשאלין בשבת אם לא לצורך השבת ומשמע דה"ה לי"ט בשלמא למאי דקאמר בגמרא דהואיל ואי בעי מתשיל עלה עבר עלה בבל יראה איכא למימר דה"ט משום דהא דאין נשאלין בשבת אינו אלא מדרבנן אבל מדאורייתא שרי ואם כן משום הכי עובר בבל יראה דכיון דמדאורייתא מצי לאתשולי וא"נ דלענין בל יראה לא בעינן שיהא בידו לאתשולי באותו יום דוקא אלא כיון דבידו לאתשולי למחר חשיב ממוניה לעבור עליו בבל יראה דאי בעי ממתין עד למחר ומתשיל עליה אכן לדברי התוס' שהקשה דיהא מותר לאפותה מטעמא דאב"מ ק' דכיון דמדרבנן לא מצי לאיתשולי באותו יום אם כן נמצא דעובר על לאו דלא תעשה כל מלאכה לפחות מיהא מדרבנן ותו דחשיבא מוקצה ואסור לטלטלה ותדע שהרי בפרק אין צדין תנן דחלה שנטמאת אין מטלטלין אותה ולדברי התוספות קשה דיהא מותר לטלטלה מטעמא דאי בעי מתשיל עלה ודוחק לומר דההיא מתני' אתיא דלא כהלכתא ואולי יש לומר דס"ל דההיא מתניתין בחלה ביד כהן דלא מצי לאיתשולי עלה מיהו קמייתא ק' וליכא למימר דהכא חשיבא לצורך דבידו לאיתשולי עלה כדי לאוכלה בי"ט דהא ליתא שהרי אי מתשיל עלה ע"כ בעי לאפרושי אחריתי ואם כן ליכא צורך כלל וצריך עיון:

עוד הקשה הפר"ח ז"ל סימן תנ"ז סק"ב דליבטלה מקמה דתחמיץ דהשתא תו לא קא עבר עליה ותי' דכיון דמדרבנן צריכה ביעור לא עבדינן תקנתא במידי דאסור מדרבנן יע"ש ויש לגמגם על זה ממ"ש רש"י ז"ל שם בסוף הסוגיא ד"ה מילתא דקשיא לן וז"ל דבטובת הנאת ממון ליכא לאוקמי לפלוגתייהו דנהי כו' ומוטב לעבור על ב"י מאליו ואינו עושה מעשה בידים מלעבור על ל"ת כל מלאכה בידים והשתא לדברי הפר"ח הי"ל

לרש"י ז"ל לומר דאפי' ב"י מדאורייתא ליכא דיבטלנה מקודם שתחמיץ וצ"ל דעדיפא מינה קאמר דאפילו אי הוה ביה ב"י דאורייתא אפ"ה מוטב שיעבור ב"י בשב ואל תעשה:

ובהכי ניחא מה שהקשה הרב ח"ה שם לדברי רש"י דא"כ מאי פריך ליה ר"א לר"י לדבריך ה"ז עובר בב"י כו' הא איכא למימר כיון דלית ליה לר"י הואיל מוטב לו לעבור על ב"י בשב וא"ת מלעבור על ל"ת כל מלאכה בקום עשה יע"ש אכן כפי זה ניחא דשפיר אקשי ליה דהיכי קאמר ר"י מפרישתה ומניחתה עד הערב אפי' בלי ביטול דאי משום טעמא מוטב שיעבור בב"י בשב ואל תעשה הא איתיה בתקנתא שיבטלנה קודם שתחמיץ ודו"ק:

עוד הקשו התוספ' בד"ה עד שתאפה דאמאי לא שרינן לאפות חלה טמאה מטעמא דראב"ש דאמר ממלאה אשה תנור פת אע"פ שאינו צריך אלא לפת אחת מפני שהפת נאפית יפה ותי' יע"ש ודבריהם סתרי אמ"ש בפ"ב דביצה דכ"א ע"א ד"ה עיסה שהקשו דאמאי לא שרינן לאפות עיסה חציה של גוי מטעמא דראב"ש ותי' דשאני התם דכל הפת של ישראל שהרשות בידו לאכול כל אחת ואחת או זה או זה ועוד דילמא מקלעי ליה אורחים ועיין בפר"ח סימן תנ"ז ולפי מ"ש בפסחים צ"ל דיתרצו להההיא דעיסה של גוי כתי' י"מ שכתבו הר"ן והמרדכי דההיא מיירי בשיש מעיסה של ישראל כדי למלאות כל התנור וק"ל על תי' י"מ הללו דא"כ הא דפריך ר"ח בר חנילאי ממתני' דעיסת הכלבים כו' ע"כ היינו משום דמתני' סתמא קתני ואפי' בדאית ליה בחלק הרועים כדי שיוכל למלאות התנור ואע"ג דאוקימנא לה בדאית ליה נבלה ההיא לא דחיקא ליה כולי האי כיון דהיא אוקמתא מבחוץ ומאי דקתני נאפית בכל ענין קמיירי משא"כ אי מוקמינן לה דוקא בתנור אחד ההיא דחיקא מילתא טובא דנאפית סתמא קתני וכעין זה ראיתי מתרצים בספרים בכל כיוצא בזה וכיון שכן ק' דאדפריך לר"ח ממתני' אמאי ל"ק ליה מתני' ובריייתא אהדדי דבברייתא לא קא שרי ראב"ש אלא מטעמא שהפת נאפי' יפה משמע הא לא"ה אסור ובמתני' קתני נאפית בי"ט סתמא ואם כן ק' מתני' מני לא ת"ק ולא ראב"ש ובמה שתי' בפ' ב' דביצה דשאני התם דכל הפת של ישראל והרשות בידו לאכול או זה או זה ולכאורה נראה שכונתם דעיסה חציה של גוי שאני שהגוי לא יניחנו ליקח מה שירצה אם לא יחלוקו נראה דאיכא למידק עלה דאם כן מאי מותיב עלה ר"ח ממתניתין דעיסת הכלבים שאני התם שהרשות בידו לאכול או זה או זה משא"כ בעיסה חציה של גוי:

גם מ"ש ועוד דילמא מקלעי ליה אורחים ק' לכאורה שהרי השתא אליבא דר"ח קיימי ור"ח לית ליה הואיל ומקלעי ליה אורחים ולהא ודאי נראה שכונתם דאף על גב דר"ח לית

ליה הואיל היינו דוקא באופה מי"ט לחול דליכא טעמא דהפת נאפית יפה אבל בההיא דראב"ש כיון דאיכא טעמא דהפת נאפית יפה אהני לן טעמא דהואיל לסניף בעלמא מיהו קמייתא ק' וכבר עלה על דעתי לפרש דבריהם באופן אחר ועיין במרדכי ודו"ק:

והרי"ף ז"ל כתב דהלכה כרבה דאמר האופ' מי"ט לחול אינו לוקה מדקי"ל הלכה כר"א והרז"ה ז"ל חלק עליו וכתב דאע"ג דקי"ל דהלכה כר"א נר' דאין לפסוק כרבה מדדחי ר"פ ואמר ע"כ ל"ק ר"א התם דכל חדא וחדא חזיא ליה ומשום בל יראה שרינן ליה אפי' לכתחילה והביא ראיה לזה מדאסקינן בביצה ואין מזמנין את הגוי בי"ט גזירה שמא ירבה בשבילו והא מכרעא כר"ח דלמא שייכא בהאי מילתא איסורא דאורייתא וגזרי' עלה עכ"ל:

ויש לי לדקדק עליו דכיון דקי"ל כר"א דאמרי' הואיל וכל חדא וחדא חזיא ליה אלא דמדרבנן הוא דאסור ומשום בל יראה לא גזרו אם כן היכי אסיקנא התם שאין מזמנין את הגוי גזרה שמא ירבה בשבילו הא אפי' ירבה בשבילו אינו אסור מן התורה דאמרינן הואיל וכל חתיכה וחתיכה חזייא ליה וכיון דאינו אלא מדרבנן היכי גזרינן עלה לפי דעתו ולומר דגזרינן שמא אחר שכבר אכל יבשל בשבילו דתו ליכא למימר כל חדא וחדא חזייא ליה אין לשון שמא ירבה סובל זה הפי' כלל וצריך ליישב:

ודע שדין זה שכתב רבינו אינו אלא בחלה של א"י אבל בחלת ח"ל כתבו הרי"ף והרא"ש וכל המפ' דאי איכא כהן קטן או כ"ג שטבל לקריו יכול לקרות לה שם ולאפותה והטור בסי' הנז' כתב בשם הגאונים דאפילו בדליכא כהן יכול לקרות לה שם דקי"ל כרבה דאמרינן הואיל ומזדמן ליה כהן קטן חזי ליה:

וראיתי למורינו הרב בס' מקראי קדש סי' הנז' שתמה על הגאונים שהרי הא דרבה דאמר האופה מי"ט לחול אינו לוקה משום דאמרינן הואיל היינו לענין מלקות אבל איסורא דאורייתא מיהא איכא כמ"ש ה"ה והר"ן שם יע"ש והנה מ"ש דלרבה איסורא דאורייתא מיהא איכא הא ודאי ליתא דלרבה ליכא אלא איסורא דרבנן כדמוכחא הסוגייא דפרק אלו עוברין יע"ש וכבר כתבתי בזה במקום אחר אלא דמ"מ אכתי ק' כיון דאיסורא דרבנן איכא היכי שרינן ליה לכתחילה ועיין בהר"ב ראש יוסף שהוקשה לו כן ותי' דאולי ס"ל להגאונים דלרבה אפילו איסורא ליכא אלא משום דר"ח קאמר לוקה קאמר איהו אינו לוקה ולעולם דאפי' לכתחילה יע"ש והא ודאי ליתא דאם כן תקשי ליה לרבה מתני' דפ' שני דביצה דקתני י"ט שחל להיות בשבת לא יבשל בתחילה מי"ט לשבת כו'. וכן בדף י"ז קתני הברייתא בהדיא דאין אופין מי"ט לחול ומשמע התם בהדיא דאפי' מבע"י קאמר דאין אופין ואף ע"ג דאיכא למימר הואיל וכן כתב הרז"ה דלרב' איסורא מדרבנן איכא

מכח הנהו מתני' דכתיבנא יע"ש ולכן נראה לע"ד דמעולם לא כתבו הגאונים כן אלא דוקא בי"ט של פסח משום דס"ל דכיון דאין איסורו אלא מדרבנן משום בל יראה לא גזרו וראיה מדרמי ב"ח דקאמר הא דר"ח ורבה מחלוקת ר"א ור"י כו' והשתא לדעת רמב"ח דס"ל דטעמא דר"א משום הואיל ואי בעי בצע מכל חדא פורתא אם כן הא דר"א אתי דלא כמאן דאפי' לרבה איסורא מיהא איכא אלא ודאי משמע דכיון דאינו אלא מדרבנן משום בל יראה לא גזרו ואין להקשות דכיון דמדרבנן איסורא מיהא איכא היכי שרו הגאונים לכתחילה שיקרא לה שם משום דלא ליעבר על בל יראה הא איתיה בתקנתא שלא תקרא לה שם עד שתאפה הא ל"ק שהרי אפי' בלא קריאת שם נמי מדרבנן מיהא אסור הואיל ואיכא חדא או פורתא דלא חזיא ליה כמ"ש הרז"ה והתוס' בד"ה הנז' ומשום ב"י הוא דשרינן לה וכיון דמידי איסורא דרבנן לא פליט מש"ה שרינן לקרות לה שם אפי' לכתחילה ודו"ק:

ומן האמור בזה מבואר דלר"ח דלית ליה הואיל ס"ל דמדאוריי' נמי לוקה וכן מבואר מדברי הרז"ה דכתיבנא לעיל וכן מוכח בהדיא מההיא דאמרינן התם א"ל רבה לר"ח לדידך דאמרת לא אמרינן הואיל איך אופין מי"ט לשבת א"ל משום ע"ת ומשום ע"ת שרינן איסור דאורייתא כו' ומהתימה על הרב חד"ה שכתב בפ' תמיד נשחט דס"ב ע"ב ד"ה וז"ל ודוחק לומר דלוקה דקאמר ר"ח מדרבנן קאמר ולא ידעתי איך עלה בדעתו לומר כן אפי' בדרך דוחק ועיקר קושיתו לק"מ כמו שיראה המעיין ודו"ק:

טעם המלך ג) **הנה** בסוגיא זאת יש לנו אריכות דברים וכי פארותיה רבו. אמנם אנכי בא כרושם דברים בעלמא מה שנוגע לדברי המחבר ונרחיב קצת הענין אך בקוצר לשון וסמכנו על המבין. הנה ודאי על קושית תוס' ביצה אמאי לא שרינן לאפות עיסה חציו של נכרי ועל סמך שהפת נאפת יפה יש להעיר דלמא היינו טעמא דראב"ש דסומך על האי טעמא שהפת נאפת יפה משום דבלא"ה מותר שמתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך רק שבעינן צורך קצת והאי פת נאפת יפה צורך קצת היא וא"כ לפי זה כל זאת בפת של ישראל אבל בפת של נכרי הא אמר רחמנא לכם ולא לנכרי ולא מהני לן מתוך כמו שכתבו התוס' בסוגי' דמתוך גבי נדרים ונדבות. ובודאי לצורך גוי גרע טפי משלא לצורך כלל וכמו שכתב המחבר לעיל בסוגיא דמתוך עיין שם היטב ד"ה ואולם אכתי ועיין בפני יהושע שתמה כן על תירוץ התוס' ואמר אמאי לא נאפת עיסה של גוי אף שלא שייך הואיל הא עכ"פ לשרי מצד מתוך והפת נאפה יפה צורך קצת הוא. ותי' כן כיון שאסרה רחמנא לכם ולא לגוים ל"ש מתוך עיין שם היטב. ואם כן קשיא לן מאי הקשו התוספות כלל ומאי צריך כלל לתירוצא של הואיל דלמא היינו טעמא דראב"ש. (קט)

ואמרנו דהתוספות הקשו דע"כ מוכח דפת נאפת יפה לדעת ראב"ש צורך גדול מקרי. ולא צורך קצת דאם ל"כ קשיא לרבה לעיל דל"ש לי' מתוך (קי) ועיין תוס' (כתובות דף ז') דסבירא להו דרבה לא חזר מהאי טעמא דראב"ש. ואם מוכח מרבה דצורך גדול מקרי וכי נאמר דר"ח ס"ל דצורך קצת מקרי וזה מן הדוחק לכך מתרץ תוס' דלרבה טעמא אחרינא איכא משום דסמכינן אהואיל. ועיין פ"י דמסבב דגם תירוץ הראשון של תוס' להואיל נגע [ואנכי אומר דאין כאן ב' תירוצים כלל. והאי מלת ועוד שבתוס' לאו לחדות לן פרוקא אחרת אלא דעל הראשון קאי ושאמרו כל חדא וחדא חזי ועוד שכולא חזי' דאי מקלעי אורחים וכו'] ולפ"ז כך כוונת התוספות דהאי פת נאפת יפה לאו עיקר טעמא של ראב"ש אלא סניף להיתר. ורק צורך קצת הוא לכל חד וחד כדאיתא. והיינו לרבה דלא סבירא ליה מתוך היינו טעמא משום הואיל. אמנם מצד הואיל לחודיה אינה לוקה אם אפה. אמנם לא שרינן ליה לכתחילה לאפות. וכמו שצידד הרב פה ע"ב משם רז"ה ושאר פוסקים דעכ"פ מדרבנן אסור. ולכך בעינן נמי מפני שהפת נאפת יפה ואזדא לי' נמי איסור דרבנן. ורב חסדא דלית ליה הואיל ול"ש למימר האי טעמא דראב"ש משום הואיל. הא יש לומר דרב חסדא סבירא ליה טעמא מפאת מתוך. ורק בעינן טעמא של פת נאפת יפה דזולת זה לא הוי צורך קצת. ומפורק בזה טעינא של הרב המחבר דהקשה על תירוצא של תוס' אליבא דר"ח קיימינן ואיך אמרי דסמכינן אהואיל [ובאמת הוא סובר דיש ב' תירוצים בתוס' וליתא] ולפי כן מפורק נמי בפרוקה זו טעינה של המחבר והפרי חדש דתוס' סתרי אהדדי. דמאי פריך תוס' בפסחים לשריי' לאפות החלה על סמך הפת נאפת יפה הא גבי חלה ל"ש הואיל. והרי כתבו התוס' דרק על הואיל סמכינן. ולדברינו ליתא דהאי דסמכינן רק על הואיל זה לדעת רבה דלית ליה מתוך. אבל לדידן דאית לן מתוך. הא בלא"ה סמכינן על סמך זה דמתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך. והאי פת נאפת יפה צורך קצת מקרי וא"כ לשריין לאפות החלה. והא הכא לא כתב לכם דהא לאו גביה הוא. ובאמת צריך עיון קצת על רבנן דראב"ש. אמאי אסורה לאפות על סמך זה דהא ודאי הפת נאפה יפה צורך קצת מקרי דבלא"ה אמרינן דהם לא התירו לאפות משום דלאו צורך גדול הוא. אמנם לדידן קשה קצת. ובהאי פרוקא ניחא נמי תמיהת הרב פלתי בסי' ק"ח לפי שיטת תוס' בפסחים דעל גבי גחלי' אינה נאפת יפה דהקשה אמאי אינה דוחה אפית שתי הלחם י"ט לשרי' לאפות עם שאר פת. מפני שהפת נאפת יפה דהא בתנור נאפה. כוונתו בשלמא לתוספו' ביצה דעיקר הטעם משום הואיל. הא בשתי הלחם ל"ש הואיל דהואיל אי פריק לא אמרינן כמ"ש התו' אלא לפי שיטת תוס' פסחים קשי' ולפי דברינו ניחא. דאף תוס' פסחים סברי דעל סמך מפני שפת נאפה

יפה לחוד לא סמכינן להתיר. זולת דקשי' להו. הא איכא מתוך. ופת נאפה יפה צורך קצת מקרי. וע"ז משני דאיירי על ג"ג. וא"כ לפ"ז ל"ק משתי הלחם דהא הגמרא מסיק הטעם גבי ב' לחם. משום דכתיב לכם. ולא לגבוה. וא"כ מתוך נמי ליתא כמו גבי נדרים ונדבות שכתבו התוס' ביצה והפ"י שהבאנו. אמנם לכאורה אי קשי' הא קשיא לפי דעת רמי בר חמא דלא עסיק מהאי דלכם דהא איהו מקשה בסוגי' לדעת ר"ח דסבירא ליה צורכי שבת נעשין בי"ט אמאי אינו דוחה אפיית שתי הלחם י"ט ועל זה משני הש"ס לכם ולא לגבוה. והא איהו לא סליק אדעתן הכי. וקשי' לדידיה אפי' אם אין צורכי שבת נעשין בי"ט אמאי אינה דוחה י"ט לישרי ע"י אפית פת אחר. אמנם לדידי ל"ק דהא איהו על רבה קאי. ורבה ל"ל מתוך וסובר הטעם של רבי אב"ש דמתיר למלאות התנור פת משום הואיל כתי' תוספות ביצה. והא הכא גבי שתי הלחם ל"ש הואיל. ול"ק אלא אליבא דידן דפסקינן מתוך (הא מותר מצד מתוך) הא אנן ידעינן הטעם דכתיב לכם:

ומה מאוד חדאי ה' בפילפולא לתרץ בזה קושיא עצומה הקשה אותה ידידי ורעי הרב המאוה"ג המובהק המפורסם מו"ה אלעזר פלעקלש דמו"ש דקהלתינו נר"ו בספרו ע"ח אשר הדפיס מחדש על הרמב"ם פ"ח מהל' תמידין ומוספין. וכתב הרב נר"ו בספרו מאמר תקנ"ג וז"ל ואני הוספתי להקשות שתי קושיות על רבינו ולא ראיתי לא' מנושאי כלי הרמב"ם שהרגישו בזה על מה דסיים רבינו אצל שתי לחם בפ"ח הלכה ט' מהלכות תומ"ם אלא אופין אותן מעי"ט שנאמר הוא לבדו יעשה לכם לכם ולא לגבוה. הלא למאן דס"ל דאמרינן הואיל ומדאורייתא אין צורכי שבת נעשה בי"ט וא"א לאפות ב' לחם דלא שייך בהו הואיל כמבואר ברש"י. והא דמשני הש"ס שם שאני התם דאמר קרא לכם ולא לגבוה הוא למ"ד דלית לי' הואיל. וע"כ צורכי שבת נעשין בי"ט. וא"כ רבינו דס"ל כרבה לגמרי. ואמרי' הואיל כמבואר להדי' הלכות י"ט פ"ו הלכה ט' והלכה ט"ו ועיין שם בה"ה. ובמג"א א"ח סי' תקכ"ז למה לי' להביא הך ראייה מלכם. ועוד למה לא כתב רבינו מקודם בפ"ה הלכה ז' אצל לחם הפנים. דאין אפיה דוחה יו"ט משום דכתיב לכם ולא לגבוה. ושתיק ונטר עד הכא בפ"ח אצל ב' לחם עכ"ל. וקושיא שני' קושיה עצומה היא לכאורה. אף שקושי' ראשונה יש לדחות דרבינו האמת נקט דכתיב לכם. אמנם מדוע לא נקט נמי הרמב"ם גבי לחם הפנים. ולפי הצעותינו ניחא. דוודאי קושייתו ראשונה. לפי הצעותינו מתורץ בפשיטות. דאף לדידן דלא אמרי' צרכי שבת נעשין בי"ט אפ"ה צריכין להאי למודא דלכם. דאל"כ קשה עכ"פ לשרינן לאפות שתי הלחם עם שאר פת על סמך שהפת נאפת יפה. דהא קיי"ל מתוך. לכך צריך הרמב"ם ללמודא דלכם. אמנם קושי' השנייה נמי מתורץ דודאי לכאורה קושי' פלתי גם על לחם

הפנים כן לאפו' עם שאר פת. אמנם שאלת חכם חצי תשובה דנקט קושייתו רק על שתי הלחם. ולא על לחם הפנים. ובאמת הלא גם על לחם הפנים קושייתו. דמ"ש. אמנם באמת הרב פנ"י מסופק הכא בביצה. דאף שמותר לאפות ולמלאות תנור מלא פת מפני שהפת נאפת יפה. י"ל מ"מ הלישה אסור. דלישה אב מלאכה היא. וראייתו מירושלמי עש"ה. ועתה נחזי אנן. מה נעשה בשתי לחם ולחה"פ בלישה הא בי"ט אסור ללוש. כמו שאפיה אסורה. הכי נמי לישה אסורה. אך הרי יכול ללוש מעי"ט. ואי לש מעי"ט יכול לאפות אח"כ הפת בי"ט. הא תינח ב' לחם דחמץ תאפינה. אבל לחה"פ דמצה היא איך ילוש מעי"ט. והלא נעשה חמץ. וא"כ על לחה"פ בלא"ה ל"ק ולא מידי ול"ק רק על ב' לחם. וא"כ לפ"ז מתורץ קושיא שנייה של הרב מוהר"א נר"ו. דלכך לא נקט הרמב"ם. לכם ולא לגבוה. גבי לחה"פ. דגבי לחה"פ לא איצטריך לזה. ונפשוט ספיקא של פני יהושע. דס"ל להר"מ דמוכח דלישה אסור. וא"ל דלא איצטריך להאי דלישה דפשוט ל"ק בלחה"פ מהאי טעמא. כיון דבאות מצה. איך יאפה בתנור אחד עם חמץ דזה ליתא מה בכך אם הוא חמץ שנאפת אתו. הלא לא הוי אלא ריחא. והרי חמץ זו. היתר הוא. ומי יאסר במשהו. ואין זה אלא גבי חמץ בפסח דמשהו אסור עיין במג"א סי' תמ"ו ס"ק ד'. וזה דווקא נמי בתנור קטן ולא בתנור גדול. ועוד מי לא יכול לאפות כל הפת מצה. ובאמת נגעת בקצה יערת דבש. להשיב מענין אל ענין אחר. והיינו לפי מה שרצה המ"ל פ"ב מהלכות שחיטה לומר דדעת הרמב"ם ז"ל לומר דאסור להביא פת בעזרה משום דאיכא חולין בעזרה בכל הדברים עיין שם. הלכה ז'. א"כ בלא"ה לק"מ קושית פלתי דאי אפשר לאפות שאר פת עם לחה"פ וב' לחם כיון דאפייתו היה בפנים בעזרה ואי אפשר לפת חולין להביא שם ולאפות ואולם אין דעת המשנה למלך מוכרחין שם בדברי הרמב"ם. כאשר הוא הביא בעצמו עיש"ה ואין כאן מקומו ושם נרחיב הענין. ובחדושי הארכתי עוד ואין כאן מקומו להאריך:

מעשה חושב (**קח**) דליבטלה מקמא דתחמיץ כו'. לענ"ד י"ל כיון דאין החלה שלו באמת ניהו דעובר בבל יראה מטעם הואיל דאי בעי מתשיל עלה מ"מ כל זמן דלא מתשיל עלה אינו יכול לבטלה דהו"ל כחמץ שקיבל עליו אחריות שכתבו האחרונים בשם הש"א דאינו יכול לבטלו כיון שאינו שלו אע"ג דעובר עליו בבל יראה משום האחריות שקיבל עליו ותקנתי' ביחוד מקום ומחיצה וזה לא מהני בחלה משום הואיל וביטול לא מהני משום דבאמת אינו שלו. ואין בידי ספר שו"ת ש"א לעיין בו וצ"ע לענין אחריות אי הבעלים חייבים אחלה ועיין בחולין ר"פ הזרוע ודוק:

(**קט**) בטעה"מ: ואמרנו דהתוס' הקשו דע"כ מוכח כו' דאל"כ קשיא לרבה כו' עיין לעיל

בדף כ"ד ע"ב מה שכתב שם הגאון המחבר השעה"מ ז"ל ומה שכתבתי שם על הגליון ד"ה לכאורה כו' (באות ס"ו):

(קי) ועיין תוס' כתובות דף ז' דסבירא להו דרבה כו'. בדברי התוס' שם אין הכרח לומר דרבה לא חזר אלא דר"פ ס"ל כרבה ואדרבה ממ"ש התוס' בפסחים דף מ"ז ע"ב ד"ה אהבערה לא לחייב כו' דמכאן הוכיח ריב"א דרבה דס"ל הואיל אפילו לב"ש אמרינן הואיל. והיינו ע"כ מדפרכינן מברייתא דהמבשל גיד הנשה בחלב לרבה והרי הברייתא מוקמינן לה כב"ש דלית להו מתוך (עיין ביצה דף י"ב ע"ב). ואי ס"ד דרבה לא חזר בו וס"ל דלא אמרינן מתוך נמי לב"ה. אלא דטעמייהו משום דס"ל דאין עירוב והוצאה ליו"ט א"כ הרי א"צ לאוקמי הברייתא כב"ש דהא ב"ה נמי לא ס"ל מתוך ומאי בעי הריב"א להוכיח מזה דלרבה ב"ש נמי ס"ל הואיל אלא ע"כ דרבה חזר בו:

מכל מקום יש ליישב דכונת התוס' הוא מדמקשה לרבה מברייתא זו דהמבשל גיד הנשה בחלב ביו"ט והאי מאי קושיא היא הא ע"כ לרבה נמי ברייתא זו ב"ש היא משום דלב"ה כמו דס"ל דאין עירוב והוצאה ליו"ט לדעת רבה והיינו משום דכתיב ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת ואמרי ב"ה דבשבת אין ביו"ט לא ה"נ גבי הבערה דכתיב בי' נמי לא תבערו אש וגו' ביום השבת אמרינן נמי לב"ה דבשבת אין ביו"ט לא וא"כ הרי ע"כ הברייתא כב"ש אתיא דלא דרשי דבשבת למעוטי יו"ט וס"ל נמי דלא אמרינן מתוך דאל"כ אכתי קשה אמאי חייב אהבערה נימא מתוך וא"כ נימא דהואיל נמי לית להו ומאי אותיב לי' אביי לרבה מברייתא הנ"ל ולזה הוכיח ריב"א דודאי פשיטא לי' לאביי דגם לב"ש אמרינן הואיל לדעת רבה ומשום דאי לב"ש לית להו הואיל א"כ הא מסתברא כר' יצחק בר אבדימי דס"ל דבמתוך פליגי ב"ש וב"ה וכי היכי דב"ש לית להו מתוך הכי נמי לית להו הואיל דאל"כ היכן מצינו בש"ס מחלוקת בין ב"ש וב"ה לענין הואיל אי לא דנימא דהא דפליגי ב"ש וב"ה לענין הוצאת קטן כו' דבמתוך פליגי ומתוך והואיל שוין וא"כ אמאי אתקיף לי' רבה לר' יצחק בר אבדימי וקאמר לי' דלמא בעירוב והוצאה ליו"ט קמיפלגי אלא עכצ"ל דלרבה דאמר הואיל ס"ל דב"ש נמי אית להו הואיל. אלא דהלשון היינו אפילו לב"ש דקאמרי התוס' אינו מורה כן אמנם י"ל דכונתם דמה"ט אין הכרח תו לומר דבמתוך פליגי ולמימר דב"ש לטעמייהו דכיון דלית להו מתוך לית להו נמי הואיל. דזה ליתא דהואיל ומתוך לא שייכי אהדדי דאפילו ב"ש אית להו הואיל דבזה ליכא מאן דפליג. אולם בחידושי הוכחתי דרבה לא חזר בו ועיין מ"ש לעיל דף כ"ד ע"ב על הגליון ועיין פ"י פסחים בסוגיא הנ"ל דמפרש נמי בתירוצו השני דרבה לא חזר בו והא דכתבו התוס' בשם ריב"א היינו אדלעיל ולא לרבה פריך וכן משמע מדברי הרא"ש

פ' יו"ט פיסקא י"ב שכתב דטעמא דרבה עיקר דה"ט דאין מטבילין כלים ביו"ט משום גזירה דשמא יעבירנו כו' וכן מצינו גבי שופר ע"ש. ותמהני דניהו דהלכה כרבה גבי שופר היינו בשבת אבל לא דגזרינן יו"ט אטו שבת שהרי ביו"ט באמת תוקעין. ומצאתי בס' קרבן נתנאל הקושיא הזו בשם הט"ז בסימן שכ"ג ס"ק ה':

אבל לענ"ד שפיר קאמר הרא"ש הנ"ל משום דסבירא לי' דעד כאן לא קאמר הש"ס התם דגזרינן יו"ט אטו שבת אלא לרבה דס"ל דאין עירוב והוצאה ליו"ט וא"כ הרי לא שייך גזירה דשמא יעבירנו ביום טוב משום הכי צריך לומר דגזרינן יו"ט אטו שבת. (והא דבשופר לא גזרינן משום דא"כ בטלת מצות תקיעת שופר לעולם) אבל לדידן דקיי"ל כר' יוחנן דב"ש וב"ה במתוך פליגי. וכ"ע ס"ל דיש עירוב והוצאה ליו"ט א"כ גם ביו"ט שייך הך גזירה דשמא יעבירנו דהא טבילת כלים מכשירים נינהו והרי מתניתין מיירי בכלים שנטמאו מערב יו"ט שהי' אפשר לטבלן מקודם. (דאלו כלים שנטמאו ביו"ט אפילו באב הטומאה מטבילין אותן ביו"ט כדאיתא בברייתא וכדפי' רש"י ותוס' שם) והא מכשירים שאפשר לעשותן מערב יו"ט אפילו לר' יהודה אסורים מדאורייתא דהא מעטינהו רחמנא מקרא דהוא לבדו ובמה דמיעט רחמנא לא שייך לומר מתוך כמ"ש התוס' בכתובות דף ז' ע"א ד"ה מתוך שהותרה לצורך כו' בתירוץ השני והש"ס דפריך תינח שבת. יו"ט מאי איכא למימר היינו לרבה לשיטתי' דס"ל דאין עירוב והוצאה ליו"ט א"כ כיון דקיי"ל כרבה גבי שופר ואינך ה"נ אית לן למגזר ביו"ט שמא יעבירנו כו' דמה לי איסור כרת ומה לי איסור לאו כדאיתא ביבמות וא"כ לפי פסק ההלכה דקיי"ל דיש עירוב והוצאה ליו"ט שפיר כתב הרא"ש הנ"ל ולא קשיא מידי קושיית הט"ז הנ"ל וא"כ לפ"ז מוכח דס"ל להש"ס דרבה לא חזר בו ע"י אתקפתא דרב יוסף וכמ"ש וכן הוכחתי מהאי דביצה דף ז' ע"ב ומו"ח רבינו ז"ל בתוס' דרע"ק מ"ה פ"ש דביצה כתב בשם תוס' כתובות דף ז' הנ"ל ההיפך ממ"ש בעל טעם המלך ועיין לקמן דף ס"א ע"א על הגליון:

הלכה יא

אין מלבנין את הרעפים לצלות או לאפות עליהן מפני שמחסמן. הנה רבינו סתם ולא פי' דהיינו דוקא בחדשים וכתב ה"ה ז"ל שהוא מפרש ואמרי לה אפי' ישנים אסור מפני שמחסמן בכל שעה שמלבנן כו' יע"ש וק' שהרי אמרי' בגמרא אמר ר"ל הכא בקדרה חדשה עסקינן ומשום ליבון רעפים נגעו בה משמע בהדיא דאף לטעמא דחסימה לא אסר אלא בחדשים ומה שתי' הר"ב ל"מ דההיא אתיא ללישנא קמא דקאמר טעמא מפני שצריך לבודקן אבל ללישנא דצריך לחסמן אפי' קדרה ישנה נמי הם דברים תמוהים דלטעמא דצריך לבודקן מאי חיוב חטאת איכא וע"כ הא דר"ל אתא כלישנא בתרא

דקאמר מפני שצריך לחסמן וכ"כ הרא"ש בהדיא והנה לעיקר הקו' יש ליישב ולומר דאע"ג דס"ל לרבינו דאפי' ברעפים ישנים אסור מפני שמחסמן בכל שעה שמלבנן היינו דוקא לענין איסורא בעלמא מטעמא דכיון דכל שעה שמלבנן הוא מוסיף חיזוק יותר משום הכי אסור אבל לחייב עליה חטאת לא מחייב אלא דוקא בקדרה חדשה מפני שמחזיקו עכשיו אבל כל שהיא ישנה אע"פ שמוסיף לה חיזוק בליבון זה מ"מ כיון שהרי היתה חזקה מקודם לא מחייב עליה חטאת משום תוספת זה ושוב מצאתי כן בס' חות יאיר סי' קנ"ה שתי' כן ותמה על הרב ל"מ כמו שתמהנו אלא דאכתי פש גבן ליישב למה שהשמיט רבינו בפ' עשירי מה' שבת אוקמתא דר"ל דקאמר הכא בקדרה חדשה עסקינן וכמו שהשיג עליו הראב"ד ז"ל ולכן נ"ל ליישב הכל בשנדקדק עוד לפי דברי ה"ה דמי הכריחו לרבינו לפרש דלטעמא דחסימה אפי' ישנים אסור ולדחוקי נפשין בפירושא דשמעתתא ולא לפרש הדברים כפשטן וכפרש"י ולכן נ"ל דהכריחו לרבינו לפרש כן משום דקשיא ליה הא דאמרי' בגמרא תנן התם דרסה או שטרפה בכותל כו' בעא מיניה ר"י מר"ז מהו לשוחטה בי"ט מי מחזקינן ריעותא ביום טוב א"ל תנינן אין מלבנין את הרעפים כו' א"ל אנן מפני שצריך לחסמן מתנינן לה דקשה לכאורה דכיון דר' ירמיה גופיה מתני טעמא דליבון רעפים כאידך לישנא דקאמר מפני שצריך לחסמן אם כן תיפשוט מינה להיתירא דמדקאמר ר' יוחנן טעמא מפני דצריך לחסמן ולא קאמר טעמא דצריך לבודקן ש"מ דלא מחזקי' ריעותא בי"ט וכמו שכ"כ הרא"ש וז"ל ונראה דהכי הלכתא דהא ר"ל סבר כי האי לישנא דקא' הכא בקדרה חדשה עסקי' משום ליבון רעפים נגעו בה והיינו משום חיסום דאיכא חיוב חטאת כו' יע"ש הרי בהדיא שהרא"ש הביא ראיה דקי"ל דלא מחזקינן ריעותא בי"ט ועוף שנדרס מותר לשוחטו מדקאמר ר"ל טעמא משום חיסום ולא קאמר טעמא דצריך לבודקו ואם כן היא גופא תיקשי לן לר' ירמיה דמאי קא מבעיא ליה כיון דאיהו מתני טעמא דליבון רעפים משום חיסום וכמו שכן ראיתי לרש"ל בס' יש"ש סי' י"ט תמה על הרא"ש בזה יע"ש ודחיקא ליה לרבי' לומר דאע"ג דר' ירמיה מתני טעמא מפני שצריך לחסמן מ"מ איכא למימר דר' יוחנן ס"ל ג"כ טעמא דצריך לבודקן אלא דקאמר טעמא דחיסום לאלומי לאיסורי דמשום טעמא דצריך לבודקן אינו אלא משום חשש איסור בעלמא דילמא פקעי והו"ל טירחא שלא לצורך ומשום טעמא דחסימא אסירי מתורת ודאי ולא מתורת ספק והשתא היינו דקא מבעיא ליה לר' ירמיה אי ר"י אית ליה טעמא דצריך לבודקן וקאמר טעמא דחסימא לאלומי לאיסורי והילכך בעוף שנדרס נמי מחזקי' ריעותא בי"ט או דילמא ר"י לית ליה טעמא דצריך לבודקן כלל משום דלא מחזקינן ריעותא דזה ודאי דוחק דאם איתא דר' יוחנן

אית ליה טעמא דצריך לבודקן וס"ל דמחזקינן ריעותא לא היל"ל טעמא דחיסום דהשתא קשה ליה ברייתא דלקמן דקתני ואין מפיגין אותן בצונן ואם בשביל לאפות מותר ואם כן אמאי לא שרינן ליבון רעפים נמי אע"פ שמחסמן כיון שהוא עושה כדי לצלות עליהן וכמו שהקשו התוספת שם בד"ה ואין מפיגין וצריך לדחוק ולומר דשאני בין רעפים לתנור והו"ל לר"י למימר טעמא דצריך לבודקן דהשתא ל"ק לי' ברייתא דאין מפיגין אותן בצונן אלא משמע ודאי דר' יוחנן לית ליה טעמא דצריך לבודקן ואם כן הדרא קו' לדוכתא דמאי קא מבעיא ליה לר' ירמיה אשר על כן בזה ראה וקדש רבינו לומר דס"ל לר' ירמי' דלטעמא דחיסום אפילו ברעפים ישנים אסור מפני שהוא מוסיף חיזוק בכל שעה שמלבנן דהשתא ליכא למפשט מידי מדקא' ר' יוחנן טעמא דחיסום ול"ק טעמא דצריך לבודקן דס"ל דלא מחזקינן ריעותא בי"ט דאיכא למימר דלעולם ברעפים חדשים אזיל ומודה ר"י דבלאו טעמא דחיסום אסירי מטעמא דצריך לבודקן אלא שהוצרך ר"י למיהב טעמא דחיסום משום דמתני' סתמא קתני אין מלבנין את הרעפים בי"ט ודחיקא ליה לאוקומא ברעפים חדשים גרידא והילכך אע"ג דר"ל ס"ל דדוקא בקדרה חדשה וברעפים חדשים הוא דאסור אבל בישנים לא אפי"ה פסק רבינו כר' ירמיה משום דבתראה הוא והיינו דבפי' י' מה' שבת אשמיט אוקמתא דר"ל משום דס"ל דלא קי"ל כותיה אלא כר' ירמיה דאפי' בישנים איכא חיסום כנ"ל:

ומן האמור בזה דברי הרא"ש נמי מתיישבין ולא תיקשי ליה מה שהקשה רש"ל דאיכא למי' דאיהו נמי הכי ס"ל כדעת רבינו דאפי' בישנים אסור וכמו שכן נראה דעת הטור בנו שכתב ג"כ בסתם בלשון רבי' והיינו משום דקי"ל כר' ירמיה וכמ"ש וא"כ לר' ירמיה ליכא לאקשויי מידי דאיהו ס"ל דלטעמא דחיסום אפי' בישנים אסור והילכך ליכא למפשט מידי דאצטריך לטעמא דחיסום לאסור אפי' ישנים אמנם לר"ל דס"ל דדוקא בחדשים שייך טעמא דחיסום אבל לא בישנים איכא למיפשט שפיר דלית ליה טעמא דצריך לבודקן:

ועוד נ"ל ליישב דברי הרא"ש בדרך פשוט דמה שהביא ראיה מדר"ל דמדקאמר טעמא דליבון רעפים משום חיסום ול"ק טעמא דצריך לבודקן ש"מ דס"ל דלא מחזקינן ריעותא דהא לא מכרעא דאיכא למימר דתרוייהו איתנהו ולאלומי לאיסורי הוא דקאמר וכמ"ש רש"ל אלא כל ראיות הרא"ש הוא דלא קי"ל כלישנא קמא דקאמר טעמא דצריך לבודקן דלההוא טעמא פשיטא לן דעוף שנדרס אסור לשוחטו משום דמחזקינן ריעותא כדקאמר ר"ז אלא קי"ל כאידך לישנא דקאמר טעמא משום חיסום והילכך קמבעיא לן אי תרווייהו איתנהו או דילמא ס"ל דלא מחזקינן ריעותא כדקא מבעיא ליה לר"י והילכך הו"ל ס'

דרבנן כיון דמדאורייתא קי"ל מתוך שהותרה שחיטה לצורך הותרה נמי שלא לצורך וס' דרבנן לקולא וכ"כ הפר"ח סי' תצ"ח ס"ק ח' יע"ש והיינו דמייתי מדר"ל דאיהו נמי ס"ל טעמא דחיסום והילכך הו"ל ס' וכמ"ש וס' דרבנן לקולא כנ"ל פשוט ודו"ק:

מעשה חושב (**קיא**) ומן האמור בזה דברי הרא"ש נמי מתיישבין ולא תקשי לי' מה שהקשה רש"ל כו'. לכאורה דבריו תמוהים דאיך אפשר לומר דס"ל להרא"ש והטור דאפילו בישנים אסור והרי כתב הרא"ש וכן הטור בפסקיו דאין לבשל בקדרה חדשה ביו"ט משום חיסום עיין קיצור פסקי הרא"ש בפ"ד דביצה סי' ט"ו הרי דס"ל כר"ל דדוקא בקדירה חדשה אסור לבשל וע"ש:

אבל באמת אין כאן תימה משום די"ל דברעפים ס"ל להרא"ש והטור כהרמב"ם ז"ל דאפילו בישנים יש בהן משום חיסום כיון דמתלבנין מהאש וה"ה קדירה ריקנית נמי מתלבנת ואפילו בישנה יש בה משום חיסום אבל לבשל בקדירה ישנה פשיטא דמותר דכיון דיש בה מאכל ולא מדייתא (פי' מזיע בצד החיצון) אין בה משום חיסום ודוקא בקדרה חדשה אסור לבשל משום חיסום כיון דמדייתא עד שמבשלים בה ועיין ש"ע א"ח ס"ס תק"ב בהגהה ובסי' תק"ח סעי' א' ודוק:

(**קיב**) והלכך הו"ל ספיקא דרבנן כו' וספיקא דרבנן לקולא. נפלאתי דהא הו"ל דבר שיש לו מתירין וספיקו לחומרא אפילו בדרבנן:

(**קיג**) והילכך הו"ל ספק וכמ"ש וס' דרבנן לקולא. אני תמה במ"ש שכן נ"ל פשוט דהא באפרוח שנולד ביו"ט אע"ג דלית בי' נמי אלא ספק דרבנן דהא תניא נמי כותי' דשמואל ואי תימא ר' יוחנן דאפרוח שנולד ביו"ט מותר ומדאורייתא אמרינן מתוך כו' ואפ"ה ס"ל להרא"ש לחומרא דאסור כמו שפסקו הגאונים ורב אלפסי ז"ל וכ"פ בטור או"ח סי' תקי"ג סעיף ח'. הן אמת דמה שפסק הרא"ש והטור במוקצה לחצי שבת לקולא הוא ג"כ תמוה דהא הו"ל ספק בדבר שיש לו מתירין ועיין מ"ש לקמן בדף נ"א ע"ב על הגליון ודוק:

פרק ד

הלכה ו

ומותר לעשן תחת הפירות כדי שיוכשרו לאכילה כו'. וכ' ה"ה מחלוק' אמוראים בגמ' כו' ואמרי' התם ר"י אמר ע"ג גחל' אסור ע"ג חרס מותר ורב' אמר אפי' ע"ג חרס נמי אסור משום דקא מוליד ריחא ופרש"י דקא מוליד ריחא שנכנס בחרס שלא היה בו ריח ואסור מדרבנן כו' ויש לדקדק דאמאי לא כ' רש"י משום דקמוליד ריחא בפירות

עצמן וס"ל דאסור משום דאינו שוה לכל נפש ומכח זה היה נראה להוכיח שדעת רש"י כמ"ש מוהר"ץ אשכנזי סימן צ"ד דבאוכלין ומשקין אין בהן משום מוליד ריחא ושלא כדעת הרב ט"ז סימן תקי"א ס"ק ח' שכתב שאותן שנוהגין להטיל שמן של ריח בתוך המים בי"ט לצורך נט"י לכהנים איסורא קא עבדי דמולידין ריח במים יע"ש ויש ליישב דהכריחו לרש"י לומר דה"ט משום דמוליד ריח בחרס ולא משום אוליד ריחא בפירות גופייהו משום דק"ל דכיון דרבא ס"ל דאפי' איסורא דרבנן דאוליד ריחא לא שרינן משום דאינו שוה לכל נפש א"כ אמאי אצטריך רבא לומר דע"ג חרס אסור מטעמא דאוליד ריחא ת"ל מטעמא דהבערה דאע"ג דהבערה כלאחר יד הוא וליכא איסורא דאורייתא מ"מ איסורא דרבנן מיהא איכא ואיהו הא ס"ל דאיסורא דרבנן נמי לא שרינן משום הכי הוצרך רש"י ז"ל לומר דס"ל לרבא דמשום הבערה לית לן למיסרי כיון דאינו אלא איסורא דרבנן וההבערה גופא הוה ליה צורך אכילה שפיר אית לן להתיר והילכך טעמא דאוליד ריחא נמי דקאמר רבא ע"כ לאו היינו משום אולידי ריחא בפירות גופייהו דכיון דלצורך הפירות הן לית לן למסרי כי היכי דלא אסרינן מה"ט מטעמא דהבערה אלא היינו טעמא משום דמולידין ריחא בחרס דכיון דמה שמולידין ריחא בחרס אינו לצורך הפירות שהרי אם היה באפשר שלא יולידו ריחא בחרס אפי' הכי הפירות הרי הן קולטין טעם הריח בלאו הכי משום הכי לא שרינן איסורא דמוליד ריחא בחרס כיון דאינו לצורך הפירות כנ"ל. עוד כתב הט"ז שמדברי רש"י שכתב בסמוך סחופי כסא אשיראים וז"ל לכפות כוס מבושם על השיראים של מלבוש להכניס בהם הריח משמע דסבירא לי' דדוקא כשמכוין להכניס הריח אבל אם אינו מכוין שרי וכ"כ רש"ל בפרקין סי' ל"ב ותמה על מוהריב"ל שאוסר אפי' בשאינו מכוין יע"ש:

ויש לתמוה עליו שכפי דבריו נמצאו דברי רש"י סותרים שהרי כתב דטעמא דרבא שאוסר ע"ג חרס היינו משום דמוליד ריח בחרס אע"ג דאינו מכוין להוליד ריח בחרס וכן תמה עליו הרב מגן אברהם סק"כ וכתב שנ"ל עיקר כדברי מוהרי"ל ורוקח דאפילו באינו מכוין נמי אסור ולע"ד נראה שדין זה במחלוקת הוא שנוי דלפי פירוש רש"י ז"ל לקמן שפי' דטעמא דרבא דאמר ע"ג גחלת מותר מידי דהוי אבישרא אגומרי היינו משום דס"ל דשוה לכל נפש הוא והילכך אע"ג דאיכא משום כבוי והבערה ואולודי ריחא שרי מידי דהוי אבישרא אגומרי יע"ש נראה דס"ל דאע"ג דאינו מכוין אפילו הכי אסור ואף רבא דשרי אינו אלא מטעמא דשוה לכל נפש אמנם לפי מ"ש הר"ן לדעת הרי"ף דה"ט דרבא דשרי אע"ג דאינו שוה לכל נפש לפי שאין כאן כיבוי שסופו מבעיר וכיון שכיבוי אין כאן הבערה אין כאן ומשום אולודי ריחא נמי לא מיתסרא כיון שאינו מכוין להריח

אלא להכשיר אוכלין וכן כתב הרמב"ן במלחמותיו יע"ש נראה בהדיא דס"ל דכל שאינו מכוין להריח שרי לדידן דקי"ל כרב ומהתימא על הרב מ"א דבסימן תקי"א סק"י כתב בפשיטות כפי' הר"ן והרמב"ן ז"ל ואילו בסימן זה הסכים לדעת הרוקח ומוהרי"ל דאפי' באינו מתכוין אסור ואף לדעת רש"י אפשר לומר דע"כ לא כתב רש"י ז"ל דמשום אולידי ריחא דחרס אסור אף ע"ג דאינו מתכוין ליתן ריח בחרס אלא משום דהא מיהא בעישון זה הרי הוא מכוין לאולידי ריחא שיקלטו הפירות טעם הבושם והילכך אע"ג דאינו מכוין שיקלוט החרס אפי' הכי אסור אמנם כל שאינו מכוין לאולידי ריחא כלל וכההיא דמוהריב"ל אף רש"י ז"ל יודה דשרי ובהכי ניחא שדברי רש"י בד"ה סחופי כסא שכתב להכניס בהם הריח באו בדקדוק וכמו שדקדק הט"ז ולענין הלכה נ"ל כי הסומך לדעת רש"ל לא הפסיד כי יש לו סמוכות מדברי הר"ן ז"ל והרמב"ם שכתבנו ועיין בפר"ח ז"ל בלקוטי א"ח סי' תקי"א כנ"ל ודו"ק:

מעשה חושב (קיד) ואע"ג דבגרסא דידן גרסינן ר' יהושע כו' הר"ש כו' הביא גירסת ר' יהודה כו'. ועוד ראי' מהא דקדמו דברי ר"מ לדברי ר' יהושע והרי ר"מ תלמיד דרע"ק הי' ור' יהושע רבו של רע"ק וכן הגיה הגאון מו"ה וואלף באסקאוויץ בעהמ"ח ס' סדר למשנה בש"ס שלו ולא ידענא אמאי לא הביא בהגהתו שם דכן הוא בשיטה מקובצת וכ"ה בר"ש פ"ד מכלים. וכן מצאתי דרך מקרה בצל"ח ביצה דגריס כן ע"פ התוספתא אשר מצא וגריס דתניא. ונעלם ממנו ג"כ דברי הר"ש ושיטה מקובצת הנ"ל:

הלכה ח

שפוד שנרצף כו' אין מתקנין אותו (**בי"ט**). כתב מרן הב"י סי' תק"ט וז"ל כתוב במרדכי פ"ב דביצה ר"י התיר בתשובה ללבן בי"ט כלי ברזל שקורין טרפא שאפו בו ביום תחתיה פלדו"ן ואחר הליבון אפו עליו פשטידה של בשר כו' ומשום מכשירין נמי ליכא שהרי הבערה זו צריכה לבישול כו' וכ' הרב מג"א שם ס"ק א' וז"ל ומכאן משמע שמותר בחול להגעיל כלי חלב לאכול בו בשר או איפכא והעולם נוהגין איסור בדבר ומ"כ משם הגאון מוהר"ר בנימין מפוזנא ששמע ממוהר"ם יפה הטעם למנהג שאם יעשה כן לעולם לא יהיה לו רק כלי אחד ויגעלנו כל פעם שישתמש בו וזה אסור דילמא אתי למטעי כדאיתא בחולין דף ח' ע"ב והא דשרינן הכא י"ל כיון שלעולם אין משתמשין בו אלא ע"י ליבון ליכא למיגזר עכ"ד ולפי הנראה דאשתמיט מיניה מ"ש הסמ"ק סי' קצ"ט וז"ל להגעיל כלים דכתיב כו' ודוקא בכלי שאינו בן יומו כו' וכן להכשיר הכלי על ידי הגעלה עצמה אסור כל זמן שהוא בן יומו ודוקא דרך הגעלה אסור בבן יומו כו' אבל דרך ליבון מותר כו' וכן להגעיל כלי של בשר בן יומו להשתמש בו חלב אסור כו' ע"ש הרי בהדיא שכתב

דכלי של בשר שאינו בן יומו מותר להגעילו לבשל בו חלב כדרך שמותר להגעיל כל כלים האסורים שאינן בן יומן ומ"ש הטעם משם מוהר"ם יפה והביא ראיה מפ"ק דחולין יראה שאין ראיה משם כמו שיראה המעיין ולי נר' טעם למנהג שהחמירו על עצמן שלא להגעיל כלי של בשר שאינו ב"י להשתמש בו חלב פן יבא להגעיל אותו כשהוא ב"י דאז מדינא אסור כמ"ש הסמ"ג ודוקא בכלי של איסור לא חששו משום דאי אפשר בלאו הכי מה שא"כ בכלי של בשר כיון שיכול להשתמש ממנו גזרו דילמא אתי להגעיל כשהוא ב"י ומה שהתירו ללבן הטרפא כדי לאפות בו פשטידה התם שאני דאפי' בבן יומו מותר ללבנו כמ"ש הסמ"ק כנ"ל נכון טעם למנהג:

שני כלים שהן מחוברין כו' אין פוחתין אותן לשנים מפני שהוא כמתקן כלי. ע"כ וצריך לעיין לפי פי' זה מאי הא דאמרי' בגמ' מאן תנא דפחית' נר מנא הוא ר"מ הוא כו' ומה דמות יערכו לו להיא דר"מ דהתם משנגמרה מלאכתן בלא צירוף כבשן הוא דקאמר ר"מ דהוי כלי ומתני' משמע דבשצרפו בכבשן מיירי שכן דרך לחלוק אותן אחר שנגמר בישולם וכמ"ש רבינו בפיה"מ בפ' ב' דעדיות וז"ל אלפסין עושין אותם זוגות וכשנשלם בישולם חולקין אותם באמצע ועושין שני מחבתות כמו שעושין בכוסות הזכוכית כו' יע"ש ואם כן מתני' אליבא דכ"ע אתיא ואפי' אליבא דר"י ותו דמאי קאמר בגמ' א"ל אביי דילמא ע"כ לא קאמר ר"מ התם אלא דחזי לקבולי ביה מידי אבל הכא למאי חזי לקבולי ביה פשיטי והא חזי נמי לאדלוקי שרגא כיון דמיירי בשנגמר בישולם וכן קשה ממאי דאמרינן באיכא דאמרי אמר ליה אביי דילמא ע"כ לא קאמר ר"א אלא דחזי לקבולי ביה מידי כו' ולפי דעת רבינו ז"ל שפירש מתני' דאלפסין שחותכין אותן אחר שנגמר בישולם מאי חזי לקבולי ביה מידי דקאמר הא חזי לכל מילי ולבשולי ביה מידי וכן קשה על הרע"ב ז"ל שפי' במתני' דידן דאין פוחתין כפרש"י ז"ל ובפ"ב דעדיות על מתני' דאלפסין פי' כפי' רבינו שכתב וז"ל אלפסין כלי חרס סתומים עשויין כמין כדור חלול מבפנים ולאחר שמלבנים אותו בכבשן חותכין אותו באמצע והוא נעשה ב' כלים כו' ואין הלכה כראב"ץ אלא לבונן בכבשן הוא גמר מלאכתן כו' ע"ש והשתא ק' דא"כ מאי מייתי מדראב"ץ הא התם בשצרפו בכבשן מיירי ומשום הכי קאמר ראב"ץ דחיתוכן משוי ליה מנא מה שא"כ במתני' נימא דס"ל לראב"ץ דפחיתת נר לא משוי ליה מנא וכן ק' נמי דמאי חזי לקבולי ביה מידי דקאמר הא חזי לכל מילי וכבר ראיתי מי שרצה ליישב לדעת רבי' ז"ל ואין תי' עולה למה שהקשינו לדעת הרע"ב ולכן נ"ל דלדעת רבינו אף ע"ג דס"ל דמתניתין דאלפסין ע"כ מיירי כשחותכין אותם אחר שנגמר בישולם משום דאם לא כן היכי הוה פליג תנא קמא וקאמר דטמאות במשא הזב הא כיון שלא נגמרה מלאכתן ולא

צרפן בכבשן עדיין בין לר"מ בין לר"י לאו כלי הוא לקבולי טומאה מ"מ ס"ל לתלמודא דמתני' דידן דקתני אין פוחתין את הנר מירי בשבא לפוחתו ביום טוב קודם שצרפו בכבשן וקאמר דאסור לפוחתו וכדמשמע מברייתא דמייתי תלמודא בתר הכי דקתני אין פוחתין את הנר ואין עושין אלפסין חרניות בי"ט רשב"ג מתיר באלפסין חרניות ומדפליג עליה דת"ק באלפסין ומודה ליה בפחיתת נר דאסור משמע דה"ט משום דאלפסין חזו לכמה תשמישין אחר פחיתתן לקבולי פירות וכיוצא וכיון דבפחיתתן לא משוי ליה מנא עד שיצרף משום הכי שרי אבל נר דלא חזי אלא לפשיטי אסור וכ"כ בשיטה מקובצת למוהר"ב ז"ל משם הרא"ה א"כ משמע דמתני' דפחיתת נר בבא לפוחתו קודם שצרפו בכבשן קאמר דאי לאחר שצרפו וכמתניתין באלפסין אם כן מ"ט דרשב"ג דפליג עליה באלפסין וס"ל כוותיה בפחיתת נר הא כי היכי דאלפסין חזו לתשמישן ה"נ פחיתת נר חזי לאשתמושיה לאדלוקי ביה שרגא וכיוצא אלא משמע דבבא לפוחתו קודם צירופו קאמר ותו דאי בבא לפוחתו לאחר צירוף בכבשן קאמר פשיטא הא מתקן מנא הוא אלא ודאי דמתני' בבא לפוחתו קודם צרופו דהשתא אשמועי' מתני' חידושא דאע"ג דלא חזי אלא לקבולי ביה פשיטי וכיוצא ולא לאדלוקי שרגא וס"ד דלאו מתקן גמור הוא קמ"ל דאסור והשתא היינו דקאמר תלמודא שפיר מאן תנא דפחיתת נר מנא הוא ואפילו בשבא לפוחתו קודם שצרפו בכבשן ע"כ ר"מ היא כו' ולא"ד ה"ק מאן תנא דפחיתת נר מנא הוא ואפילו קודם שצרפו בכבשן ע"כ ראב"ץ היא כו' דכיון דסבירא ליה לראב"ץ דטהורות במשא הזב אף ע"ג דצרפן בכבשן משום דלא נגמרה מלאכתן עדיין אית לן למימר דה"ט דראב"ץ משום דס"ל כר"מ דקאמר מאימתי מקבל טומאה משנגמרה מלאכתן דהכל תלוי בגמר מלאכה ולא בצירוף הכבשן דאי כר"י הא איהו קאמר משיצרפו בכבשן והוא גמר מלאכה ואף ע"ג דלאחר צירוף הכבשן צריכין תיקון אף ע"פכן ס"ל דצורפן בכבשן זהו גמר מלאכתן וכדתנן בספ"ד דכלים וכמ"ש רבינו והרע"ב שם ואם כן ע"כ דראב"ץ מדפליג עליה דת"ק באלפסין היינו משום דס"ל כר"מ דהכל תלוי בגמר מלאכה דליכא למימר דראב"ץ ס"ל דתרתי בעינן צירוף בכבשן ונגמרה מלאכתן דאם כן ראב"ץ הו"ל סברא ג' ואפושי פלוגתא לא מפשינן וא"כ כיון דס"ל כר"מ דגמר מלאכה משוי ליה מנא ואפי' קודם שצרפו בכבשן אם כן מתני' נמי דקתני אין פוחתין את הנר ואפילו בשבא לפוחתו קודם צירוף בכבשן ראב"ץ היא והיינו דדחי אביי שפיר דילמא ע"כ ל"ק ראב"ץ התם אלא דחזי לקבולי ביה מידי ומש"ה ס"ל דהכל תלוי בגמר מלאכה אבל הכא למאי חזי כו' כנ"ל:

ולמאי דק' על רבי' דבפ"א מה' כלים דין ובפ' מהלכות מטמאי משכב ומושב פסק כר"י

וכת"ק דראב"ץ ואם כן איך פסק כמתני' דידן הא בגמ' מוקמינן לה אליבא דר"מ וראב"ץ משמע דלת"ק דראב"ץ ולר"י לא קי"ל כהך מתני' וכמ"ש בהג"מ משם הרי"ף י"ל דס"ל לרבינו דמאי דאמרינן בגמ' מאן תנא דפחיתת נר מנא הוא אמר רב יוסף ר"מ היא כו' לאו אעיקר דינא דאין פוחתין קאמר דבהא ודאי כ"ע מודו דלענין י"ט אסור משום דהא מיהא מתקן מנא הוא (אלא מאי דקאמר תלמודא מאן תנא כו') שהרי השתא חזי לקבולי פשיטי מה שלא היה ראוי קודם לכן ואף ע"ג דלענין טומאה לא מיקרי כלי מ"מ לגבי י"ט הא מיהא מתקן מנא הוא אלא מאי דקאמר תלמודא מאן תנא כו' אמאי דקתני מתני' מפני שהוא עושה כלי קא מיהדר דמשמע דעד השתא לאו שם כלי עליה כלל ואפילו לענין טומאה אבל עיקר דינא דאין פוחתין כ"ע מודו וכן ראיתי מתרצים אלא דמ"מ צריך לדעת מי הכריחו לרבינו לומר כן ולא לפרש הדברים כפשטן ואפשר דהכריחו לזה משום דרבי יאודה פליג התם אר"מ וס"ל דהכל תלוי בצירוף כבשן (ואף ע"ג דבגרסא דידן גרסינן רבי יהושע במקום רבי יאודה הר"ש בפ"ד מהלכות כלים הביא גירסת רבי יאודה וכן הוא בשיטה מקובצת למוהר"ב והכי מסתבר דבר פלוגתיה דר"מ בכוליה תלמודא רבי יאודה) וא"כ מדחזינן במתני' דידן דפליג ר"י אסיפא דמתני' דקתני אין חותכין את הפתילה לשנים ולא פליג על רישא ש"מ דר"י מודה ברישא כמו שאמרנו כנ"ל:

הלכה יב

מסלקין תריסי חנויות ומחזירין אותם בי"ט כו'. שם במשנה ב"ש אומרים אין מסלקין כו' וב"ה מתירין ואמרינן עלה בגמ' אמר עולא שלשה דברים התירו סופן משום תחילתן וראיתי בשיטה מקובצת למוהר"ב שהקש' משם הרשב"א דאמאי לא חשיב הא דתנן בעירובין פרק מי שהוציאוהו כל היוצאים להציל חוזרין למקומן וכן חכמה הבאה לילד התירו סופן משום תחילתן ע"ש מה שדחק לתרץ ולע"ד לא קשיא מידי דאיכא למימר דמשום הכי לא קא חשיב לה משום דפשיטא ליה דה"ט משום דהתירו סופן ואדרבא אי הוה קא חשיב הוה פריך עליה בגמרא מאי קמ"ל תנינא כדפריך באידך וק"ל ושוב ראיתי להתוס' פרק מי שהוציאוהו דמ"ד ע"ב ד"ה כל שכתבו כן בפשיטות ועיין בתוס' בפ"ב דר"ה דף כ"ג ע"ב ובהכי יש ליישב מה שהקשה הרב ט"ז סי' ש"א ס"ק ודו"ק ודע דבגמרא אמרינן מתני' דלא כי האי תנא דתניא אמר רשב"א מודים ב"ש וב"ה שמסלקין כו' לא נחלקו אלא להחזיר כו' ופרש"י וז"ל מתני' כו' דקתני בסילוק נמי פליגי לאו כי האי תנא ע"ש ודבריו צריכין ביאור דמה בא למעט וזיל קרי בי רב הוא וכן ק' במה שכתב בדף ט' ע"ב וז"ל מתני' דקתני בהולכת סולם פליגי לאו כי האי תנא דקתני בהולכה מודה מפני שצורך י"ט היא. וראיתי למוהרש"א בס' הליכות אלי דף ע"ח ע"ב שהוקשה

לו כן בלשון רש"י דלעיל ותי' דבא למעט דלא נימא דבתרתי פליגי תנא דברייתא אתנא דידן דסבר בהולכה דוקא פליגי אבל בחזרה סובר תנא דידן דד"ה אסור הא ליתא דלענין חזרה פשיטא דאפי' תנא דידן מודה דכי היכי דסברי ב"ה דמותר בהולכה מותר בחזרה מטעם סופן משום תחילתן כדאשכחן גבי תריסין יעו"ש ותי' אינו עולה יפה ללשון רש"י שלפנינו דהא במתניתין שרי בהדיא אף להחזיר ותו דעיקר תי' נמי איכא למשדי נרגא דאדרבא איפכא איכא למידק מדחזינן במתני' גבי סילוק תריסין דקתני בהדיא וב"ה מתירין אף להחזיר ואילו גבי הולכת סולם לא קתני משמע דבהולכת סולם מודו ב"ה דאסור להחזיר והיינו טעמא משום דליכא למיגזר משום תחילתן דליכא פסידא כלל וכ"כ המאירי וז"ל ומיהו בחזרה קי"ל דלא דבכי האי ליכא גזירה דסופן אטו תחילתן דליכא פסידא כלל ולא דמיא להני דשרינן לקמן סופן משום תחילתן עכ"ד יע"ש וכן מוכח מדלא קחשיב לה עולא בהני דברים שהתירו סופן משום תחילתן משמע משום דמתני' פליגא עליה ולא קי"ל כוותיה: ויש לדקדק על המאירי שהקשה בשמעתין וז"ל ג' דברים התירו סופן כו' וא"ת ליחשוב נמי חזרת סולם לשובך וכדקאמר לעיל י"ל דבברייתא לא קא מיירי ע"כ וקשה דכפי מה שכתב הוא ז"ל דמתניתין פליגא אברייתא וס"ל דאסרו חזרת סולם לשובך מאי ק"ל הכא הא משום הכי לא קא חשיב לה משום דמתני' פליגא ובפלוגתא לא קמיירי כדאמרינן בגמרא וי"ל דודאי לעולם לא ק"ל למאירי ז"ל כדכתיבנא אלא עיקר קושייתו לרחב"א אמר ר"י דאמר אף הפותח חביתו ע"ג הרגל ואליבא דר"י דכיון דחשיב אפילו מידי דפלוגתא הוי אמאי לא קא חשיב נמי חזרת סולם ואליבא דרשב"א ולייש דברי רש"י נראה לומר שבא למעט דלא נימא דמתני' פליגא אדרשב"א בתרתי חדא דמתני' קאמר דלב"ש אין מסלקין ורשב"א קאמר דבסילוק אפי' ב"ש מודו ותו דלמתני' אפי' ב"ה לא שרו אלא משום שמחת י"ט ולרשב"א אפי' בדליכא שמחת י"ט שרי שהרי ב"ש דלא חייש לשמחת י"ט ואסרו חזרת תריסין אפי"ה שרו בסילוק וכן נראה מדברי רש"ל שכתב בסימן ל"ג וז"ל ואף לסלק אסור היכא דליכא משום שמחת י"ט דלא קי"ל כהאי תנא דאמר ב"ש וב"ה ל"פ דמסלקין אלא קי"ל כמתני' דפליגי אף במסלקין נמצא דב"ה דשרו היינו משום שמחת י"ט הא לאו הכי אסור יע"ש וניחא השתא מה שכתב הר"ן ז"ל בשיטה כ"י למוהר"א לפפא ז"ל דוכי רשב"א טעמא דב"ש אתא לאשמועינן דבכי האי גוונא פריך בפ' ר"א דמילה דקל"ה נולד כשהוא מהול דאמרינן לאו מכלל דת"ק סבר ד"ה אין מחללין ופרכינן וכי ר"א הקפר טעמא דב"ש אתא לאשמועינן וכפי זה ניחא דנ"מ השתא לב"ה דשרו אפי' בלי צורך י"ט ובהא לא פרכינן טעמא דב"ש אתא לאשמועינן כמ"ש הרב גו"ה כלל ר"ן יע"ש ואהא בא למעט רש"י ז"ל

דליתא אלא אפילו לרשב"א לא שרינן סילוק תריסין והולכת סולם אלא דוקא לצורך י"ט הא לאו הכי פשיטא דאסור דהוה ליה טירחא שלא לצורך ומחזי כעובדין דחול ומ"ש בגמ' מתני' דלא כי האי תנא היינו דוקא למאי דקתני מתני' דבסילוק והולכה פליגי ב"ש אבל בהיתירא דב"ה בהא לא פליגי דלכ"ע לא שרי אלא לצורך י"ט וזהו שדקדק רש"י וכתב דקתני בהולכה מודה מפני שצורך י"ט בא לאפוקי מ"ש ולמאי דק"ל דאם כן רשב"א טעמא דב"ש אתא לאשמועינן כדפריך בפר"א דמיל' כבר יישב הר"ן דהתם אי טעמא דב"ש אתא לאשמועינן הייינו לומר דפליגי אדב"ה ומשמע דחייש להו במקום ב"ה ומש"ה ק"ל אבל הכא ליכא למימר הכי דאדרבא אמר דבסילוקן לא נחלקו ובכה"ג שפיר מצי תנא לאשמועינן הכי קושטא דמילתא עכ"ד יע"ש וכן נראה שהוא דעת התוספת וז"ל בפ"ק דעירובין די"ג ע"א ד"ה על זה וע"ז נחלקו לא שייך למימר הכא טעמי' דב"ש אתא לאשמועינן דכיון דאמר ת"ק לא נחלקו בדין הוא שיש להשיב ולומר נחלקו ומדלא ק"ל לת"ק גופיה דקאמר לא נחלקו ב"ש וב"ה על מבוי שהוא פחות מד"א שהוא או בלחי או בקורה דוכי טעמא דב"ש אתא לאשמועינן משמע דס"ל דבכה"ג שפיר מצי תנא לאשמועינן הכי קושטא דמילתא כמ"ש הר"ן וכן כתב הרב ח"ה שם:

ועיין בהרב תי"ט שם מ"ב מיהו מ"ש דכיון דת"ק אמר לא נחלקו בדין הוא שיש להשיב ולומר נחלקו נראה דק' על תי' זה מההיא דפרק ר"א דמילה דקאמר ודילמא ת"ק ד"ה אין מחללין קאמר ופריך וכי טעמא דב"ש אתא לאשמועינן והשתא כפי דברי התוספות מאי פריך הא כיון דת"ק קאמר דלב"ה אין מחללין ולא נחלקו בדבר זה שפיר יש להשיב ולומר נחלקו ואפשר דס"ל כתירוץ האחר שכתב הר"ן דהתם הכי קאמר כיון דר"א הקפר סתמא אמר לה טפי משמע דת"ק סבר ד"ה מחללין דהשתא אשמועינן שפיר טעמא דב"ה מלומר דלת"ק ד"ה אין מחללין ולא אשמועינן טעמא דב"ה אלא משום דהכי קאמר ת"ק לא נחלקו וקאמר איהו נחלקו אמנם בעלמא ודאי היכא דליכא למימר דטעמא דב"ה אתא לאשמועינן אמרינן ודאי דמשום דת"ק קאמר לא נחלקו קאמר איהו נחלקו כנ"ל:

הלכה יד

העושה מדורה בי"ט כו'. פ' המביא אמר ר"י האי מדורתא מלמטה למעלה אסור מלמעלה למטה שרי והק' התוס' ז"ל שם וא"ת היכי מסדרין שלחן שאין לה רגלים ע"ג ספסלים וכו' וי"ל דכיון דאין לה מחיצות שרי וכל הני מיירי דאית להו מחיצות כו' וכ"כ הטור ז"ל בסי' שט"ו משם התוספות ע"ש וראיתי להר"ב ב"ח שם שהקשה וז"ל מיהו קשה דבפרק כל הכלים דקכ"ה כתב רש"י שאין עושין אהל ארעי לפרוס מחצלת על ד' מחיצות או על ד' קונדסין להיות צל לאהל מן החמה עד כאן לשונו וכן כתב הר"ן

ומ"ש משלחן על גבי רגלים דשרי וי"ל דמחצלת על גבי קונדסין לא אסר אלא בשצריך לאויר שתחתיו ומשום הכי כתב רש"י להיות צל לאהל מן החמה וקאי אמחצלת של ד' קונדסין דסמיך ליה אבל מחצלת של ד' מחיצות אפי' אין צריך לאהל אסור מיהו ק' לפי זה הא דכתב רבינו תחילה כו' משמע דתרתי בענין דעושה מחיצות וגם כן צריך לאויר שתחתיו אבל בדליכא אלא חדא שרי וכן כתב הר"ן בפרק תולין וז"ל וכתבו התוס' ז"ל כללא דמילתא בענין אהלים דלא מיתסר משום אהל אלא היכא דאית ליה מחיצות מלמטה ומשתמש באויר שתחתיו כו' אלמא דתרתי בעינן אליבא דתוס' ודוחק לומר שמ"ש הר"ן ומשתמש באויר שתחתיו כלו' או שמשתמש כו' עכ"ל יע"ש והנה מה שהקשה ממ"ש רש"י בפרק כל הכלים נראה שעיקר כונתו להקשות על הר"ן שכתב שם גם כן כלשון רש"י דאילו לרש"י לק"מ שהרי דעת רש"י דאפי' בדליכא מחיצות אסור וכמ"ש התוס' אלא על הר"ן הוא דקשיא ליה משום דממ"ש הר"ן בשמעתין משמע דמסכים לדעת התוספות דבעינן שיעשה מחיצות כדי שיהיה חייב משום עשיית אהל מיהו מ"ש עוד הב"ח דמשו"ה כתב רש"י להיות צל לאהל מן החמה וקאי אמחצלת של ד' קונדסין כו' הוא תימא שהרי לדעת רש"י ז"ל אין לחלק בין היכא שעושה מחיצות לאין עושה מחיצות וכמ"ש גבי ביעת' ואם נא' דביצים שמסדרים ע"ג האסכלה נמי צריך הוא לאויר שתחתיו ומש"ה ס"ל לרש"י דאסור אם כן היה לו להכריח שדעת התוס' דתרתי בעינן מחיצות ועשיית אהל ממה שדחו בשמעתין פי' רש"י ולא להביא עצות מרחוק ממ"ש הטור והר"ן גם מ"ש ודוחק לומר שמ"ש הר"ן ומשתמש באויר שתחתיו ר"ל או שמשתמש כו' איני יודע איך אפשר לומר כן אפי' בדרך דוחק דא"כ מאי קשי' ליה בתר הכי משם הרשב"א מההיא דגוד דמי עבדי ליה מחיצות רחבות והלא אין פורסין אלא ע"ג קונדיסין ומאי קושיא הרי הר"ן כתב לעיל מזה דאפשר שהגוד הזה צריך להיות חלל תחתיו כדי שיכנס הרוח ע"ש ולעיקר קושייתו נראה דאשתמיט מיני' מ"ש הרא"ש בשמעתין שאחר שכתב כדברי התוס' דבעינן מחיצות הוקשה לו מההיא דפ"ב דעירובין דאמרי' זיל כרוך בודייא ושייר בה טפח דאלמא דמיקרי אהל בלא מחיצות ותי' דהתם שאני דהוי בנין חשוב וגם עיקר כונתו לעשות אהל יע"ש ולא ידעתי איך אשתמיט מיניה דברי הרא"ש הללו ופשוט:

הלכה יח

כלי שנטמא בי"ט מטבילין כו'. הנה מדברי רבינו מבואר שסובר שלא כדעת י"מ שכתב רש"י בד"ה אין מטבילין וז"ל וי"מ כלי שנטמא באב הטומאה אפי' נטמא בי"ט אין מטבילין אותו וטעמא משום דבעי הערב שמש כו' ולפי זה בולד הטומאה דוקא בנטמא

ביום טוב מטבילין אותו ולא בנטמא מערב יום טוב דבולד הטומאה איירי לעיל דמחלק בין נטמא מעי"ט לנטמא בי"ט כמ"ש התוס' והקשה הרב חד"ה שם לפ"ז הא דפריך נגזור הא אטו הא היינו ולד הטומאה שנטמא בי"ט אטו אב הטומאה ומאי קא ק"ל הא קאמרינן דטומאה ביום טוב מילתא דלא שכיחא ולא גזרו ביה ובאב הטומאה מיהו אין מטבילין אותו דבעי הערב שמש ותי' דודאי לעיל בולד הטומאה נטמא בי"ט אטו עי"ט לית לן למיגזר משום דמילתא דלא שכיח היא כדקאמר משום דנטמא בעי"ט גופה אית ביה צורך י"ט ואינו אסור אלא משום גזירה דשמא יעבירנו אבל הכא כיון דאב הטומאה אסור משום דאין בו צורך י"ט כלל אית לן למיגזר ולד הטומאה אטו אב הטומאה אע"ג דמילתא דלא שכיח הוא עכ"ד ואין תירו' מחוור אצלי דהא בכוליה תלמודא משני מילתא דלא שכיח לא גזרו רבנן אע"ג דאיכא למיגזר אטו איסורא דאורייתא בפ"ק ד"ב פרכינן לרבה דאמר גזירה י"ט דעלמא אטו יום טוב אחר השבת מברייתא דקתני השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאוכלן בי"ט ואם איתא ניגזור משום הנך דמתיילדן ביומיהון ומשני ביצים במעי אמן מלתא דלא שכיח ומילתא דלא שכיח לא גזרו רבנן הרי אע"ג דביצים דמתיילדן אסירי מדאורייתא משום הכנה אפ"ה במעי אמן לא גזרו ואפי' בי"ט אחר השבת כמ"ש רש"י והתוס' שם ולעיקר קושיתו נראה ליישב על פי מה שכתב מוהרש"א בס' הליכות אלי כלל תקפ"ו וז"ל מילתא דלא שכיח לא גזרו רבנן דע שבזה יש חילוק דדוקא היכא דחד מילתא שכיח וחד לא שכיח לא גזרו דליכא למטעי אבל היכא דתרוייהו לא שכיח גזרינן והביא ראיה ממ"ש התוס' לעיל פ"ק ד"ו ד"ה ביצים גמורות דטעמייהו דב"ה דאסרי ביצת נבלה כל שכמוה נמכרת בשוק היינו משום דגזרינן אטו ביצת טרפה אע"ג דביצים גמורות במעי אמן מלתא דלא שכיח ולא גזרו רבנן כדאמרינן לעיל אלא ודאי דס"ל דההוא דלעיל היינו דלא גזרינן ביצים במעי אמן דלא שכיח אטו הנך דמתיילדן ביומיהון דשכיח דמשכיח ללא שכיח לא טעו משא"כ בביצים גמורות של נבלה דגזרינן אטו ביצים גמורות של טריפה דלא שכיח אטו לא שכיח איכא למיגזר א"ד יע"ש וא"כ מעתה הנה מקום ליישב קושי' הרב חד"ה דלעיל דפריך בגמ' דניגזור כלים שנטמאו בי"ט אטו הנך דנטמאו מעי"ט משני שפיר דטומאה בי"ט הוה ליה מילתא דלא שכיח וטומאה מעי"ט הוי מלתא דשכיח ומשכיח ללא שכיח לא גזרו רבנן אמנם למאי דפריך בתר הכי דניגזור כלים שנטמאו בולד הטומאה בי"ט אטו כלים שנטמאו באב הטומאה ביום טוב לא מצי לשנויי משום דטומאה בי"ט לא שכיח ולא גזרו רבנן דכיון דתרוייהו לא שכיח גזרו רבנן וכי משני ולד הטומאה היכי משכחת לה גבי כהנים זריזין הן ס"ל לי"מ דה"ק כיון דזריזין הן לא אתי למטעי באב הטומאה וכפי'

ראשון שפירש"י ולא משום דזריזין הם מלבא טומאה לכליהן והוי מילתא דלא שכיח כמו שפרש"י באי נמי דהא לפי י"מ כיון דתרוייהו הוי מילתא דלא שכיח איכא למיגזר שפיר כמ"ש כנ"ל נכון:

ודע שכלל זה שכתב מוהרש"א נראה שבמחלוקת הוא שנוי וזה שכתב המאירי אברייתא דקתני השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בי"ט וז"ל ורבינו אפרים כתב דביצים גמורות דמותר לאכלן דוקא בי"ט דעלמא אבל בי"ט אחר השבת לא דדילמא מאתמול נגמרה ואע"פ שלא נולדה שמא סמוך ללידתה נשחטה והוי ספקא דאורייתא ואם איתא הוה ליה נמי למיגזר בהו כדגזרו בהנהו דמתיילדן ביומיהון ואין הלשון מוכיח כדבריו דהול"ל נגזר בהו כי הנך דמתילדן ביומיהון ומאי האי דקאמר ניגזור אטו הנך כו' עכ"ל הרי מבואר שלדעת הר' אפרים מאי דפריך נגזור אטו הנך דמתיילדן כו' ה"ק דניגזור בצים גמורות במעי אמן ביום טוב דעלמא אטו ביצים גמורות במעי אמן ביום טוב אחר השבת וכדגזרינן במתיילדן ביומיהון ועיין במהרש"א בס' הנז' ד' ח"י ואפי' הכי משני עלה בגמרא ביצים במעי אמן מילתא דלא שכיח ולא גזרו רבנן אע"ג דתרוייהו לא שכיח נינהו ודו"ק:

הלכה כ

כשהן מחלקין לא ישקלו במאזנים כו'. משנה פא"צ ופסק כרבנן ובגמ' אמרינן ר"ח ור"ש הוו שוקלין מנה כנגד מנה בי"ט כמאן לא כר"י ולא כרבנן כו' אינהו דעבוד כר' יאושע כו' אמר ר' יוסף הלכה כר' יאושע הואיל ותנן בבכורות כותיה כו' א"ל אביי ודילמא כו' א"נ ע"כ ל"ק רבנן כו' אלא משום דלא מיחזי כעובדין דחול כו' ופרש"י דהתם מכירה הוא ואין דרך לשקול בשר הנמכר במנה כנגד מנה אבל הכא גבי ר"ח ור"ש קא עבדין עובדין דחול דהא חלוקה היא וכן דרך כל החולקין וראיתי להרב ח"ה שכתב וז"ל יראה דמילתא דר"י נמי איכא לפרושי דאיירי במכירה כההיא דבכורות וא"כ שפיר קאמר רב יוסף דהלכה כר' יאושע מההיא דבכורות אלא למאי דקאמר תלמודא דאינהו עבוד כר"י דע"כ השתא בחלוקה איירי פריך ליה אביי שפיר כו' יע"ש ולי אין צורך לזה דע"כ מאי דקאמר רב יוסף הלכה כר"י בחלוקה איירי דאי במכירה מאי הלכה כר"י דקאמר הא במכירה רבי יאודה ג"כ מודה דשוקלין מנה כנגד מנה דומיא דכלי או קופיץ כיון דאין דרך המוכרין לשקול מנה כנגד מנה וכנראה בהדיא ממ"ש רש"י בד"ה כנגד כלי אין דבחול לאו הכי אורחיה אבל מנה כנגד מנה כך דרך כל החולקין עכ"ד משמע בהדיא דדוקא בחלוקה הוא דסבירא ליה לר"י דאין שוקלין מנה כנגד מנה אבל במכירה כיון דאין דרך למכור במנה כנגד מנה הו"ל ככלי או קופיץ וא"כ הלכה כר' יאודה הול"ל ותו דאי ר' יהושע

איירי במכירה אם כן רבי יהושע היינו ר"י אלא משמע ודאי דר' יהושע בחלוקה איירי ופליג אדר' יאודה כנ"ל פשוט ורבינו בפ"א מה' בכורות דין י"ח כתב וז"ל בכור ב"מ כו' מוכרו בבית אבל בשר בכור תמים אינו נמכר כו' וכהנים שנמנו על הבכור מותרין לשקול מנה כנגד מנה. וכתב הרב כ"מ וז"ל ר"פכל פסולי המוקדשין תנן שוקלין מנה כנגד מנה בבכור ומפשטא משמע דארישא קאי דקתני בכור ב"מ אינו נשקל בליטרא ומדברי רבינו נראה שהוא מפרשה בבכור תמים בזמן המקדש עכ"ל וכ"פ בפה"מ דאיירי לענין חלוקה ויש לתמוה עליו דאם כן דמתניתין איירי בחלוקה מאי האי דקאמר בגמרא עד כאן לא קא אמרי רבנן אלא משום דלא מחזי כעובדין דחול הא התם נמי בחלוקה איירי וכהך דר"ח ור"ש ואפשר לו' דרבי' מפרשה הפך פרש"י וס"ל דבחלוקה לא מחזי כעובדין דחול וכמכירה דעלמא כיון שאינו שוקל נגד דבר השקול משא"כ במכירה כיון שיודע משקל אותה המנ' כמה היא ושוקל כנגדה הוה ליה כמכירה גמורה ועיין בהרב לחם חמודות דף רכ"ו ע"ב יע"ש וס"ל לאביי דהא דר' יהושע דקאמר שוקלין מנה כנגד מנה סתמא קתני נמי ובמכירה איירי ובשיודע מעי"ט משקל אותה מנה כמה היא וה"ט משום דר' יהושע דברייתא אמתני' דקתני שוקל אדם בשר כנגד הכלי קאי ומתני' במכירה איירי דאי בחלוקה אין דרך לחלוק כנגד הכלי אלא מנה כנגד מנה וסתמא קתני ומשמע ודאי דהיינו ביודע משקל אותו כלי כמה היא וכמ"ש רש"י ז"ל לקמן בד"ה כדעבדין בחול וא"כ היינו דקאמר תלמודא ע"כ ל"ק רבנן התם אלא משום דלא מחזי כעובדין דחול דכיון דאינו יודע משקל' לא מחזי כעין מכר אבל הכא מחזי כעובדין דחול כיון שיודע משקל אותה מנה שהיא ליטרא ושוקל כנגדה הוה ליה כמכירה גמורה אלא דהא ליתא דאם כן היכי קאמר בגמ' אמילתיה דר"ח ור"ש אי כר"י דאמר שוקל אדם בשר כנגד הכלי אין כנגד מידי אחרינא לא והשתא לדעת רבינו ז"ל דחלוקה עדיפה ממכירה מאי פריך הא מכ"ש דכלי נפקא כיון דאפילו כלי שיודע משקלה שרי כ"ש בחלוקה דר"ח ור"ש דאינו שוקל נגד דבר השקול דשרי דהא דר"ח ור"ש בחלוק' איירי וכמבואר ואפשר לומר דתלמודא ספוקי מספקא ליה מילתא אי חלוקה מיחזי כעובדין דחול טפי ממכירה משום דכן דרך החולקים או מכירה מיחזי טפי משום דשוקל כנגד דבר השקול דאיכא צדדין לכאן ולכאן ומשום הכי פריך שפיר לר"ח ולר"ש דכמאן אמרוה למילתייהו דאי כר"י הא איכא למימר דחלוקה מיחזי כעובדין דחול טפי ממכירה משום דכן דרך כל החולקין ולרב יוסף נמי דקאמר הלכה כר"י הואיל ותנא בבכורות כוותיה פריך ליה אביי שפיר דדילמא מכירה מחזי כעובדין דחול טפי כיון דשוקל נגד דבר השקול ומנא ליה להשוותן כיון דאיכא צדדין לכאן ולכאן אלא דאכתי קשה מנ"ל לאביי לומר דמתני'

דבבכורות בחלוקה איירי ולאפוקי למתני' מפשט' אדתקשה לי' ע"כ לא קאמרי רבנן כו' כיון דאדרבא פשטא משמע דקאי ארישא דמתני' ובדוחק יש ליישב ועדיין צ"ע:

הלכה כד

הולך אדם אצל חנוני כו'. כתב הרב המגיד וז"ל וכתב הרשב"א דמותר ליקח בצים מן הגוי בליל י"ט ראשון כו' וכן כתב הרא"ש פ"ק דביצה דמותר ליקח בצים מן הגוי בליל י"ט ראשון דרובן של זכרים וכן כתב הטור סי' תקי"ג וז"ל ואם לא בדק מעי"ט אפי' אי ליכא זכר בהדה שרי דתלי' דמאתמול היתה שם דאף בלא זכר רובן יולדות ביום הלכך מותר ליקח בצים בי"ט מן הגוי כו' וראיתי להרב יש"ש בסי' ד' שכתב דמשמע מדברי הטור מדתלי טעמא משום דאף בלא זכר רובן יולדות ביום אבל מטעם דרובן של זכרי' לחוד שכתב הרא"ש לא שרינן ואפשר דס"ל דכיון דמחמרינן בדשיל"מ דאף בספקא דרבנן אזלינן לחומרא ה"נ דמחמרינן בחד רובא ולכן בעינן רובא דמוכחא דרובן של זכרי' וגם ספנא מארעא רובן יולדות ביום ועל כן נראה שלא להתיר מ"ש הר"ן ז"ל יש מי שמתיר ליקח בצים מן הגוי אפילו בי"ט א' משום דרובן של ביצים אינן בני יומן כו' ולא נהירא דלא הוי רובא דמוכחא וכן דבר שיל"מ לא אזלינן בתר רובא כלל אפי' דלא איתחזק איסורא אם לא בתרי רוב' עכ"ל יע"ש ודבריו תמוהים בעיני דאיך אפשר לומר שהטור ס"ל דלא שרינן אלא בתרי רובי דרובן של זכרים וגם דספנא מארעא דרובן יולדות ביום אבל לא בחד רובא שהרי בגמרא שרינן בדידעינן דספנא מארעא וליכא זכר בהדה כי לא בדק משום דרובן יולדות ביום אף ע"ג דליכא אלא חד רובא וכמ"ש הטור בהדיא ואם לא בדק אפי' דליכא זכר בהדה שרי ותו שמדברי הטור נראה בהדיא דס"ל דבדבר שיל"מ אזלינן בתר רובא היכא דלא אתחזק איסורא אע"ג דליכא אלא חד רובא ממ"ש בטי"ד סי' י"ו וז"ל בהמה שנשחטה אמה או בתה ונתערבה באחרות וצריך לשחוט מהן היום כיצד יעשה נכבשינהו דניידי כו' וישחוט הכל דכל דפריש מרובא פריש אע"ג דאותו ואת בנו הוי דשיל"מ וכן כתב הרב מ"ל בפ"ז מה' מעילה דין ו' שזה דעת הטור גם רש"ל בס' יש"ש בחידושי חולין פ' או"ב סי' ו' הביא דברי הטור והסכים לדעתו וכאן חלק עליו הר"ן ואפשר לחלק דהתם שאני דהוי רובא דאיתיה קמן דאלים ומוכח טפי כדאיתא בפ"ק דחולין משא"כ הכא ליקח ביצים מן הגוי דהוי רובא דליתיה קמן ובהכי ניחא מה שקשה לכאורה לדעת הר"ן שכתב בפ' א"צ דלוקח ביצים מן הגוי בי"ט שהוא חוכך להחמיר כיון דקי"ל אפי' באלף לא בטיל וקשה מההיא דר"פכל הזבחים דפריך ונכבשינהו דניידי אע"ג דב"ח חשיבי ולא בטלי וא"כ ע"כ צ"ל דהיכא דלא אתחזק איסורא שאני ועיין בהרב מ"ל שכתב דס"ל להר"ן דיש חילוק בין דשיל"מ לשאר איסורין

שאין להן ביטול וזה דוחק שהרי הר"ן תלי טעמא משום דאפי' באלף לא בטיל וא"כ ה"ט נמי שייך בב"ח אכן כפי מ"ש אין צורך לזה דהתם שאני דהוי רובא דאיתי' קמן דאלים ומוכח טפי:

אך אכתי קשה לדעת רש"ל ממ"ש הטור בי"ד סימן רצ"ג משם הרא"ש דאין לחוש על התבואה שמא לא נשרשה קודם העומר דסמכינן ארובא אף ע"ג דחדש הוי דשיל"מ והוי רובא דליתיה קמן וא"כ ע"כ צ"ל שמה שהוצרך הטור ז"ל לטעמא דאף בדספנה מארעא רובן יולדות ביום הוא לאשמועינן דאפי' בדידעי' בודאי דליכא זכר שרי משום דרובן יולדות ביום וכמ"ש מרן משם המרדכי ולפי זה צריך לומר שמה שנראה מדברי הטור דאסור ליקח ביצים מן הגוי בי"ט כמו שכתב מרן לאו משום דסבירא ליה דבדבר שיל"מ מחמרינן בחד רובא כמו שכתב רש"ל אלא משום דס"ל דביצים הוי דבר המתבכר בכל יום וא"כ ליכא רוב וכמ"ש המרדכי כנ"ל ולדעת הר"ן שכתב שהוא חוכך להחמיר כיון דקיימא לן דאפי' באלף לא בטיל הקשה הרב מש"ל מההיא דתניא בתוספתא דדמאי פרק ג' מצטרפין פירות ח"ל על פירות שנייה כדי שירבו על פירות שלישית לפוטרן מן מעשר עני מצטרפין פירות ח"ל על פירות שלישית כדי שירבו על פירות רביעית לפוטרן ממע"ב מצטרפין פירות ערב שביעית כו' והנה כל החלוקות הללו הוו דשיל"מ דהא טבל אוסר במשהו משום דהוי דבר שיל"מ וכן פירות שביעית שנתערבו בפירות אחרות ה"ז דבר שיל"מ ואוסרין בכ"ש ואם כן ה"ק בתו' דאזלינן בתר רובא לפוטרן מן המעשרות ומן הביעור אלא ודאי עכ"ל דהיכא דלא איתחזק איסורא שאני עכ"ד יע"ש ולע"ד אפשר ליישב ולומר דהתם שאני משום דהוי ס"ס ס' אם הם מפירות ח"ל או לא ואת"ל שהן מפירות א"י שמא הם מפירות שנה שנייה והילכך כיון דאיכא ס"ס עדיף מרובא גרידא ותדע שהרי ה"ה ז"ל כתב משם הרשב"א דלוקח בצים מן הגוי בי"ט אסור משום דהוי דבר שיש לו מתירין משמע דס"ל דבדבר שיל"מ לא אזלינן בתר רובא וכ"כ בהדיא בס' עבודת הקדש ואלו ס"ס בדשיל"מ ס"ל להרשב"א דשרי כמ"ש ה"ה בפ"א מהלכות אלו דין ב' ואף למה שנראה מדברי הר"ן בפ' א"צ דס"ס בדשיל"מ באיסורא דאורייתא אזלי לחומרא וכמ"ש הפ"ח בי"ד סי' ק"י ס"ק איכא למימר דהיכא דאיכא ס"ס מחמת רובא אף הר"ן מודה דשרי משום דהו"ל מיעוטא דמיעוטא ומש"ה קתני בתוספתא מצרפין פירות ח"ל כו' כדי שירבו כיון דאפי' אי ליכא רובא איכא ס"ס שרי וכדעת הרשב"א דס"ל דס"ס בדבר שיש לו מתירין מותר וצ"ל דמאי דקתני בתוספתא כדי שירבו לאו למימר דמשום דרוב פירות הם מח"ל או מפירות שנה שנייה מותרין הא לאו הכי אסור דהא ליתא דכיון דאיכא ס"ס אפילו שניהם שקולין שרי אלא לס"ס קרי ליה רוב דס"ס מדין

רובא הוא דשרי כנודע עוד הקשה הרב מההוא דאמרינן במציעא דנ"ו מעות שנמצאו כו' בהר הבית חולין ובירוש' בשאר ימות השנה חולין וטעמא דמילתא משום דאזלינן בתר רובא וכמו שפרש"י ומע' ב' בירוש' הוי דבר שיש לו מתירין וכמו שכתב רבינו סוף פ"ו מה' מ"ב ובפ"ק דפסחים אמרינן ר"י בר יאודה אומר תיבה שנשתמשו בה מעות חולין ומעות מעשר אם רוב חולין חולין הרי דאף בדבר שיל"מ אזלי' בתר רובא עכ"ד יע"ש והנה מה שהק' מההיא דתיבה שנשתמשו בה מעות חולין ומעשר ב' נר' דכפי מה שכתב רבינו בספ"ו מהל' הנזכר דין י"א וז"ל תיבה כו' הרי המעות מע"ש כו' מחצה למחצה חולין ע"כ הרי שלדעת רבינו אפי' במחצה על מחצה דהוי ס' שקול אפ"ה שרי וע"כ צ"ל דהיינו טעמא משום דהוי ס' דלא שכיח דמסתמא במעות מע"ש אדם מזדהר בהם לשומרן יפה הן אמת דבפ"ק דפסחים לא פורש האי דינא דמחצה למחצה מיהו מיסתייע דרב גובריה אמרה ואפשר דבגירסתו כך היתה וא"כ מהאי טעמא מתרצתא היא לדעת הר"ן דהתם לא משום דאזלינן בתר רובא גרידא הוא דהמעות חולין אלא משום דהוה ליה מיעוט דלא שכיח מדשרינן אפילו בס' שקול ודו"ק:

טעם המלך ד) **לדעתי** צריכין לחלק לדעת הרב המחבר בין רובא דליתא קמן לרובא דאיתא קמן. דאל"כ וכדעת המשנה למלך פ"ד מהלכות מעילה דהיינו טעמא דהר"ן משום דהוי דבר שיש לו מתירין. ומחמרינן מהאי טעמא עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר מה שאין כן בשאר איסורי דרבנן אף שהחמרנו לענין ביטול ברוב היינו טעמא דחשיבי לא בטלי כיון דאיתחזק משא"כ גבי כל דפריש מרובא פריש קשה לי על הר"ן טובא. דהא הר"ן בפ"ז דנדרים כתב הטעם דדשיל"מ משום דהוי מין במינו כיון דהוי היתר בהיתר תינח בביטול דהוי כאן איסור א"כ איסור הזה אינו בטל מטעם מין במינו אבל לענין כל דפריש מרובא פריש דאמרינן מרובא הוא ואין כאן איסור כלל. מאי מין במינו שייך כאן ולכאורה קושיא זאת עצומה היא על הר"ן ולא ראיתי מי שהרגיש בזה גם מורי בעל הצל"ח הביא דין זה של הר"ן פסחים (ז' א') והאריך בו והקשה כל הקושיא שהק' עליו המ"ל שם פ"ו מהלכות מעילה והוא לא ראה המשנה למלך כלל אמנם בזה לא הרגיש והדבר צריך ביאור. וע"כ צריך לומר דהר"ן סובר ודאי עיקר החומרא היה לכתחילה לענין ביטול ומשום מין במינו. והשתא דהחמירו חכמים משום דבר זה. עשאו חכמים דבר שיש לו מתירין ככל שארי איסורי דרבנן דאמרו שלא בטלו ולא פלגי ביה כלל וכמו בשאר איסורי דרבנן לא אמרינן כל דפריש מרובא פריש ה"נ גבי דבר שיל"מ ולפ"ז מוכח כדברי המחבר פה דבכל איסורי דרבנן כגון ב"ח וחתיכה הראוי להתכבד וכדומיהם לא אמרי' כל דפריש ואם כן קשה ממתני' זבחים. וע"כ החילוק

שנחלק בין רובא דאיתא קמן לרובא דליתא קמן. וכן מוכח מדברי הרמ"א סימן תקי"ג דכתב להחמיר גבי ביצים שהביא הנכרי וכדעת הר"ן שאף שהוא רוב מ"מ כיון שהוא דבר שיש לו מתירין לא סמכינן ארובא ואם כן קשה על הרמ"א דא"כ אמאי אינו משיג הרמ"א בי"ד סי' ט"ז כשהביא המחבר דעת הרא"ש שהבהמה שנשחטה אמה היום ונתערבה מכין אותן וטורדתן והרי הרב מש"ל פ"ז מהלכות מעילה העלה לדעתו. שהר"ן שהחמיר בביצים והרא"ש שפירש שמכין אותן וטורדתן. דעות חלוקות המה. דהא או"ב דשיל"מ הוא וכמו שכתב המחבר פה. ואם כן קשה דברי רמ"א אהדדי דהתם בי"ד סימן י"ו שתיק לדברי המחבר ומדשתיק אודויי אודי ליה והכא נקט להחמיר כדברי הר"ן וע"כ היינו נמי כהמחבר דהתם היינו טעמא כיון דהוי רובא דאיתא קמן. ולפי מה שהעלתי במקום אחר לתרץ הר"ן דהקשה עליו הרב פני יהושע לדעת הר"ן דטעמא דדבר שיל"מ. משום דהוי מין במינו. תינח תערובות אמנם קשיא לן מדרב אשי דאמר ביצה [ד א] ספיקא נמי אסור משום דהוי דשיל"מ. מאי שייך לענין ספיקא דבר שיל"מ ופה לא שייך למדחי כסברתינו לעיל דלא חלקו רבנן כיון דאסרו התערובות א"כ לא חלקו משאר דברים שאסרו התערובות דהכא לא שייך למימר הכי דלא מצינו שאסרו רבנן ספק בחתיכה הראוי להתכבד או דבר שבמנין ובעלי חיים וכדומה ואדרבא בכולם מותרין ספק דרבנן ולכן אמרתי דהר"ן נמי סובר כדעת רש"י דבדבר שיש לו מתירין איכא טעמא עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר אלא דהיה חוכך בזה לענין ביטול דהא אם נתערב איסור בהיתר הא כתב רש"י ופוסקים פר' ג"ה דנהפך האיסור להיות היתר. והתורה אמרה אחרי רבים להטות היינו שפרח האיסור לגמרי ואם כן איך שייך לומר עד שתאכלנו באיסור הא התורה התירה ועשאו היתר תיכף כשנפל לתוך האיסור וכן נחית לסברא הזאת רבן של ישראל בפלתי ע"ש היטב:

ואומר אני דבאמת לכך היה הר"ן מחדש סברא אחריתי. והיינו טעמא דאינו בטל משום דהוי מין במינו והשתא זיל לאידך גיסא כל זאת לענין תערובות דתיכף נתבטל בנפילה ואין כאן איסור כלל לא שייך למימר עד שתאכלנו באיסור דהא אין כאן איסור אמנם לענין ספק שפיר דמי אף שבשאר איסורי דרבנן אזלינן להקל וסמכינן על צד הקולא שבו הכא אזלינן לאידך גיסא לצד החומר כי הלא יש היתר לאיסור ומדוע נסמוך על הספק ודוק וכמו כן נמי לענין כל דפריש מרובא פריש אף שסמכינן על הרוב מ"מ הרי יש מיעוט בעולם ולא יכולין למימר שאין כאן איסור כלל הא יש איסור בעולם ולא שייך פרח איסורא לגמרי אלא שהתורה אמרה לסמוך על הרוב ולומר שמרובא בא. מ"מ הרי יש מיעוט איסור ואיסורא דהאי מיעוט להיכן אזלא ולא שייך למימר פרח איסורא. לכן

החמירו החכמים ואמרו דלא סמכינן על כל דפריש מרובא פריש דעד שתאכלנו על סמך כל דפריש אכול למחר ואף שאם הוא ממיעוט מותר ועיין באסיפת זקנים ב"מ [ז ב] דכתב נמי דרוב ומיעוט נקרא ספק אלא דהתורה התיר האי ספק ע"ש היטיב ועיין עוד מזה ה"ל מ"ש פ"ב הארכנו:

מעשה חושב (**קטו**) והנה כל החלוקות הללו הוי דשיל"מ כו' ואם כן היכי קאמר בתוספתא כו'. למ"ש הרמב"ן במלחמות בפ"ב דפסחים דחכמים פליגי עלי' דר"ש וס"ל דדבר שיש לו מתירין בטיל י"ל דהך תוספתא אתיא כותייהו ולק"מ (והיינו לענין מעשר שני ומעשר עני ושביעית דטבל טבול לתרומה גדולה הוא במשהו מטעם דכהיתרו כך איסורו דהא חטה אחת פוטרת כל הכרי דבזה אפילו ר' יוחנן מודה כדאמרינן בשלהי מסכת ע"ז ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו כל איסורים שבתורה בששים חוץ מטבל כו'):

(**קטז**) ולע"ד אפשר ליישב ולומר דהתם שאני משום דהוי ס"ס כו'. זה תמוה דהרי הר"ן בריש ביצה דף נ"ב ע"ב כתב דצריך עיונא אם ס"ס בדבר שיש לו מתירין מהני אפילו באיסור דרבנן ולפ"ז הרי מתוספתא הנ"ל מוכח דס"ס מהני וכיון דס"ל להר"ן דרוב ביצים אינן בני יומן א"כ סוף סוף בביצה הוי ס"ס מכח רובא דזהו הס' השני דוק ותשכח. ולדברי הגאון המחבר ז"ל הרי כה"ג חשיב מיעוטא דמיעוטא ומאי מקום לספיקו של הר"ן בריש ביצה הנ"ל:

הלכה כו

אע"פ שאין כו' ה"ז מוליכן לכהן. עיין בתוספות ביצה די"ב ד"ה אין מוליכין שכתבו וז"ל לאו דוקא מוליכין דה"ה אם בא הכהן לביתו כו' וכן משמע מהירושלמי דדמאי מי שקרא שם לתרומת מעשר של דמאי לא יטלם בשבת כו' עד מה שמתירין ב"ה היינו דוקא בשרגילין לאכול אצלו כו' ע"ש להר"ש ז"ל בפ"ד דדמאי משנה ד' שכתב וז"ל דהך סתמא דדמאי כב"ש דאמרי אין מוליכין חלה ומתנות לכהן אבל בלמודין לאכול שרי ומיהו לאחרים ולר"י דאמרי התם דמודו ב"ה בתרומה דאין מוליכין משום שהוא זכאי בהרמתן אתיא אפילו כב"ה עכ"ד יע"ש והנראה דס"ל דמ"ש בירושלמי והוא ילפינן מההיא היינו לומר דכי היכי דשרינן בשבת בלמודים לאכול אצלו דבאים ואוכלים שם ה"נ בי"ט למאן דס"ל דאין מוליכין חלה ומתנות לב"ש או תרומה לב"ה ואם כן לדידן דקיי"ל כר"י דלב"ה מוליכין את התרומה לכהן ע"כ דלא קיי"ל כההיא מתני' דלא שרי אלא בלמודים לאכול אצלו וזה נראה דעת הרא"ש שכתב סתם דמוליכין את התרומה בי"ט ולא כתב דהיינו דוקא בשרגילים לאכול אצלו אך דעת התוספות ז"ל לפרש מ"ש בירושלמי הוא ילפינן מההיא אליבא דהלכתא דקיי"ל כר' יוסי ואליבא דב"ה דמתירין להוליך את התרומה

ביום טוב וס"ל לירושלמי דמה שמתירין ב"ה היינו דוקא בשרגילים לאכול אצלו וכ"כ בפסקי תוס' ועיין בהרב ח"ה ובפ' מע"ח ויש לתמוה על רבינו שבפ' כ"ג מה' שבת דין ו' פסק כמתני' דפ"ד דדמאי כו' והשתא אי ס"ל כדעת הר"ש לא הי"ל לפסוק כמתני' דדמאי ואי ס"ל כדעת התוספות הו"ל לפרש כאן דדוקא בשרגילים לאכול אצלו הוא דשרי והנה כפי מה שכתב הרב יש"ש סי' ל"ז היה מקום ליישב דבריו שכתב וז"ל דאף על גב דב"ה ס"ל מוליכין את התרומה אפילו לביתו של כהן מ"מ היכא דאין מוליכין כגון ר"ה או כרמלית מפסקת אסור ליתן לכהן שיאכל בביתו של ישראל מטעמא דב"ש ויסברו העולם שהוא תרם אותן ביום טוב דב"ה לא פליגי אב"ש אלא אאין מוליכין דב"ש אין מתירין משום טירחא או משום גזירה דאין מגביהין וב"ה שרו אבל לענין שאסור ליתנן לכהן לאכול בביתו אלא אם כן למודים אצלו בזה השוו ב"ש וב"ה עכ"ד יע"ש ואם כן איכא למימר דס"ל לרבינו דמ"ש בירושלמי דהוא ילפינן מההיא היינו לומר דכי היכי דבשבת אסור ליתן לכהן בביתו אלא אם כן בלמודים אצלו הכי נמי ביום טוב אע"ג דשרו ב"ה הולכה אבל ליתנם לביתו אסור ואם כן מ"ש רבינו בה' שבת מי שקרא שם לתרומה כו' לא יטלם בשבת היינו דוקא ליטלם כדי ליתנם לכהן בביתו אבל להוליכם לביתו של כהן ה"נ דשרי וסמך אמ"ש בהלכות יום טוב אלא שאין דבריו מובנים דכיון דשרו ב"ה הולכה כ"ש ליתנם בביתו ואם משום טעמא דיסברו העולם שמא תרם אותם ביום טוב הכי נמי יש לחוש בהולכה לביתו של כהן דיסברו העולם שתרם בי"ט ומוליכין לכהן וכבר תמה עליו הרב ט"ז סימן תק"ו סק"א יע"ש וצ"ע כעת:

אפריון שלמה מה שתמה על הרמב"ם דשינה דבריו משבת ליו"ט נעלם ממנו במח"כ סוגיא ערוכה בביצה כ"א דתחלה קאמר שם אלא לרבה בר רב הונא קשיא קשיא הרי דנשאר בקשיא וס"ל דיו"ט ושבת שוין ואח"כ אמר שם אבע"א שאני שבות שבת משבות יו"ט והנה תמיד קיי"ל כל"ב ולכך הירושלמי אזיל כל"ק דש"ס דיו"ט ושבת שוין ולכך קאמר הוא שבת הוא יו"ט אבל הרמב"ם פוסק כאבע"א דשאני שבות שבת משבות יו"ט לכך פסק בפשיטות דביו"ט מותר אף באין רגילין להוליך ג"כ ובשבת פסק כסתם מתניתין דדמאי וז"פ ואמת אך עוד נראה בכוונת הרמב"ם ובביאור דברי הירושלמי והוא דיש לדייק למה נקטה המשנה דמי שקרא שם לתרומת מעשר של דמאי וכו' ולמה קריאת שם דנקט הול"ל כפשוטו מי שיש לו תרומה ומעשר וכו' ולזה נראה הכונה כך עפמ"ש בחי' בכוונת הירושלמי במכילתין דלר' יהודא מחמיר בהורמו היום יותר מהורמו אמש מכח דהפרשה והנתינה הוי כל חד רק חצי מעשה הקנין ולא הוי כל כך כמקח וממכר רק אם הכל נעשה ביום אחד אז אסור דהוי כמקח וממכר ולפ"ז

י"ל דס"ל להירושלמי דפאה דאף לב"ה המתירין במשנה אף בהורמו מהיום היינו אם עכ"פ אין הכל נעשה ביחד דתחלה מפריש ואח"כ מוליך ונותן אבל אם נעשה הפרשה והנתינה ביחד גם הוא מודה דאסור מכח דכל המקח וממכר נעשה יחד ולכך זה הוי כוונת המשנה דודאי ליטול בפ"ע בלי נתינה לכהן מיד אסור דנראה כמפריש בשבת רק דהוי ס"ד דיהיה מותר ליטול וליתן לכהן בחד מעשה אז לא נראה כמפריש רק כמכוין ליקח לאכול לכך אמר דבזה שוב אסור דהוי מקח וממכר כיון דהפרשה והנתינה נעשה ביחד ולכך ז"ש הירושלמי דמה דקאמר במשנה לא יטלם אין הכונה הפרשה בלבד דזה ודאי אסור רק הכונה לא יתנם דהיינו דהנטילה ונתינה יהיה יחד גם זה אסור ולכך אמר דהתם תנן אין מוליכין וכו' וב"ה מתירין והיינו אף בהורמו מהיום ולכך אמר ילפינן הוא מההוא דכמו דביו"ט מותר להוליך תרומה אף שהורמו מאמש לדידן דקיי"ל כר' יוסי גם בשבת מותר דשבת ויו"ט דין אחד הוא דהוא שבת הוא יו"ט ולהיפוך ההוא ילפינן מהוא כמו דבשבת אם לא הפריש רק קרא שם דאסור אף אם עושה ביחד הפרשה ונתינה כן נמי אסור ביו"ט ובזה דברי הרמב"ם מבוארין שכתב כל חד כדרכו לפרש רק מה שנאמר בש"ס ובהל' שבת נקט בדיוק וז"ל מי שקרא שם לתרומת מעשר של דמאי וכו' לא יטלם בשבת ואע"פ שייחד מקומו קודם שבת והרי הם ידועין ומונחין בצד הפירות ולמה לא כתב רבותא יתירא אע"פ שכבר הפרישן ממש ומונחין בפ"ע אסור ליתן ובע"כ דזה מותר ולא בעינן בזה רגילים אצלו רק בלא הפרישו בפ"ע בזה אסור ובהל' יו"ט דייק וז"ל אע"פ שאין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט אם הי' לו תרומות ומעשרות שהגביהן מאמש ה"ז מוליכן לכהן ולמה לא אמר שקרא להם שם מאמש ובע"כ דבזה אסור רק באם כבר הפרישן ממש בזה מותר ומה דאין חילוק בין שבת ליו"ט סמך אמ"ש בפ"א מיו"ט הלכה י"ז כל האסור בשבת בין שהוא דומה למלאכה וכו' בין שהוא משום שבות אסור ביו"ט וכו' ויש ביו"ט מה שאין בשבת איסור מוקצה וכו' משמע דאין בין יו"ט לשבת אפי' באיסור דרבנן רק מוקצה וממילא נדע דדינם שוה ונלמוד זה מזה וא"ש בעזה"י:

פרק ה

הלכה א

כיצד המביא כדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל כו'. הנה התוס' ר"פ המביא ד"ה לא יביאם הק' וז"ל ותי' דאמרינן בשבת פ' מפנין ד' קופות או חמשה וכ"ש שיהא מותר ביום טוב וי"ל דהתם מיירי בשבת דאינו יכול להוציא לחוץ ואין רואין אותו כו' יע"ש והטור בסי' שכ"ג הביא דין זה לענין שבת וכתב מרן הב"י שדעתו שלא כדעת התוספות

אלא דס"ל דאפילו בשבת שאינו מטלטל אלא מזוית לזוית אסור וכתב עוד וז"ל מיהו מדברי הר"ן נר' קצת שסובר כדעת רבינו דשבת וי"ט שוין לענין זה שכתב לא יביאם בסל ובקופה לתת ג' או ארבע בתוך קופה אחת מפני שנראה כמעשה דחול לשאת משואות כו' ואע"ג דמסקינן בפ' מפנין דאפושי משוי עדיף מאפושי בהילוכה שאני הכא דעביד כעובדין דחול עכ"ל ודבריו תמוהים דאיך אפשר לומר שהטור סובר שלא כדעת התוספות דאם כן קשה דמה יענה להההיא דפ' מפנין ופסקו הטור סי' של"ג וכן הקשה הרב במג"א ס"ק ז' ומכח זה כתב דמ"ש הטור דלמעט במשוי עדיף מיירי שמוליכין דרך מבוי המעורבת דשכיחי ביה רבים וזה ודאי דוחק דכל כי האי הו"ל לפרש ומצאתי להריטב"א בשיטת כ"י דמס' שבת פרק מפנין שהק' קושית התוס' וז"ל מפנין ד' או ה' קופות של כדי יין וא"ת מ"ש מיום טוב דאסור להביאן בקופות דמחזי כעובדין דחול והכא גבי אורחין שרי וי"ל דאה"נ דלמצות הכנסת אורחין שרי ביום טוב כמו בשבת כו' יע"ש ואם כן אפשר שזה דעת הטור ז"ל דס"ל דדוקא לצורך מצות הכנסת אורחין שרי הא לא"ה לא מיהו מ"ש מר"ן שדעת הר"ן נראה כדעת הטור לא הבינותי דבריו שהרי דעת הר"ן ע"כ לחלק כתי' התוספות דגבי יום טוב כיון שהוא מביאן דרך רה"ר אוושא מילתא טפי ומחזי כעובדין דחול מה שאין כן בשבת דאינו מטלטל אלא מזוית לזוית דאל"כ קשה דמה תי' הר"ן באומרו שאני הכא דמחזי כעובדין דחול אי משום שהוא מביאן בקופה התם נמי שרי להביאן בקופה ותו קשה עליו שהרי בסי' תק"י כתב מרן הב"י ז"ל שמדברי רש"י שכתב המביא כדי יין ממקום למקום בתוך התחום או על ידי עירוב משמע דס"ל דבמקום רואין דוקא הוא דאסור אבל מטלטל במקום שאין רואין כגון מזוית לזוית באותו בית יע"ש וכלשון זה שכתב רש"י כתב ג"כ הר"ן ואם כן איך כ' בסי' שכ"ג שדעתו כדעת הטור דאפילו בשבת שאינו מטלטל אלא מזוית לזוית אסור וצריך עיון:

הלכה ב

אבל ע"ג בהמה לא יביא כלל כדרך שהוא עושה בחול. כתב מרן הב"י סימן תצ"ד וז"ל שביתת בהמתו ומחמר י"א שאחר שנקראת מלאכה הרי זה ביום טוב בכלל לא תעשה כל מלאכה וי"א שאף ביום טוב מותר שאין לאוסרה רק בשבת שפרט לך בה הכתוב עכ"ל. והקשה מורינו הרב מקרא קודש דף קצ"א ע"א דבשלמא מחמר איקרי מלאכה דכתיב ל"ת כל מלאכה אתה ובהמתך וכמ"ש בפרק מי שהחשיך ופסקו רבינו בפ"ך מה' שבת אבל שביתת בהמתו דליכא בשבת רק עשה דלמען ינוח כמ"ש רבינו אם כן בי"ט דלא כתיב רק ל"ת כל מלאכה מהיכא תיתי לאסור שביתת בהמתו ביום טוב

ע"ש ולע"ד נראה שזה שכתב רבינו ז"ל דבשביתת בהמתו ליכא רק עשה במחלוקת היא שנויי' שמדברי רש"י בפ"ק דע"ז דט"ו מבואר דס"ל דבשביתת בהמתו עובר בלאו דל"ת כל מלאכה ממ"ש בד"ה גזירה משום שאלה וז"ל ועביד בה מלאכה בשבת וקא עבר בלאו דכתיב ל"ת כל מלאכה כו' וכל בהמתך דהשתא בהמת ישראל היא ומצוה הוא על שביתתה ע"כ וכן נראה מדברי הר"ן שם שכתב וז"ל ומקשו הכא ל"ל טעמא דמחמר בלאו מחמר נמי כגון דלא שמעיה לקליה איכא משום שביתת בהמתו וכ"ת איסורא דחמיר מיניה נקט דהיינו דמחמר דעביד איסורא בגופיה כו' והשתא אם איתא דשביתת בהמתו אינו אלא עשה אמאי הוצרך לומר דלאו דחמיר מיניה נקט דעביד איסורא בגופיה ות"ל משום דמחמר הוי לאו ושביתת בהמתו אינו אלא עשה ואיסור לאו לחוד ואיסור עשה לחוד כמ"ש הגאון בפ"ח ד"ה ומבשרם וכן כתב המאירי שם בשיטה כ"י וכן מבואר ג"כ ממ"ש בסמוך וז"ל אבל לדידן דקי"ל דמחמר פטור כי היכי דלא חיישינן לשביתת בהמתו בנסיוני ה"נ לא חיישינן ללאו דמחמר דכיון דהאי לאו והאי לאו כי היכי דלהאי לא חיישינן כו' וכן מבואר גם כן ממ"ש בסמוך שאם אתה אומר כן בטלת איסור מחמר לגמרי דכיון דאין במחמר חיוב מלקות ולא קרבן מהו איסורו כו' ואם איתא הא נ"מ לאיסור לאו אלא משמע ודאי ס"ל דשביתת בהמתו עובר עליו בלאו ואם כן איכא למימר שזהו ג"כ דעת י"א שכתב הכלבו ז"ל ואי קשיא לך דא"כ בפ' מי שהחשיך פריך לרמב"ח דקאמר המחמר אחר בהמתו חייב ממתניתין דקתני המחלל את השבת בדבר שחייב' על שגגתו חטאת וזדונו סקילה לאו מכלל דאיכא מידי דאין חייבין על שגגתו חטאת וזדונו סקילה ומאי ניהו לאו דמחמר ודחי אלא תחומין ואליבא דר"ע והבערה אליבא דר' יוסי והשתא אמאי ל"ק שביתת בהמתו אליבא דכ"ע דעובר עליו בלאו ואין חייבין על שגגתו חטאת י"ל דלישנא דמחלל את השבת משמע במחלל בגופו כנ"ל:

עוד הקשה שמדברי רבינו בפרקין והסמ"ג שכתבו דאין מוציאין משא ע"ג בהמה שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול וכתב הרב המגיד שיש מי שכתב משום שאין משתמשין בב"ח והרשב"א כתב ב' הטעמים משמע דמדאורייתא שרי דליכא משום שביתת בהמתו בי"ט והתימא על מרן הב"י שאחר שכתב שאין נראה כן דעת הפוסקים מדסתמו דבריהם אלמא ס"ל דבי"ט נמי אסור איך הביא דברי רבינו והסמ"ג לסתור דבריו וכן כתב הב"ח ז"ל שמדברי רבינו ז"ל והסמ"ג מבואר דשביתת בהמתו ליכא בי"ט ע"ש. ולפ"ד נראה שאין מדבריהם ראיה כלל דאיכא למימר דהוצרכו למיהב טעמא משום שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול או משום משתמש בב"ח למיסר אפילו היכא שאין הבהמה שלו דאז ליכא משום שביתת בהמתו אם כן היכי אסור מהנהו טעמי ותדע שהרשב"א בס'

עבודת הקודש בס' בית מועד שער ג' כתב דין זה דאין מוציאין משא ע"ג בהמה וכתב ב' הטעמים ולפי דברי הב"ח צריך לומר דהרשב"א גם כן סבירא ליה דשביתת בהמתו ליכא ביום טוב אלא דוקא בשבת שפרט לך בו הכתוב ואלו בסוף שער ד' כתב וז"ל או גרים התושבים ואחד עבד ואמה של ישראל אפילו אינן תושבין אין עושין מלאכה לישראל בשבת וי"ט דבר תורה שנאמר וינפש בן אמתך כו' והשתא אי ס"ל דאין שביתת בהמתו בי"ט משום דלא פרט בו הכתוב אם כן מה"ט נמי לא יהיה מוזהר על שביתת עבדו ואמתו שהרי לא פרט בו הכתוב אלא משמע ודאי דס"ל להרשב"א דשביתת בהמתו נמי מוזהר עליה בי"ט ואם כן ע"כ לומר כמ"ש ועיין במה שכתב מרן הב"י סימן תקכ"ו משם הרמב"ן בספר תורת האדם ע"ש ויש לי קצת מן התימה על מור"ם דבסי' רמ"ו ס"ג פסק בפשיטות דשביתת בהמתו ליכא בי"ט ואילו בסי' ש"ד פסק מרן שם דצורכי חולה שאין בו סכנה דקי"ל אומר לגוי ועושה וכן מת ביום טוב ראשון דק"ל יתעסקו בו עממים אסור לומר לעבד ישראל אפילו הוא עכו"ם דכיון דמלאכת העבד אסורה מן התורה לא הותרה כו' והשתא לפי מה שפסק דאין אדם מצוה על שביתת בהמתו ביום טוב היה ליה לחלוק שם ולומר דבמת בי"ט ראשון יכול לומר לעבד לעשותו ואפילו בעבד שקבל עליו ז' מצות דכי היכי דאין שביתת בהמה בי"ט ה"נ אין מוזהרים על שביתת עבדו וכמ"ש והר"ב תי"ט הביא ראיה לדעת הסוברים דאינו מוזהר על שביתת בהמתו בי"ט מדתנן פ"ב דביצה ג' דברים ראב"י מתיר וחכמים אוסרים פרתו יוצאה ברצועה שבין קרניה שלא ברצון כו' ומקרדין את הבהמה בי"ט והשתא מדאצטריך למתני בי"ט ש"מ דבבא קמייתא דהיינו פרתו לאו בי"ט אלא בשבת וכן פי' רש"י והר"ן ואם כן מוכח דאינו מצוה על שביתת בהמתו בי"ט ותיובתא למאן דס"ל דאדם מצוה על שביתת בהמתו בי"ט דאם כן למאי איצטריך למתני כלל בי"ט הא כולה בי"ט איירי א"ד ע"ש ולי נראה דלא קשיא דאיכא למימר דמאי דאיצטריך למתני בי"ט לאו לאשמועי' דבבא קמייתא דוקא בשבת אסרי רבנן ולא בי"ט דהא ודאי אפילו בי"ט אסרי רבנן משום דאדם מצוה על שביתת בהמתו אלא אצטריך למתני ביום טוב דלא נטעי בהיתרא דראב"ע דכי היכי דברישא מתיר ראב"ע אפי' בשבת הכי נמי מתיר קירוד בבהמה אפילו בשבת דומיא דרישא להכי קתני בי"ט לאשמועינן דדוקא בי"ט מתיר ראב"ע אבל בשבת מודה דאסור ואע"ג דדבר שא"מ הוא ודשא"מ אפילו בשבת מותר אפ"ה קירוד בבהמה אסור מק"ו דאדם דאמרי' בפ' חבית דקמ"ז ע"ב דאין גוררין במגררת בשבת משום דהוי עובדין דחול ופסקו רבינו בפ' כ"א מה' שבת דין כ"ט ע"ש אלא שמצאתי להמרדכי שם בפ"ב דביצה שכתב משם רשב"א דכי היכי דשרי לקרד את הבהמה בי"ט ה"נ בשבת ואף לפי דבריו י"ל דאע"ג

דאדם מצוה על שביתת בהמתו בי"ט אפילו הכי שרו רבנן לצאת ברצועה שבין קרניה וכיון דלא עביד אלא לנוי או לשימור משמע ודאי דאינו אלא איסורא דרבנן גרידא ובי"ט לא גזרו ומ"מ לדעת הטור ז"ל שכתב בסימן תקכ"ב דאפילו בי"ט אסור לצאת ברצועה שבין קרניה צ"ל דס"ל כמ"ש לעיל דמשום הכי איצטריך למתני בי"ט לאשמועי' דדוקא בי"ט מתיר ראב"ע אבל לא בשבת ושלא כדעת המרדכי ז"ל ושוב מצאתי כן להתוס' בפ"ה דשבת דנ"ג ע"א ד"ה מהו ליתן שכתבו שם אחר תי' דלא שרי קירצוף אלא בי"ט אבל בשבת אסור יע"ש כנ"ל:

מעשה חושב (**קיז**) שביתת בהמתו ומחמר כו' שנקראת מלאכה הרי זה בכלל לא תעשה כו'. לכאורה דמסוגיא דיש חורש כו' מכות דף כ"א ע"ב תיובתא לדעה זו דא"כ ללקי נמי משום שביתת בהמתו דהא דקתני התם והן מוקדשים הרי לא קאי אלא על שור אבל החמור לפי שפרשו התוס' שם הוא של חולין ובפשיטות שהוא של החורש ואמאי לא לקי עליה אלא ע"כ דאין איסור דשביתת בהמתו ביו"ט (למאן דס"ל דבשבת איכא לאו דלא תעשה כל מלאכה וגו' וכל בהמתך) וא"כ יקשה אי ס"ד דשביתת בהמתו שייך נמי ביו"ט א"כ אדפריך הש"ס לר' ינאי וללקי נמי משום זורע ליפרך לכ"ע דללקי נמי משום שביתת בהמתו. ולא עוד אלא דאפשר דפירוקי' דרבא דמשני התם דאין חלוק מלאכות ביו"ט לא שייך זה בלאו דשביתת בהמתו משום דהוא ובהמתו הו"ל שני גופים ואין צריכים לחלוק מלאכות בכה"ג. אבל יש לדון טובא בזה אי לוקין אלאו דשביתת בהמתו משום דכיון דביו"ט לא כתיב בהמתך אלא דבשבת כתיב (לדעה זו דס"ל דלאו דלא תעשה כל מלאכה קאי נמי אבהמתך) א"כ הא הו"ל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד דאין לוקין עליו והגם דלדעה זו ילפינן יו"ט משבת לענין שיש גם ביו"ט לאו אבל מ"מ לא לאו שיש בו מלקות ודוק. [עיין שבת קנ"ד ע"ב וברמב"ם פרק כ' מהלכות שבת]:

(**קיח**) דהוצרכו למיהב טעמא כו' למימר אפילו היכא שאין הבהמה שלו כו'. ולענ"ד אין צריך לזה דגם בל"ז הקושיא מעיקרא ליתא משום דאפילו אם הבהמה שלו מ"מ ביו"ט מותר להוציא משא עליה דמה בכך דיש משום שביתת בהמתו ביו"ט הא זהו רק לענין דאסור לו לעשות בה מלאכה כחרישה וכדומה אבל הוצאה ביו"ט מותרת שהרי אין הוצאה ליו"ט ואפילו הוא עצמו מותר להוציא מן התורה כל דבר ואפילו מדרבנן ליכא איסור אלא באבנים שאין בהם צורך כלל ולהכי צריך רבינו והסמ"ג לאסור הוצאת משא על גבי בהמה ביו"ט מטעם עובדא דחול ושימוש בבע"ח למ"ש הרב המגיד למיסר אפילו משא דיש בה צורך ותימא על הגאון המחבר ז"ל ועל מורו הרב מקרא קודש שלא הרגישו בכל זה. וגם תירוצו של הגאון המחבר ז"ל אכתי אינו עולה יפה לדעת הפוסקים

דס"ל דמחמר שייך נמי בבהמת חבירו וכמ"ש הר"ן ז"ל בפרק קמא דע"ז דמשום הכי קאמר הש"ס שם דגזרינן משום מחמר ולא קאמר משום שביתת בהמתו והיינו משום דמחמר שייך נמי בבהמת חבירו והתם לאחר פיסוק דמים אינה תו של ישראל ע"ש היטב וא"כ תיפוק לי' דאסור להוציא משא ע"ג בהמה ביו"ט משום מחמר דאורייתא:

הלכה ג

אין יוצאין בכסא כו' ואיש שהיו רבים צריכין לו יוצאין בכסא אחריו כו'. כ"נ דעת הרי"ף מדלא הזכיר דין האמור בגמרא והוא תימא שהרי בגמרא אסרו בהדיא כיתוף ומ"ש מרן הכ"מ הוא דוחק כמו שיראה המעיין וראיתי למוהר"ש אלגאזי ז"ל בספר רצוף אהבה סימן נ"ט שתי' וז"ל ויראה שטעמם מכח קושית התוספות שהקשו בד"ה שאני ילתא דבעיתא שהרי לא התירו אלא בשיש בו צורך רבים ולא באו לתרץ דבת ראש הגולה היתה אלא ס"ל למפרשים פי' אחרינא דה"פ אמר רבי אמי ובלבד שלא יכתף פיר' בדין הכסא שאתם שואלים גם אנחנו מקילים ומתירין ובלבד שלא יכתף ואין אנו מחלקין חילוק אחר אלא כיון שלא כיתף מותר אפי' באין רבים צריכין לו וכי קאמר לעיל ריב"ל אם רבים צריכים לו מותר היינו אפילו בכיתוף כו' יע"ש:

והנה פירוש זה כתבו המאירי ז"ל בשם יש מפרשים שכתב וז"ל וי"מ דילתה לא צריכים רבים לה הוה ומפרשי' דאין רבים צריכין לו מותר ובלבד שלא באלונקי ואם רבים צריכין לו מותר ואע"ג דלא בעית א"נ בעית אף על גב דאין רבים צריכים לו מותר אפי' באלונקי וזקן שבשכונת ר"י בר אידי רבים צריכי' לו הוה ולא בעית הוה כו' יע"ש ולפי פיר' זה צ"ל דברייתא דקתני אין יוצאין בכסא כו' בכסא על ידי כיתוף קאמר האמנם לדעת רבינו ז"ל נראה דלא ניתן ליאמר זה דאם איתא דס"ל כתירוץ י"מ הללו אם כן הוה ליה להתיר בכסא שלא ע"י כיתוף אפי' באין רבים צריכים לו ומדבריו שכתב ואיש שהיו רבים צריכים לו יוצאין בכסא אחריו מבואר באין רבים צריכים לו אפי' שלא על ידי כיתוף אסור ותו דאם איתא הו"ל לאשמועינן ג"כ דהיכא דבעיתא מותר אפילו באין רבים צריכים לו דהיינו הך דילתא לפירוש י"מ הללו ולכן נראה לי דס"ל לרבינו דודאי הך דילתא רבים צריכים לה הוה ומשום הכי שרינן היכא דבעיתא דאי לא הוה צ"ל רבים משום ביעותא גרידא לא שרינן דלא עדיפא מסומא דקתני בברייתא אין הסומא יוצא במקלו אע"ג דבעית וכדעת התו' ז"ל אלא דס"ל לרבי' דריב"ל דקא' אם רבים צריכים לו מותר פליג' אהך דר' אמי דקאמר ובלבד שלא יכתף והיינו משום דגריס בההיא דלעיל זקן אחד היה בשכונתינו והיה יוצא באלונקי שלו וכמו שכן הביא הגירסא המאירי שכתב וז"ל והיו מוציאין אותו באלונ' פ' הוא הכתוף האמור למטה וא"כ מדחזינן לריב"ל

דפסיק ותני אם רבים צריכים לו מותר משמע דכולה מילתא תליא ברבים צריכים לו דאם לא כן הכי הוה ל"ל אם רבים צריכים לו ובעית מותר וכבר המאירי ז"ל נדחק בזה וכתב דזקן דרב יעקב בר אידי בעית הוה והיינו דאשתרי אלונקי לגבייהו וזה ודאי דוחק דא"כ לא הו"ל לריב"ל למסתם סתומי שריותא דידיה כיון דעיקר מילתא תליא בבעית אלא משמע דריב"ל אפי' באלונקי שרי אם רבים צריכים לו ור' אמי דקאמר ובלבד שלא יכתף אפי' רבים צריכים לו פליג אהא דריב"ל ופסק רבינו כריב"ל משום דכיון דמילתא דרבנן היא פסקינן לקולא ואי קשיא לך לפי דרך זה מאי פריך בגמ' איני והא רב נחמן שרא לילתא למיפק באלונקי ואמאי לא משני דר"ן ס"ל כריב"ל דברבים צריכים לו שרי למיפק באלונקי י"ל דתלמודא הכי פריך דמדחזינן לר"ן דקאמר לחמא בר אדא זיל לגבי דרבי יעקב בר אידי ובעי מיניה כסא מה אתון ביה וס"ל דמאי דמספקא ליה לר"ן היינו ברבים צריכים לו דאי באין רבים צריכין לו הא בריית' היא בהדיא דקתני אין יוצאין בכסא משמע דר"ן לא שמיע ליה הא דריב"ל דקאמר אם רבים צריכים לו מותר ומש"ה מספקא ליה מילתא ואם כן היינו דפריך תלמודא דהא ר"ן גופיה הוה שרי לילתא וא"כ היכי מספקא ליה ומשני דשאני ילתא דבעיתא ובהא קים ליה ודאי לר"ן דשרי וכי הוה מספ"ל מילתא היינו דוקא ברבים צריכים לו גרידא כנ"ל ודוק:

הלכה ד

אין מוליכין את הסולם כו'. משנה פ"ק ד"ט ב"ש אומרים אין מוליכין את הסולם משובך לשובך כו' וב"ה מתירין ופי' רש"י אין מוליכין קס"ד כו' סולם המיוחד לכך וניכר שהוא של שובך עכ"ל ויש לדקדק מאי קס"ד דקאמר דהא במסקנא נמי הכי הוא כדאמרינן לקמן דסולם של עלי' לכ"ע אסור דבד"א דר"י לפרש הוא דאתא ואפי' לאיכא דאמרי קמא דאמרינן דבני ר"ח סברי מדקא אמרינן בסולם של עלייה לא פליגי מכלל דת"ק סבר פליגי מ"מ פשיטא דלית הלכתא כוותייהו אנא כר"ח דא"ל צאו ואסרו מה שהתרתם משום דבד"א דר"י לפרש הוא ועיין בהרב ח"ה ואשר אני אחזה לומר בדעת רש"י דקי"ל הלכה כא"ד בתרא דקאמר אמר ר"ח בר אמי מחלוקת ברה"י דב"ש אית להו דרבי יאודה א"ר וב"ה לית להו דר"י א"ר אבל ברה"ר ד"ה אסור וכמו שכן הוא דעת רבי' בפ' זה וכן דעת הרז"ה ור' נסים גאון כמו שכתב הר"ן ז"ל יע"ש וס"ל לרש"י דלהך א"ד בתרא מתני' איירי אפילו בסולם של עליה דכיון דטעמייהו דב"ה משום דס"ל דבחדרי חדרים דליכא רואים מותר אם כן מה"ט נמי יש להתיר אפילו בסולם של עליה דאיכא למימר דדוקא בסולם של שובך דאפי' ברה"ר ליכא חשדא כ"כ דשובכו מוכיח עליו משום הכי התירו ברה"י ולא גזרו שמא יבא להתיר אף ברה"ר משא"כ בסולם של עליה דברה"ר

כיון דאיכא חשדא ודאית דיאמרו להטיח גגו הוא צריך אפי' ברה"י אסור גזירה אטו ר"ה דהא ליתא דהא כיון דהא דר"ח בר אמי דאוקי לפלוגתייהו דב"ש וב"ה ברה"י הוא משום דס"ל כת"ק דר"א ור"ש דאמר שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם וכמ"ש רש"י ז"ל בד"ה תנאי היא אם כן פשיטא ודאי דלב"ה אפי' בסולם של עליה דאיכא חשדא שרי משום דלא גזרו בחדרי חדרים דהא במי שנשרו כליו בדרך איכא חשדא דיאמרו שכבסן בשבת ואפי' הכי התירו וכן מבואר מדברי התוס' בפרק חלון דף ע"ז ע"ב ד"ה א"ד דלמאן דלא ס"ל כרב יש להתיר ברה"י אפי' בסולם של עליה יע"ש ועיין בהרא"ש וכיון שכן ע"כ צ"ל דהא דאמרינן בברייתא דלקמן במה ד"א בסולם של שובך אבל בסולם של עליה ד"ה אסור ואמרינן דלפרושי דברי ת"ק היינו משום דס"ל לר"י כר"א ור"ש דבמקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור ומוקמי שריותא דב"ה אפי' בר"ה ומשום הכי קאמר דבשל עליה ד"ה אסור ובני ר"ח דקאמרי סולם בא לידינו והתרנוהו ס"ל ה"נ כהנהו תנאי דמוקמי לשריותא דב"ה בר"ה וכרב דס"ל הכי אמנם לפום מאי דקיימא לן כלישנא בתרא דר"ח בר אמי דמוקמי לשריותא דב"ה ברה"י דוקא א"כ ב"ה מתירין אפי' בסולם של עליה וזהו שכתב רש"י קס"ד בסולם המיוחד לכך כו' כלומר דהיינו ללישנא קמא דר"ח בר אמי דמוקמי לפלוגתא בר"ה ומשום דשובכו מוכיח עליו אבל ללישנא בתרא דהלכתא כותיה ב"ה שרו אפי' ברה"י כנ"ל ועל מ"ש רבינו אע"פ שכל מקום כו' כאן התירוהו משום שמחת יום טוב והראב"ד ז"ל השיג על רבינו וזה לשונו הוא אמר דבר זה כו' אלא העמידה כתנאי כו' עד ובית הלל דשרו בתרוייהו שרו ועיין מה שתי' ה"ה ואכתי קשה מנ"ל לרבי' לפרש הכי ולהוציא פשט הסוגייא מפשטה ואמאי לא פירש כפי' רש"י ותו דאכתי תקשי דכי פריך בגמרא ללישנא קמא דקאמר ר"ח דברה"י ד"ה מותר איני והאמר רב כו' אמאי לא משני דהכא אפילו רב מודה משום שמחת יום טוב ועיין בספר גו"ה סימן שנ"א:

ונלע"ד לתרץ לקו' הא' דרבינו הוכרח לפרש כן משום דאי כפי' רש"י דע"כ צ"ל אף לרב חנן דר"א ור"ש דסברי דכ"מ שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בח"ח אסור סבירא לי' דטעמייהו דב"ה משום דסברי שובכו מוכיח עליו ואפילו בר"ה מתירין אם כן מנא ליה לר"ח דלת"ק דלית ליה הא דר' ושריות' דב"ה היינו ברה"י דוקא ולאפושי פלוגתא נימא דכ"ע מודו בשריותא דב"ה דהיינו אפילו בר"ה משום דשובכו מוכיח עליו ופליגי בעלמא אי אסרו בח"ח או לא דהא עדיפא דאפושי פלוגתא לא מפשינן משום הכי הוצרך לומר רבינו דלכולהו תנאי מתוקמא שריותא דב"ה ברה"י דוקא דבר"ה להאי איכא דאמרי אין סברא שיהו מתירין ב"ה משום חששא דלהטיח גגו הוא צריך דטעמא

דשובכו מוכיח עליו לא ס"ל השתא ובהכי ניחא קו' הב' דלעיל לא מצי לתרוצי הכי משום דבשלמא לאיכא דאמרי בתרא תריץ שפיר דרב ס"ל דשאני הכא משום שמחת יום טוב משום דרב ס"ל דבר"ה אין סברא שיהיו מתירין דאיכא מראית העין דחמיר אלא ע"כ שריותא דב"ה ברה"י והשתא ע"כ לומר האי חילוקא דאל"כ תקשי דוכי ר"א ור"ש שבקי ב"ה ועבדי כב"ש משא"כ לאיכא דאמרי קמא דס"ל דשריותא דב"ה היינו אף בר"ה מטעמא דשובכו מוכיח עליו וקאמר דברה"י מודו ב"ש דשרי ואהא פריך איני כו' דאי ס"ל כרב מנ"ל לחלק בהכי נימא דתרווייהו שווין ומשני כתנאי ודו"ק ובהא דר"י אמר רב דאמר כ"מ שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בח"ח אסור ראיתי להרב באר שבע בתשו' סי' טז שהקשה מהא דגרסינן בפ' דם שחיטה ובפ' אע"פ ד"ס דם שע"ג הככר גוררו ושל בין השנים מוצצו ואינו חושש ופרש"י מוצצו דליכא דחזי ליה דהא אר"י א"ר כ"מ שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בח"ח אסור וליכא למימר דהך ברייתא ס"ל כת"ק דר"א דשוטחם בחמה אבל לא כנגד העם מדלא פריך עליה בגמ' ומשני תנאי היא כדפריך התם בשמעתין ובפ' במה אשה יע"ש שנתעצם הרבה בקו' זו ולע"ד נראה ליישב עם מ"ש התוס' בפ' במה אשה דס"ב ע"א ד"ה והתניא וז"ל תימא לר"י דילמא משום מראית העין דוקא הוא דאסור מדרבנן כמו קושר בשיר כו' ואומר ר"י דשלא יאחזנו בידו משמע אפי' בקומצו דליכא מראית העין אלא איסור דאורייתא איכא ואפי' למ"ד כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בח"ח אסור הכא לא שייך למיגזר דאפי' עומד בשוק ונושאן במקומו אין כאן מראית העין עכ"ל וכונתם לומר דדוקא במידי דע"כ איכא משום מראית העין בעומד בשוק וכגון ההוא דשוטחן בחמה והולכת סולם דמתני' גזרו אפי' בח"ח פן יבא לעשותו בשוק אמנם במידי דאפילו עומד בשוק אין כאן מראית העין לא גזרו דכוותה נמי הכא בדם השינים כיון דאפי' עומד בשוק אין כאן מראית העין לא גזרו והרב הנזכר תי' דשמא י"ל דלא אמר רב כ"מ שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בח"ח אסור אלא דוקא במקום שיש לחשוד אותו שעושה איסור דאורייתא כההיא דשוטחן בחמה שאם יראו יסברו שכבסן בשבת שהוא איסור מלאכה דאורייתא אבל הכא גבי דם אדם אפי' אם פי' לגמרי אינו אסור אלא מדרבנן מפני מראית העין לא גזרו רבנן לאסור אפי' בח"ח וכן חילקו התוס' בהדיא בפ' אע"פ גבי צינור שעלו בו קשקשין עכ"ד ולע"ד ק' שהרי הכא נמי דכוותה בדם שפיר יש לחשוד אותו שעושה איסור תורה וכמו שכת' רש"י בפרק אע"פ בד"ה וחילופה שם וז"ל כלומר דמדפריש איסור מדרבנן דמיחלף בדם בהמה ואתו למי' דם בהמה אכל ומש"ה אמר דדם שע"ג הככר גוררו דאמרי' דם קא אכיל ואם כן אמאי לא גזרי' אפי' בח"ח

דומי' דמי שנשרו כליו ותו דאכתי תקשי מה יענה לדעת הר"ן שכתב בפ' אעפ"י דטעמא דדם השינים משום דליכא דחזי ליה כמ"ש רש"י ואילו מדברי הר"ן בשמעתין מוכח דלא ס"ל כחילוק התו' מדהוצרך לתרץ להה"א דצינור שעלו בו קשקשים בפנים אחרים ולכן היותר נכון מ"ש ודע שהתו' שם ד"ה אין מוליכין הקשו וז"ל תימה אפי' הכין אותם מאתמול מ"מ אית בהו משום צידה וי"ל דמיירי בקטנים שלא פרחו ע"ש וכפי דבריהם צ"ל דהא דאמרינן לקמן די"א אפיסק' דואם אין שם אלא הם כו' ה"ד אלימא במפורחים איכא למימר הנך אזלו לעלמא כו' הכי קאמר אלימא במפורחים פריח' מועטת כו' דאילו בפריחה גדולה תיפוק ליה משום איסור צידה ושלא כפי' רש"י ז"ל שם וכן כתב הר"ן בשיטה מקובצת למוהר"א לפפא ז"ל ועיין בפר"ח ז"ל סימן תצ"ז ס"ק ובב"ח ז"ל ובספר תפארת שמואל נתקשה בזה והניחו בצ"ע והרא"ש ז"ל אמתני' דזמן שחורים ומצא לבנים הק' קו' התוס' ז"ל משם הר"י ותיר' כתי' התוס' ויש לגמגם דאמאי נטר להקשות אמתני' דזימן שחורים ולא ק"ל אמתני' דידן כמו שהקשו התוס' ז"ל ולכאורה עלה בדעתי לומר דה"ט משום דבמתני' דידן איכא למימר דמאי דקתני מוליכין את הסולם משובך לשובך מיירי ליתן להם מזונות ולא ליקח מהם לצורך אכילת י"ט והתו' אפשר לשיטת' שכתבו בריש אין צדין ד"ה ואין נותנים דכל שאסור משום צידה אסור ליתן להם מזונות גזירה שמא יצודם ומשום הכי ק"ל שפיר דאפילו נימא דמתני' מיירי ליתן להם מזונות קשה דכיון דאסור לצודם אסור ליתן להם מזונות אלא דהא ליתא מדאמרינן לקמן אלמא גבי שמחת י"ט ב"ש לחומרא כו' משמע בהדיא דהולכת סולם דמתניתין לצורך אכילת י"ט היא ולכן נראה דממתני' לא ק"ל דאיכא למי' דמיירי בגוזלות מקושרים וא"נ בקטנים כ"כ שלא פרחו עדיין כלל אבל ממתני' דהתם ק"ל שפיר דמדקתני זמן שחורים ומצא לבנים כו' משמע דמיירי בגוזלות הפורחים וזה פשוט עוד ראיתי לעמוד אמ"ש התוס' שם באותה סוגייא בד"ה ולא היא וא"ת והא כ"מ דתני במה לחלוק וי"ל דהיינו במשנה אבל לא בברייתא עכ"ד ויש לדקדק לכאורה לדבריהם ז"ל מהא דגרסינן בפרק ע"פ דק"ב אמר רב נחמן ב"י מאן תנא עקירות ר"י דתניא חברים שהיו מסובין ועקרו רגליהם ליילך לבה"כ כו' וכשהן חוזרין אין טעונין ברכה לכתחילה אר"י בד"א בזמן שהניחו שם מקצת חברים אבל לא הניחו שם מקצת חברים כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע ופרשב"ם ז"ל שם מכלל דרבנן פליגי עליה דאף ע"ג דלא כו' דאמרינן בעירובין כ"מ שאמר ר"י במה לחלוק ולכאורה היינו יכולים לומר דר"ן ב"י דקאמר התם מאן תנא עקירות ר"י ס"ל כבני ר"ח דהכא דסברי דאפי' במה דברייתא לחלוק ומ"ש התו' הכא אינו אלא לר"ח דקאמר ר"י טעמא דת"ק קא מפרש אך ק' לזה ממ"ש התו' ז"ל שם בד"ה תניא כותיה דר"ח וז"ל

פירש רשב"ם הא דלא מייתי סיעתא מרבנן דר"י כו' וי"ל משום הכי לא מייתי סיעתא מיניה משום דאיכא למ"ד בסנהדרין דבמה נמי לפרש ע"כ וק' טובא דלפי מ"ש בשמעתין אמאי הוצרכו לזה ואמאי לא כתבו בפשטות דמשום הכי לא מייתי סיעתא מינה משום דבמה דברייתא לפרש למאי דקי"ל כר"ח וכן ק' לדעת הרא"ש דבשמעתין כתב וז"ל תניא אמר ר"י בד"א בסולם של שובך כו' ולפרושי דברי הת"ק אתא והכי הלכתא משמע דס"ל דבמה דברי' לפרש ואילו בפרק ע"פכתב וז"ל ואיני יודע למה כתב הרי"ף לא סמכינן אשינוייא דר"ן ב"י אין שינוייא מבורר בגמרא יותר מזה דכיון דמצא ברייתא דעקירות ר"י ופליג את"ק דבד"א דברייתא ד"ה פליג את"ק ואם כן ברייתא קמייתא כו' יע"ש:

ולכן נראה לי דמ"ש התוס' וי"ל דהיינו במשנה אבל לא בברייתא אין כונתם לומר דבמה דברית' בכולהו דוכתי בא לפרש כמו אימתי דמתני' אלא כונתם משום דמשמע להו דמ"ש ר"י כ"מ דאמרי' במה לחלוק אימתי לפרש הכונה לומר דלא אשכחן בשום דוכתא במה דר"י לפרש ואהא כתבו דהיינו דוקא במשנה אבל לא בברייתא כלומר דבברייתא לא נאמר כלל זה וזמנין דבא לפרש ומיהו היינו דוקא היכא דאיכא הוכחה דלפרש דברי ת"ק הוא דאתא הא לא"ה סתמא דמילתא לחלוק בא והיינו דקאמרי' בגמ' ממאי דמדקתני מוליכין את הסולם משובך לשובך משמע דהא לא"ה אפי' ר"ח הוה מודה דלחלוק הוא בא ומשום הכי ק"ל שפיר דאמאי לא מייתי סיעתה מרבנן דר"י משום דכיון דליכא הוכחה דלפרש הוא בא סתמא דמילתא בד"א לחלוק הוא בא כמו במה דמתניתין ואהא הוצרכו לומר משום דאיכא מ"ד דבמה דמתניתין נמי לפרש אפי' בלתי הוכחה והיינו דק"ל להרא"ש ז"ל על דברי הרי"ף וקאמר דבד"א דברייתא ד"ה פליג את"ק כלומר היכא דאיכא הוכחה שוב ראיתי להמרדכי ז"ל שם ר"פ ע"פ שכתב וז"ל ת"ק דר"ח כו' וא"ת ואמאי לא מייתי סיעתא לר"ח מת"ק דר"י דלעיל כו' וי"ל משום דמצי למימר דההיא דלעיל כולה ר"י היא ולפרש מילתא דת"ק כו' וא"ת והא אמרי' בסנהדרין דלכ"ע במה לחלוק י"ל ה"מ במשנה אבל לא בברייתא עכ"ל. ולדעת התוס' ז"ל יש ליישב כמו שכתבתי מיהו מ"ש המרדכי דלכ"ע במה לחלוק תימ' הוא דהא ריב"ל ס"ל בפי' כו' דבמה נמי לפרש וצ"ע וע"פ מה שכתבתי נראה שיש ליישב מ"ש התוס' בפ"ק דגיטין ד"ז ע"ב ד"ה אמר ר"י אימתי כו' ועי"ל דנראה כו' דדוקא במשנה אימתי לפרש אבל בברייתא לא עכ"ל ולכאורה נראה שהתוספות מחלפה שיטתייהו מן הקצה אל הקצה דבשמעתין כתבו דבמה דברייתא לפרש ואלו בגיטין כתבו דאימתי דברייתא לחלוק אכן כפי מ"ש הנה נכון שדבריהם שפה אחת ודברי' אחדים שכוונתם ז"ל דבברייתא לא נאמר כלל זה ובמה ואימתי שוין הן דלפעמים בא לחלוק ולפעמים בא

לפרש ובדברי התוס' דגיטין שכתבו דאימתי דברייתא לחלוק קשה טובא מהא דגרסי' בריש מגילה אמתני' דקתני מגילה נקראת בי"א בי"ב כו' אמ"ר בב"ח אמרי' זו דברי ר"ע סתומאה אבל חכמים אומרים אין קורין אותה אלא בזמנה מיתיבי אמר ר"י אימתי בזמן שהשנים כתקנן וישראל שרויים על אדמתם אבל בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה ר"י אליבא דמאן אלימא אליבא דר"ע אפילו בזמן הזה איתיה להאי תקנתא (דהא ר"ע בזה"ז ואומר במתני' דמקדימין) אלא לאו אליבא דחכמים ובזמן שהשנים כתקנן מיהא קרינן תיובתא והשתא כפי דברי התוספ' ז"ל מאי קושיא נימא דר"י בא לחלוק דלר"ע אפי' בזמן הזה ואתא ר"י למימר דדוקא בזמן שהשנים כתקנן הוא דקורין ורבנן דר"ע הכי נמי דסבירא להו דאפי' בזמן שהשנים כתקנן אין קורין אותה אלא בזמנה אלא ודאי משמע דאמתי דר"י לפרש הוא בא ואפי' בברייתא ומש"ה פריך שפיר דאפי' בזמן הזה איתא להאי תקנתא ואע"ג דבסנהדרין אמרי' דרמי ב"ח ס"ל דאמתי נמי לחלוק מ"מ פריך תלמודא הכא שפי' אליבא דרבי יוחנן דר"י ס"ל בפ' חלון דאמתי לפרש וכן ק' למ"ש הרב יבין שמועה דקכ"א בכלל קל"ח וז"ל כל דברי ריב"ל הם בדיוק אמר כ"מ שאמר ר"י למעט דרבי יהודה אין תנא אחרינא דקאמר אמתי ובמה אינו נוהג כלל זו אמר אינו אלא לפרש דברי חכמים לומר דדוקא כי קאי ר"י אחכמים אבל כי קאי ר"י אתנא אחרינא לא ע"כ וק' טובא דלפי זה אמאי לא משני דר"י קאי אדר"ע ואתא ר"י לחלוק אר"ע וא"נ אמאי לא משני דהך ברייתא רבי יוסי בר יהודה היא וכדמתרץ רב אשי בתר הכי דהשתא אי' למימר שפיר דאמתי לחלק בא וצ"ע:

שוב אחר זמן מצאתי בשיטה מקובצת למסכת בבא בתרא מב"י בדף קל"ב ע"ב אמאי דאמרינן התם בגמרא תנן ר"י אומר אם קבלה עליה אע"פ שלא כתב לה אבדה כתובתה מכלל דת"ק סבר כתיבה וקבלה בעי וכ"ת כולה ר"י היא והא תניא אמר ר"י אימתי שהיתה שם וקבלה עליה כו' ופי' רשב"ם שם דר"י לפרושי דברי ת"ק הוא דאתא כדאמ' בסנהדרין אמתי לפרש יע"ש שכתב משם תוספ' הרא"ש וז"ל וקשה לישני' דרמב"ח דאמר בפרק ז"ב דאמתי לחלוק ועוד לפי פי' ר"ת ז"ל דפיר' דאפילו למ"ד אמתי לפרש ה"מ במתני' אבל בברייתא לא ומכח ההיא דדם הניתז כו' וי"מ דהכי פריך מדאשכחן תנא דפליג אר"י אית לן למימר דת"ק דמתני' היא ולא נאמר ג' מחלוקות בדבר ורבי' מאיר תי' דהכי פריך והא תניא ר"י אומר אמתי כו' ואם איתא דמתני' כולה רבי יוסי היא ופירושה דאו הא או הא סגיא אם כן אין שייך לומר אימתי בזמן שהיתה שם וקבלה עליה שהרי אמתני' קאי ומתני' מוכחא בהדיא דלא בעי קבלה דלא שייך למתני אמתי אלא היכא דמילתא דת"ק נשנית בסתמא כגון ההיא דדם הניתז דאיכא לפרושי מילתיה

דת"ק בכל ענין ואיכא לפרושי דוקא שאין שם דם אלא הוא ועלה שייך למתני אמתי וכן בכל דוכתא דאיכא אמתי דוק ותשכח אבל הכא אם איתא דכולה רבי יוסי היא א"כ פי' בהדיא דבכתיבה או בקבלה סגיא ואם כן על מה קאי ר"י שאמר אמתי אלא ע"כ רבי יוסי פליג את"ק ורבי יאודה לפרושי דברי הת"ק הוא דאתא והא דאמרי' דאמתי לפ' במתני' דוקא אבל בברייתא לא ה"ק כ"מ שאר"י במשנה לפ' אבל בברייתא יש מהן לפ' והכא מוכח דבע"כ לפרש הוא דאתא כדפי' עכ"ל:

ושמח לבי כמוצא שלל רב ודע שעל פי דברי הרא"ש ז"ל הללו יש ליישב מה שהקשינו לדעת התוספות מההיא דריש מגילה דאיכא למימר דתלמודא הכי פריך ר"י אליבא דר"ע אפי' בזה"ז איתיה להאי תקנתא כלומר דר"ע בזמן הזה הוא וקאמר דמקדימין ואם כן לא שייך לומר אמתי בזמן שהשנים כתקנן שהרי אר"ע קאי ור"ע קאמר בהדיא דאפי' בזה"ז קורין ולא הול"ל בהאי לישנא אלא הכי הול"ל ר"י אומר בזה"ז הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה אלא לאו אליבא דרבנן שהיו קודם החרבן קאי דהשתא שייך שפיר לישנא דאמתי ודוק אלא שיש לדקדק לכאורה בעיקר תי' זה שהרי בההיא דדם הניתז דפרק כסוי הדם דפ"ח משמע בהדיא מדברי התוס' שם ד"ה רבנ' ובפ"ק דגיטין דהכי הוו גרסי וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות מכאן אמרו דם הניתז כו' חייב לכסות ר"י אומר אמתי בזמן שאין שם דם אלא הוא וכתב שם ר"ת דהכא הלכ' כר"י דבמתני' בא לפרש אע"ג דבברייתא ע"כ בא לחלוק דבהדי' קתני כל דמו הרי דאע"ג דבדברי ת"ק מפורש בהדיא דפליג אר"י אפ"ה קתני לישנא דאמתי וא"כ ה"נ נימא הכי ויש ליישב דהתם שייך שפיר לישנא דאמתי ואע"ג דפליג אתנא קמא בהדיא דהתם קאי אימתי אמ"ש ת"ק מכאן אמרו חכמים דם הניתז כו' חייב לכסות ואהא קאי ר"י לומר דאמתי אמרו חכמים בזמן שאין שם דם אלא הוא ואף ע"ג דהרא"ש שם בפ' כ"ה דקס"א ע"ג לא הביא בגירסתו בדברי ת"ק מכאן אמרו נר' שט"ס הוא וכמובן כנ"ל ודע שמדברי תוספי הרא"ש נראה שיש להוכיח כמ"ש הרב יבין שמועה דוקא כי קאי ר"י אחכמים אמתי לפרש אבל כי קאי אתנא אחרינא לא נאמר כלל זה דאי כפי דעת הרב אדק"ל להרא"ש לפר"ת תיקשי ליה נמי לדידי' דמאי פריך לישני דמתני' כולה ר' יוסי היא ואמתי דקתני ר"י לחלוק הוא דהא כי קאי אתנא אחרינא אמתי דר"י לחלוק אלא משמע דאפילו כי קאי ר"י אליבא דתנא אחרינא אמתי לפרש ולמאי דאקשינן לעיל מההיא דפ"ק דמגילה מצאתי בשיטה כ"י להריטב"א שכתב וז"ל והא דמסקינן ליה בתיובתא ולא אמרינן דר"י דעת ג' הוא ופליג אדר"ע וארבנן משום דהא לא ניחא דפליג אכולהו דהא מיירי במתני' ולא פליג ולא ניחא ליה נמי למימר דברייתא ר"י בר יאודה ומתני' ר"י

ותרי תנאי אליבא דר"ע דהא ניחא לן לאוקומי מתני' כר"ע ואידך כרבנן ותיהוי תיובתא דרב אחא מלאוקמא ר"ע בתרי תנאי עכ"ל ועיין במה שכתב מרן הכ"מ פ"ד מה' ברכות דין ד' ובמה שכתב פ"י דהלכות ט"מ דין י' ובמה שכתב רבי' בפי' המשנה בעירובין פ' חלון משנה המתחלת נותן אדם שנראה מדבריו שהוא פוסק כר"י דבמה דברים אמורים לחלוק הפך דעת מר"ן ועיין במ"ש מרן הכ"מ הלכות ע"ז פ"ח דין ומשמע בהדיא מדבריו שרבינו סובר דאמתי דר"י לפרש אפי' בברייתא ועיין במ"ש מרן הכ"מ רפ"ה מהל' עיה"כ ומצאתי למוהר"ח בנבנשתי בשיטה כ"י למסכת סנהדרין פ"ד מיתות דף ס"ב שכ' על דברי מרן אלו וז"ל ולי נראה דכבר כתבו התוספ' בעירובין דה"ד במשנה אבל לא בברייתא ושמא י"ל דה"ד בשלא הוזכר מחלוקת זה אלא בברייתא אבל בשהוזכר מחלוקת זה במשנה אע"ג דאמתי דר"י אינו אלא בברייתא אינו אלא לפרש עכ"ל ולא ידעתי איך אשתמיט מיניה דברי התוס' דפ"ק דגיטין שכתבנו לעיל דמבואר שם דס"ל דאפי' כשהוזכר מחלוקת זה במשנה ודברי ר"י גילה דקתני אמתי אפי"ה בברייתא לחלוק הוא בא וכ"ש בההיא דמר"ן ז"ל ועיקר קו' כבר כתבתי דלק"מ ודוק:

וכן דעת הרי"ף בפרק כל הנשבעין ועיין בס' מקראי קדש למורינו הרב המופלא דף קי"ז ע"א שתמה עליו וז"ל ומה שכתב דאמתי לפרש ליתא דהיינו דוקא במשנה אבל לא בברייתא וכן כתב הוא עצמו בכמה דוכתי עכ"ד ולא קשיא מידי שדעת רבינו כדעת הרי"ף ודלא כהתוס' ומ"ש שכן כתב מרן בכמה דוכתי אדרבא נהפוך הוא שבפ' ד' מה' ברכות כתב כדעת הרי"ף ורבי' דאפי' במה דברייתא לפרש ועוד נראה שאף התוס' מודים היכא דליכא הוכחא דלחלוק הוא בא וכמ"ש לעיל ואם כן נמצא דשפיר כתב מרן הכ"מ שהרי התם ליכא הוכחא דלחלוק הוא בא אחר זמן רב נדפס ס' לשון למודים למוה' ז"ל וראיתי לו שם בחלק א"ח סי' צ"ד שעמד בזה בקצת דברים שכתבנו ע"ש באורך ודוק עוד ראיתי לעמוד על מ"ש רש"י שם באותה סוגיא בד"ה סולם בא לידינו וז"ל הולכת סולם של עלייה לשובך מה שהכריחו לרש"י לפרש כן עיין להר"ב ח"ה ז"ל ובס' מאיר עיני חכמים כתב דפי' כן משום דאי דחזרת סולם של עליה בא לידיהם אם כן קשה מה ראו להורות כרשב"א ולא כר"י דאסר אבל השתא דפירש דהולכת סולם התירו אתי שפיר דפסקו לפי סברתם אליבא דכ"ע דאף ר"י לא פליג ארשב"א וקאמר דבסולם של עליה ד"ה אסור אלא בחזרה אבל בהלכה אפי' ר"י מודה עכ"ד ודבריו תמוהים בעיני דאם כן אמאי הוצרכו בתלמודא לומר אינהו סבור מדקאמר ר"י כו' מכלל דת"ק פליגי נימא דאינהו ג"כ סברי דר"י לפרושי דברי רשב"א הוא דאתא אלא דס"ל דר"י קאי אחזרה ואתא לפרושי ולמימר דדוקא בסולם של שובך התירו ב"ה בחזרה משום דשובכו מוכיח

עליו אבל בשל עליה ד"ה אסור בחזרה דחיישינן שמא יאמרו להטיח גגו הוא צריך אבל בהולכה משום צורך י"ט כ"ע מודו ור"ח סבר דאפילו בהולכה קאמר מדקתני משובך לשובך וכבר ראיתי למוהר"ש אלגאזי בספר הליכות אלי דף ע"ח ע"ב שהוקשה לו כן בגופא דשמעתתא ותירץ וז"ל וי"ל דאי ר"י קאי אחזרה א"כ ר' דוסא דקאמר בתר הכי מטהו מחלון לחלון לא שייך גבי חזרה עכ"ד ואין תירוצו מובן אצלי דהא מצינן למימר שפי' דס"ל לבני ר"ח דר' דוסא קאי אתנא קמא ומאי דקא שרי ת"ק קא אסר ר"י וכדס"ל לר"ח לאיכא דאמרי בתרא ולכן נר' דס"ל לתלמודא דע"כ ר"י קאי אהולכה ג"כ דבשל עליה אסור דאי בהולכה שרי אפי' בחזרה נמי שרי לב"ה דהא טעמייהו דב"ה דשרו בחזרת סולם של שובך אע"ג דקא טרח טירחא שלא לצורך היינו משום דס"ל דהתירו סופן משום תחילתן וכ"כ המאירי וא"כ מהך טעמא יש להתיר אפי' בשל עליה גם כן אלא ודאי משמע דאפילו בהולכה אסר ר"י ועיין בשיטה מקובצת למוהר"ב כנ"ל:

מעשה חושב (**קיט**) אבל הכא גבי דם אדם אפילו אם פירש לגמרי כו'. תמהני מאי איכא בין דם אדם שפירש לגמרי ובין דם שעל הככר והא האי שאם פירש לגמרי דאסור משום מראית העין היינו ע"כ שלא יחשדוהו שדם בהמה הוא וה"נ בדם שעל הככר דאטו דם שעל הככר דגוררו הוא משום שלא יחשדוהו שדם אדם הוא ולאחר שפירש בא על הככר וא"כ הא החשש שיש בדם אדם שפירש לגמרי איכא נמי בדם שעל הככר או שבין השניים אי שייך גם בזה חשדא דלאו מן השינים הוא תו איכא חשדא דדם בהמה הוא וא"כ לפ"ז אמאי צריך המחבר להקשות מדברי רש"י ז"ל והרי אפילו בלא זה ע"כ האי דאסור משום מ"ע היינו שיחשדוהו שדם בהמה הוא:

וי"ל דהמחבר הביא דברי רש"י ז"ל משום דלמאי דקיי"ל דדם שמלחו או שבישלו אינו עובר עליו כזעירי א"כ ניהו נמי דיחשדוהו שדם בהמה הוא מ"מ הא א"א למחשדי' דאכל דם חי ותפל משום דבטלה דעתו אצל כל אדם אלא ע"כ שיחשדוהו דאוכל דם שמלחו או שבישלו דהוא נמי אסור מדרבנן וא"כ י"ל דמשום הכי ליכא בדם שבין השינים מפני מראית העין משום דאפילו אם אכיל דם בהמה באופן זה נמי לא עבר אלא מדרבנן ולא דמי להאי דשוטחן בחמה דהוי דאורייתא ולהכי מביא המחבר דברי רש"י ז"ל משום דס"ל לרש"י ז"ל דדם שבישלו נמי אסור מדאורייתא וכמ"ש רש"י בחולין דף ק"ט סוף ע"א דחלב בהמה חייב כרת אם לא קרעו לאחר בישולו וא"כ הרי גם בדם שבין השינים יש בו נמי חשד באיסור דאורייתא. אבל יהי' איך שיהיה לא ידענא איך הי' הס"ד לומר דליכא משום מראית העין בדם שבין השינים משום דהחשד אינו אלא באיסור דרבנן דא"כ הא גם הדם שעל הככר יהי' מותר בחדרי חדרים והו"ל לתנא לאפלוגי בדידי':

ובעיקר הדבר הנ"ל של הרב באר שבע אני תמה וכן בהאי שכתבו התוס' בפ' אע"פ גבי צינור שעלו בו קשקשים שהביא רבינו המחבר שכתבו שם נמי דבאיסור דרבנן לא גזרו בחדרי חדרים קשה לי דלמ"ש התוס' בשבת דף צ"ה ע"א בד"ה הרודה כו' דבנין ביו"ט אינו אסור אלא מדרבנן משום עובדין דחול אבל מדאורייתא מותר לבנות ביתו ביו"ט משום מתוך דהמגבן כו' דחייב בשבת משום בונה כו' וא"כ לפ"ז אי נימא דבאיסור דרבנן לא גזרו בחדרי חדרים א"כ מאי קאמר רב חנן בר אמי בפ"ק דביצה דף ט' ע"א באידך לישנא שם מחלוקת ברשות היחיד דב"ה לית להו דרב יהודה אמר רב דאפילו בחדרי חדרים אסור. ולפי הנ"ל הא אפילו אי חשדי לי' דלהטיח גגו הוא צריך מ"מ הא ליכא בזה אלא איסור דרבנן דמדאורייתא מותר משום מתוך שהותרה כו' ובדרבנן הא אמרת דלא אמר רב דאפילו בחדרי חדרים אסור ומאי האי נמי דפריך התם לימא רב דאמר כב"ש והרי י"ל דב"ש וב"ה תרוייהו כרב ס"ל (אי נימא דס"ל לרב דדוקא באיסור תורה אסור אפילו בחדרי חדרים וכנ"ל). אלא דה"ט דב"ש וב"ה. משום דאזלי לשיטתייהו. דב"ש דלית להו מתוך שהותרה כו' א"כ הרי אם הטיח גגו ביו"ט עובר אל"ת דמלאכה דאורייתא. מ"ה גם ברה"י אסור: אבל לב"ה דאית להו מתוך שהותרה כו'. וא"כ הא ליכא בהטיח גגו ביו"ט אלא איסור דרבנן ומש"ה ברה"י מותר. ולפ"ז מאי פריך התם הש"ס לימא רב דאמר כב"ש:

ודוחק לומר דהאי דיאמרו דלהטיח גגו הוא צריך היינו באין בזה צורך כלל ליו"ט. דאטו בשופטני עסקינן. דבשלמא בחוה"מ דאיסורו קיל איכא למיחש לזה דמכוון במלאכתו במועד. כיון דהוא בטל ממלאכה שהוא אינו דבר האבד משא"כ ביו"ט עצמו (וכן ללישנא קמא י"ל כן והבן):

ועיין בר"ן פ' המביא דף כ' ע"א בד"ה דמר שרקי לי' תנורא כו' שכתב להדיא דגם הטחת טיט מותר מה"ת בין גיבולו ובין טיחתו. ודברי הר"ן אלו אשתמטתי' לגיסי הגאון בעל חתם סופר ז"ל חא"ח סי' ק"ן בסופה. שכתב דדוקא עשיית אוהל מותר מה"ת ולא הבונה בטיט וסיד דאיכא משום ממרח. והא ליתא וכמ"ש:

אבל נראה דגברא רבה אמר מלתא אין מזניחין אותו. והיינו דמרי גיסי הגאון שם קאי אדברי תוס' שבת הנ"ל והמה לשיטתייהו. דבפ' אעפ"י הנ"ל ע"כ ס"ל דטיחה ומירוח ביו"ט אסור מה"ת. ולא כפי' הר"ן הנ"ל. דאל"כ הא יקשה לדידהו קושייתי הנ"ל. דמאי פריך לימא רב דאמר כב"ש הא אי טיחה ומירוח מותר מה"ת ביו"ט ואינו אסור אלא מדרבנן משום דמחזי כעובדין דחול, א"כ הא ליכא תו משום מראית העין גם לרב. אע"כ צ"ל דס"ל להש"ס דטיחה ומירוח ביו"ט אסור מה"ת. ולפיכך פירשו באמת בתוס' שם

בפ' המביא דלא כהר"ן. וס"ל נמי דלשמא ימרח נמי לא חיישינן וכמ"ש הרא"ש שם. והיינו משום דלמאי שכתבו בכתובות בפ' אעפ"י ע"כ הדבר מוכרח כן. ונכונים דברי מר גיסי הגאון בעל חתם סופר ז"ל בסי' הנ"ל ודו"ק.

אמנם אכתי מוכח מסוגיא דשבועות דף ט"ו. כדעת הר"ן ז"ל בפ' המביא הנ"ל. דטיחה ומירוח מותר ביו"ט מה"ת. דהא ע"כ דמצוה לא מקרי צורך קצת דאל"כ הי"ל לומר דבנין מקדש מותר ביו"ט משום מתוך דמגבן כו'. דחייב בשבת משום בונה. והתם נמי א"א הי' למבני קודם יו"ט:

הלכה ו

כל שנאותין בו אפילו בחול כו'. הנה הסמ"ק כתב וז"ל כל מה שנאותין ממנו בי"ט משלחין כגון סנדל המסומר והוא תמוה שהרי מתני' היא בהדיא אבל לא סנדל המסומר והרב שיורי כנה"ג בסימן תקי"ו סעיף א' כתב וז"ל ומצאתי בלקוטי מוהרי"ל שבסוף דרשותיו עמד בזה ותירץ דהתוס' בפ' במה אשה ד"ס ד"ה בסנדל כתבו בתי' הא' דסנדל המסומר מותר לשלחו כו' ובינותי בדברי מוהרי"ל וראיתי שהוא מבין בדברי התוס' דפרק במה אשה שהן ב' תירוצים תי' הא' וי"ל תי' הב' ונראה לר"י וס"ל דלפי תי' הא' שתירץ דהחמירו בו לפי שבא תקלה על ידו כי היכי דאסר ליה בשמעתין ראב"ש לטלטלו לכסות בו את הכלי אע"פ ששאר כלים שמלאכתן לאיסור שרי לטלטלן לצורך גופן ומקומן כו' לרבנן דראב"ש כי היכי דשרי לטלטלו לצורך גופו ומקומו מותר לשלחו ביום טוב ולתירוץ הב' אפילו לרבנן דראב"ש אסור לשלחו ביום טוב אף ע"ג דשרי לטלטלו והסמ"ג ס"ל כתי' הא' דלרבנן דראב"ש מותר לשלוח סנדל המסומר בי"ט ויש לתמוה אפילו נימא דבתי' הא' הא בהא תליא ולמאן דאסר לטלטלו אפי' לצורך גופו ומקומו אסור לשלחו בי"ט ולמאן דמתיר לטלטלו מותר לשלחו היכי שבק סמ"ק סברת ראב"ש ופסק כמחלוקתו הרי מסקינן בפ' החולץ סתם במשנה ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם משנה והכא אע"ג דאיכא מחלוקת בברייתא בפ' במה אשה בפ"ק דביצה סתם לן תנא כראב"ש דתנן אבל לא סנדל המסומר וכ"ת כיון ששנה בברייתא סברת החולק בסתם הו"ל כרבים ויחיד ורבים הלכה כרבים ליתא שהרי ר"י במשנה ס"ל כראב"ש מדקאמר אף לא סנדל לבן משמע דמודה לת"ק בסנדל המסומר כו' ע"ש שהאריך ליישב דברי מוהרי"ל ואשתומם על המראה איך יצאו דברים אלו מפה קדוש דאיך יעלה על הדעת לומר דמתני' דקתני אבל לא סנדל המסומר ראב"ש היא דס"ל דאסור לטלטלו ומשום הכי אסור לשלחו ונהפוך הוא דבשמע' קאמר אביי בהדיא סנדל המסומר מותר לטלטלו מדקתני אין משלחין ואי ס"ד אסור לטלטלו השתא לטלטולי אסור לשלחו

מבעיא גם מ"ש עוד היכי שבק סמ"ק סברת ראב"ש ופסק כמחלוקותו כו' הם דברים תמוהים דבפ' במה אשה אמרינן בהדיא אמר רב אחדבוי אמר רב מתנה אין הלכה כראב"ש ואם כן משום הכי פסק הסמ"ק כרבנן דראב"ש וליכא למימר דהיכי שבק סמ"ק סברת ראב"ש שכתב הרב לאו דוקא וכונתו להקשות לרב מתנה ג"כ דהיכי קאמר דאין הלכה כראב"ש הא הו"ל סתם במשנה ומחלוקת בבריית' דהא ליתא דאם כן מאי קא ק"ל בתר הכי וז"ל ועוד שהרי כתב הר"ן דאי שקיל וטרי תלמודא אליבא דסתם משנה הלכה כסתם והכא בין בפ"ק דביצה בין בפרק במה אשה שקלו וטרו אמוראי אליבא דסתם ותו שהרי כתב הרשב"א והביאו מוהר"ב בתשובה סי' א' ד"ה דאיכא אמוראי טובא דפסקי דסתם במשנה ומחלוקת בברייתא הלכה כברייתא ואפשר ליישב דבריו דלרב מתנה ודאי אין להקשות דהיכי פסק דאין הלכה כראב"ש כיון דהוי סתם במשנה ומחלוקת בברייתא משום דאיכא למימר דרב מתנה פליגא אההיא דפ' החולץ וס"ל דהלכה כמחלוקת דברייתא מיהו לדעת הסמ"ק ק"ל דהיכי פסק כרב מתנה כיון דמסקינן בפ' החולץ דהלכה כסתם משנה אלא דעדיפא מינה היה לו להרב להקשות ממאי דפריך התם אהא דרב מתנה פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים ומשני מ"ד מסתבר טעמא דראב"ש קמ"ל ואם איתא מאי פריך הא טובא אשמועינן דאין הלכה כסתם משנה והנראה שאשתמיטיה מיניה:

וליישב דעת הסמ"ק ז"ל נראה לי דהסמ"ק הוק' לו כקו' התוס' ורש"י ז"ל שהקשו בהא דרב ששת שרא לשדורי תפילין ביומא טבא ואקשינן עלה ממתני' דקתני זה הכלל כל שנאותין ממנו בחול משלחין אותו בי"ט והק' התוס' ורש"י דא"כ סנדל המסומר נמי אמאי אין משלחין אותו בי"ט הא ניאותין בו בחול ותירץ דסנדל המסומר אסור לשלחו דילמא אתי לנועלו משא"כ תפילין דאי מנח להו ליכא איסורא והסמ"ק ז"ל לא ניחא ליה בהאי תי' ואפשר משום דס"ל דאסור להניחן וכמו שכן נראה מדברי התוס' בפרק במה אשה מדלא תי' כן וכמו שאכתוב לקמן ואשר ע"כ הוצרך לומר דרב ששת דס"ל דמתני' ה"ק כל שנאותין ממנו בחול משלחין אותו בי"ט ע"כ ס"ל דטעמא דמתני' דקתני אבל לא סנדל המסומר אע"ג דנאותין ממנו בחול היינו משום דמתני' ראב"ש היא דס"ל דסנדל המסומר אסור לטלטלו אפילו לצורך גופו ומקומו ומשו"ה אסור לשלחו ופליגא אאביי דקאמר דמתני' ס"ל דמותר לטלטלן שזה דוחק דכולי האי הי"ל להזכירו על דל שפתיו ולא למסתם סתומי ובתפילין כיון דמותר לטלטלן לצורך גופו ומקומו דלא גרע מכלי שמלאכתו לאסור ונאותין ממנו בחול משו"ה משלחין אותו בי"ט וא"ת אם כן תקשי לר"ש דאי מתני' ראב"ש היא השתא לטלטלו אסור לשלחו מבעיא וכדקאמר אביי י"ל

דהא לא קשיא ליה לרב ששת דס"ל דאין משלחין אצטריכא ליה דאף ע"ג דאיכא שמחת י"ט שחבירו שמח ונהנה בו כמ"ש התוספות בפרק במה אשה וכן כתב הריטב"א הובאו דבריו בשיטה מקובצת המיוחסת למוהר"ב אפילו הכי אסור וממילא משתמע דאסור לטלטלו לצורך גופו או מקומו דליכא שמחת י"ט וא"כ לפום מאי דקי"ל הלכתא כרבנן דראב"ש אידחיא הך מתני' דהכא ופסק הסמ"ק ז"ל כרב ששת משום דמדקאמר שרא להו לשדורי תפילין משמע דהכי עבד עובדא ומעשה רב ותו מדחזינן לאביי דאקשי ליה ממתני' דזה הכלל כו' ושני ליה הכי קאמר כו' משמע דכותיה ס"ל והדר ביה וא"ת אכתי תקשי דכיון דאיכא סתם במשנה ומחלוקת בברייתא היכי פסקינן כמחלוקת בברייתא והיכי פריך עליה התם בגמרא פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים י"ל משום דסתמא דמתני' דבפרק במה אשה דקתני לא יצא האיש בסנדל המסומר משמע דסתמא כרבנן דראב"ש דאי אסור לטלטלו השתא לטלטלו אסור לצאת בו מבעיא וסתמא בדוכתא עדיפא כנ"ל ליישב דעת הסמ"ק ע"צ הדחק לפי חומר הנושא:

הלכה י

חפצי הפקר הרי הן כרגלי מי שזכה בהם. כתב הראב"ד ז"ל טעה במשנתינו ושל עולי בבל כרגלי הממלא וכבר נפקא לן מהלכתא דבעירובין אוקימנא לן כרבנן ואנן קי"ל כריב"ן ומזה הטעם לא הביא הרי"ף בהלכותיו מחלוקת רב נחמן ור' ששת כו' אבל יש לנו עליו טענה שהרי מחלקותם עומדת במעיינות הנובעים ע"כ וכונת דבריו להק' על הרי"ף שהי"ל להביא מחלוקת זה דר"ן ורב ששת אע"ג דפליגי אליבא דלאו הלכתא משום דנפקא מינ' לנהרות המושכין ומעיינות הנובעים דהרי הן כרגלי כל אדם וס"ל כדעת התוס' שכתבו בפ' מי שהוציאוהו דף נ"ז ד"ה בי"ט דלאו כרגלי כל אדם קאמר אלא כרגלי הממלא ראשון ושלא כדעת רש"י וכ"כ הרב ל"מ יע"ש וקשה טובא שדבריו סותרים למ"ש הרשב"א בחידושיו מכ"י למסכת עירובין וז"ל שם והראב"ד פי' דגבי גשמים שירדו בי"ט ומעיינות הנובעים דקתני הרי הן כרגלי כל אדם היינו כרגלי כל אדם ממש שאפי' מילא מהן ראובן הרי שמעון יכול להוליכם ברגליו ואפי' הן ברשותו של ראובן אבל גבי בור של הפקר דקתני כרגלי הממלא היינו כרגלי הממלא ממש וטעמא דמילתא דנהרות העומדין שלא היו נוחין בין השמשות אינן ראויין לקנות שביתה כלל ואפי' יש להם בעלים דלא עדיף מימיו מגופו והרי גופו אילו היה מהלך בה"ש לא קנה שביתה אבל בור של הפקר שהיו ראויין לקנות שביתה אילו היו להם בעלים שהרי נוחין הם אלא שאין להם עכשיו בעלים וכיון דמילא מהן זה הרי הן כנכסיו ע"כ וכ"כ בחידושי הריטב"א שנדפסו מחדש משמו יע"ש הנה בהדיא שדבריו סותרים למ"ש בהשגות וצ"ע

ועיין במה שכתב רבינו בפ' י"ב מהלכות שבת דין י"ז וז"ל לפיכך מותר לאדם לעקור חפץ כו' ואע"פ שהחפץ הולך כמה מילין בשבת כו' וכתב הרב המגיד משנה בפ' המוציא תפילין כו' ומסקנא דשמעתא רב אשי אמר הכא בחבית דהפקר כו' ומאן אמר' לו ריב"ן דאמר חפצי הפקר קונין שביתה כו' ובהלכות לא הביאו סוגיא זו גם רבינו לא הזכיר כי אם המשנה כפשטה והכונה להם בזה הוא שענין תחומין מתבאר במקומו ופשוט הוא דלא עדיף שבת להתיר מי"ט ואם בי"ט הכלי שיש להם בעלים לא ילך חוץ לתחום כ"ש בשבת וידוע שאין הלכה כריב"ן וכן דעת הראב"ד והרז"ה עכ"ל ונראה ודאי שכונת דבריו במ"ש וכן דעת הראב"ד לאו אמאי דסליק מיניה קאי שכתב דאין הלכה כריב"ן דהא ליתא שהרי דעת הראב"ד ז"ל דקיימא לן כרבי יוחנן בן נורי דחפצי הפקר קונין שביתה אלא כונת דבריו אעיקר דינא שפסק רבינו כר"י דאמר נותן אדם לחבירו וחבירו לחבירו בר"ה להא הוא שכתב שכן הוא דעת הראב"ד לפסוק כר"י ממ"ש שם בהשגה כל זה לא התירו אלא במקום הדוחק ולאפוקי מדעת הרמב"ן שפסק דלא כר"י דס"ל דאפי' בשעת הדחק אסור:

אמנם במ"ש רבינו דמותר להוליכו על ידי זה כמה מילין בשבת ומשום דס"ל דחפצי הפקר הן קונין שביתה בהא ודאי פליג עליה הראב"ד ז"ל וס"ל דאינו יכול להוליכו אלא עד אלפים אמה ומה שלא השיג עליו הראב"ד שם הוא משום דסמך על מה שהשיג בהלכות י"ט כי שם ביתו כנ"ל פשוט והרב לח"מ נתקשה בזה והניחו בצ"ע ולעד"נ כדכתיבנא ודו"ק:

ובגופא דשמעתא דקאמר התם במאי קמפלגי מ"ס בירא דהפקר' הוא ומ"ס בירא דשותפי כו' ק"ל אמאי לא פריך לר"ן מברייתא דפרק מי שהוציאוהו דקתני בור של שותפים יש להם אלפים אמה לכל רוח דבשלמא אם בירא דהפקרא הוא ה"מ ריב"ן דאמר חפצי הפקר קונין שביתה ומתני' רבנן אלא אי בירא דשותפי קשיא מתני' ובריית אהדדי ויש ליישב:

הלכה יד

בור של יחיד כו' ושל אותה העיר כרגלי אותה העיר. משנה פרק משילין ופירש"י כרגלי אותה העיר אלפים אמה לכל רוח חוץ לעבורים וכתב הרב תי"ט וזה לשונו ונראה בעיני דדוקא כשלא עירב אחד מהם דאם לא כן הוא מעכב כדפי' רש"י ז"ל במשנה ג' גבי כלים המיוחדים כו' אבל הטור ז"ל בסימן שצ"ז כתב אלפים אמה לכל רוח ואפילו ערב אחד מהם לרוח אחד אינו יכול להוליכם עמו ע"כ וכתב הב"י שכן נראה מפירוש רש"י וק"ל דלדברי הטור משמע דאע"ג שזה אינו יכול להוליכם למקום שעירב מ"מ לא

הפסידו אחרים בעירובו של זה ואינו מעכב על ידם וקשה מ"ש מההיא דכלים דקתני מתני' דאם אינם מיוחדים הרי אלו כמקום שהוליכם ואם עירב אחד מהם לצפון והשאר לא עירבו הוא מעכב על ידם להוליכם לדרום ובשם הרשב"א והר"ן ז"ל כתב הב"י דמתני' בשלא עירב אחד מהם אבל כל שעירב הוא מוליכן למקום שעירב דהוי כבור שותפין ויש ברירה ואפשר לי לומר שגם רש"י יסבור כזה כו' סוף דבר שדברי רש"י מתיישבים כאחד מב' הפנים שכתבתי אבל לדברי הטור וכן לסברת ב"י בפרש"י צ"ע עכ"ד:

ולע"ד נראה דס"ל להטור ז"ל דאע"ג שזה אינו יכול להוליכם למקום שעירב אפילו הכי לא הפסידו אחרים בעירובו של זה משום דההחלק שיש לו לזה בבור הוא מתבטל בשאר המים של אנשי אותה העיר דבטלי ברובא ואע"ג דקי"ל דדבר שיל"מ אפילו באלף לא בטיל כדמסיק רב אשי לעיל כבר כתב הטור ז"ל בסימן ש"ך משם הר"ב התרומות דהא דדשיל"מ לא בטיל היינו דוקא כשהאיסור בעין מתחילה ואחר כך נתערב בהיתר אבל כל שלא ניכר מעולם אלא תחילת איסורו בא ע"י תערובות שרי ומטעם זה התיר גיגית מלאה ענבים שבועטין אותן במקלות אם יש בגיגית יין צלול שיצא מע"ש שכל יין ויין שיוצא בשבת מן הענבים מתבטל ביין של ע"ש ועיין במרן הב"י שם וכמ"ש לעיל ואם כן ה"נ דכוותה בבור של אותה העיר כיון שלא הוכר איסורו בעין מתחילה אלא תחילת איסורו דהיינו בשעת קניית העירוב בה"ש בא ע"י תערובות בטלי ברובא וכההיא דהתם ממש ולא דמי להההיא דכלים שאינן מיוחדים שאחד מעכב על כולם דהתם לא שייך לומר בהו דלבטיל ברובא שהרי לכל אחד ואחד יש לו חלק וזכות בכל הכלים בשעה שירצו כן נ"ל גם מ"ש הר"ב תי"ט שדברי רש"י ז"ל מתיישבים באחד מב' פנים ושלא כדברי מרן לא ידעתי איך אשתמיט מיניה לשון רש"י ז"ל שכתב בפרק מי שהוציאוהו ע"ב ד"ה כרגלי אותה העיר וז"ל אלפים לכל רוח ואם עירב זה למזרח או למערב אין יכול זה להוציאם חוץ לאלפים אמה ע"כ הנה בהדיא שדברי רש"י ז"ל הן הם דברי הטור ממש וכדברי מרן ז"ל ודו"ק:

הלכה טו

ושור של פטם כו' מפני שדעת בעליו מעי"ט כך הוא שיקחו ממנו כו' ונמצא שור זה כבור של עולי בבל שהוא הפקר לכל. עיין בהר"ן והרמב"ן במלחמותיו שכתבו טעם זה שכתב רבינו ומבואר מדבריהם שהוצרכו לפרש טעם זה ליישב דעת הרי"ף ז"ל שפסק כרב דאמר דבהמה אסורה משום דינקי תחומין אהדדי ואם כן קשה ליה הא דשמואל דאמר שור של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם דאמאי הא הוה ליה כשור של ב' שותפין וינקי תחומין מאהדדי וכמו שתמה עליו הרז"ה ז"ל ואם כן יש לדקדק על הראב"ד ז"ל

בהשגותיו שהשיג שם על רבינו ז"ל וכתב וז"ל זה שיבוש אלא מפני שהוא זוכה לכל אחד ואחד בחלקו מעי"ט ואע"פ שאין לו לשמואל ברירה ה"מ דבר של שותפים כו' והשתא קשה שהרי משמע שדעת הראב"ד ז"ל כדעת הרי"ף ורבינו דפסקו כרב דבהמה אסורה משום דינקי תחומין מדלא השיג על רבינו באותו פרק בדין ך' שפסק להא דרב ואם כן קשה דמה תיקן הראב"ד באומרו דאע"ג דשמואל לית ליה ברירה ה"מ כו' אכתי תקשי דהן לו יהי דנימא דהכא מודה שמואל דיש ברירה מ"מ הא קא ינקי תחומין מאהדדי וליכא למימר דס"ל ז"ל דשמואל פליג אדרב וס"ל דלא חיישין איניקת תחומין דא"כ היה לי' להראב"ד לומר דהא דשמואל לאו אליבא דהלכתא היא ולא קיימא לן כותיה ומדבריו שם מבואר שלא בא להשיג על רבינו אלא על הטעם שכתב שהוא כנכסי הפקר ומשום דאזיל לשיטתיה שפסק כר"י בן נורי דחפצי הפקר קונין שביתה וכמ"ש ה"ה אבל לעיקר דינא מודה ליה ומצאתי בספר תמים דעים סימן רמ"ב בהשגות הראב"ד על המאור ז"ל שכתב וז"ל כתוב שם ונראין דברי הר' שלמה דלא חיישינן ליניק' תחומין משום דקי"ל כשמואל כו' א"א אף אני כך כתבתי בתחילה וחזרתי בי וההוא דשור של פטם לא תיובתא ולא סיעתא איכא דאפשר דבשחטו מעי"ט איירי כו' יע"ש ומ"מ זה לא יתכן ליישב דברי הראב"ד בהשגות שהרי רבינו ז"ל כתב וכן אם שחטו בעליו בי"ט ומכר בשרו כו' כל אחד מן הלוקחים מוליך מנתו למקום שהוא הולך וא"כ הי"ל להראב"ד להשיג ולומר דאם שחטו בי"ט שאסור ושלא כדעת רבינו ומדלא השיג עליו מבואר שהודה לדברי רבי' ז"ל ולכן נראה שדעתו ז"ל בהשגות כמ"ש המאירי ז"ל בשיטה כ"י וז"ל ולדעתי לא קשה לרבי' הגאון כלל דשותפין קפדי אהדדי ואיכא למיחש ליניקת תחומין אבל פטם יניקת תחומין שלו הן והוא מעמיד חתיכה מעי"ט עם כל מה שינקה או שתינק עד למחר בשעת מכירה ברשות מי שיקחנה בי"ט ניחא ליה דמאן דזבין לזכו' במנתיה ולימעט' לתחומין כי היכי דליכול כולהו ולזבין וכי מזבין חתיכה מזבין כל מה שינקה כנ"ל עכ"ל:

ואין זה מן התימה לומר שחזר בו ממ"ש בהשגותיו על המאור שהרי שם כתב ואי משום ברירה אפשר דבאוכל אית ליה ברירה ולא דמי למשקין דעריבי כו' ואילו ממ"ש בהשגות על רבינו מבואר שחזר בו מטעם זה כנ"ל:

וראיתי להרב ל"מ שהקשה לטעם רבינו דס"ל לשמואל חפצי הפקר אין קונין שביתה דא"כ בעירובין פ' מי שהוציאוהו דמ"ט דאמר שמואל חפצי עכו"ם אין קונין שבית' והוה בעי לאוקמי בגמרא דשמואל ס"ל כר"י בן נורי דאמר חפצי הפקר קונין שביתה ואפילו הכי בחפצי גוים מודה דאין קונין שביתה והק' ע"ז מברייתא ואסיקו דלעולם שמואל

כרבנן ס"ל וחפצי גוים אצטריכה ליה והשתא קשה דאדפריך מברייתא אמאי לא פריך מדשמואל אדשמואל דהוי קושיא אלימתא טפי דהכא בשור של פטם לפי טעם רבינו סובר שמואל דחפצי הפקר קונין שביתה כו' יע"ש:

ונלע"ד ליישב דמה שהוצרך רבינו זה הוא משום דאזיל לשיטתיה דס"ל דהלכה כרב דבהמה אסורה משום דינקי תחומין וא"כ דחיקא ליה לומר דהא דשמואל פליגא אדרב מאחר דחמינן לתלמודא דמייתי לה כהלכתא פסיקתא ואם איתא הו"ל לתלמודא למימר ופליגא אדרב וא"כ משום הכי הוצרכו לומר דהא דשמואל אליבא דכ"ע ומשום דהו"ל כנכסי הפקר והיינו לפום מסקנא דמסיק בפ' מי שהוציאוהו דשמואל ס"ל כרבנן דחפצי הפקר אין קונין שביתה:

אמנם לפום מאי דס"ד התם דשמואל כר"י בן נורי לא מצי למפרך מהא דשמואל משום דהוה מצינו למימר דה"ט דשמואל מפני שהוא זוכה לכל אחד וא' בחלקו וכמ"ש הראב"ד ואי משום דינקי תחומין איכא למימר דשמואל פליג אדרב וס"ל דלא חיישינן ליניקת תחומין כנ"ל:

הלכה טז

הגחלת כרגלי בעלים כו' ושלהבת כרגלי מי שהביאו. משנה שם והשלהבת בכל מקום ופירש רש"י ז"ל כגון הדליק נרו בשלהבת חבירו אינו מעכב דאיסור תחומין כו' ונראה דכי קתני סיפא גחלת של הקדש מועלין בו ושלהבת לא נהנין ולא מועלין היינו נמי דומיא דרישא שהדליק נרו משלהבת של הקדש ואפילו הכי קתני לא מועלין ומכאן קשה למה שראיתי בתשובת הרדב"ז ח"א שנדפסו בקרב ימים שכתב בתשובה סימן רצ"ז וז"ל וכבר הוכחתי בתשובה אחרת שאם הריח תפוח או ורד של הקדש מעל כיון שנהנה מגופו של הקדש ומה שאמרו אין מועלין בו היינו כששומע קול כלי שיר או שמריח ריח קטורת אחר שעלה תמרתו או שהיה נר של הקדש דלוק והלך לאורו אבל אם לקח כלי שיר של הקדש ונגן בו או הקטורת והריח בו או הדליק מנר של הקדש וכיוצא בדברים אלו שנהנה מגוף ההקדש יש בו דין מעילה עכ"ל ולע"ד מדברי רש"י מוכח דכי קתני מתני' שלהבת של הקדש לא נהנין ולא מועלין היינו בהדליק נר משלהבת של הקדש ולפי דבריו צ"ל דמ"ש שלהבת של הקדש לא נהנין ולא מועלין מיירי בשהיה נר של הקדש דלוק והלך לאורה ולא מדומיא דרישא וזה דוחק דבחדא מחתא מחתי להו בברייתא דקתני ה' דברים כו':

ועוד נראה להוכיח כן ממ"ש התוס' בפרק החליל דנ"ג ד"ה אשה היתה בורר' חטי' לשמחת בית השואבה וז"ל בירושלמי פריך היאך בוררת הא איכא מעילה דשמן ופתילה

היו של הקדש ומשני דקול ומראה וריח אין בהם משום מעילה וק' דבפ' כל שעה אמרי' עלה מעילה הוא דליכא הא איסורא איכ' וי"ל דבוררת לאו דוקא אלא כלומר היתה ראויה לברור מרוב אורה עכ"ל וכונת' מבואר' דס"ל דהירושלמי פליג אתלמוד' דידן וס"ל דקול ומראה וריח אפילו איסורא ליכא ומשום הכי ס"ל להירושלמי דהיתה בוררת ממש קאמר ותלמודא דידן דס"ל דאיסורא מיהא איכא ס"ל היתה ראויה לברור מרוב אורה קאמר וכ"כ הרב היפה מראה ז"ל בפ' החליל דנ"ה ע"כ בכונת התוספ' וכ"כ הרשב"א שם בחידושיו אלא שמ"ש דהירוש' ס"ל דאיסורא נמי ליכא וכלישנא קמא דפרק כ"ש ולהכי מתרץ משום דאין מעילה במראה הוא דבר תמוה שהרי מבואר בדברי רש"י והתוס' שם דפ' כ"ש דללישנא קמא איסורא מדרבנן איכא ולא התירו אלא משום צורך בית קדש הקדשים וא"נ משום דלא אפשר כפי' רש"י ע"ש והשתא ק' לכאורה דאיך אפשר לומר דהירושלמי פליג אתלמודא דידן וס"ל דקול ומראה וריח אפי' איסורא ליכא הא מתני' קתני בהדיא שלהבת של הקדש לא נהנין ולא מועלין הרי דאיסורא דרבנן מיהא איכא אלא מוכרח דס"ל להירושלמי דמתני' מיירי בבא להדליק נרו מנר של הקדש דכיון דהא מיהא נהנה מגופו של הקדש משום הכי איסורא דרבנן מיהא איכא אבל אם היה נר של הקדש דלוק ונהנה לאורה אפילו איסורא ליכא וא"כ מינה נשמע לתלמודא דידן דאע"ג דפליג הירושלמי וס"ל דאפילו בנהנה מאורה של הקדש איסורא מיהא איכא מ"מ בהא לא אשכחן דפליג ואיכא למימר ודאי דאפילו בבא להדליק נרו מנר של הקדש ס"ל דליכא מעילה ועוד מבואר כן ממ"ש רבינו בפ"א מה' שופר ה' ג' וז"ל וכן שופר של עולה לא יתקע ואם תקע יצא שאין בקול דין מעילה ע"כ הרי מבואר דאפילו בלקח כלי שיר של הקדש ונגן בו ס"ל לרבינו דאין בקול דין מעילה הפך ממ"ש הרב ז"ל:

הגהות הרה"ג יוסף שאול נאטאנזאן - על שער המלך הגחלת כרגלי בעליה. עיין מ"ש המחבר על דברת הרדב"ז ס' רצ"ז ועיין מש"ל פ"ה מכלי מקדש ה"ח כתב כסברת הרדב"ז ועיין ס' יום תרועה למהרלב"ח ריש דף כ"ח מוזכר ג"כ סברא זו וקושית השעה"מ מיושב בקל ועיין בשו"ת רדב"ז חלק ג' ס' תרכ"א וכפי הנראה להתשובה הלז רמז בס' רצ"ז ושם הוזכר דבריו בבאור והרגיש בדברת שעה"מ ומ"ש במ"ש הרמב"ם דאין בקול דין מעילה אדרבה משם ראי' לרדב"ז ועפי"ז יתיישב דברי רבינו שם עיין בלח"מ שם ודוק שוב מצאתי ברש"י ריש כריתות שכתב דהמריח בקטורת של מקדש לא אזהרה ולא כרת דריח אין בו משום מעילה ולא דמי לסך שמן המשחה דהתם אית בי' מעשה משום הכי אית בי' לאו וכרת ועיין בהגהת הגאון מ' וואלף באסקוויץ שנדפסו בווין ומשם מבואר דלא כרדב"ז ומש"ל ויום תרועה הנ"ל שוב מצאתי בתו"י יומא דף נ"ט ע"ב ד"ה

והרי תרומת הדשן מבואר שם דמריח הדס של קודש י"ל דמעל וצע"ג ועיין שעה"מ פ"ז מע"ז ה"ו:

הלכה כ

וכן שנים שלקחו בהמה בשותפות כו'. כתב ה"ה וז"ל ואסיקנא דרב סבר יש ברירה ובהמה אסורה משום דקא ינקי תחומין אהדדי ונראה דאע"ג דמאי דינקי תחומין ומתגדל כל אחד משל חבירו אינו אלא דבר מועט ומתבטל ברוב אפילו הכי ס"ל לרב כדמסיק רב אשי לקמן דכל דשיל"מ אפי' באלף לא בטיל ואפילו באיסורא דרבנן אבל ליכא למימר דס"ל כרבא דאמר לקמן גזירה שמא תעשה עיסה בשותפות דהא ודאי דע"כ לא קאמר רבא אלא דוקא גבי אשה ששאלה מחברת' מים ומלח דאי שרית ליה למימר דהרי היא כרגליה אע"ג דחלק חבירו מעורב בו אתי למטעי ולמשרי נמי עיסה בשותפות:

אמנם הכא דליכא שאלה כלל ואין כאן דבר הנראה לעינים שחלק חבירו מעורב בו פשיטא ודאי דלא אתו למטעי ולמאי דשתיק רב לקמן וס"ל דבהמה נמי מותרת ס"ל דאע"ג דדבר שיל"מ לא בטיל היינו דוקא במים ומלח וכיוצא משא"כ הכא דאין בו ממש כלל ועדיפא מההיא דפוטר ר"י במים מפני שאין בהן ממש משום הכי שרי משום דבטיל ברוב וכ"כ הרשב"א בס' עבודת הקדש ע"ש ודע שמסוגיא הלזו ק' לי על מה שכתב הטור בסי' ש"ך וז"ל כתב בעל התרומות גיגית מלאה ענבים שבועטין כו' ואם יש בגיגית יין צלול שיוצא מערב שבת מותר שכל יין ויין היוצא בשבת מן הענבים מתבטל ברוב וכתב מרן הב"י שם שכ"כ המרדכי בפ"ק דשבת ולא דמי לדשיל"מ שיכול להמתין עד אחר השבת ואפי' באלף לא בטיל דה"מ כשהאיסור בעין מתחילה ואח"כ נתערב בהיתר אבל הני לא ניכר מעולם אלא מעט שיוצא ומתערב עם המשקין שיצאו אתמול ע"כ וק' לכאורה דאם כן אמאי אסר רב הכא מטעמ' דינקי תחומין מאהדדי הא מתבטל הוא ברוב ואי משום דהוי דבר שיל"מ ה"מ כשאיסורו בעין מתחילה ונתערב אח"כ אמנם הכא מעט מעט שיונק ומתגדל מחלק של חבירו תכף ומיד שמתגדל הוא מתבטל ברוב הכשר ואם כן הוי ממש כי ההיא דגיגית שכתב הבעה"ת ולהא ודאי היינו יכולים לומר דהיינו דקא מותבי להו רב כהנא ורב אסי לרב לאיסור מוקצה לא חששו לאיסור תחומין כלומר דכיון דלא חששו לאיסור מוקצה ע"כ דהיינו טעמא משום דכיון דלא הוכר איסורו בעין מתחילה אלא מעט מעט שיונק מחלק חבירו הוא מתבטל מש"ה לא אמרינן בהו דבר שיל"מ ואם כן מהאי טעמא לא ניחוש לאיסור תחומין וכיון דשתיק רב ש"מ דאודי להו וס"ל דאפילו בהמה שרי מה"ט וכמו שכן הוא דעת הרא"ש והטור בסי' שצ"ו יע"ש האמנם הדבר הק' הוא על מרן הב"י בשולחנו הטהור דבסי' שצ"ז פסק

כדעת הרי"ף ורבינו שסוברים דבהמה אסורה מטעמא דינקי תחומין מהדדי ואם כן ע"כ דה"ט דאע"ג דמה שיונק ומתגדל מחלק חבירו הוא מתבטל ברוב אפי"ה הו"ל דשיל"מ ולא בטיל כדאסיק רב אשי ואילו בסי' ש"ך ס"א פסק כסברת הר"ב התרומות וע"כ היינו טעמא משום דכל שלא הוכר האיסור ונתערב אח"כ אלא מעט מעט שיוצא הוא מתערב לא אמרינן בהא דשיל"מ אפילו באלף לא בטיל ואם כן ק' מ"ש מהא דבהמה דאסרינן מטעמא דינקי תחומין הא ה"נ דכוותא ויש לחלק דהתם שאני דלא הוכר האיסור כלל שהרי היין בעודו בתוך הענבים הן מותרין באכילה ונמצא דחלוק האיסור לא בא אלא בשעת שיוצא מן הענבים ואם כן כיון דבאותה שעה מתערב עם המשקין שיצאו מאתמול מש"ה שרי ולא אמרינן בהו דשיל"מ משא"כ הכא אע"ג דמה שיונק ומתגדל מחלק חבירו לא הוכר איסורו בעין אלא תיכף ומיד שמתגדל הוא מתבטל הא מיהא חלק חבירו שממנו יונק ונתגדל דבר הניכר הוא והרי הוא אסור לו היום וא"כ הו"ל הוכר האיסור שהרי הוכר האיסור שממנו ינק ונתגדל כנ"ל מיהו אכתי ק' מהא דגרסינן בפ' הנודר מן הירק דף נ"ח תניא אר"ש כל דבר שיל"מ כגון טבל כו' לא נתנו בו חכמים שיעור כו' אמרו לו והלא שביעי' אין לו מתירין ולא נתנו בו חכמים שיעור דתנן השביעית אוסרת בכל שהוא במינה אמר להם אף אני לא אמרתי אלא לביעור אבל לאכילה בנ"ט ופי' רש"י והר"ן שם שאם תנטל בצל של ששית ונטעו בז' והוסיפה כל שהוא מבטל את העיקר ומחייב בביעור וה"ט משום דהו"ל דבר שיל"מ כיון דבידו לאוכלו קודם הביעור כמבואר שם ואי כפי דעת הר"ב התרומות ק' דה"נ הרי לא הוכר האיסור אלא מעט שיוצא ומתגדל הוא מתערב עם ההיתר ואם כן היכי אמרינן דשיל"מ אפילו באלף לא בטיל וכן קשה ממ"ש התוס' ז"ל במרובה דס"ט ד"ה כל הנלקט בס"ד וז"ל ועוד דמה שגידל בטלי ברוב ואע"ג דדשיל"מ אפילו באלף לא בטיל מ"מ מדאורייתא בטיל עכ"ל ושמא יש ליישב דע"כ לא כתב הר"ב התרומות אלא דוקא באיסורא דרבנן אבל באיסורא דאורייתא מודה שהרי המרדכי ז"ל בפ"ק דשבת כתב על זה וז"ל ואפי' עצים שנשרו מהדקל מותרין להסיקן בי"ט על ידי שמרבה עליהן עצים כיון דליתיה לאיסורא בעיניה אף ע"ג שהעצים הן בעין כ"ש הכא כו' ע"ש וא"כ איכא למימר דהבו דלא להוסיף עלה דע"כ לא שרינן התם בפ"ק דמכלתין מטעמא דמיקלא קלי איסורא אלא באיסור מוקצה דרבנן אבל לא באיסור דאורייתא אך ק' ממ"ש מור"ם ז"ל בסי' שי"ח ס' וז"ל ואם קצץ פרי מן המחובר לחולה בשבת אסור אפילו היה חולה מבעוד יום אסור לבריא בשבת משום שגדל והולך בשבת ויש בו משום מוקצה ע"כ והשתא קשה שהרי מה שגידל בטל ברוב ואי משום דהוי דשיל"מ הא כל שלא הוברר האיסור מתחילה שרי ועיין במגן אברהם בסי' קס"ח

עי"ש וז"ל אם לא שנאמר דגדולים חשיבי כאיסור ניכר כיון שתמיד הן גדלים ועומדים ומתרבים על העיקר ודוק ובדברי המרדכי ז"ל ואין להקשות שדבריו סתרי אהדדי דבסוף חולין הקשה ר' משולם על ההיא דאמרינן דש"ז של זב מטמא במשא לפי שאי איפשר בלא ציחצוחי זיבה וכי האי גוונא אמרינן דיבמה שרקקה דם חליצתה כשרה לפי שאי אפשר בלא ציחצוחי רוק הא קי"ל דדם מבטל רוק ותי' דכל שתחילת ביאתו ואיסורו לעולם הוא מעורב לא שייך בו ביטול ע"ש ועיין במה שכתב הרב מש"ל בפ' ראשון מה' טו"מ הלכה י"ד יע"ש ואם כן איך כתב דכיון שלא היה הדבר בעולם אלא תיכף ומיד מתערב עם המשקין שיצאו מאתמול משום הכי מתבטלים ברוב אפי' בדבר שלא היה מעולם הא איפכא מסתברא דכיון שלא הוכר האיסור אלא תחילת ביאתו הוא מעורב לא שייך בו ביטול ואפי' בדבר שאין לו מתירין הא ודאי לא קשיא מידי דיש לחלק ולו' דע"כ לא כתב המרדכי משם רבינו משולם דכל שתחילת ביאתו לעולם הוא מעורב לא שייך בו ביטול אלא דוקא התם שההיתר והאיסור שניהם יחד תחילת ביאתם מעולם באו מעורבים והילכך כיון דלא הוברר ההיתר מתחילה משא"כ הכא שההיתר כבר היה מבורר מע"ש והילכך כי בתר הכי האיסור מתערב בו פשיטא ודאי דבטיל כיון שהיה רוב היתר בפני עצמו ואפי' בדבר שיל"מ וזה פשוט:

מעשה חושב (**קכ**) דאע"ג דמאי דינקי תחומין כו'. אפ"ה ס"ל לרב דכל דשיל"מ אפילו באלף לא בטיל כו' דברי תימא הן. דהא לרב לשיטתי' דס"ל דמין במינו לא בטיל. הרי בפשיטות ניחא. דמשום הכי לא בטיל המיעוט ברוב. משום דהו"ל מין במינו. דס"ל לרב דל"ב. ובזה יתיישב לן שפיר ג"כ הא דמתמה הגאון המחבר ז"ל על הטור בסי' ש"כ. דס"ל שם בגיגית. דיין היוצא בשבת בטל במיעוטו ואין בו משום דשיל"מ דלא בטיל. משום דאין האיסור ניכר. וע"ז הקשה מהא דבסוגיין קאמר רב דבהמה אסורה משום דינקי תחומין מהדדי. ולא בטל במיעוטו. אף על פי שאין האיסור ניכר, ע"כ תוכן קושייתו. אמנם לדידי לק"מ משום דעד כאן לא קאמר הטור התם על פי טעמו של המרדכי אלא לענין דשיל"מ בלבד. דרק בזה אמרינן דבדבר שאין ניכר איסורו לא אמרינן דלא בטיל. משא"כ להאי דסבירא ליה לרב דמין במינו לא בטל מדאורייתא. דבזה אמרינן דאף על פי שאין ניכר איסורו נמי לא בטיל. ותדע שהרי אפילו בהאי דקיי"ל דבעלי חיים לא בטלי. התם נמי הא לא בטלו אפילו היכא דנולד האיסור בתערובות. דמה"ט הא מחיר כלב אסור אף על גב דנולד בתערובות כדאיתא בתמורה ולא אמרינן דמחיר כלב בטל בט' צאן אחרים. וכן לענין אותו ואת בנו. אפילו היכא דנולד בתערובות כגון ששחט האם בשעה שהבן כבר הי' מעורב. ואפ"ה לא בטיל. מטעם דבע"ח לא בטלי וה"נ במין במינו:

אמר עקיבא סופר נ"ה המבלה"ד תרוצו של מו"ז זצ"ל דרב לשטתו דסבירא ליה מב"מ לא בטל עולה יפה רק אם נאמר דרב סבירא ליה תחומין דאורייתא. אבל לפי מה שהביא בעצמו לעיל דברי הרלב"ח דבבהמה וכלים הוה תחומין דרבנן וכן לפי מה שהבאתי לעיל אות ס' דברי הט"א חגיגה י"ז דביו"ט אף י"ב מילין הוה דרבנן אין תירוץ זה עולה יפה במח"כ דבאיסור דרבנן מודה ר' יהודה דמב"מ בטל כמבואר בתוס' חולין צ"ט ד"ה שאני, אך עיין בתשובות זקני מאור הגולה רעק"א זצ"ל סי' קפ"ט שתפס בפשיטות דרב ס"ל גם בדרבנן מב"מ לא בטל ולא ידעתי מאין הוציא זה כי זקני זצ"ל לא הראה מקום לזה (ועיין חולין דף ק' דאוקי רב אמורא ודרש כיון דנתן טעם כו' אוסרת כל החתיכות מפני שהן ממינה ואמרינן שם דכר"י אמר לשמעתתי'. והנה להסוברים טע"כ לאו דאורייתא וכן א"נ דחנ"נ בשאר אסורים רק דרבנן מוכח לכאורה כשטת רעק"א זצ"ל דרב ס"ל דגם בדרבנן מין במינו לא בטל. ועיין בתוס' חולין ק"ח ע"ב ד"ה אמאי מותר כו' ועיין פסחים דף ל' ע"א ובשעה"מ לקמן פט"ו מהלכות מאכלות אסורות אבל מכל זה אין הכרע וראיה ברורה) ואם נאמר כן יפה תירץ מו"ז זצ"ל כמובן. והנה מה דפשיטא לי' למו"ז ז"ל פה דהדין של המרדכי היכא דאין האיסור ניכר דבטל הוא רק בדשיל"מ ולא בשאר דברים חשובים כמו בע"ח צ"ע טובא דבתשובות חות יאיר סי' קל"ג כתב דבהמה כשנתערבה באחרות ושחט לברתה דמותר לשחוט מתערובות דדשיל"מ ל"ה כמ"ש הרמ"א וה"ה חשיבות דבע"ח עכ"ל עיי"ש ועיין בפמ"ג יו"ד סי' ק"ב במשבצות אות א' שהחזיק בזה, ומה שתמה מו"ז זצ"ל מסוגיא דתמורה דמחיר כלב לא בטל בתשעה צאן, היא הערה גדולה וחזקה, וי"ל דלמ"ד יש ברירה הוי כמו אפשר לברר האיסור דיכולים ליטול אחד ולומר דזה האיסור מש"ה אין בו דין ביטול, ומצאתי סברא זאת והערה זו אח"כ בחדושי זק' מאור הגולה רעק"א זצ"ל הנדפסים מחדש סביב ליו"ד ח"ר סי' ט"ז סעיף י"ב עיי"ש) ע"כ הגה"ה.

(**קכא**) ויש לחלק דהתם שאני כו'. ולכאורה אכתי קשה דהרי שתיק רב ומוכח דלא ינקי מהדדי:

פרק ו

הלכה א

ואיסור זה מד"ס כדי שלא לבשל בי"ט לחול כו'. פסק רבינו כרב אשי שהוא בתרא כמ"ש ה"ה ובגמ' אמרי' בשלמא לרב אשי דאמר כדי שיאמרו כו' היינו דמעי"ט אין בי"ט לא אלא לרבא כו' אה"נ אלא גזירה שמא יפשע הנה לכאורה נראה דלפי טעם

רבא אם שכח ולא ערב מעי"ט יכול לערב בי"ט דכיון דטעמא דאין מערבין בי"ט היינו משום גזירה שמא יפשע האי טעמא ניחא לומר דאין מערבין לכתחילה בי"ט אמנם בעבר ושכח דליכא גזירה ש"ד האמנם מדברי הרא"ש ז"ל לא משמע הכי שכתב וז"ל ויראה דנ"מ בין אלו ב' הטעמים דלרבא צריך לערב דוקא בעי"ט כו' ולרב אשי יכול לערב אפי' קודם עי"ט כו' ע"ש ומדלא כתב הך נפקותא נמי משמע דס"ל דלרבא נמי אם עבר ושכח ולא עירב מעי"ט אינו יכול לערב בי"ט דגזרינן שוגג אטו מזיד ושוב ראיתי למרן הב"י ז"ל בס"ס תקכ"ז שכתב משם המרדכי שהורה הר"ש מבונבורג לעשות ע"ת ביט"ב ופוסק בד"ס הלך אחר המיקל והלכתא כרבא דאמר כדי שיברור מנה יפה לשבת כו' ופריך א"ה אפילו בי"ט נמי ומשני שמא יפשע משמע הא לא"ה יכול להניח אפילו בי"ט עצמו וכיון ששכח דאין כאן פשיעה יניח בי"ט עצמו וכתב מרן הב"י ז"ל דאין נראה שיהא כן דעת הפוסקים שהרי לא התירו אלא לערב מיום טוב לחבירו כו' ויש לדקדק לכאורה דאי ממה שלא התירו הפוסקים אלא לערב מיום טוב לחבירו מוכח שלא כדעת הר"ש ז"ל א"כ תיקשי ליה להר"ש ז"ל דרבא אדרבא דהא רבא קאמר הכא דטעמא דע"ת כדי שיברור מנה יפה לשבת כו' ואיהו גופיה קאמר לקמן מניח אדם ע"ת מי"ט לחבירו ומתנה משמע דלא התיר לערב אלא מי"ט לחבירו אבל ביט"ב עצמו לא ובפ"ק ד"ו אמרינן ולותיב מר האידנא מי לא אמר רבא מניח אדם ע"ת כו' אימר דא' רב' בבי"ט של גליו' בבי"ט של ר"ה מי אמר משמע דבשני י"ט של ר"ה לרבא אסור לערב הן אמת שמדברי הרא"ש והר"ן נראה דהוו גרסי בשמעתין רב' בה' ולא בא' מ"מ המרדכי גריס רבא כגירסתינו ואפשר לומר דמההיא דרבא ל"ק להר"ש דאיכא למי' דמ"ש מניח אדם ע"ת מי"ט לחבירו דמשמע אבל ביט"ב עצמו לא אמנם בעבר ושכח אפי' ביט"ב עצמו ה"נ דס"ל לרבא דמותר להניחו כיון שאין כאן גזירה שמא יפשע והא דאמרינן לעיל אימור דאמר רבא בב' י"ט של גליות אבל בב' י"ט של ר"ה מי אמר דמשמע דבב' י"ט של ר"ה אסור להניח בי"ט לרבא ואפילו בשכח שהרי ההיא דרב אשי שוכח היה ואפי"ה קאמר אימור דאמר רבא כו' לא קשיא כלל משום דרב אשי לטעמיה דסבירא ליה דטעמא דע"ת כדי שיאמרו אין אופין מי"ט לשבת ק"ו מי"ט לחול ואם כן לדידיה אפי' בשכח נמי אין להניח אלא דרבינא קאמר ליה דאפילו לדידיה ביט"א יכול להניח ומהא אהדר ליה דאסור דאמר רבא דיכול לערב ע"ת בב' י"ט של גליות בב' י"ט של ר"ה מי אמר דמהני תנאי כדי לערב ואפי' בפושע וכיון דלא מהני תנאי א"כ לדידיה אפי' בשכח נמי אין להניח אמנם מדברי הפוסקים ז"ל שכתבו דין זה דמניח אדם עירובו מי"ט לחבירו ומתנה בעבר ושכח כמ"ש הרי"ף ורבי' והטור ז"ל משמע דס"ל דאפי' בעבר ושכח לא

התירו לערב אלא מיום טוב לחבירו הן אמת שזה שכתבנו דיכול לערב ע"ת על תנאי אפי' בפשע ולא הניח יש להסתפק לענין דין זה אלא בשכח ולא הניח משמע שפושע לא מהני לערב על תנאי וא"כ דוחק לומר דמוהר"ש ז"ל ס"ל דאפילו בפושע מהני לערב על תנאי ולכן נראה דאי מדרבא ל"ק דאיכא למימר דמאי דקאמר רבא מניח אדם כו' ומתנה לאו למימרא דדוקא מי"ט לחבירו יכול לערב אבל לא בי"ט ב' אלא ה"ק אם שכח ולא הניח ע"ת מעי"ט לא יניחנו לערב בי"ט אלא מניח אדם ע"ת מיום טוב לחבירו ומתנה וכיון דיכול לעשותו ביט"א וע"י תנאי לא שרינן ליה להניחו ביט"ב ומאי דאמרינן לעיל ע"כ לא קאמר רבא אלא בב' י"ט של גליות אבל גבי י"ט של ר"ה מי אמר לאו למימרא דבב' י"ט של ר"ה אסור לערב לרבא דהא כיון דבב' י"ט של ר"ה אינו יכול לערב ע"ת הו"ל כאלו נזכר בי"ט ב' דשרינן ליה לערב אליבא דרבא לפ"ד הר"ש אלא ה"ק ע"כ לא קאמר רבא דיכול להתנות אלא בשני י"ט של גליות אבל בב' י"ט של ר"ה מי אמר דמערב על תנאי הא כיון דקדושה אחת היא אין כאן תנאי ואם כן נהי דלרבא יכול לערב משום דס"ל דטעמא דע"ת הוא משום כדי שיברור מנה יפה לשבת כו' מכל מקום רב אשי ס"ל דהיינו טעמא כדי שיאמרו אין אופין מי"ט לשבת כו' וא"כ לדידיה אפי' עבר ושכח אינו יכול לערב בי"ט:

אמנם מדברי הפוסקים ז"ל מוכח בהדיא שלא כדעת הר"ש שהרי לא התירו אלא לערב מי"ט לחבירו אבל בי"טב משמע דס"ל דאסור שהרי בב' י"ט של ר"ה אסרו להניח ואפי' בב' י"ט של גליות כתב רבינו דבזמן הזה אין מערבין לא ע"ת ולא ע"ח אלא הכל מעי"ט ואי ס"ל כדעת הר"ש הא כיון דבזמן הזה אינו יכול לערב על תנאי הו"ל כאלו נזכר בי"טב דיכול לערב לדעת הר"ש ובהא ניחא לי מ"ש מרן ז"ל סמוך ונר' וז"ל כתב הרוקח שכח ולא עירב בעי"ט כצ"ל (וכן הוא ברוקח) ונזכר בי"ט בלילה אין להניח ואם הניח מה שעשה עשוי דדמי להא דאמרי' אין מגביהין תרומות ומעשרות בי"ט ובשילהי המביא אמרינן טבל מוכן ואם עבר ותיקנו מתוקן ע"כ ואיני יודע אם הנחה זו לומר שהוא מערב על תנאי או אם הוא סובר שאם הניח העירוב בי"ט עצמו בלא תנאי מהני וכדברי הר"ש וזה נראה יותר דדין מניח אדם ע"ת בי"ט ומתנה אח"כ כתבו מפורש מיהו כבר כתבתי שאין לסמוך על דברי הר"ש עכ"ל והנה מ"ש מרן ז"ל ואיני יודע אם הנחה זו לומר שהוא מערב על תנאי הם דברים תמוהים דאיך איפשר לומר דמ"ש הרוקח ואם הניח מה שעשה עשוי איירי במערב על תנאי דא"כ איך כתב הרוקח אין להניח הא במערב על תנאי אפי' לכתחילה יכול להניח כדאמרינן מניח אדם עירובי תבשילין מי"ט לחבירו ומתנה וצ"ל דכונת מרן ז"ל לומר דאם הניח שכתב הרוקח מיירי במערב על תנאי ואפי"ה כתב דאין

להניח דחשש לסברת רבינו דס"ל דבזמן הזה אין לערב על תנאי וזהו שדחה מרן ז"ל אח"כ וכתב וזה נראה יותר דדין מניח אדם כו' אח"כ כתבו מפורש ולא חילק לומר דבזמן הזה אין לערב על תנאי מיהו מ"ש או אם הוא סובר שאם הניח כו' כדברי הר"ש הוא תמוה לכאורה שהרי לדברי הר"ש מותר להניח בי"ט אפי' לכתחילה ואדרבא מדאסר הרוקח להניח העירוב לכתחילה משמע שדעתו ז"ל כדעת הפוסקים החולקים על הר"ש דאף החולקים על הר"ש איכא למימר דלא אסרו אלא שלא להניח לכתחילה ולא התירו אלא לערב על תנאי ומי"ט לחבירו אבל בדיעבד אם הניח אף החולקים על הר"ש ז"ל מודו לדברי הרוקח דמה שעשה עשוי וכמו שהביא ראיה מההי' דאין מגביהין תרומות ומעשרות בי"ט אכן לפי מ"ש יש ליישב דבריו דמה שהתיר הר"ש ז"ל להניח לכתחילה בעבר ושכח היינו דוקא בנזכר בי"ט שני אמנם ביום טוב ראשון אף הר"ש מודה דיערב ביום טוב ראשון על תנאי כיון דיכול לעשותו בהיתר ולא יניחנו עד יום טוב שני ומשום הכי הרוקח דמיירי בנזכר בליל יום טוב ראשון כתב דלכתחילה אין להניח העירוב בלא תנאי אלא צריך להתנות בפי' ולומר אם היום חול כו' אלא דאפ"ה כתב דאם עבר והניח בלא תנאי מהני וס"ל למרן דהיינו משום דס"ל כדעת הר"ש דבנזכר ביט"ב יכול להניח לכתחילה דהלכה כרבא דאמר כדי שיברור מנה יפה לשבת כו' ומש"ה כתב הרוקח דאע"ג דחכמים אסרו להניח העירוב בי"ט משום גזירה שמא יפשע מ"מ אם עבר והניח ביום טוב מה שעשה עשוי שהרי אם נזכר ביום טוב קודם סעודת שחרית ועירב מעתה הרי הוא בורר מנה יפה לשבת ומנה יפה לי"ט ואי משום דעבר אד"ס שתיקנו לערב מעי"ט ולא ביום טוב אפ"ה מה שעשה עשוי והיינו דמייתי ראיה שפיר מההיא דאין מגביהין תרומות ומעשרות בי"ט דאע"ג דאסרו חכמים להפריש תרומות בי"ט אפ"ה מה שעשה עשוי אמנם אי הוה ס"ל להרוקח כדעת החולקים על הר"ש דהיינו משום דס"ל דהלכה כרב אשי דבתראה הוא וכדעת רבי' והרא"ש והטור דס"ל דנקטינן כרב אשי כמ"ש מרן בד"ה ויכול להניח משמע ודאי דאפילו אם עבר והניח מה שעשה אינו עשוי שהרי כיון דקי"ל כרב אשי דטעמא דע"ת כדי שיאמרו אין אופין מי"ט לשבת אלא א"כ התחיל מבע"י ק"ו מיום טוב לחול ומש"ה אין מניחין ע"ת בי"ט משום דאתו למיטעי לאפות מיום טוב לחול וא"כ מה"ט נמי אפילו אם עבר והניח ביום טוב אין עירובו עירוב דכיון דאפילו עבר ושכח ולא עירב מעי"ט אין אופין בי"ט לדעת רב אשי משום גזירה שמא יבא לאפות מיום טוב לחול אם כן כי הניח עירוב מאי הוי הא אכתי איכא למיחש שיאמר דכי היכי דשרי לאפות מיום טוב לשבת אפילו אם לא התחיל מבע"י ה"נ שרי לאפות מי"ט לחול ומאי ראיה מייתי מההיא דאין מגביהין תרומות ביום טוב התם שאני

דכיון דכבר תקנו כראוי וליכא למיחש למידי לא קנסו לו חכמים משום דעבר אד"ס אמנם הכא גבי עירוב אע"ג דעבר והניח אפ"ה אם נאמר דהוי עירוב א"כ איכא למיחש עדיין שיאמרו אופין מיום טוב לשבת ק"ו מי"ט לחול כדרך שאסרו לאפות בלתי עירוב דהנחה בי"ט אינו מעלה ומוריד כלל לרב אשי דסוף סוף החששא במקומה עומדת כנ"ל ליישב דעת מרן ז"ל מיהו אכתי קשה דאיך אפשר לומר שדעת הרוקח כדעת הר"ש דאם נזכר ביט"ב מניח עירוב שהרי סמוך ונר' כשהביא הא דמניח אדם ע"ת מי"ט לחבירו ומתנה כתב וז"ל בב' י"ט של גליות ולא בב' י"ט של ר"ה והשתא אי ס"ל כדעת הר"ש בבי"ט של ראש השנה אמאי אין מערבין הא כיון דאינו יכול לערב על תנאי הו"ל כנזכר בי"ט שני לדעת הר"ש דיכול להניח לכתחילה ויש ליישב בדוחק דמ"ש הרוקח ולא בב' י"ט של ר"ה היינו לומר דאינו מערב בתנאי משום דקדושה אחת היא אבל מודה הוא דיכול לערב בסתמא ודוק:

מעשה חושב (**קכב**) שהורה הר"ש מבונבורג לעשות עירובי תבשילין ביט"ב כו'. א"כ תקשי לי' להר"ש ז"ל דרבא אדרבא כו'. איני יודע לפום ריהטא מאי קא קשיא לי' דעד כאן לא ס"ל להר"ש דעושה עירוב תבשילין ביו"ט ב' אלא היכא דשכח ולא פשע ורבא אצטריך למימר דמניח אדם ע"ת מיו"ט לחבירו ומתנה היכא דפשע. ומהא דאמר ליה רבינא לרב אשי ולותיב מר האידנא מי לא אמר רבא כו'. נמי לק"מ אע"ג דלא שייך לומר דרב אשי פשע מ"מ י"ל דמיירי דשכח ג"כ בעיו"ט אחר להניח ע"ת. ושכח נמי עכשיו דבכה"ג מקרי פושע אע"ג דשכח כההוא דסמיא בדף ט"ז ע"ב. ואפשר לומר לכאורה דמוכח הכי שם והוא דהא רבנן מערבי אכולה מתא וא"כ הרי רבינא נמי מסתמא עירב כן וא"כ ניהו דרב אשי שכח ולא עירב מ"מ אמאי לא אמר לי' רבינא סמוך אדידי אע"כ דמדעציב רב אשי הבין רבינא דשני פעמים שכח והו"ל כפושע. דלא מצי למסמך אעירוב דאחר המזכה לכל בני מתא ולהר"ש דפוסק כרבא צ"ל דהא דמבעי בש"ס אי קמחו נאסר נמי מיירי בפושע. דבשכח אין איסור לא על הקמח ולא על עצמו ודו"ק:

(**קכג**) דרב אשי לטעמי' כו'. לפנינו הגרסא רב אסי אלא דגרסת הרי"ף והרא"ש הוא רב אשי:

הלכה ג

אין עושין עירוב זה לא בפת כו'. הנה התוס' בד"ה אמר רבא כתבו וזה לשונו והא דקאמר אביי לא שנא אלא תבשיל אבל פת לא היינו דוקא היכא דאינו רוצה לאפות אבל אם היה צריך כו' והק' בס' קיקיון דיונה דא"כ דמאי דקאמר אביי ל"ש אלא תבשיל אבל פת לא היינו דאינו מועיל פת לתבשיל אם כן מאי גריעותא דפת יותר מתבשיל

הא תבשיל נמי אינו מועיל לאפות לר"א דקי"ל כותיה ולמה נקט אביי דינא בפת שאינו מועיל לתבשיל ולא אשמועינן נמי דתבשיל אינו מועיל לאפות יע"ש ואשתמיט מיניה מ"ש הרז"ה ז"ל וז"ל והא דקאמר אביי ל"ש אלא תבשיל אבל פת לא לומר שאינו יוצא בפת משום תבשיל דבעינן מידי דמלפת דומיא דתבשיל ואצ"ל שאינו יוצא בתבשיל משום פת שהוא עיקר חיי נפש עכ"ל הרי שהרז"ה ז"ל נרגש מזה ויישבו דאביי רבותא אשמועינן דאפי' פת שהוא חיי נפש לא מהני לתבשיל וכ"ש דתבשיל אינו מועיל לפת ועוד י"ל דמשום דאביי אמתני' קאי דמיירי בתבשיל כדקתני ועושה אדם תבשיל מעי"ט נקט דינא דפת אינו מועיל לתבשיל וכ"כ המאירי ז"ל מיהו הא קשה טובא לתי' ז"ל דמאי דקאמר אביי אבל פת לא היינו לומר דפת אינו מועיל לתבשיל אם כן מאי אשמועינן אביי הא מדר"א שמעינן לה דקאמר אין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל וכן הקשה הרמב"ן והר"ן ומה שדחה הר"ן דאפשר לדחות דה"ק אפילו מי שאינו צריך אלא לאפות פת לא מהני ליה פת משום דליכא היכרא מדברי התוס' ז"ל נראה דלא ס"ל הכי וכמבואר ממ"ש דהיינו דוקא היכא דאינו רוצה לאפות וכפי דברי הר"ן הא דאביי מיירי במי שאינו צריך אלא לאפות דאי במי שאינו רוצה לאפות הא מדר"א שמעינן לה ואפשר ליישב דמשום הכי הוצרכו התוספות לומר דהא דאביי מיירי במי שאינו רוצה לאפות ולא תי' בפשיטות דמאי דקאמר אביי אבל פת לא היינו לומר שאינו יוצא בפת משום תבשיל ולעולם דמיירי ברוצה לאפות ג"כ וכמ"ש הרז"ה משום דק"ל הא דא"כ דמאי דקאמר אביי אבל פת לא היינו שאינו יוצא בפת משום תבשיל א"כ מאי קמ"ל אביי הא מדר"א שמעינן לה אמנם לפי מ"ש דאביי מיירי במי שאינו רוצה לאפות איכא למימר דהא קמ"ל אביי דאי מדר"א דקאמר אין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל הו"א דדוקא במי שרוצה לאפות ולבשל הוא דקאמר דאין מבשלין אלא על המבושל ולא מהני פת משום תבשיל משום דכיון דבישול ואפיה תרי מילי נינהו ליכא היכרא בהנחת פת דסומך עליו לתבשיל ג"כ אמנם במי שאינו רוצה לאפות אלא לבשל הו"א דהנחת פת מהני לתבשיל דהא מנכרא מילתא בהנחת עירוב שדעתו היה לסמוך עליו לתבשיל ולא לאפות קמ"ל דאפ"ה לא מהני כנ"ל ודו"ק:

הלכה ט

מי שלא הניח ע"ת כו' ואסור לאחר שהניח לעצמו לבשל ולאפות לזה שלא הניח עד שיקנה לו. כתב הר"ן וז"ל והקנאה מיהא בעי דבלא"ה א"א משום דשלוחו של אדם כמותו כו' יע"ש וק"ל לכאורה דהא קי"ל אין שליח לדבר עבירה ואם כן אפילו בלא הקנאה נמי לשתרי בשלמא לרבינא דס"ל בפ' קמא דמציעא דהיכא דשליח לאו

בר חיובא אמרינן יש שליח לדבר עבירה ניחא דה"נ כיון דשליח לאו בר חיובא שהרי יכול לאפות לעצמו הוה ליה שלוחו כמותו אמנם לרב סימא דסבירא ליה דאפילו היכא דשליח לאו בר חיובא אמרינן אשלד"ע תקשי ליה ברייתא דידן דקתני כיצד הוא עושה מקנה קמחו לאחרים דלמה צריך הקנאה כיון דאין קמחו נאסר ואי משום דשלוחו של אדם כמותו הא אשל"ע וכעין זה הק' הר"ב משנה למלך בפ"ה מה' מלוה ולוה דין י"ד אההיא דגרסינן פרק המדיר המדיר את אשתו מליהנות לו עד ל' יום יעמיד פרנס ופריך בגמר' ופרנס לאו שליחותיה קעביד דמאי קושיא אימא אשלד"ע ותירוצו שם אינו מעלה ארוכה לקושיא דידן כמו שיע"ש ועיין בספר מחנה אפרים הלכות שלוחין סימן ט' ומכח זה היה נראה להוכיח שדעת הר"ן ז"ל דבאיסורין דרבנן לא אמרינן אשל"ע ומהרימ"ט ז"ל בח"א סימן קי"ו נסתפק בזה יע"ש:

האמנם ראיתי לרב משנה למלך ז"ל בפ"ב מהלכות רוצח הלכה ב' שהוכיח במישור דאפי' באיסורין דרבנן אשלד"ע מההיא דגרסינן בפרק הפרה ד' נ"א בור של שני שותפים היכי משכחת לה אי דשוו שליח תרווייהו ואמרי זיל כרה לן אשל"ע הרי דאע"ג דאיסור קילקול בר"ה אינו אלא מדרבנן אפילו הכי פריך עלה דאין שליח לד"ע ואם כן הדרא קושיא לדוכתא ויש ליישב דאע"ג דבאיסורין דרבנן נמי אמרינן דאשלד"ע היינו דוקא היכא דשליח נמי עבר באיסורא וכההיא דחופר בור בר"ה אמנם היכא דשליח לאו בר חיובא כלל ואפילו איסורא דרבנן לית ביה בהא כ"ע מודו דישלד"ע באיסורין דרבנן ואע"ג דלרב סימא אפילו היכא דשליח לאו בר חיובא אמרי' אשל"ע היינו דוקא באיסורא דאורייתא אבל באיסורא דרבנן אפילו רב סימא מודה ועי"ל דס"ל להר"ן דהא דאמרי' אשל"ע היינו דוקא לפוטרו ממלקות וכיוצא אמנם איסורא מיהא איכא וכמ"ש הט"ז בי"ד סי' ק"ס ס"ק ומש"ה לכתחילה לא שרינן לאפות בלא הקנאה כנ"ל:

כתב מרן הב"י ז"ל בסימן תקכ"ז וז"ל והמרדכי כתב בה"ג התיר להקנות ביום טוב משום מצוה וכן לולב ואתרוג יוצאין בהם כל העם כו' ואיני מבין דבריו דאי בלשון מתנה בלא סודר מאי איריא משום מצוה בלא מצוה נמי אמאי ליתסר כו' ואפשר דאפילו להקנות במשיכה בלא קנין סודר סובר המרדכי דאסור משום דהוי כמו"מ ובמקום מצוה התירו עכ"ל ובספר עבודת הגרשוני ח"א סימן כ"ה כתב בפשיטות דשרי ליתן מתנה בשבת ולא חיישינן משום מו"מ דמתנה מיהב יהיב מישקל לא שקיל והביא ראיה מדברי התוס' שכתבו בפרק הדר דס"ו ע"א ד"ה יפה וז"ל ל"ד למו"מ ליאסר בשבת דלא הוי אלא כמתנה בעלמא כו' וכ"כ המרדכי ר"פ הדר ע"ש הרי משמע שמתנה לנכרי מותר בשבת ולא דמי למו"מ ליאסר בשבת עכ"ד יע"ש. ולפי הנראה אישתמיט מיניה דברי מרן הב"י ז"ל הללו

דכפי דבריו נמצאו דברי המרדכי סותרים שכפי מ"ש כאן עכ"ל דס"ל להמרדכי דאפילו להקנות במשיכה בלא קנין סודר אסור וכמ"ש מרן ז"ל ואם כן ע"כ צריך לחלק דההיא דפרק הדר שאני דאינו נותן לגוי לשם מתנה גמורה אלא כדי להתיר לו טלטול ולהנאתו קא מכוין הילכך לא חשיבא כמתנה גמורה לאוסרה בשבת ומ"ש הרב הנז' דלא חיישי' למו"מ משום דמתנה מיהב יהיב משקל לא שקיל קשה שהרי הקדש מיהב יהיב מישקל לא שקיל ואפילו הכי גזרינן משום מו"מ כדאיתא בפרק משילין ועיין בהרב מגן אברהם סימן ש"ו סעיף קטן ט"ו עיין שם ודוק:

אפריון שלמה מה שהקשה על טעם הר"ן הלא אשלד"ע כמו שהקשה המשל"מ בהא דפריך הש"ס ופרנס לאו שליחותי' קעביד והכא לא שייך תירוצו. ולפענ"ד נראה דא"ש דהנה ע"כ לא אמרינן אשלד"ע רק באם גוף המעשה אינו חוזר אל המשלח ואין המשלח נהנה מגוף המעשה אז אמרינן אשלד"ע ולא נחשב שלוחו ומה"ט א"ש מה דאמרינן דבאשלד"ע השליחות בטל היינו דאם נימא דהמעשה קיים אם כן כיון שיהיה נהנה המשלח מן המעשה ואתעבידא מחשבתו וחזרה השליחות אצל המשלח ודאי נחשב שלוחו ממש אבל אם המעשה בטל אז כיון דלא נהנה המשלח מזה וכן בדבר דלא חזרה אל המשלח כגון גבי פרנס וכדומה בכל הראיות שהביא שם השעה"מ אז בזה אמרינן אין שליח לדבר עבירה אבל הכא שסוף סוף אתעבידא מחשבתו שמבשל עבורו והוא יאכל ממנו אם כן כיון שהמשלח האסור לו יהי' נהנה משליחות זה כמו שעשה עבורו וכל שחזרה השליחות אל המשלח יש שלד"ע ונחשב שלוחו ואסור זה נלפע"ד. והנה בחי' לש"ס הקשיתי על התוס' בד"ה הוא נאסר דמה שליחות צריך בבישול לשבת לומר בי' כיון דהוא אסור גם שלוחו אסור וכעת נ"ל ליישב כך דהנה ביו"ט אינו מותר לבשל רק מה שצריך לו אבל מה שאין צריך לו למותר אין רשאי לבשל לחלל יו"ט בחנם ולפ"ז מה שלאדם מותר לבשל לאחרים היינו רק או דאם הוא מאכיל משלו לאחרים אז נחשב לו צורך היום דגם זה לו בכלל תענוג מה שיהנה לאחרים ולא יאכל לבדו ומצוה הוא בתורה לשמח את עניים עמו כמפרש בקרא ושמחת וכו' וכן בעזרא ושלחו מנות לאין נכון לו לכך הוי לו צורך היום ודומה למ"ש התוס' דלא יהא שלחנך מלא ושלחן רבך ריקם הוי צורך היום כן ה"נ מה שיהי' שלחן אחרים ריקם הוי לו צורך היום ולכך מותר לבשל עבור אורחים אך היינו אם נותן להם משלו אז מצוה קעביד והוי בכלל מצות יו"ט לשמח גם אחרים עמו לכך הוי לו לצורך היום אבל אם מבשל משל אחרים ולא יחשב לו המצוה לא נחשב הדבר צורך לו ולכך אין לו היתר לעשות רק בתורת שליחות דהוי שלוחו כמותו וכיון דחברו צריך לכך אופהו בשביל חברו והוי כמותו ולכך כיון דאין לו

היתר רק מכח שליחות אבל הוא עצמו אסור לכך הקשו שפיר דאיך יבשל עבור חברו אבל ע"י הקנאה דאז הוי משלהם לאחרים א"צ לבוא בתורת שליחות רק בתורת עצמו מותרין לבשל לכך מותר וא"ש ודו"ק:

שם

מה שהביא לשון המרדכי הובא בב"י וז"ל כה"ג התיר להקנותו ביו"ט וכו' וכתב הב"י ואיני מבין דבריו וכו' עיי"ש הנה דברי הב"י תמוהין מאד דהרי מה חילוק יש בין ק"ס או לא הרי מפורש הוא בביצה י"ז דלמקני שביתה בשבתא לא. משמע דכל קנין אסור בשבת ויו"ט ועיין בתוס' שהקשו איך התירו גבי ש"מ דתיחוד ותפתח משום דלא לטרוף דעת הש"מ התירו והרי ענין תיחוד ותפתח הוי חזקה לקנות בזה גוף הדבר והוי כעין קבלת מתנה ע"י משיכה וכדומה ומ"מ לא הותר רק ע"י שלא תטרוף דעת הש"מ אבל בלא"ה הוי אסור א"כ מפורש הוא דכל הקנינים אסורים ביו"ט. ומ"ש השעה"מ על עבודת הגרשוני שלא ראה דברי הב"י לא ידעתי למה לא תמה יותר וש"ס מפורש דלמקני שביתה ביו"ט לא דהוי רק כעין מתנה ומדברי התוס' שם וכמה פוסקים שכתבו דהך דתיזול איהי ותיחוד ותפתח הוי רק מכח שלא תטרוף דעת הש"מ והרי זה הוי רק כעין מתנה לבד ומוכח דאף מתנה אסור ואפשר דהתם בש"מ כיון דעי"ז יחולו הגרושין ויפטור ממנה משאר כסות ועונה לכך הוי כעין מכירה לא כמתנה וכן בקנין שביתה בתחומין כיון דמה שקונה שביתה כאן הוי עיקר דירתו ממק"א ואוסר עצמו אלפיים של צד ביתו הוי כעין חליפין ומקח וממכר מה שאוסר כאן מתיר כאן לכך הוי כעין חליפין ומקח וממכר ובזה אדרבא הי' נראה לכאורה ראי' לעבוה"ג ממה דהקשו שם למה לא אמרינן בערובי חצרות הטעם למקני שביתה וכתבו דבע"ח לא שייך זה ולכאורה הוא מחוסר טעם ולפמ"ש א"ש דבע"ח כיון דאינו אוסר עצמו במק"א א"כ הוי כעין מתנה ומתנה מותר ביו"ט לכך לא שייך בזה איסור קנין שביתה אך לפ"ז הי' מוכח להיפוך מדברי הרי"ף בפ"ב דביצה שמחלק דבתחומין הוי קנין רשות אבל ע"ת ביטול רשות הוא ולא מחלק דזה הוי כמתנה וזה כמקח וממכר מוכח דס"ל דאף מתנה אסור דלא כדעת עבוה"ג ומה שתמה עליו השעה"מ ממ"ש הב"י והמרדכי נראה דאין ראי' די"ל דהמרדכי סובר כדעת הרא"ש דמעמ"ל הוי הכונה דקונה ע"מ שיחזור ויקנה לו ולא שיחזור מאליו לזמן דזה הוי רק קנין פירות רק הכונה דמקבלו בתנאי שיחזור ויקנה לו והוי כמתחייב ליתן דמיו עבורו ולכך הוי כמו"מ וכן ה"נ כיון דיש אומדנא דמוכח שמקנה לו הקמח רק כדי שיאפה לו הוי כאלו התנה עמו בפירוש עמ"ל אף דלא התנה כל דאיכא אומדנא דמוכח הוי כאלו התנה עמ"ל סתם שיהי' שלו לעולם ובלי תנאי חזרת הקנאה רק לעולם

או שיחזור לו לאחר זמן ממילא בלי חזרת הקנאה כל כה"ג אינו דומה למו"מ וי"ל דמותר כדעת עבוה"ג בזה ומותר ליתן במתנה בשבת וי"ט:

מעשה חושב (**קכד**) אמנם לרב סימא דס"ל כו' תקשי לי' ברייתא דידן כו'. אני תמה דהאי מאי קושיא היא הא קיי"ל נמי דאין שליחות לנכרי ואפ"ה אמירה לנכרי אסורה משום שבות ואיך ס"ד דיהי' מותר לכתחלה לאחר לאפות ולבשל בשביל זה שלא עירב בלי הקנאת קמחו הנאסר ואי לישנא דשלוחו של אדם כמותו קא קשיא לי' א"כ הא לרבינא נמי קשה משום דעד כאן לא קאמר רבינא דהיכא דשליח לאו בר חיובא הוא אמרינן דיש שליח לדבר עבירה היינו היכא דהשליח אינו שייך כלל באותו דבר איסור. כהאי דכהן שאמר לישראל צא וקדש לי אשה גרושה. דלא שייך לאו זה בישראל כלל. אבל היכא דגם להשליח יש לו שייכות באיסור זה עצמו אלא דבמעשה זו אינו בר חיובא. כמו בנ"ד דאלו השליח הזה לא הי' מערב לעצמו הרי נמי אסור הי' לאפות ולבשל וא"כ הרי זה מקרי בר חיובא אפילו לרבינא ג"כ:

תדע שכן הוא דאל"כ יקשה אמאי לא קאמר הש"ס בב"מ דף י"א הנ"ל איכא בינייהו בין רבינא לרב סימא בישראל שאמר לחבירו צא והחזר לי גרושתי או צא וגרש אנוסתי. אע"כ צ"ל דה"ט משום דבהא גם רבינא מודה דהו"ל בר חיובא כיון דחל גם עליו הלאו שלא להחזיר גרושתו ושלא לגרש אנוסה דידי' וא"כ הו"ל תו דבר עבירה ואין שליח לד"ע אפילו לרבינא. ועיין או"ח סי' רכ"ג סעי' ט"ז וסעי' י"ז שם ודו"ק. וכן דעת הנ"ב מה"ק סי' ע"ה. אולם י"ל דהגאון המחבר ז"ל ס"ל כדעת המל"מ בפ"ד הלכה י"ד מהלכות מלוה וכר"י אלפאנדרי בשו"ת מוצל מאש סי' ל"ב דס"ל דבכה"ג לא מקרי בר חיובא וע"ש ועיין בשו"ת מו"ח רבינו נ"ע סי' קצ"ד ומ"ש שם חתנו והדברים ארוכים ואין הגליון מספיק:

אמנם לא ירדתי עוד לדעת הגאון המחבר ז"ל בקושייתו דהא אי נימא דאין שליח לדבר עבירה. א"כ הרי השליחות בטל כמ"ש התוס' בב"מ הנ"ל ואין תו רשות ביד השליח למיפא קמחא דחברי' משום דכבר נסתלק משליחותו ואין שום אדם רשאי לאכול מפת שאפה זה שלא ברשות הבעלים וא"כ מאי בכך שהאופה עירב לעצמו מ"מ פת זה שאפה מקמחי' דנאסר שלא מדעת בעלים אין לו היתר באכילה. וא"כ הרי אפייה זו הוי מלאכה שלא לצורך כלל ומדאורייתא נמי אסורה שהרי לא שייך לומר בה הואיל ואי מקלעי לי' אורחים כו' דהא הכל אסורים בפת זה ומש"ה שפיר קאמר הר"ן ז"ל דצריך לאקנויי קמחי' וממילא מותר הפת דהא לא נעבדה עבירה באפייתו ודו"ק:

ואף דיש לפקפק בזה ולומר דכיון דבאמת הבעלים עשאוהו שליח וברשותם הוא אופה וא"כ אע"ג דהשליחות בטל משום עבירה אפ"ה לא נסתלק בזה הרשות שנתנו לו

הבעלים למיפא קמחא דידהו ואין בפת משום גזל ומותר באכילה מ"מ מנ"ל להקל בזה וצ"ע לעת הפנאי. והא דכתב הר"ן דצריך לאקנויי קמחי' ולא אמרינן דאחרים מותרין לאפות לו מטעם הואיל דאי בעי מקני להו י"ל דכיון דאפילו מי שעירב נמי אין לו היתר לאפות אלא מטעם הואיל ואי מקלעי לי' אורחים כו' כמ"ש התוס' בריש מכילתין וא"כ משום הכי צריך לאקנויי משום דהו"ל תרי הואיל:

הלכה כד

ואסור לאדם שיעורר על מתו כו'. כתב ה"ה ובירוש' חילקו בין מת חדש למת ישן וכן בדין לפי טעם שמואל כו' הנה הרא"ש ז"ל פ"ק דמ"ק כתב משם הראב"ד דקי"ל כשמואל והביאו ראיה מהירושלמי הלזו יע"ש ומבואר הוא דכונתו כז"ל דממה שחלקו בירוש' בין חדש לישן ע"כ דאתיא כשמואל דטעמא מפני שאין המת משתכח מן הלב עד שלשים יום ומשום הכי יש לחלק שפיר בין חדש לישן דבחדש שרי כיון שהמרירות כבר הוא בלב ואין בו תוספת מפני ההספד מידי דלטעמיה דרב היינו משום עלית הרגל מ"ל חדש מ"ל ישן הא בחדש נמי איתיה להאי טעמא. והנה יש לדקדק דא"כ ק' דכי פריך תלמודא מאי בינייהו אמאי ל"ק א"ב מת חדש דלרב דטעמא משום עלית הרגל אפי' חדש בשכר אסור ולשמואל שרי ולעיל סמוך ונראה לזה דחה הרא"ש ז"ל משם הרמב"ן דברי הרי"ץ בן גיאת שכתב דכיון דלרב טעמא משום עלית הרגל בז"ה שרי והקשה עליו הרמב"ן ז"ל דאם כן אמאי ל"ק דא"ב בז"ה ומש"ה כתב דלרב נמי אפי' בז"ה אסור אי משום דכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו אי משום דלאו דוקא משום עלית הרגל אלא משום שמחת הרגל שאדם מכניס מעות לצורך המועד ואתי לבטולי משמחת הרגל ואם כן קשה דעוד היום תקשי אמאי ל"ק א"ב חדש ואם נאמר אה"נ וחדא מינייהו נקט אם כן מאי ק"ל להרמב"ן ז"ל דאמאי ל"ק א"ב בז"ה והיה נראה לומר דודאי תלמודא דידן דלא קאמר א"ב חדש ע"כ דס"ל דאפי' לשמואל חדש נמי אסור דע"י ההספד מתעורר המרירות יותר ופליג אירושלמי אלא דכונתם ז"ל להביא ראיה מהירושלמי דאתיא כשמואל כי היכי דניפסוק הלכה כותי' דשמואל ממה שחלקו בירושלמי בין חדש לישן דבשלמא אי אתיא אליבא דשמואל א"ל דסבירא ליה לירושלמי לחלק בין חדש לישן מטעמא שהמרירות כבר הוא בלב אלא דתלמודא דידן פליג בהך סברא וס"ל דאפי' במת חדש על ידי ההספד מתעורר המרירות יותר ובסברא הוא דפליגי אכן אליבא דרב דטעמא משום עלית הרגל אין טעם לחלק בין חדש לישן ודא ודא חדא היא:

ובהכי ניחא לי מ"ש רש"י והרע"ב ז"ל בפי' המשנה ולא יספידנו שאם מת לו מת בתוך ל' יום לפני הרגל לא ישכיר לו ספדן להספידו וקשה דאמאי תפסו השיטה נגד הירוש'

דמפליג בין חדש לישן והן אמת כי לדברי רש"י היה אפשר לומר דס"ל דהלכה כרב דטעמא משום עלית הרגל וכדעת הרמב"ן ז"ל וסיעתיה דלהאי טעמא אין לחלק בין חדש לישן כמ"ש אכן לדברי הרע"ב לא יתכן תירוץ זה שאחר שכתב דלא יספידנו אפילו מת בתוך ל' יום הביא מחלוקת רב ושמואל ומשמע דס"ל דאפילו אליבא דשמואל חדש נמי אסור ולכן נראה דהיינו טעמייהו משום דס"ל דתלמודא דידן פליג אירושלמי מדלא קאמר הך בינייא האמנם אכתי תירוץ זה לא יגהה מזור לקושייתנו ממ"ש מרן בב"י א"ח סי' תקמ"ז שדעת הרמב"ם והרמב"ן בספר תורת האדם דמת חדש מותר לסופדו משמע דס"ל דהך ירושלמי הלכתא היא ולא פליג אתלמודא דידן וכיון שכן קשה דאמאי ל"ק א"ב מת חדש וכדקשיא ליה להרמב"ן ז"ל לדעת הרי"ץ בן גיאת ולכן נראה ל"ל דמהא ל"ק ליה להרמב"ן דא"ל דמש"ה ל"ק בגמרא הך בינייא משום דשמואל ודאי לא פליג אטעמא דרב דקאמר משום עלית הרגל ומשום מעשה שהיה אלא דאתא לאוסופי ולומר דאפי' היכא דליכא טעמא דעלית הרגל וכגון היכא דעבד בחנם אפי' הכי אסור ואם כן מש"ה לא מצי למימר א"ב מת חדש משום דאי בשכר לכ"ע אסור משום טעמא דעלית הרגל ואי בחנם לכ"ע שרי אכן לדברי הרי"ץ בן גיאת שכתב דלרב בז"ה שרי ק"ל שפיר דאמאי ל"ק ג"כ בז"ה ודו"ק. אך זו היא שקשה בעיני דברי הטור שכתב בא"ח סי' הנז' וז"ל ואפי' כל ל' יום לפני המועד אסור להספיד על מת שמת לו מלפני ל' יום קודם המועד ודוקא להספיד בשכר אסור ואפי' אם יש לו הספד בלא זה כגון שמת לו מת עתה שאותו מותר לסופדו אפי' ערב הרגל אסור להספיד על המת שמת לו מלפני ל' יום קודם המועד אבל בחנם מותר לרב לסופדו אבל לשמואל אסור כו' והנה מבואר שדעתו ז"ל דמת חדש מותר לסופדו אפי' בשכר שהרי כתב אבל בחנם מותר לרב מכלל דעד השתא בשכר קמיירי ואפי"ה כתב דאפילו אם יש לו הספד בלא זה כגון שמת לו כו' שאותו מותר לסופדו דהיינו ודאי בשכר דאי בחנם אפי' ישן נמי מותר וכיון שכן ק"ט דלרב כיון דטעמא דבשכר אסור היינו משום עלית הרגל א"כ מה מקום לחלק בין חדש לישן הא בחדש נמי איתיה להאי טעמא ואם נאמר דס"ל דדוקא במת ישן שכבר נספד כהלכה כדינו אסרו חכמים לעורר עליו ולסופדו אמנם במת חדש כיון שמן הדין מוטל עליו לסופדו משום חששת עלית הרגל לא אסרו אם כן קשה טובא דאיך הכריע הרא"ש וסיעתיה דהלכה כשמואל ממה שחלקו בירוש' בין חדש לישן ואימא דאתיא אפי' כרב דלרב נמי יש לחלק הכי כמ"ש אלא משמע ודאי דלרב אין לחלק כלל בין חדש לישן ודברי הטור ז"ל צ"ע: